

NÉPESSÉG, KÖZEGÉSZSÉG

A Felvidék visszacsatolt területén végrehajtott népösszeírásnak előzetes eredményei.

Les résultats provisoires du recensement effectué dans la zone septentrionale rétrocédée à la Hongrie.

Résumé. A l'effet de dresser le bilan démographique et économique du territoire habité par une population principalement hongroise et ayant fait retour à la Hongrie, après vingt ans de séparation, en application de l'arbitrage de Vienne, l'Office central r. h. de Statistique y a effectué le 15 décembre 1938 un recensement général concernant la population, l'agriculture et l'élevage. On en publie dès maintenant les résultats provisoires.

Les principales données provisoires dont on dispose actuellement sont condensées dans le tableau relatif aux districts et aux comitats (ainsi qu'à la ville autonome de Kassa) et dans les tableaux détaillés concernant les communes. Il convient de remarquer, pour couper court à toute erreur d'interprétation, que le recensement de 1938 avait pour unique objet la population civile; c'était le seul moyen d'établir le vrai bilan démographique du territoire récupéré. Il y a cependant le fait gênant que la ligne provisoire de démarcation entre la Hongrie et la Tchéco-Slovaquie coupe un grand nombre de communes. Cela rend difficile la comparaison des résultats de 1938 avec ceux de 1910 et de 1930, les premiers fournis par le recensement hongrois, les seconds par le recensement tchéco-slovaque, et les uns et les autres se rapportant au territoire total des communes. De plus, les superficies tirées du dernier Répertoire des localités tchéco-slovaques ne se rapportent pas exactement au territoire où le recensement a été opéré, et ainsi les densités de la population, calculées sur la base de ces chiffres, ne peuvent être entièrement conformes à la réalité.

Selon les résultats provisoires du recensement du 15 décembre 1938, il y a sur le territoire du Nord, limité par la ligne militaire provisoire, 194.489 maisons, 268.554 logements et 1.032.356 personnes formant la population civile. Le dernier de ces chiffres dépasse de presque 180.000 unités (21,1%) le chiffre correspondant enregistré en 1910 (852.611). En comparaison du chiffre obtenu en 1930 par le recensement tchéco-slovaque (1.027.301), le nombre actuel des habitants n'accuse qu'une augmentation légère, mais il y a lieu de faire observer que la donnée de 1938 se rapporte à la seule population civile, tandis que la donnée de 1930 caractérisait l'effectif de la population totale; sans les militaires, la population du territoire recouvert pouvait compter en 1930 en-

viron 1.006.000 âmes. Si l'on tient compte de ce dernier chiffre, on doit conclure que le progrès, pour être modeste, n'en est pas moins incontestable. Un autre fait non négligeable consiste en ce que le régime tchèque a dirigé, pendant les vingt années précédant l'arbitrage de Vienne, un fort courant d'immigration, forcé et artificiel (légionnaires tchèques, etc.) vers les régions aujourd'hui libérées où la population hongroise formait toujours une grosse majorité; les villes se remplissaient de fonctionnaires, d'intellectuels, de commerçants, d'industriels, de militaires, de cheminots, etc. venus de Bohême; ces éléments se sont empressés de regagner leur pays natal au lendemain (ou même à la veille) de l'arbitrage de Vienne. Tout bien pesé, l'accroissement du chiffre de la population paraît mériter le qualificatif de considérable.

Entre 1910 et 1938, la population civile accuse une augmentation annuelle de 0,75%, taux assez favorable; cette moyenne est notablement dépassée à Munkács avec 2,30%, à Kassa avec 1,55% et à Ungvár avec 1,50%; le niveau de 1% est surpassé en outre dans 5 districts (dont quatre à l'Est). En revanche, dans la ville de Komárom, la population a diminué, et dans quatre districts elle augmentait au taux annuel de 0,11 à 0,27% seulement.

La densité moyenne de la population est assez élevée: elle atteint 87,2 habitants par kilomètre carré au 15 décembre 1938. Le minimum (41) appartient au district de Torna, aux conditions orographiques défavorables; les maxima à trois districts riches, fertiles et hautement industrialisés des comitats provisoirement réunis de Nyitra et Pozsony: Vágsellye (126,4), Érsekújvár (116,2) et Galánta (110,8). La carte établie sur la base du tableau des communes indique que la densité de la population est relativement élevée dans le coin Est du territoire recouvert.

Selon la statistique des sexes, il y avait en 1938 1.024 femmes pour mille hommes.

Pour les raisons signalées tout à l'heure, le progrès démographique, par rapport à l'état de 1930, a été assez lent dans les localités comptant au moins 10.000 habitants; çà et là on aperçoit même une diminution (toutefois, les choses changent légèrement d'aspect si nous défalquons l'effectif militaire des données de 1930). Il est à remarquer que les agglomérations hongroises importantes se trou-

vent près de la nouvelle frontière, et qu'elles viennent de perdre une bonne partie de leur hinterland naturel (pour certaines d'entre elles, la ligne de démarcation enlève même une bande de territoire).

En faisant entrer en ligne de compte les résultats du recensement du 15 décembre 1938, on arrive à la conclusion que la Hongrie agrandie, quoique toujours démembrée, possède actuellement plus de 10·1 millions d'habitants.

*

A visszacsatolt felvidéki területsáv népességi és gazdasági problémáinak feltárása s megoldása céljából szükséges statisztikai tájékozódás legfontosabb forrásának: az 1938 december 15-én végrehajtott általános nép-, mezőgazdasági és állatösszeírásnak előzetes népességi eredményeit most állította össze a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

A közvetlenül a magyar csapatoknak a felszabadult területre való bevonulása után, még 1938 novemberében a Központi Statisztikai Hivatal kiküldöttjei útján a helyszínen lebonyolított első — tájékoztató — statisztikai adatgyűjtés során¹⁾ részletesebb népességi adatok beszerzésére még nem kerülhetett sor.²⁾ Ez csupán a valamivel hosszabb előkészítést igénylő népszámlálás jellegű általános adatgyűjtés feladata lehetett.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal javaslata alapján elrendelt rendkívül fontos statisztikai munkálatra a lehető legkorábbi időpontban, 1938 december 15-én került sor. Végrehajtását nagymértékben megkönnyítette az illetékes központi és helyi katonai hatóságok támogatása és közreműködése. Minthogy az adatgyűjtés előkészítése, sőt részben végrehajtása is a katonai közigazgatás időszakára esett, az összeírás tartalma, terjedelme és végrehajtási módozatai a honvéd vezérkar főnökének rendelete útján nyertek szabályozást. Az adatgyűjtés közvetlen lebonyolítása természetesen már a helyi polgári szervek feladata volt.

¹⁾ A M. Stat. Szemle 1938. évi november-december havi összevont (felvidéki) száma ennek a csaknem minden tárgykörre kiterjeszkedő adatgyűjtésnek a főeredményeit is ismertette.

²⁾ Az adatgyűjtés egyik községi kérdőíve ugyan az 1930-as és az 1938. évi lélekszámot s a külterületi lakóhelyek nevét és lakosságát tudakolta; további demográfiai részletkérdések tisztázására azonban az első ú. n. gyorsstatisztikai adatgyűjtésnek nem volt feladata.

Kifejezetten tudományos célokat is szolgáló s az anyagot ennek megfelelően teljes részletezésben, minél több kombinációban feldolgozó népszámlálásra ezúttal nem lehetett, de nem is kellett gondolni, tekintettel az 1940. év végén esedékes országos népszámlálás közelségére. A cél: a nagy változás miatt ugyan még teljesen meg nem állapodott népességi viszonyok gyors megrögzítése és egyszerűbb adatfeldolgozások útján való *mielőbbi feltárása* kellett, hogy legyen. Minthogy a kormányzat számára szükséges általános adatok begyűjtésén kívül a megszokottnál terjedelmesebbé bővült számlálólap más, főleg népességnyilvántartási szempontból fontos kérdések tudakolására is kiterjedt, az adatgyűjtést statisztikai alapokon nyugvó, egyben azonban bizonyos mértékig közigazgatási jellegű *népösszeírásnak* kell minősíteni. — A kérdőminták a felmerült adatszükségletnek megfelelően a népességi kérdőpontokon kívül mezőgazdasági és állatösszeírási kérdésekkel (ill. külön birtokstatisztikai felvételi nyomtatványokkal) is bővültek.

Tekintettel arra, hogy a magyar csapatok bevonulásának befejező napja és az adatgyűjtés eszmei időpontja (az 1938 december 14. és 15. közti éjféli) között alig öt hét telt el, *a munkálatok központi és helyi előkészítésére a megszokottnál jóval rövidebb idő állott rendelkezésre.* Részben időnyerés céljából, részben pedig a karácsonyi ünnepekre való tekintettel a helyszíni összeírási munkálatokat: a számlálólapok és egyéb nyomtatványok kiosztását, kitöltését és begyűjtését is rövidebb idő alatt (december 15. és 22. közt) kellett befejezni, mint más alkalmakkor. Ezt egyrészt az összeírás helyi szervezőinek, valamint a megszokottnál nagyobb számú számlálóbiztosi karnak (csupa felvidéki lakosnak) odaadó munkája tette lehetővé, másrészt az a körülmény, hogy *az adatgyűjtés közvetlen irányítását a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal 84 kiküldöttje végezte.* Minden járás és községi (kör-)jegyzőség székhelyén ill. városban volt hivatalos statisztikai kiküldött; feladatköriükbe tartozott a népösszeírás megszervezésének irányítása és ellenőrzése, az összeírás hatósági vezetőinek, valamint a számlálóbiztosoknak a beoktatása s a körzetükbe tartozó minden község meglátogatása és ezen a módon a számlálóbiztosok munkájának helyi felülvizsgálása, végül a határidő

pontos betartásának ellenőrzése; kiküldetésük 1938 december 10-én kezdődött és december 22-én (ill. 23-án) fejeződött be. A népszámlálás közvetlen irányításának ez a rendszere biztosította azt, hogy a tulajdonképeni összeírási művelet december 22-ig valóban befejeződött. E terminus betartásának eredményeként azután a községi és körjegyzők és a többi felülvizsgálók (szintén kivétel nélkül felvidékiek) az anyag helyi felülvizsgálatát is a megszabott határidő alatt végezték el s a begyűlt számlálólap- és egyéb nyomtatványanyag kevés kivétellel 1939 január 2-ig postára került és még január közepe előtt (sőt túlnyomórészen már január 3—8. közt) a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalhoz beérkezett. Ami különösen akkor látszik jelentős teljesítménynek, ha figyelembe vesszük, hogy a számlálás minden szempontból átmeneti időben zajlott le.

Az anyag beérkezése után nyomban megkezdődött a községi összesítő- és gyűjtőívek ellenőrzése és hiányaik pótlása. Ezzel a munkálattal párhuzamosan az előzetes eredményeknek az ellenőrzött községi gyűjtőívek alapján való összeállítására is megindulhatott. Minthogy az ideiglenes lakóház- és lélekszámadatak összeállításában komolyabb zökkenő nem mutatkozott, az előzetes eredmények bemutatására már most nyílik alkalom.¹⁾

Részletes községi táblázatunk néhány jellegzetesebb adatának kiemelése előtt röviden az összeírás tartalmát és terjedelmét is ismertetni kell. Ebből a szempontból elsősorban az érdemel említést, hogy az 1938 december 15-i felvidéki népösszeírás csupán az ideiglenes katonai demarkációs vonal és a trianoni határ között elnyúló területsávra terjedt ki. (Az adatok megfelelő kiegészítésére természetesen majd csak a határcölöpök végleges levezése után kerülhet sor.) A korábbi népszámlálásokkal való egybevetést főleg az a körülmény nehezíti meg, hogy a demarkációs vonal számos község határát szeli át és vág el (vagy hagy meg) olyan községrészeket, amelyek 1910. s 1930. évi eredményeinek pontos kiszámítására nincs mód. A községi táblázat üres rovatai és jegyzetei és részben a lélekszámingadozások is elsősor-

ban erre a körülményre utalnak. De nemcsak az 1910. és az 1930. évi (magyar, ill. cseh-szlovák) népszámlálási eredmény, hanem a cseh forrásból vett 1930. évi területi adat sem felel meg — a jelzett ok miatt — pontosan az 1938-as számlálásnál figyelembe vett községterületnek: ezért a tábla 1938. évi népsűrűségi adatsora is inkább csak tájékoztató értékű, bár a valóságot általában legalább is megközelíti. Említést érdemlő körülmény még, hogy a felvidéki népösszeírás nem terjeszkedett ki a katonaság és csendőrség számbavételére.¹⁾ Adataink tehát tulajdonképpen csak a polgári népességre vonatkoznak, habár a polgári népesség békebeli és mostani meghatározásában mutatkozik némi különbség. A katonaság és csendőrség figyelmen kívül hagyásának kézenfekvő okai vannak: a felszabaduló részekre bevonult fegyveres erő a trianoni területről származik, számbavétele tehát a felvidéki népesség összetételének fényképét erősen módosította volna. Mint-hogy az összeírás helyesen csak a törzslakosság demografiai és foglalkozási viszonyainak statisztikai feltárására törekedhetett, az adatgyűjtést tulajdonképpen a rendszer lakónépességre kellett volna korlátozni. Ez azonban az összeírás végrehajtását igen megnehezítette volna. Ezért a Felvidék hazakerült népességének számbavétele is a jelenlévő népesség fogalmi bázisán nyugszik. Vagyis a számlálásból kimaradtak mindazok, akik az összeírás kritikus időpontjában nem tartózkodtak a visszacsatolt területen,²⁾ így a Cseh-Szlovákia más területén szolgáló és még le nem szerelt egyének, a Budapestre vagy a trianoni terület más városába-községébe üzleti, hivatali ügyben stb. elutazottak stb.; viszont benne foglaltatnak a jelzett időpontban ott tartózkodó csonkaországiak. Minthogy 1938 december 15. körül a népességi fluktuáció nem volt túlságosan élénk, ez a körülmény nem nagyon zavaró.

*

¹⁾ Eltekintve egy egészen lényegtelen töredéktől: a nem csapattestnél szolgáló, hanem csak szabadságon a Felföld visszacapott részének valamelyik községében vagy városában tartózkodó katonai egyénektől, akiknek összeírása megtörtént.

²⁾ A visszacsatolt terület valamely más községébe átutazottak azonban a számlálásból nem maradtak ki; összeírásuk — igaz, hogy nem lakó-, hanem pillanatnyi tartózkodási helyükön — megtörtént.

¹⁾ A községi összesítő- és gyűjtőívekben nem szereplő (pl. vallási, anyanyelvi) adatokra természetesen az előzetes adatösszeállítás nem terjeszkedhetett ki.

A községi részletábla megyei és járási főadatait néhány községenként ki nem mutatott eredménnyel együtt külön összefoglaló táblázat is szemlélteti. A legfontosabb előzetes adat az 1938 december 15-i ideiglenes lélekszám. Ez a visszacsatolt északi terület végösszegében 1,032.356 fő volt.¹⁾ Vagyis a bécsi döntés utáni Magyarország 1938. évvégi lakosszáma²⁾ a 10·1 millió lelket mindenképen meghaladja.

Érdekes a visszatért felföldi rész 1910—1938. évi lakosszámemelkedésének és népsűrűségi eltolódásainak futólagos áttekintése is. Kis összeállításunk az 1938-as eredmény minél pontosabb elbírálása céljából 1910-ről és 1930-ról mind a polgári, mind az összes népességre vonatkozó adatokat párhuzamosan közli:

Év ¹⁾	Terület (km ²)	A polgári		Az összes		Népsűrűség (1 km ² -re)	
		népesség száma		népesség száma alapján		a polgári	az összes
1910	11.840 ³⁾	852.611	861.597	72·0	72·8		
1930 ²⁾		1,006.000	1,027.301	85·0	86·8		
1938		1,032.356	.	87·2	.		

¹⁾ Az egyes népszámlálások időpontja: 1910 dec. 31., 1930 dec. 1., 1938 dec. 15. volt.

²⁾ Cseh-szlovák népszámlálási adatok.

³⁾ A cseh-szlovák helységnévtárban kimutatott községi adatok összeadása alapján.

⁴⁾ Részben becslés a cseh-szlovák járási adatok alapján (v. ö. M. Stat. Szemle 1938. évf. 1026. l.).

⁵⁾ Előzetes eredmény.

A kis összeállítás, valamint a községi részletáblázat 1910. és 1930. évi végeredményeit és területi végösszegét illetően utalni kell arra, hogy a Szemle eddigi adatközléseiben³⁾ a most publikált adatoktól némileg elütő számok szerepelnek.⁴⁾ Míg ugyanis a korábbi adatközlések az ideiglenes katonai demarkációs vonal kijelölése után összeál-

¹⁾ A hiányzó népelemekkel (normális létszámú katonaság, tisztviselők stb.) együtt a lélekszám az 1,050.000-et kétségkívül meghaladta volna.

²⁾ Míg a visszacsatolt északi terület 1,032.000-es lakosszáma lényegileg csak a polgári népességre vonatkozik, addig a megnagyobbodott Magyarország 10·1 milliót meghaladó lélekszáma az összes népesség adata (a Felvidék felszabadult részén meg nem számlált katonaság stb. ugyanis a trianoni Magyarország kiszámított lélekszámában bennfoglaltatik).

³⁾ L. M. Stat. Szemle 1938. évf. 929—933. és 1014—1026. l.

⁴⁾ U. m.: Terület az 1910. évi magyar adatok alapján 11.915 km², az 1930. évi cseh-szlovák adatok alapján 11.866 km². Az összes népesség száma az 1910. évi magyar népszámlálás szerint 862.747, az 1930-as cseh-szlovák népszámlálás szerint pedig 1,029.629 fő. (A népsűrűségi adatok is csak árnyalati eltérést mutatnak.)

lított első (nyers) községjegyzéken alapulnak és mindvégig teljes községi adatokon nyugodtak¹⁾, addig most kimutatott adataink valamivel pontosabban (bár néhány kisebb községrész-eltéréssel) arra a területre vonatkoznak, amelyre az 1938 decemberi összeírás tényleg kiterjeszkedett. A végleges határmegvonás után azonban valószínűleg mind a területi adat, mind pedig a lakosság 1910—1938. évi száma is egy árnyalattal még emelkedni fog.

A számbavett népesség fogalmi különbözősége, valamint a trianoni határ, ill. a demarkációs vonal mentén fekvő községek adatainak említett összehasonlítási nehézségei miatt a népesség számának tökéletes időbeli egybevetésére nincs mód. Bár a polgári népesség 1910. és 1930. évi fogalma nem teljesen fedi 1938-as fogalmát, a fejlődést, a lélekszámhullámzást aránylag a legjobban mégis a polgári lakosság számának 1910—1938. évi alakulása jellemzi. E szerint 1910 és 1938 közt tekintélyes mérvű népgyarapodás mutatkozott a Felföld visszakapcsolt részén: hiszen a lakosság száma huszonnyolc esztendő alatt csaknem 180.000 fővel, vagyis 21·1%-kal nőtt meg. Ez évi átlagban 0·75%-os népgyarapodásnak felel meg.²⁾ A népességfejlődésnek ez az évi arányszáma ugyan csupán közepesnek mondható. Figyelembe kell azonban venni a világháborús veszteségeknek, a nagy világégés alatti születéskiesésnek és a háborúvégi tömeges kiutasításoknak s meneküléseknek a hatását: továbbá a cseh elemeknek (légionista-telepések, katonák, tisztviselők stb.) a bécsi döntést követő hazavándorlását; végül azt is, hogy normális létszámú békebeli helyőrségek számbavételével és teljesebb számú tisztviselőréteggel stb. együtt, valamint a most hazatért vidékekről másfél-két évtizeddel ezelőtt kiüldözöttek visszatelepülésével az 1938-as lélekszám jelentősen magasabbra emelkednék. Az 1938. évi őszi hónapokig feltehetőleg valamivel az egymilliószázezer fölé nőtt lakosszámot ugyan a felszabadult felvidéki területöv népességének decemberközepi száma — minden valószínűség szerint — teljesen az utóbb említett néplömegekkel együtt sem érné el, tehát 1930-cal szemben bizonyos vándorlási veszteség

¹⁾ Tehát a demarkációs vonal által kettészelt községeket is teljes egészükben vagy a visszakapcsolt területhez, vagy a Cseh-Szlovákiánál maradt részhez sorozták.

²⁾ Kamatos kamatszámítás alapján az évi népgyarapodási arány valamivel alacsonyabb volna.

kétségkívül bekövetkezhetett. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a cseh uralom idején, főleg a városokban, szinte természetellenes ütemű népességfelhalmozódás következett be;¹⁾ már pedig ez nem csekély mértékben — a magyarság arányának csökkenését is eredményező — mesterséges vándorfolyamatoknak (cseh telepések, tisztviselők, értelmiségi elemek, katonák, iparosok, kereskedők stb. odaáramlásának) tudható be. Említést érdemel még, hogy 1910 és 1938 közt a *Felvidék magyarul lakta területein a népesség száma az 1938 dec. 15-i népszámlálás szerint is csaknem ugyanolyan ütemben, ill. egy árnyalattal erőteljesebben emelkedett, mint a trianoni országterületen²⁾ s a visszakerült részek népsűrűsége sem sokkal alacsonyabb a bécsi döntés előtti csonkaországénál; sőt, ha a trianoni területekre vonatkozó adatokból az egész magyar élet középpontjának, Nagy-Budapestnek adatait levonjuk, nemcsak a népnövekedés arányszáma, hanem a népsűrűségi adat is a felöldi határvön mutatkozik magasabbnak.³⁾*

Járási és megyei összeállításunk a községi táblasorozatokban foglalt adatokon kívül az összes (polgári és katonai) népesség 1910. évi számát s az 1910—1938. évi tényleges népgyarapodás abszolút és arányszámait, az 1910. évi népsűrűségi mérőszámot, végül a nők ezer férfire számított 1930. évi arányát is felöleli. Anélkül, hogy ennek az összefoglaló táblának sok szempontból figyelmet érdemlő részlettanulságait rendre felsorolnók, itt elsősorban csak arra utalunk, hogy a *népgyarapodás évi üteme nemcsak megyénként* (helyesebben az új megyék visszacsatolt részei szerint), *hanem járásonként* (járásrészek szerint) is nagy eltéréseket mutat. Az egyes törvényhatóságok közül a legnagyobb népességfejlődés Kassán mutatkozott; lélekszáma az utolsó békenépszámláláshoz képest katonaság nélkül és hiányos tisztviselőréteggel, valamint annak ellenére, hogy még sem a világháborút követő esztendőkből kiüldözött magyarok, sem pedig a most természetszerűen eltávozott cseh és egyéb nem törzsökös elemek pótlására nem kerülhetett sor, kielégítően (évi 1·55%-kal) emelkedett. De erősütemű fejlődés jeleit

láthatjuk Bereg és Ugocsa (évi 1·31%) s Ung megyében (évi 1·03%) is, mégpedig nem kis mértékben a lakosság igen élénk természetes népgyarapodása következtében. Az ellenkező végletet Gömör és Kishont (évi 0·21%) s Esztergom megye (évi 0·36%) képviseli; lassú népnövekedésükben az általában jelentősebb elvándorlás mellett a néhol — főleg újabban — igen alacsony születési számnak, az egykézésnek is része lehet.

Nagyban-egészben az említett jelenségeknek a hatása tükröződik a nagyobb-skálájú, egymástól jobban elütő *járási adatsorokban* is. Itt három város: Munkácson (évi 2·30%), Kassán (évi 1·55%) és Ungváron (1·50%) kívül a *népgyarapodás évi üteme az 1%-ot* a komáromi (1·19%), ungvári (1·14%), beregszászi (1·13%), munkácsi (1·10%) és tiszaujlaki (1·08%) járásban *haladja meg*, tehát egy járási egység kivételével a felszabadult terület friss néperező *keleti szegletén*. Viszont azokban a járásokban, amelyekben vagy az eláramlás (városbatódulás) aránylag igen nagy, vagy a természetes népesedés felettébb erőteljesebben (részben már a békeévekben is egykés vidékek ezek), *a tényleges népességfejlődési hányados az évi 0·30%-ot sem éri el, ill. csak alig haladja meg*. A tornai járásban egyenesen a stagnálás határán áll ez az arányszám (0·11%), de igen alacsony a rimaszombati (0·14%), rozsnói (0·20%), szobi (0·27%), cserehátenesi (0·31%), tornaljai (0·33%), párkányi (0·36%), nagykaposi (0·36%) és vágsellyei (0·37%) járásokban is. Fogyást csak egy helyen, a magyarság ősi fészkeiben, Komáromban látunk;¹⁾ ez a város a cseh uralom alatt egészen másodrangú szerepet játszott, jóformán semmit sem fejlődött,²⁾ a bécsi döntés után pedig még nem volt ideje arra, hogy talpra álljon. Az itt fel nem sorolt többi járás lélekszámalakulását a már említett tényezőkön kívül nem csekély mértékben befolyásolja még többek közt a Felvidék városias gócpontjainak, bánya- és iparvidékeinek területi elhelyezkedése is: egyes területek darabkák vonzóerejüket, népességmegőrző képességüket ily gócaiknak és vidékeiknek köszönhetik, más körzetek taszítóereje pedig hasonló központok és területek hiányának tudható be.

Az összefoglaló táblázat 1938. évi nép-

¹⁾ L. erről M. Stat. Szemle 1938. évf. 1018—1019. l.

²⁾ A trianoni országterületen 1910 és 1938 között a tényleges népgyarapodás évi aránya 0·69% volt.

³⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1938. évf. 1017. l.

¹⁾ Ezt némileg a komáromi járás erőteljesebb népgyarapodása ellensúlyozhatta.

²⁾ L. M. Stat. Szemle 1938. évf. 931. l.

Törvényhatósági és járási összefoglalás. — *Résumé concernant les comitats et les arrondissements.*

Terület, a lakóházak száma, a népesség 1910—1938. évi száma s gyarapodása, a népsűrűség és a két nem aránya törvényhatóságoként és járásonként a Felvidék visszacsatolt területén.

Superficie, maisons, nombre et accroissement de la population de 1910 à 1938, densité de la population, proportion des deux sexes, par comitat et arrondissement dans la zone septentrionale rétrocédée à la Hongrie.

(Az új közigazgatási beosztás szerint; az adatok az egyes törvényhatóságoknak és járásoknak csupán az ideiglenes katonai demarkációs vonal és a trianoni határ közti területhez tartozó visszacsatolt részére vonatkoznak. — *D'après la nouvelle division administrative; les données ne concernent que les parties rétrocédées — situées entre la ligne provisoire de démarcation militaire et la frontière délimitée à Trianon — des comitats et arrondissement en question*)

Vármegye, község, tj. és m. város <i>Comitats, communes, la ville autonome de Kassa et les villes départementales</i>	Terület <i>Superficie</i>		Lakóházak <i>Nombre des maisons d'habitation</i>	P o p u l a t i o n						A polgári népesség gyarapodása <i>Accroissement de la population civile</i>			Népsűrűség 1 km ² -re <i>Densité de la population par km²</i>		Ezer férfit jutott nő - Femmes pour 1000 hommes	
	kat. hold <i>arp. cad.</i>	hektár <i>ha</i>		Polgári civile	Összes totale			Polgári — civile			1910—1938			1910 <i>4)</i>		1938 <i>2), 4)</i>
					1910	1910	1930 ^{a)}	férfi masc.	nő fem.	együtt au total	szám szerint nombres abs.	%	évi átlagban % - en moyenne par an, %			
	1 9 3 0 ¹⁾			n é p e s s é g									1910 1938			
														1938 ²⁾		
Abaúj-Torna vm. — <i>Comitat d'Abaúj-Torna</i>																
Cserehát—encsi j.*)	51.876	29.853	2.733	13.786	13.806	14.128	7.473	7.524	14.997	1.211	8.78	0.31	46.2	50.3	1.007	
Füzér—gönci j.	29.828	17.165	2.211	10.035	10.054	11.238	6.086	6.316	12.402	2.367	23.58	0.84	58.5	72.2	1.038	
Kassai j.	65.074	37.448	5.132	23.070	23.103	25.749	13.763	14.078	27.841	4.771	20.68	0.74	61.6	74.3	1.023	
Tornai j.	32.362	18.623	1.589	7.390	7.405	7.470	3.816	3.810	7.626	236	3.19	0.11	39.7	41.0	998	
Várm. összesen — Total	179.140	103.089	11.665	54.281	54.368	58.585	31.138	31.728	62.866	8.585	15.82	0.57	52.6	61.0	1.019	
Kassa tjv. — Kassa, ville autonome	16.093	9.261	6.072	40.476	44.211	70.117	27.210	30.872	58.082	17.606	43.50	1.55	437.1	627.0	1.135	
Bars és Hont vm. — <i>Com. de Bars et Hont</i>																
Ipolysági j.	81.598	46.957	6.356	26.863	26.897	30.567	14.885	15.419	30.304	3.441	12.81	0.46	57.2	64.5	1.035	
Lévai j.	107.716	61.987	11.190	46.530	46.791	53.061	25.302	26.853	52.155	5.625	12.09	0.43	75.1	84.2	1.061	
Szobi j.	19.840	11.417	2.007	7.572	7.578	8.335	3.990	4.161	8.151	579	7.65	0.27	66.3	71.4	1.043	
Verebélyi j.	50.778	29.221	4.931	19.936	19.950	23.311	12.474	12.758	25.232	5.296	26.55	0.95	68.2	86.3	1.023	
Várm. összesen — Total	259.932	149.582	24.484	100.901	101.216	115.274	56.651	59.191	115.842	14.941	14.81	0.53	67.4	77.4	1.045	
Bereg és Ugocsa vm. — <i>Comitat de Bereg et Ugocsa</i>																
Beregszászi j.	91.468	52.637	10.174	41.672	41.732	52.305	27.116	27.771	54.887	13.215	31.72	1.13	79.2	104.3	1.024	
Munkácsi j.	57.591	33.142	4.673	19.689	19.711	24.323	12.877	12.892	25.769	6.080	30.83	1.10	59.4	77.8	1.002	
Tiszaújfalvi j.	53.899	31.017	4.751	19.144	19.170	20.976	12.528	12.387	24.915	5.771	30.15	1.08	61.7	80.3	989	
Munkács mv.**))	10.564	6.079	4.200	16.518	17.275	26.102	12.975	14.183	27.158	10.640	64.41	2.30	271.7	446.8	1.092	
Várm. összesen — Total	213.522	122.875	23.798	97.023	97.888	123.706	65.496	67.233	132.729	35.706	36.81	1.31	78.9	108.0	1.026	
Esztergom vm. — <i>Comitat d'Esztergom</i>																
Párkányi j.	93.012	53.523	9.285	36.400	36.438	41.249	19.757	20.285	40.042	3.642	10.00	0.36	68.0	74.8	1.027	
Várm. összesen — Total	93.012	53.523	9.285	36.400	36.438	41.249	19.757	20.285	40.042	3.642	10.00	0.36	68.0	74.8	1.027	
Gömör és Kishont vm. — <i>Comitat de Gömör et Kishont</i>																
Rimaszombati j.	126.062	72.544	9.532	39.243	39.390	44.124	19.945	20.893	40.838	1.595	4.06	0.14	54.1	56.3	1.047	
Rozsnyói j.	86.817	49.960	5.563	25.724	25.907	27.596	13.285	13.896	27.181	1.457	5.56	0.20	51.5	54.4	1.046	
Tornaljai j.	76.010	43.741	4.907	20.403	20.420	21.953	10.957	11.356	22.313	1.910	9.26	0.33	46.6	51.0	1.036	
Várm. összesen — Total	288.889	166.245	20.002	85.370	85.717	93.673	44.187	46.145	90.332	4.962	5.81	0.21	51.4	54.3	1.044	
Komárom vm. — <i>Comitat de Komárom</i>																
Dunaszerdahelyi j.	117.067	67.368	8.396	38.751	38.780	45.075	24.019	22.900	46.919	8.168	21.08	0.75	57.5	69.6	953	
Komáromi j.	102.652	59.073	7.926	31.701	31.733	40.194	21.588	20.689	42.277	10.576	33.37	1.19	53.7	71.6	958	
Ógyallai j.	84.865	48.837	7.283	30.402	30.437	34.558	17.565	17.744	35.309	4.907	16.14	0.58	62.2	72.3	1.010	
Somorjai j.	62.672	36.066	4.428	20.668	20.850	23.531	12.100	11.400	23.500	2.832	13.70	0.49	57.3	65.2	942	
Komárom mv.	4.594	2.644	2.948	18.863	19.391	21.158	8.573	8.940	17.513	-1.350	-7.16	-0.26	713.2	662.2	1.043	
Várm. összesen — Total	371.850	213.988	30.981	140.385	141.191	164.516	83.845	81.673	165.518	25.133	17.90	0.64	65.6	77.3	974	
Nógrád vm. — <i>Comitat de Nógrád</i>																
Balassagyarmati j.	37.142	21.374	2.694	11.192	11.199	12.420	6.315	6.415	12.730	1.538	13.74	0.49	52.4	59.6	1.016	
Losonci j.	72.562	41.757	6.968	30.436	31.860	39.126	17.720	19.033	36.753	6.317	20.75	0.74	72.9	88.0	1.074	
Salgótarjáni j.	4.445	2.558	458	2.016	2.016	2.097	1.158	1.119	2.277	261	12.95	0.46	78.8	89.0	966	
Szécsényi j.	7.848	4.516	622	2.192	2.195	2.674	1.324	1.455	2.779	587	26.78	0.96	48.5	61.5	1.099	
Várm. összesen — Total	121.997	70.205	10.742	45.836	47.270	56.317	26.517	28.022	54.539	8.703	18.99	0.68	65.3	77.7	1.057	

¹⁾ A legutolsó cseh-szlovák helységnévtárnak a községek egész területére vonatkozó adatai. — ²⁾ Előzetes eredmény. — ³⁾ A cseh-szlovák népszámlálás adatai. — ⁴⁾ A számításnál alapul a legutolsó cseh-szlovák helységnévtárban a községek egész területére vonatkozóan közölt adatok szolgáltak.

¹⁾ Données relatives à la superficie entière des communes, fournies par le dernier Répertoire des localités tchéco-slovaques. — ²⁾ Résultats préliminaires. — ³⁾ Données fournies par le recensement tchéco-slovaque. — ⁴⁾ Données préliminaires. Pour base du calcul, on prenait les chiffres fournis par le dernier Répertoire des localités tchéco-slovaques relatifs à la superficie entière des communes. — *) J. (járás) = arrondissement. **) Mv. = ville départem.

Vármegye, község, tj. és m. város <i>Comitats, communes, la ville autonome de Kassa et les villes départementales</i>	Terület <i>Superficie</i>		Lakóházak <i>Nombre des maisons d'habitation</i>	P o p u l a t i o n						A polgári népesség gyarapodása <i>Accroissement de la population civile</i>			Nép- sűrűség 1 km ² -re <i>Densité de la population par km²</i>		Ezer férfit jutott né - Femmes pour 1000 hommes		
	kat. hold <i>arp. cad.</i>	hektár <i>ha</i>		Pol- gári <i>civile</i>			Polgári — <i>civile</i>			1910—1938			1910			1938 ²⁾	
				1910	1910	1938 ¹⁾	férfi <i>masc.</i>	nő <i>fém.</i>	együtt <i>au total</i>	számszerű nombres <i>abs.</i>	%	évi átlag- ban % - en <i>moyenne par an, %</i>	1910 ¹⁾	1938 ²⁾			
	1 9 3 0 ¹⁾			1 9 3 8 ¹⁾		1 9 3 8 ²⁾											
Nyitra és Pozsony vm. — <i>Comitat de Nyitra et Pozsony</i>																	
Érsekújvári j.	137.412	79.076	16.52 ²⁾	72.757	73.011	89.418	45.709	46.206	91.915	19.158	26.33	0.94	92.0	116.2	1.011		
Galántai j.	94.899	56.913	11.336	49.670	49.728	60.392	32.098	30.974	63.072	13.402	26.98	0.96	87.3	110.8	965		
Vágsellyei j.	49.249	28.341	7.369	32.475	32.518	35.198	18.051	17.773	35.824	3.349	10.31	0.37	114.6	126.4	984		
Várm. összesen — Total	285.560	164.330	35.233	154.902	155.257	185.008	95.858	94.953	190.811	35.909	23.18	0.83	94.3	116.1	990		
Ung vm. — <i>Comitat de Ung</i>																	
Nagykaposi j.	48.586	27.960	3.370	15.140	15.151	16.051	8.246	8.421	16.667	1.527	10.08	0.36	54.2	59.6	1.021		
Ungvári j.	65.615	37.759	6.428	25.730	25.751	30.396	16.651	17.273	33.924	8.194	31.84	1.14	68.1	89.8	1.037		
Ungvár mv.	3.755	2.161	3.232	15.980	16.919	26.675	10.801	11.877	22.678	6.698	41.91	1.50	739.4	1049.6	1.100		
Várm. összesen — Total	117.956	67.880	13.030	56.850	57.821	73.122	35.698	37.571	73.269	16.419	28.88	1.03	83.7	108.0	1.052		
Zemplén vm. <i>Comitat de Zemplén</i>																	
Bodrogközi j.	53.061	30.535	4.559	21.008	21.024	23.299	12.214	12.476	24.689	3.681	17.52	0.63	68.8	80.8	1.022		
Sátoraljaújhelyi j.	56.421	32.468	4.637	19.179	19.196	22.435	11.517	12.120	23.637	4.458	23.24	0.83	59.1	72.8	1.052		
Várm. összesen — Total	109.482	63.003	9.197	40.187	40.220	45.734	23.731	24.595	48.326	8.139	20.25	0.72	63.8	76.7	1.037		
Főösszesítés. — Résumé.																	
Abaúj-Torna vm. — <i>Comitat d'Abaúj-Torna</i>	179.140	103.089	11.665	54.281	54.368	58.585	31.138	31.728	62.866	8.585	15.82	0.57	52.6	61.0	1.019		
Kassa tjv. — <i>Kassa, ville autonome</i>	16.093	9.261	6.072	40.476	44.211	70.117	27.210	30.872	58.082	17.606	43.50	1.55	437.1	627.0	1.134		
Bars és Hont vm. — <i>Com. de Bars et Hont</i>	259.932	149.582	24.484	100.901	101.216	115.274	56.651	59.191	115.842	14.941	14.81	0.53	67.4	77.4	1.045		
Bereg és Ugocsa vm. — <i>Comitat de Bereg et Ugocsa</i>	218.522	122.875	23.798	97.023	97.888	123.706	65.496	67.233	132.729	35.706	36.81	1.31	78.9	108.0	1.026		
Esztergom vm. — <i>Com. d'Esztergom</i>	93.012	53.523	9.285	36.400	36.438	41.249	19.757	20.285	40.042	3.642	10.00	0.36	68.0	74.8	1.027		
Gömör és Kishont vm. — <i>Comitat de Gömör et Kishont</i>	288.889	166.245	20.002	85.370	85.717	93.673	44.187	46.145	90.332	4.962	5.81	0.21	51.4	54.3	1.044		
Komárom vm. — <i>Comitat de Komárom</i>	371.850	213.988	30.981	140.385	141.191	164.516	83.845	81.673	165.518	25.133	17.90	0.64	65.6	77.3	974		
Nógrád vm. — <i>Comitat de Nógrád</i>	121.997	70.205	10.742	45.836	47.270	56.317	26.517	28.022	54.539	8.703	18.99	0.68	65.3	77.7	1.057		
Nyitra és Pozsony vm. — <i>Comitat de Nyitra et Pozsony</i>	285.560	164.330	35.233	154.902	155.257	185.008	95.858	94.953	190.811	35.909	23.18	0.83	94.3	116.1	991		
Ung vm. — <i>Com. de Ung</i>	117.956	67.880	13.030	56.850	57.821	73.122	35.698	37.571	73.269	16.419	28.88	1.93	83.7	108.0	1.052		
Zemplén vm. — <i>Comitat de Zemplén</i>	109.482	63.003	9.197	40.187	40.220	45.734	23.731	24.595	48.326	8.139	20.25	0.72	63.8	76.7	1.037		
A Felvidék visszacsatolt területe össz. — Dans la zone septentr. rétr. à la Hongr.	2.057.433	1.183.981	194.489	862.611	861.597	1.027.301	510.088	522.268	1.032.356	179.745	21.08	0.75	72.0	87.2	1.024		

Megjegyzés: A jegyzeteket lásd a tábla első oldalán.

sűrűségi adatsorai is elég változatos képet tárnak elő. Törvényhatóságoként egyrészt Gömör és Kishont (egy km²-re 54.3 lakos) s Abaúj-Torna (61.0), másrészt kb. kétszerakkora népsűrűséggel Nyitra és Pozsony (116.1) s az északkeleti sarok: Ung (108.0) és Bereg és Ugocsa (108.0) jelzik a minimumokat ill. maximumokat. Az 1910. évi adatsorban is ugyanezek a megyerészek mutatják a ritkánlakottsági minimumot és a sűrűbben benépesültség felvidéki maximumát. Minthogy azonban az 1910—1938. évi népgyarapodás üteme éppen a ritkálakosságú területeken volt a legkisebb, a magas népsűrűségű vidékeken pedig az átlagot messze meghaladta, az átlagos lakottság békebeli

adatsora 1938-ig nem egyenlítődtött ki, hanem a szakadék a szélső arányszámok közt még jobban kiszélesedett. A népsűrűség ilyen eltérésein kívül a népgyarapodás különbségei is részben az elütrő gazdaságföldrajzi viszonyokkal (domborzat, talajminőség stb.) állanak szoros kapcsolatban; Esztergom és Komárom megyének erősen a felföldi háttársáv átlaglakottsága alatt maradó népsűrűségi hányadosára azonban mindez nem nyújt kellő magyarázatot. Adataink járasi felbontása szerint egyébként a visszajött országrész keleti szögletében a három városnak (városias településnek), Ungvárnak, Munkácsnak és Beregszásznak is nagy a része a viszonylag magas népsűrűségi arány

előidézésében, bár ezen a tájékon az igénytelenebb, a születéskorlátozást kevésbé ismerő lakosság sűrűsödése e nagyobb néptömörülésektől eltekintve is kétségtelen. Nyitra és Pozsonyban viszont nem csupán Érsekújvár lélekszáma emeli a sűrűnlakottsági hányadost a járási maximumra (vág-sellyei járás 126·4, érsekújvári járás 116·2, galántai járás 110·8), hanem az is, hogy a Kisalföld legtermékenyebb földjei, értékes mezőgazdasági-ipari gócai is itt terülnek el. Ezzel szemben a három gömörmezei járás, valamint a kivándorlásban s Kassára húzó-dásban élénk részt vett két abaújmezei járás (tornai járás 41·0, cserehát-encsi járás 50·3) kifejezetten ritkánlakottnak számít. De nem eléggé benépesített — a részben földrajzi okokból kisebb népsűrűségű balassagyarmati, szécsényi és nagykaposi járásokon kívül — a komárommezei járások területe, főleg a most hozzákapcsolt csallóközi rész, valamint az ipolysági járás is. A Csallóközben az alacsony természetes szaporodás mellett a gazdasági fejlődéslehetőségek korlátozása (légionisták betelepítése stb.) is hozzájárulhatott az átlagos lakottság alacsonyabb szinten maradásához.

Előzetes eredményeink a két nem arányának megállapítására is módot nyújtanak. Az idevágó adatok szerint 1938-ban a felszabadult területen ezer férfire 1024 nő jutott; a nőtöbblet tehát nem volt túlságosan nagy. Helyileg azonban nagyobb eltéréseket mutat. Kassán pl. városiasan magas (ezer férfire 1134 nő), míg Nyitra és Pozsony s Komárom megyében férfitöbblet jelentkezett. A járási adatok szerint az eltérések még szembeötlőbbek. Ez — a népgyarapodás néhol előnytelen ütemével együtt — egyben arra is utal, hogy 1938 december közepén a normális népességi, gazdasági viszonyok még nem alakulhattak teljesen ki.¹⁾ Egyébként sem ezeknek az adatoknak, sem a népgyarapodási és népsűrűségi arányszámoknak a vizsgálatánál nem szabad szem előtt veszíteni azt a körülményt, hogy az új megyei és járásbeosztás több helyen trianoni és felvidéki területeket

egyesített, az általános népösszeírás azonban természetesen csupán a most vissza-került felvidéki nyúlványra terjedt ki. A számbavett terület tehát több esetben nem teljes járás, hanem csak járásrész. A salgótarjáni és szécsényi járás felföldi része pl. egészen jelentéktelen területdarab; sőt még a tornai és szobi járásrész lakosszáma sem éri el a tízezret, a cserehát-encsi, füzérgönci, balassagyarmati és nagykaposi járás pedig alig haladja meg a tízezret; ezzel szemben az érsekújvári járás közel százezer, a galántai, a lévai és a beregszászi járás pedig több mint ötvenezer lelket számlál. Nyilvánvaló, hogy ily nagy eltérést mutató területegységek adatai nem egyenértékűek és az összehasonlításra sem teljesen alkalmasak.

*

Az 1938. évi felvidéki népszámlálás előzetes eredményei alapján összeállított községi tábla kapcsán a következőket kell kiemelni:

1. A községek területére vonatkozó adatok a legutolsó cseh helységnévtárból származnak és mindig a község egész területét jelentik (a terület kat. holdakban átszámítás alapján állapított meg). A cseh adatok ugyanis időszerűbbek, mint az 1910. évi magyar népszámlálási kötetben közölt területi eredmények, mert az időközi hátrátmódosítások, községi változások és új felmérések figyelembevételével állapították meg. 2. A lakóházaknak a beküldött házborítékok száma alapján kimutatott száma a valóságot esetleg valamelyest (valószínűleg azonban összesen legfeljebb félezerrel) meghaladja. Egyes vidékeken ugyanis nem lakóházjellegű épületekről, sőt üres telkekről is kiállított „házboríték”; az ily házborítékok számának levonása pedig az előzetes adatrevízió során nem mindig sikerült. 3. A községek túlnyomórésztben nincs katonaság, a polgári és az összes népesség száma tehát azonos; a városokban és helyőrségi stb. gócpontokon azonban az 1938-as adatot helyesen csak a polgári népesség 1910. évi számával szabad összevetni; az összes lakosságra vonatkozó 1930. évi cseh népszámlálás és a polgári népességről számot adó 1938. évi magyar népösszeírás adatainak egybevetése viszont népesedési viszonyaikról hamis képet ad. 4. Az 1938. évi népsűrűségi adatsor a lélekszámnak az 1930. évi cseh területi adathoz való viszonyítása alapján számítatott ki. Eszerint a demarkációs vo-

¹⁾ Előfordulhatott többek között, hogy a cseh katonai kötelékekből éppen csak hogy hazakeresztelt magyar legények nem rendes munkahelyükre, hanem szülőfalujukba vagy valamely átmeneti tartózkodási állomásra tértek vissza. Sőt egy részük még talán vissza sem térhetett december 15-ig. (A népösszeíráskor még a felszabadult részen tartózkodó — kisebb létszámú — cseh néptöredékek egy része viszont azóta kétségkívül visszatért hazájába.)

nal által átszelt területű községek népsűrűségi hányadosa a valóságnak nem felel meg teljesen. 5. Az 1910. és 1930. évi adat némely esetben nem vonatkozik pontosan arra a község- (város-) területre, melyre az 1938-as összeírás kiterjedt.¹⁾ A lélekszámingadozást (visszaesést), valamint azt, hogy az 1910. és 1930. évi adatok közlésétől néhol el kellett tekinteni,²⁾ többnyire ez indokolja. Az adatok mérlegelésénél még a

Lélekszám-nagyságkategóriák	A községek és városok ¹⁾			
	szám szerint	%-ban	népessége	
			szám szerint	%-ban
1 9 3 8 - b a n				
— 100 lakos	5	0·6	312	0·0
101— 200 „	37	4·3	5.956	0·6
201— 300 „	75	8·7	19.028	1·8
301— 500 „	183	21·1	73.534	7·2
501— 700 „	168	19·4	99.958	9·7
701— 1.000 „	130	15·0	107.906	10·5
— 1.000 lakos	598	69·1	306.694	29·8
1.001— 1.500 „	125	14·4	152.177	14·7
1.501— 2.000 „	48	5·5	83.378	8·1
1.001— 2.000 lakos	173	19·9	235.555	22·8
2.001— 3 000 „	44	5·1	106.699	10·3
3.001— 5.000 „	32	3·7	120.064	11·7
2.001— 5.000 lakos	76	8·8	226.763	22·0
5.001—10 000 „	10	1·2	60.214	5·8
10.001—20 000 „	5	0·6	73.388	7·1
5.001—20.000 lakos	15	1·8	133.602	12·9
20.001—50.000 „	3	0·3	71.660	6·9
50.001— „	1	0·1	58.082	5·6
20.001— lakos	4	0·4	129.742	12·5
Összesen	866	100·0	1.032.356	100·0

¹⁾ Ennél az összeállításnál a községi táblában külön egységként kimutatott községrészek is községnek számítottak (a községek és városok száma a már említett okokból nem egyezik teljesen a korábbi Szemle-számokban közölt számokkal). Azok a (telepes) községek viszont, amelyeknek 1938. évi lélekszámát nem lehetett megállapítani, figyelmen kívül hagytak.

tábla általános és részletjegyzeteit is figyelembe kell venni, valamint azt, hogy az 1938. évi népösszeírás teljesen ki nem alakult, meg nem állapodott viszonyok közt örökölte meg a visszacsatolt északi terület népességi fényképét. Ez egyben arra is figyelmeztet, hogy az egyes községek főleg 1910., 1930. és 1938. évi adatai-

¹⁾ Ungvár egy kisebb része pl. az ideiglenes katonai demarkációs vonalon túl esik.

²⁾ Néhol (pl. telepes községeknél) az adatok egy része az anyaközség adataiban foglaltatik (vagy esetleg 1910-ben az ill. telepes területnek nem is volt még lakossága).

nak szembesítésénél elhamarkodott következtetések elkerülése céljából fokozott óvatosságra van szükség. A felvidéki összeírás adatainak gyakorlati értéke szempontjából persze mindez csaknem teljesen közömbös.

A táblasorozatban foglalt községi eredmények részletes taglalására ezúttal nincs mód. A népsűrűségi viszonyokról egyébként is községi részletezésben készült kartogramm ad nagyvonalú, átfogó képet három skálafok: a ritkánlakottság, a közepes (átlagos) népsűrűség és a sűrűnlakottság megkülönböztetésével. Ezen túlmenően azonban már csupán néhány keresztmetszetszerű összeállítással egészíthetjük ki az 1938-as felvidéki népösszeírás első — általános tájékoztatást és közigazgatási célokat szolgáló — adatközlését.

Igen tanulságos pl. a városoknak és községeknek lélekszám-nagyságkategóriák szerint való összefoglalása¹⁾ (l. az összeállítást az előző hasábn).

A községek (és városok) 1938. évi átlagos lélekszáma 1.192 fő volt.

Nem kevésbé figyelemreméltó a városok és községek csoportosítása 1938. évi népsűrűségük szerint:

Népsűrűség 1 km ² -re	A községek (és városok) ¹⁾	
	szám szerint	%-ban
— 40 lélek . . .	105	12·2
40— 50 „ . . .	112	13·0
50— 60 „ . . .	132	15·4
60— 70 „ . . .	106	12·3
70— 80 „ . . .	111	12·9
80—100 „ . . .	137	16·0
100—120 „ . . .	59	6·8
120—150 „ . . .	41	4·9
150— „ . . .	56	6·5
Összesen . . .	²⁾ 859	100·0

¹⁾ Ennél az összeállításnál a községi táblában külön egységként kimutatott községrészek is községnek számítottak (a községek és városok száma a már említett okokból nem egyezik teljesen a korábbi Szemle-számokban közölt számokkal).

²⁾ A lélekszám-nagyságkategóriák megállapításánál figyelmen kívül hagyott községeken kívül 7 további község (községrész) népsűrűsége megfelelő területi adat hiányában nem volt megállapítható.

Az átlagos népsűrűség a visszanyert felvidéki határsávon 1938-ban egy négyzetkilométerre 87·2 fő volt; összeállításunk szerint több mint 600 község népsűrűsége átlagalatti és csak kb. 250 községé (és városé) haladja meg az átlagot.

¹⁾ Az 1930. évi cseh-szlovák népszámlálás alapján kiszámított hasonló adatokat a M. Stat. Szemle 1938. évf. 1019. lapján közzeltük.

A tízezernél több lakost számláló városok és községek népessége 1910 és 1938 közt a következőképpen módosult:¹⁾

Város és község neve	Polgári	Összes	Polgári	Összes	Polgári népesség 1938-ban ¹⁾
	népesség 1910-ben		népesség 1930-ban		
Kassa tjt.	40.476	44.211	62.706	70.117	58.082
Munkács mv.	16.518	17.275	24.648	26.102	27.158
Ungvár mv.	15.980	16.919	24.614	26.675	22.678
Érsekújvár	16.048	16.228	21.965	22.457	21.824
Beregszász	12.898	12.933	17.934	19.007	19.050
Komárom mv. ²⁾	18.863	19.391	18.015	21.158	17.513
Losonc	11.337	12.939	13.066	15.459	12.457
Léva	9.458	9.675	12.091	12.576	12.242
Gúta	8.906	8.912	10.822	10.822	12.126

¹⁾ Előzetes eredmény.

²⁾ A város egy része a demarkációs vonalon túl esik.

³⁾ Komáromnak csak dunabalparti része.

A nem törzsökös (főleg cseh) elem általában a városokban halmozódott fel a leginkább a közel húsz évi cseh uralom alatt. Ez az idegen réteg a bécsi döntés után — sőt részben már azt megelőzően — nyomban kivált a törzslakosság mellől és hazájába, a mai Cseh-Szlovákiába tért vissza.²⁾ Helyük a városokban átmenetileg üres maradt. 1938 decemberében a városokban volt a leghiányosabb a tisztviselő elem is; a katonaságnak az összeírásból való kihagyása pedig szintén a leg erősebben a városi adatokat befolyásolta. Mindezt figyelembe véve a városok kimutatott népességi eltolódásait általában nem tekinthetjük kedvezőtleneknek; főleg, ha az 1938-as adatokat nem az összes, hanem helyesebben a polgári népesség 1930. (ill. 1910.) évi számával vetjük össze. Az új határvonal ugyan, sajnos, pontosan a magyar városöv mellett fut el és így részben el metszi a városok mellől a mögöttes területeket; de az egyes gócpontok továbbfejlődésének így is megvannak a módjai és lehetőségei.

*

Adatközlésünk hiányos maradna, ha nem emlékeznénk meg arról is, hogy a trianoni Magyarország lakóházállománya a

¹⁾ A polgári és az összes népességre vonatkozólag v. ö. a már előzőleg elmondottakat.

²⁾ A községek lélekszámalakulásában hasonló jelenség inkább csak ott mutatkozik, ahol nagyobb cseh telepítések történtek (pl. földosztások légionistáknak stb.).

bécsi döntés alapján közel kétszázézerrel: pontosabban 194.489 lakóházzal gyarapodott.¹⁾ A lakóházak átlagos lakosszáma meglehetősen normális volt; száz lakóházra ugyanis 1938-ban 528 lakos jutott. Az előzetes adatösszeállítás a lakások számának megállapítására is kiterjedt. Területi részletezésben ezt az adatot nem közölhetjük, mert az adatellenőrzés során megállapítást nyert, hogy számos esetben lakásrészek (albérleti szobák) is külön lakásoknak könyveltettek el. Az egész visszacsatolt területről rendelkezésre álló — igaz, hogy a valóságot ez okból némileg meghaladó — lakásszám azonban így is figyelmet érdemel. Eszerint a lakott lakások összes száma 244.018, a nem lakott lakásoké 8.225, az üresen állóké pedig 16.311 volt.²⁾ Összesen tehát (a 800 intézeti háztartás nélkül) a lakások száma a visszakapcsolt felvidéki városokban és községekben 268.554 volt. Száz lakóházra eszerint 138 lakás, száz lakásra pedig meglehetősen sok: 384 (ill. száz lakott lakásra 423) lakos jutott. Végül megemlíthetjük még, hogy az előzetes adatösszefoglalás az egész hazakerült felvidéki területen 13.625 ideiglenesen távollévőt mutatott ki.³⁾

Az 1938. évi felvidéki népösszeírás előzetes eredményeinek összesített mérlege szerint a trianoni országdarab 194.000 lakóházzal, csaknem 270.000 lakással és — ami a legfontosabb — a nemzettesttől húsz éven át erőszakkal elvágott, most ismét hazaérkezett 1,032.000 felvidéki lakossal lett gazdagabb a közel 11.900 négyzetkilométeres magyarlakta területöv visszaszerzése következtében. Ezek a lényegileg igen értékes, tartalmas számok egyben a megnagyobbodott csonkaország súlyának és pozíciójának komoly megerősödését is jelzik.

Thirring Lajos dr.

¹⁾ 1930-ban a cseh népszámlálási adatok összeadása szerint a lakóházak száma 172.589 volt. Az 1930—1938. évi elég nagy eltérést a meglehetősen élénk lakóházépítkezés mellett talán még a lakóházfogalom elütő meghatározása is magyarázhatja.

²⁾ A nem lakott és üresen álló lakások aránya a normálisnál — főleg egyes városokban — a már több ízben említett okokból valamivel (itt-ott jelentősebben) magasabb. („Nem lakott“ a berendezett, de a népösszeírás időpontjában nem használt — lezárt — lakás; „üresen álló“ a népösszeírás időpontjában kiadatlan lakás.)

³⁾ Ezek egy része az összeíráskor, bár nem állandó lakóhelyén, de valószínűleg a Felvidék egy másik városában vagy községében tartózkodott.

Községi részlet tábla. — *Tableau détaillé par communes.*

A terület, a lakóházak és a népesség száma s a népsűrűség községenként a Felvidéki visszacsatolt területén. *Territoire, nombre des maisons d'habitation, nombre et densité de la population dans les communes de la zone septentrionale rétrocedée.*

(Az új közigazgatási beosztás szerint; az adatok az egyes törvényhatóságoknak és járásoknak csupán az ideiglenes katonai demarkációs vonal és a trianoni határ közötti területéhez tartozó visszacsatolt részeire vonatkoznak.) *(D'après la nouvelle division administrative; les données ne concernent que les parties rétrocedées — situées entre la ligne provisoire de démarcation militaire et la frontière délimitée à Trianon — des comitats et arrondissements en question.)*

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1 9 3 0 ¹⁾			1938 ²⁾	1910				
Abaúj-Torna vm.*										
<i>Cserehát—encsi járás*</i>										
1	Alsólánc	712	410	57	269	362	178	162	340	82·9
2	Bodoló	1.348	776	94	561	526	268	259	527	67·9
3	Buzita	3.451	1.986	212	1.083	1.090	526	540	1.066	58·7
4	Csécs	4.263	2.453	202	826	942	540	502	1.042	42·5
5	Debrőd	4.134	2.379	115	606	592	298	309	607	25·5
6	Felsőlánc	1.350	777	76	306	294	182	183	365	47·0
7	Hím	845	486	60	284	289	148	149	297	61·1
8	Jánok	3.453	1.987	161	733	851	440	448	888	44·7
9	Jászó			10			31	24	⁵⁾ 55	
10	Jászóújfalu	3.024	1.740	77	418	434	221	221	442	25·4
11	Jászóváralja	1.793	1.032	37	243	214	168	133	301	29·2
12	Komaróc	1.475	849	85	445	467	242	252	494	58·2
13	Luciabánya ⁶⁾			39	590	621	312	265	577	
14	Makranc	4.068	2.341	179	853	850	485	468	953	40·7
15	Pány	3.580	2.060	93	496	422	230	238	468	22·7
16	Péder	1.960	1.128	86	385	377	203	213	416	36·9
17	Perény	5.019	2.888	238	1.241	1.290	678	698	1.376	47·6
18	Reste	2.172	1.250	89	441	467	253	247	500	40·0
19	Somodi	4.878	2.807	249	1.180	1.216	655	665	1.320	47·0
20	Szepsi	2.087	1.201	458	2.187	2.172	1.081	1.201	2.282	190·0
21	Szeszta	2.264	1.303	116	639	652	334	347	681	52·3
	<i>Összesen .</i>	<i>51.876</i>	<i>29.853</i>	<i>2.733</i>	<i>13.786</i>	<i>14.128</i>	<i>7.473</i>	<i>7.524</i>	<i>14.997</i>	<i>50·3</i>
<i>Füzér—gönci járás</i>										
1	Abaújnádasd	2.242	1.290	227	1.045	1.198	671	697	1.368	106·0
2	Abaújrákos	1.837	1.057	51	199	251	171	180	351	33·2
3	Alsócsáj	511	294	44	218	255	111	129	240	81·6
4	Alsóhutka	864	497	70	329	349	177	182	359	72·2
5	Alsómislye	2.442	1.405	227	1.015	1.031	555	574	1.129	80·4

¹⁾ A legutolsó cseh-szlovák helységnévtárak a községek egész területére vonatkozó adatai.

— ²⁾ Előzetes eredmény. — ³⁾ A cseh-szlovák népszámlálás adatai. — ⁴⁾ Előzetes eredmény. A számításhoz alapul a legutolsó cseh-szlovák helységnévtárban a községek egész területére vonatkozóan közölt adatok szolgáltak.

⁵⁾ A községnek a demarkációs vonalon innen eső része. A Jászóváralja községnél kimutatott Ferenctelep (28 férfi, 16 nő, együtt 44 lakos) nélkül. — ⁶⁾ Felsőmecenéz községnek a demarkációs vonalon innen eső része (külterülete).

Megjegyzés. A demarkációs vonal által kettészelt községekben a terület és a népesség 1910. és 1930. évi száma, valamint a népsűrűség nem felel meg pontosan a jelenlegi helyzetnek, ill. (főleg ú. n. telepésközségek vagy a demarkációs vonalon túl fekvő községeknek e vonalon innen eső községrészei esetében) pontosan megállapítható adatok hiánya miatt a rovatok üresek.

¹⁾ *Données relatives à la superficie entière des communes, fournies par le dernier Répertoire des localités tchéco-slovaques.* — ²⁾ *Résultats préliminaires.* — ³⁾ *Données fournies par le recensement tchéco-slovaque.* — ⁴⁾ *Données préliminaires. Pour base du calcul, on prenait les chiffres fournis par le dernier Répertoire des localités tchéco-slovaques relatifs à la superficie entière des communes.*

*) Vm. = comitat; járás = arrondissement; város = ville.

Observation. Dans les communes coupées en deux par la ligne de démarcation, le nombre et la densité de la population pour 1910 et 1930 ne correspondent pas minutieusement à la situation actuelle (surtout s'il s'agit de communes dites de colonisation ou de secteurs appartenant aux communes situées au delà de la ligne de démarcation), les rubriques ont été laissées, sous ce rapport, en blanc.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Nép-sűrűség egy négyzetki ométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1 9 3 0	1938		1910	1930				
6	Balogd	629	362	70	343	315	159	182	341	94.2
7	Eszkáros	6.421	3.695	111	431	658	369	346	715	19.4
8	Felsőcsáj	829	477	75	352	355	184	200	384	80.5
9	Felsőhutka	645	371	57	276	315	164	168	332	89.5
10	Felsőmislye	1.527	879	177	754	831	450	501	951	108.2
11	Garbócbogdány	1.025	590	109	481	525	279	298	577	97.8
12	Györke	1.729	995	162	689	775	424	456	880	88.4
13	Hernádesány	2.009	1.156	301	1.425	1.754	895	899	1.794	155.2
14	Hernádgönyű	931	536	70	350	377	206	219	425	79.3
15	Hernádsadány	967	557	176	963	968	532	503	1.035	185.8
16	Ósva	1.732	997	97	442	437	241	270	511	51.3
17	Regeteruszka	3.488	2.007	187	723	844	498	512	1.010	50.3
	Összesen	29.828	17.165	2.211	10.035	11.238	6.086	6.316	12.402	72.2
	Kassai járás									
1	Abaszéplak	1.656	953	220	1.060	1.256	650	719	1.369	143.6
2	Abaújszakaly	1.913	1.101	148	555	731	437	416	853	77.5
3	Abaújszina	4.396	2.530	296	1.527	1.519	840	815	1.655	65.4
4	Alsótőkés	1.036	596	102	489	485	266	270	536	89.9
5	Bárca	2.398	1.380	381	1.325	1.673	970	991	1.961	142.1
6	Baska	782	450	52	240	226	116	131	247	54.9
7	Bernátfalva	678	390	58	240	329	200	208	408	104.6
8	Beszter	1.197	689	97	446	504	255	277	532	77.2
9	Bocsárd	513	295	38	146	179	97	77	174	59.0
10	Bölgse	954	549	62	277	290	158	164	322	58.7
11	Búzafalva	838	482	86	316	457	277	271	548	113.7
12	Buzinka	1.840	1.059	91	423	468	241	237	478	45.1
13	Csontosfalva	335	193	51	261	308	148	140	288	149.2
14	Enyicke	3.062	1.762	227	1.078	1.119	602	624	1.226	69.6
15	Felsőtőkés	3.282	1.889	100	510	477	248	253	501	26.5
16	Hatkóc	1.319	759	46	216	232	111	112	223	29.4
17	Hernádgecse	954	549	99	505	602	335	301	636	115.8
18	Hernádtihany	1.880	1.082	464	1.667	2.093	978	1.040	2.018	186.5
19	Hilyó	4.150	2.388	90	476	461	249	232	481	20.1
20	Idabukóc	1.880	1.082	99	479	530	295	310	605	55.9
21	Izdoba	455	261	81	368	459	236	246	482	184.7
22	Kassamindszent	259	149	59	274	322	166	181	347	232.9
23	Kassaujfalu	1.762	1.014	216	1.214	1.367	717	756	1.473	145.3
24	Kavocsán	1.128	649	117	870	581	288	336	624	96.1
25	Kenyhec	1.774	1.021	88	473	454	230	211	441	43.2
26	Kisida	1.772	1.020	81	437	428	199	228	427	41.9
27	Koksóbaksa	669	385	68	190	354	205	219	424	110.1
28	Lengyelfalva	1.427	821	112	583	595	319	319	638	77.7
29	Miglécnémeti	1.352	778	81	422	478	225	225	450	57.8
30	Miszlóka	1.135	653	298	1.229	1.523	822	875	1.697	259.9
31	Nagyida	7.234	4.163	423	2.040	2.125	1.151	1.139	2.290	55.0
32	Pólyi	2.312	1.331	124	550	634	355	359	714	53.6
33	Saca	2.634	1.516	121	571	652	318	348	666	43.9
34	Semse	2.987	1.719	98	415	400	201	226	427	24.8
35	Szentlőrincke	513	295	83	137	178	140	147	287	97.3
36	Széplakapáti	1.491	858	116	397	506	335	317	652	76.0
37	Szilvásapáti	266	153	84	310	368	181	168	349	228.1
38	Zsebes	841	484	75	354	386	202	190	392	81.0
	Összesen	65.074	37.448	5.132	23.070	25.749	13.763	14.078	27.841	74.3
	Tornai járás									
1	Áj	3.712	2.136	88	394	378	204	215	419	19.6
2	Bódvavendégi	839	483	84	426	411	221	202	423	87.6

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lako- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1930	1938		1910	1930				
3	Jablonca	4.442	2.556	127	556	599	298	285	583	22.8
4	Körtvélyes	2.921	1.681	97	403	436	236	240	476	28.3
5	Méhész	706	406	25	125	146	73	64	137	33.7
6	Szádalmás	4.250	2.446	211	848	891	451	457	908	37.1
7	Szadelő	612	352	53	202	207	116	120	236	67.0
8	Szádudvarnok	1.663	957	93	442	389	222	189	411	42.9
9	Torna	4.033	2.321	304	1.692	1.727	787	840	1.627	70.1
10	Tornagörgő	6.244	3.593	256	1.056	1.134	593	595	1.188	33.1
11	Tornahorvátai	573	330	50	259	225	121	124	245	74.2
12	Tornaújfalú	1.116	642	99	469	428	229	224	453	70.6
13	Zsarnó	1.251	720	102	518	499	265	255	520	72.2
	Összesen	32.362	18.623	1.589	7.390	7.470	3.816	3.810	7.626	41.0
	Összesítés.									
	Cserehát—encsi j.	51.876	29.853	2.733	13.786	14.128	7.473	7.524	14.997	50.3
	Füzér—gönci j.	29.828	17.165	2.211	10.035	11.238	6.086	6.316	12.402	72.2
	Kassai j.	65.074	37.448	5.132	23.070	25.749	13.763	14.078	27.841	74.3
	Tornai j.	32.362	18.623	1.589	7.390	7.470	3.816	3.810	7.626	41.0
	Abauj-Torna vm. összesen	179.140	103.089	11.665	54.281	58.585	31.138	31.728	62.866	61.0
	Kassa tjv. — ville	16.093	9.261	6.072	40.476	70.117	27.210	30.872	58.082	627.0
	Bars és Hont k. e. e. várm.									
	<i>Ipolysági járás</i>									
1	Alsószemeréd	2.337	1.345	140	509	598	312	321	633	47.1
2	Deménd	3.809	2.192	226	724	1.148	657	613	1.270	57.9
3	Egeg	2.143	1.233	149	593	684	316	323	639	51.8
4	Felsőszemeréd	1.866	1.074	126	690	661	329	336	665	61.9
5	Felsőtúr	2.255	1.298	141	621	638	330	345	675	52.0
6	Garamsalló	3.256	1.873	255	1.034	1.066	497	535	1.032	55.1
7	Gyerk	1.423	819	151	567	595	293	293	586	71.6
8	Gyürki	858	494	69	206	332	189	162	351	71.0
9	Horvátai	1.404	808	100	331	394	216	211	427	52.8
10	Inám	1.268	730	126	515	566	280	305	585	80.1
11	Ipolybél	1.976	1.137	126	509	597	277	271	548	48.2
12	Ipolyfödemes	2.725	1.568	134	562	610	334	345	679	43.3
13	Ipolyhidvég	2.403	1.383	210	911	962	448	500	948	68.5
14	Ipolynagyfalú	1.602	922	100	398	448	240	231	471	51.1
15	Ipolynyék	5.347	3.077	448	1.752	1.855	994	1.031	2.025	65.8
16	Ipolypásztó	2.216	1.275	219	1.161	1.131	529	541	1.070	83.9
17	Ipolyság	2.428	1.397	776	4.195	5.804	2.226	2.485	4.711	337.2
18	Ipolyszakállós	3.123	1.797	299	1.115	1.260	621	604	1.225	68.2
19	Ipolyszécsényke	1.364	785	107	503	510	271	261	532	67.8
20	Ipolyvisk	3.354	1.930	256	1.000	1.193	607	587	1.194	61.9
21	Kelenye	1.256	723	104	489	521	303	313	616	85.2
22	Kisölvéd	1.182	680	111	439	413	201	209	410	60.3
23	Kistompa	732	421	61	191	257	134	143	277	65.8
24	Kistúr	736	424	92	411	452	225	209	434	102.4
25	Kókeszi	871	501	55	209	222	117	131	248	49.5
26	Középtúr	860	495	98	315	399	224	227	451	91.1
27	Lontó	2.618	1.506	178	818	896	449	428	877	58.2
28	Palást	8.781	5.053	429	1.717	1.868	938	986	1.924	38.1
29	Pereszlény	1.800	1.036	132	625	631	296	329	625	60.3
30	Sirak	1.235	711	94	301	315	183	186	369	51.9
31	Szalatnya	1.671	962	118	463	493	246	291	537	55.8
32	Százd	3.169	1.824	168	691	718	378	396	774	42.4
33	Szelény	1.307	752	79	221	316	184	176	360	47.9

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population						Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile				
							népesség	férfi masc.	nő fem.	együtt au total	
		1930	1938		1910	1930					
34	Szete	2.096	1.206	136	679	598	303	308	611	50.7	
35	Terbegec	1.651	950	60	274	295	159	174	333	25.1	
36	Tesmag	3.199	1.841	199	734	772	413	440	853	46.3	
37	Zalaba	1.277	735	84	390	349	166	173	339	46.1	
	Összesen	81.598	46.957	6.356	26.863	30.567	14.885	15.419	30.304	64.5	
	Lévai járás										
1	Ágó	996	573	85	388	408	234	217	451	78.7	
2	Alsófe gyvernek	1.359	782	103	433	396	197	210	407	52.0	
3	Alsópél	2.431	1.399	252	1.347	1.418	701	711	1.412	100.9	
4	Alsószecse	1.526	878	129	596	557	263	288	551	62.8	
5	Alsóvár ad	751	432	80	316	324	140	150	290	67.1	
6	Bajka	999	575	57	320	304	161	175	336	58.4	
7	Barsbaracska	4.150	2.388	212	1.013	1.187	592	607	1.199	50.2	
8	Barsendréd	3.408	1.961	147	669	770	443	443	886	45.2	
9	Csánk	1.835	1.056	120	461	482	228	225	453	42.9	
10	Csata	3.117	1.794	512	1.776	2.092	1.079	1.051	2.130	118.7	
11	Cseke	1.576	907	256	917	1.116	622	639	1.261	139.0	
12	Fajkürt	3.218	1.852	232	739	1.249	488	492	980	52.9	
13	Fakóvezekény	3.302	1.900	272	929	1.085	552	545	1.097	57.7	
14	Felsőfe gyvernek	1.468	845	87	407	494	216	223	439	51.9	
15	Felsőpél	1.103	635	103	419	409	222	215	437	68.8	
16	Felsőszecse	1.442	830	144	654	634	263	291	554	66.7	
17	Felsővár ad	520	299	55	219	219	113	130	243	81.3	
18	Garamdamásd	1.849	1.064	147	656	664	299	299	598	56.2	
19	Garamlök	2.989	1.720	269	1.166	1.344	648	686	1.334	77.6	
20	Garammikola	1.845	1.062	200	708	826	363	383	746	70.2	
21	Garamszentgyörgy	2.617	1.506	371	1.267	1.126	562	564	1.126	74.8	
22	Garamvezekény	1.917	1.103	171	759	669	299	357	656	59.5	
23	Hontfüzesgyarmat	4.139	2.382	246	1.158	1.042	506	538	1.044	43.8	
24	Hontkiskér	1.274	733	113	418	406	205	219	424	57.8	
25	Hontvarsány	1.501	864	90	260	511	223	236	459	53.1	
26	Hölvény	1.362	784	98	394	368	204	184	388	49.5	
27	Kiskálna	829	477	76	462	436	191	224	415	87.0	
28	Kiskoszmály	1.651	950	166	613	620	327	318	645	67.9	
29	Kisóvár	1.142	657	63	311	275	128	119	247	37.6	
30	Kispesztek	462	266	20	114	104	58	51	109	41.0	
31	Kissalló	1.401	806	154	604	732	343	341	684	84.9	
32	Kissáró	1.229	707	124	571	508	240	255	495	70.0	
33	Lékér	1.614	929	165	760	668	331	369	700	75.3	
34	Léva	4.954	2.851	2.245	9.458	12.576	5.687	6.555	12.242	429.3	
35	Málás	2.777	1.598	132	691	760	406	411	817	51.1	
36	Marosfalva	845	486	102	382	327	128	171	299	61.5	
37	Nagykálna	2.136	1.229	234	1.025	1.097	561	605	1.166	94.9	
38	Nagyod	1.124	647	59	315	241	126	134	260	40.2	
39	Nagypesztek	2.191	1.261	147	643	743	361	326	687	54.5	
40	Nagysalló	5.589	3.216	647	2.584	2.853	1.323	1.396	2.719	84.5	
41	Nagysáró	2.584	1.487	230	1.006	1.188	514	583	1.097	73.8	
42	Nemesoroszi	1.514	871	222	912	908	479	480	959	110.1	
43	Nyír	1.388	799	65	298	445	232	243	475	59.5	
44	Oroszka	1.029	592	174	722	951	389	414	803	135.6	
45	Szodó	1.541	887	108	444	384	180	190	370	41.7	
46	Tergenye	2.249	1.294	119	539	528	244	281	525	40.6	
47	Töre	2.231	1.284	89	495	481	205	199	404	31.5	
48	Újbars	4.316	2.484	274	1.239	1.255	624	627	1.251	50.4	
49	Vámosladány	3.067	1.765	325	1.279	1.392	674	690	1.364	77.3	

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lako- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség			
		1 9 3 0			1938	1910	1930	1 9 3 8		
50	Zseliz	6.389	3.677	622	2.294	3.116	1.549	1.607	3.156	85·8
51	Zsemlér	770	443	77	3·0	373	179	186	365	82·4
	<i>Összesen</i>	<i>107.716</i>	<i>61.987</i>	<i>11.190</i>	<i>46.530</i>	<i>53.061</i>	<i>25.302</i>	<i>26.853</i>	<i>52.155</i>	<i>84·2</i>
	<i>Szobi járás</i>									
1	Bajta	1.621	933	166	583	651	336	352	688	73·7
2	Garamkövesd	3.267	1.880	342	1.226	1.465	689	701	1.390	73·9
3	Garampáld	1.324	762	129	520	544	273	272	545	71·5
4	Helemba	2.410	1.387	307	1.040	1.244	536	5·5	1.101	79·4
5	Ipolykiskeszi	1.463	842	140	548	603	332	336	668	79·3
6	Ipolyszalka	4.562	2.625	369	1.585	1.703	779	853	1.632	62·2
7	Kicsind	1.342	772	179	654	661	343	331	674	87·3
8	Kisgyarmat	2.419	1.392	214	863	876	414	466	880	63·2
9	Leléd	1.432	824	161	553	588	288	285	573	69·5
	<i>Összesen</i>	<i>19.840</i>	<i>11.417</i>	<i>2.007</i>	<i>7.572</i>	<i>8.335</i>	<i>3.990</i>	<i>4.161</i>	<i>8.151</i>	<i>71·4</i>
	<i>Verebélyi járás</i>									
1	Aha	1.401	806	189	785	897	445	463	908	112·7
2	Alsógyőröd	1.892	1.089	111	366	423	234	241	475	43·6
3	Barsbese	1.255	722	151	545	730	385	3·3	768	106·4
4	Barsfüss	3.674	2.114	315	1.452	1.795	963	1.023	1.986	93·9
5	Csiffár	2.666	1.534	143	708	773	390	399	789	51·4
6	Ény	987	568	92	322	346	179	133	362	63·7
7	Felsőgyőröd	1.242	715	129	394	474	273	253	526	73·6
8	Hull	2.193	1.262	178	823	1.093	613	647	1.260	99·8
9	Jesenské (Setétkút)	659	379	20	1)	114	32	28	60	15·8
10	Kisbelleg	525	302	90	286	491	282	262	544	180·1
11	Kisgyékényes	690	397	107	300	394	233	222	455	114·6
12	Lüle	1.458	839	45	236	236	138	123	261	31·1
13	Mellek	1.077	620	154	500	665	381	397	778	125·5
14	Mohi	2.968	1.708	175	863	685	325	343	668	39·1
15	Nagymánya	3.058	1.760	389	1.304	1.514	833	850	1.683	95·6
16	Nemesdicske	1.368	787	96	421	513	256	277	533	67·7
17	Ohaj	2.959	1.703	269	1.080	1.334	769	792	1.561	91·7
18	Pozba	1.635	941	161	502	641	369	356	725	77·0
19	Rendve	1.321	760	226	824	971	544	510	1.054	138·7
20	Szencse	1.408	810	135	589	741	403	442	845	104·3
21	Tajnasári	1.474	848	101	408	431	244	241	485	57·2
22	Tild	1.189	684	75	442	503	256	265	521	76·2
23	Töhöl	3.317	1.909	158	750	666	353	358	711	37·2
24	Vajk	1.312	755	166	684	790	462	408	870	115·2
25	Valkház	1.164	670	86	484	525	276	266	542	80·9
26	Verebély	3.887	2.237	642	2.840	3.347	1.643	1.777	3.420	152·9
27	Zsitvagyarmat	1.440	829	148	574	603	343	359	702	84·7
28	Zsitvamártonfalva	790	455	83	293	356	186	185	371	81·5
29	Zsitvaújfalu	1.769	1.018	297	1.161	1.260	664	705	1.369	134·5
	<i>Összesen</i>	<i>50.778</i>	<i>29.221</i>	<i>4.931</i>	<i>19.936</i>	<i>23.311</i>	<i>12.474</i>	<i>12.758</i>	<i>25.232</i>	<i>86·3</i>
	<i>Összesítés.</i>									
	Ipolysági j.	81.598	46.957	6.356	26.863	30.567	14.885	15.419	30.304	64·5
	Lévai j.	107.716	61.987	11.190	46.530	53.061	25.302	26.853	52.155	84·2
	Szobi j.	19.840	11.417	2.007	7.572	8.335	3.990	4.161	8.151	71·4
	Verebélyi j.	50.778	29.221	4.931	19.936	23.311	12.474	12.758	25.232	86·3
	Bars és Hont k. e. e. vm. össz.	259.932	149.582	24.484	100.901	115.274	56.651	59.191	115.842	77·4

1) Barsbese és Ény község adataiban foglaltatik.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község. m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population						Nép-sűrűség egy négyzetki ometerre <i>Densité de la po- pulation par km²</i>
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			együtt au total	
							népesség	férfi masc.	nő fém.		
		1930	1938		1910	1930				1	
Bereg és Ugocsa k. e. e. vm.											
<i>Beregszászi járás</i>											
1	Alsóremete	655	377	128	457	631	343	376	719	190.7	
2	Asztély	1.104	635	114	510	547	270	301	571	89.9	
3	Badaló	1.651	950	299	1.107	1.164	627	634	1.261	132.8	
4	Balazsér	1.579	908	157	645	723	401	402	803	88.4	
5	Bene	1.639	943	189	689	962	534	515	1.049	111.2	
6	Beregardó	2.836	1.632	212	812	964	618	635	1.253	76.8	
7	Beregdéda	2.754	1.585	223	896	988	546	529	1.075	67.8	
8	Beregsom	4.332	2.493	221	1.082	1.100	595	612	1.207	48.4	
9	Beregszász	7.359	4.235	3.179	12.898	19.007	9.301	9.749	19.050	449.8	
10	Beregújfalú	4.476	2.576	365	1.304	1.512	893	866	1.759	68.3	
11	Bulcsu	963	554	167	725	926	506	489	995	179.6	
12	Csetfalva	1.726	993	110	558	554	267	273	540	54.4	
13	Csonkapapi	2.834	1.631	192	1.118	1.185	644	672	1.316	80.7	
14	Felsőremete	6.662	3.834	92	352	453	251	245	496	12.9	
15	Halábor	891	513	141	508	606	320	348	668	130.2	
16	Hetyen	2.508	1.443	172	751	783	429	433	862	59.7	
17	Kígyós	1.972	1.135	137	446	635	326	333	659	58.1	
18	Kisbégány	2.408	1.386	175	807	850	470	469	939	67.7	
19	Kisharangláb	537	309	87	357	479	257	256	513	166.0	
20	Kovászó	1.858	1.069	187	668	857	469	503	972	90.9	
21	Macsola	1.920	1.105	126	466	735	358	367	725	65.6	
22	Makkosjánosi	3.258	1.875	236	1.118	1.134	599	633	1.232	65.7	
23	Mezőgecse	822	473	88	359	487	242	236	478	101.1	
24	Mezőhomok	626	360	65	260	310	165	156	321	89.2	
25	Mezőkaszony	2.523	1.452	478	2.462	2.665	1.362	1.389	2.751	189.4	
26	Nagybégány	3.293	1.895	269	1.136	1.450	722	712	1.434	75.7	
27	Nagybereg	9.283	5.342	540	2.131	2.447	1.226	1.289	2.515	47.1	
28	Nagyborzsova	2.115	1.217	246	761	1.098	539	531	1.070	87.9	
29	Nagymuzsaly	3.780	2.176	418	1.503	2.056	1.093	1.072	2.165	99.5	
30	Sárosoroszi	3.331	1.917	166	751	736	409	395	804	41.9	
31	Tiszacsoma	1.788	1.029	138	583	728	347	375	722	70.2	
32	Vári	5.118	2.945	646	2.621	2.579	1.454	1.469	2.923	99.2	
33	Zápszony	2.867	1.650	211	831	954	533	507	1.040	63.0	
	<i>Összesen . . . . .</i>	<i>91.468</i>	<i>52.637</i>	<i>10.174</i>	<i>41.672</i>	<i>52.305</i>	<i>27.116</i>	<i>27.771</i>	<i>54.887</i>	<i>104.3</i>	
<i>Munkácsi járás</i>											
1	Alsókerepec	2.144	1.234	129	508	508	346	337	683	55.3	
2	Alsóschönborn	1.804	1.038	91	525	522	300	269	569	54.8	
3	Barkaszó	3.427	1.972	294	1.141	1.630	811	841	1.652	83.8	
4	Bátyú	2.200	1.266	339	1.484	1.837	953	947	1.900	150.1	
5	Bótrágy	4.403	2.534	240	1.426	1.345	618	630	1.248	49.3	
6	Dercen	5.538	3.187	355	2.022	1.835	1.021	1.027	2.048	64.3	
7	Fornos	3.788	2.180	178	738	873	511	506	1.017	46.6	
8	Gát	6.513	3.748	369	1.962	2.005	1.111	1.106	2.217	59.1	
9	Izsnýéte	5.940	3.418	342	1.478	1.632	900	940	1.840	53.8	
10	Kisgút	1.456	838	87	342	394	226	211	437	52.1	
11	Klastromalja										
12	Munkácsváralja	394	227	264	979	1.113	632	635	1.267	558.0	
13	Nagygút	4.344	2.500	112	485	618	311	328	639	25.6	
14	Oroszvég	1.411	812	489	2.073	2.822	1.520	1.575	3.095	381.2	
15	Pósaháza	1.654	952	156	616	758	426	405	831	87.3	
16	Rafajnaújfalú	1.793	1.032	157	676	725	435	418	853	82.7	

1) Dercen község adataiban foglaltatik. — 2) A Klastromaljának az ideiglenes demarkációs vonalon innen eső részére vonatkozó adatok Oroszvég adataiban foglaltatnak.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes, villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km.
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fem	
		1930	1938		1910	1930				
17	Svoboda (Szabadságfalva) . . .	7.194	4.140	205	1)	909	450	437	887	21.4
18	Szernye	2.619	1.507	289	1.256	1.269	743	792	1.535	101.9
19	Várkulcsa	800	460	331	1.188	1.587	959	888	1.847	401.5
20	Várpalánka	169	97	246	1.298	1.941	604	600	1.204	1.241.1
	Összesen	57.591	33.142	4.673	19.689	24.323	12.877	12.892	25.769	77.8
	Tiszaújlaki járás									
1	Akli	1.997	1.149	180	459	708	447	439	886	77.1
2	Batár	2.426	1.396	152	540	676	397	403	800	57.3
3	Csepe	2.348	1.351	203	965	1.224	595	604	1.199	88.7
4	Csomafalva	971	559	78	391	378	206	228	434	77.6
5	Fancsika ²⁾ ³⁾			80			336	309	645	
6	Feketeadó	4.125	2.374	435	1.656	1.923	1.071	1.057	2.128	89.6
7	Feketepatak	1.416	815	140	506	593	358	350	708	86.9
8	Fertősalmás	2.827	1.627	180	827	685	433	422	855	52.5
9	Forgolány	1.397	804	148	666	700	408	388	796	99.0
10	Hömlőc ²⁾			42			69	77	146	
11	Karácsfalva	1.220	702	104	428	447	253	246	499	71.1
12	Mátyfalva	1.837	1.057	160	567	771	439	443	882	83.4
13	Nagypalád	5.352	3.080	321	1.525	1.557	859	903	1.762	57.2
14	Nevellenfalu	1.362	784	156	541	639	421	385	806	102.8
15	Salánk	11.980	6.894	590	2.316	2.390	1.368	1.348	2.716	39.4
16	Szöllősgyula	2.987	1.719	228	747	900	554	544	1.098	63.9
17	Tiszabökény	2.445	1.407	203	866	942	599	553	1.152	81.9
18	Tiszafarkasfalva	1.578	908	88	186	314	241	213	454	50.0
19	Tiszakeresztúr	1.931	1.111	113	513	532	312	289	601	54.1
20	Tiszapéterfalva	1.696	976	160	823	815	410	400	810	83.0
21	Tiszaújhely	2.005	1.154	192	737	910	517	521	1.038	90.0
22	Tiszaújlak	1.286	740	621	3.462	3.382	1.729	1.776	3.505	473.7
23	Tivadarfalva	713	410	98	423	490	270	278	548	133.7
24	Verbóc (Újverbóc) ²⁾			79			236	211	447	
	Összesen	53.899	31.017	4.751	19.144	20.976	12.528	12.387	24.915	80.3
	Munkács mv.	10.564	6.079	4.200	16.518	26.102	12.975	14.183	27.158	446.8
	Összesítés.									
	Beregszászi j.	91.468	52.637	10.174	41.672	52.305	27.116	27.771	54.887	104.3
	Munkácsi j.	57.591	33.142	4.673	19.689	24.323	12.877	12.892	25.769	77.8
	Tiszaújlaki j.	53.899	31.017	4.751	19.144	20.976	12.528	12.387	24.915	80.3
	Munkács mv.	10.564	6.079	4.200	16.518	26.102	12.975	14.183	27.158	446.8
	Bereg és Ugocsa k. e. e. vm. összesen	213.522	122.875	23.798	97.023	123.706	65.496	67.233	132.729	108.0
	Esztergom vármegye.									
	Párkányi járás									
1	Bart	3.568	2.053	322	1.166	1.240	631	643	1.274	62.1
2	Bátorkeszi	7.975	4.589	748	3.140	3.472	1.747	1.829	3.576	77.9
3	Béla	1.510	869	98	535	569	266	275	541	62.3
4	Bény	4.084	2.350	468	1.557	2.011	866	924	1.790	76.2
5	Búcs	5.474	3.150	371	1.582	1.621	812	874	1.686	53.5
6	Dunamocs	3.126	1.799	403	1.896	2.042	837	908	1.745	97.0
7	Ebed	4.152	2.389	380	1.498	1.666	782	813	1.595	66.8
8	Érsekkéty	3.415	1.965	306	1.214	1.272	614	634	1.248	63.5
9	Farnad	5.691	3.276	590	2.081	2.240	1.171	1.153		71.0
10	Gyiva	777	447	57	222	265	124	124	248	55.5
11	Karva	2.761	1.589	216	957	1.043	465	488	953	60.0

1) Bátyú — valamint Kislónya és Nagyónya trianoni határon inneni — községek adatai-
ban foglaltatik. — 2) A községnek a demarkációs vonalon innen eső része. — 3) Tiszasásvárnak a de-
markációs vonalon innen eső részével.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numeros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes, villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy negyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
				népesség			férfi masc	nő fém	együtt au total	
		1930	1938		1910	1930				
12	Kéménd	4.873	2.804	507	1.811	2.026	947	986	1.933	68.9
13	Kisújfalu	3.038	1.748	227	878	1.010	498	484	982	56.2
14	Köbölkút	4.624	2.661	594	2.021	2.382	1.216	1.195	2.411	90.6
15	Kőhidgyarmat	3.535	2.034	331	1.410	1.428	717	705	1.422	69.9
16	Kural	1.856	1.068	221	801	876	444	460	904	84.6
17	Libád	1.633	940	187	714	717	392	360	752	80.0
18	Magyarszögyén	5.773	3.322	541	1.998	2.199	1.077	1.142	2.219	66.8
19	Muzsla	9.054	5.210	707	2.938	3.114	1.497	1.589	3.086	59.2
20	Nagyölvéd	5.526	3.180	460	1.800	2.020	1.001	1.027	2.028	63.8
21	Nána	2.923	1.682	264	1.115	1.388	762	658	1.420	84.4
22	Németszögyén	3.628	2.088	423	1.574	1.693	876	893	1.769	84.7
23	Párkány	2.508	1.443	771	3.073	4.479	1.772	1.878	3.650	252.9
24	Sárkányfalva	1.508	868	93	419	476	243	243	486	56.0
	Esztergom vm. összesen	93.012	53.523	9.285	36.400	41.249	19.757	20.285	40.042	74.8
	Gömör és Kishont vm. Rimaszombati járás									
1	Ajnácskő	3.078	1.771	227	826	1.107	551	587	1.138	64.3
2	Almágy	2.249	1.294	156	677	884	383	426	809	62.5
3	Alsóbalog	1.792	1.031	142	669	622	303	335	638	61.9
4	Bakti	1.269	730	80 ¹⁾	377	377	173	164	337	46.2
5	Balogfala	3.243	1.866	225	783	908	473	472	945	50.6
6	Balogiványi	1.015	584	75	357	286	121	139	260	44.5
7	Balogtamási	1.117	643	82	298	313	181	164	345	53.7
8	Balogújfalva	678	390	45	194	155	81	68	149	38.2
9	Bátka	2.042	1.175	117	475	468	228	242	470	40.0
10	Bellény	624	359	61	146	254	156	147	303	84.4
11	Bottovo								²⁾	
12	Cakó	726	418	101	397	370	179	185	364	87.1
13	Csíz	1.342	772	185	689	706	334	355	689	89.2
14	Csomatelke	2.203	1.268	129	706	579	335	322	657	51.8
15	Darnya	2.139	1.231	116	418	399	188	195	383	31.1
16	Détér	3.510	2.020	147	551	669	349	358	707	35.0
17	Dobfenek	627	361	43	197	234	121	116	237	65.7
18	Dobóca	3.467	1.995	209	752	983	321	318	639	32.0
19	Dúlháza	768	442	41	210	192	92	96	188	42.5
20	Dúsa	671	386	49	184	228	119	135	254	65.8
21	Feled	2.978	1.714	308	871	1.357	670	669	1.339	78.1
22	Felsőbalog	3.950	2.273	213	911	869	400	400	800	35.2
23	Gesztete	3.668	2.111	163	722	852	406	452	858	40.6
24	Gortvakisfalud	1.673	963	113	411	510	285	290	575	59.7
25	Gömörpéterfala	3.315	1.908	107	608	567	313	279	592	31.0
26	Gömörsid	2.650	1.525	156	748	826	487	492	979	64.2
27	Guszona	3.931	2.262	184	864	896	425	457	882	39.0
28	Hanva	3.305	1.902	163	811	780	386	374	760	40.0
29	Harmac	2.233	1.285	159	706	702	343	332	675	52.5
30	Jánosi	4.534	2.609	314	1.267	1.252	631	653	1.284	49.2
31	Jéne	1.493	859	85	315	320	157	154	311	36.2
32	Jeszte	1.321	760	64	218	304	147	161	308	40.5
33	Kerekgede	1.969	1.133	93	423	392	199	192	391	34.5
34	Kisgömöri	1.981	1.140	52	225	225	103	101	204	17.9
35	Korláti	1.380	794	106	1.140	903	464	457	921	116.0
36	Magyarhegymeg	923	531	74	276	301	165	152	317	59.7
37	Mezőtelkes	1.560	898	68	297	277	133	134	267	29.7
38	Nemesmartonfala	650	374	72	278	220	95	106	201	53.7
39	Nemesradnót	1.493	859	137	577	523	252	258	510	59.4
40	Óbást	1.460	840	99	449	503	209	257	466	55.5
41	Ósgyán	6.457	3.716	285	1.424	1.670	581	631	1.212	32.6

¹⁾ Rimaszombat adataiban foglaltatik. — ²⁾ Dobóca adataiban foglaltatik.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population						Népsűrűség egy négyzetkilométerre <i>Densité de la po- pulation par km²</i>
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesseg civile			együtt au total	
							népesseg		férh masc.		
		1930	1938		1910	1930	1938			1938	
42	Perjése	2.009	1.156	84	414	353	170	169	339	29.3	
43	Rakottyás	1.507	867	82	317	336	173	178	351	40.5	
44	Rimapálfala	1.333	767	88	361	341	179	168	347	45.2	
45	Rimasimonyi	1.366	786	151	584	554	278	285	563	71.6	
46	Rimaszécs	4.282	2.464	421	1.647	1.894	777	779	1.556	63.1	
47	Rimaszombat	4.904	2.822	1.535	6.814	8.044	2.916	3.411	6.327	224.1	
48	Rimatamásfalva	2.462	1.417	325	1.052	1.964	658	700	1.358	95.8	
49	Sajólénártfalva	992	571	153	559	596	284	289	573	100.3	
50	Serke	3.079	1.772	255	955	1.107	516	523	1.039	58.6	
51	Slávikovo								1)		
52	Sőreg	3.826	2.202	195	795	796	395	419	814	36.9	
53	Szútor	2.304	1.326	92	321	342	189	168	357	26.9	
54	Uzapanyit	3.628	2.088	250	826	876	418	478	896	42.9	
55	Várgede	4.021	2.314	315	1.274	1.635	780	841	1.621	70.0	
56	Velkenye	1.894	1.090	127	505	509	228	243	471	43.2	
57	Zádorháza	578	333	47	160	158	92	80	172	51.7	
58	Zeherje	1.189	684	102	363	358	214	190	404	59.1	
59	Zsip	1.204	693	65	226	278	139	147	286	41.3	
	Összesen	126.062	72.544	9.532	39.243	44.124	19.945	20.893	40.838	56.3	
	Rozsnyói járás										
1	Barka	4.125	2.374	104	464	488	273	237	510	21.5	
2	Berzéte	3.580	2.060	263	1.171	1.158	624	583	1.207	58.6	
3	Berzétékőrös	1.201	691	90	425	447	217	222	439	63.5	
4	Csucsom	2.024	1.165	126	383	446	271	262	533	45.7	
5	Dernő	4.676	2.691	161	703	696	341	376	717	26.6	
6	Gice	2.183	1.256	139	528	564	282	310	592	47.1	
7	Gömöránás	1.123	646	61	229	219	107	107	214	33.1	
8	Hárskút	2.214	1.274	132	540	543	282	284	566	44.4	
9	Jólész	1.750	1.007	111	455	415	258	264	522	51.8	
10	Jolsva	8.133	4.680	615	2.705	3.493	1.190	1.363	2.553	54.6	
11	Jolsvatapolca	1.581	910	74	305	302	147	147	294	32.3	
12	Kiskovácsvágása	2.402	1.382	60	271	295	165	140	305	22.1	
13	Kisperlász	791	455	53	213	196	96	104	200	44.0	
14	Krasznahorkaváralja	4.026	2.317	250	1.033	1.100	595	588	1.183	51.1	
15	Kuntapolca	1.463	842	152	831	718	371	340	711	84.4	
16	Líce	3.180	1.830	147	655	653	267	308	575	31.4	
17	Lucska	2.596	1.494	92	406	378	197	206	403	27.0	
18	Miglészpataka	634	365	46	214	203	91	106	197	54.0	
19	Mikolcsány	994	572	47	195	209	103	90	193	33.7	
20	Nandrás	1.844	1.061	107	462	390	171	197	368	34.7	
21	Páskaháza	1.025	590	103	407	392	219	220	439	74.4	
22	Pelsőc	10.803	6.217	493	2.388	3.032	1.487	1.650	3.137	50.5	
23	Rozsnyó	6.852	3.943	1.114	6.542	6.668	3.130	3.461	6.591	167.1	
24	Rozsnyórudna	1.303	750	129	503	732	449	385	834	111.2	
25	Sajóháza	1.079	621	159	554	745	405	386	791	127.4	
26	Süvete	1.427	821	89	375	342	168	171	339	41.3	
27	Szádvárborsa	2.323	1.337	99	423	420	204	210	414	31.0	
28	Szalóc	2.483	1.429	133	553	532	261	276	537	37.6	
29	Szilice	6.006	3.456	212	988	980	471	484	955	27.6	
30	Várhosszúrét	2.438	1.403	149	592	609	318	316	634	45.2	
31	Vigtelke	558	321	53	211	231	125	103	228	71.0	
	Összesen	86.817	49.960	5.563	25.724	27.596	13.285	13.896	27.181	54.4	
	Tornaljai járás.										
1	Abafalva	1.423	819	142	738	779	328	349	677	82.7	
2	Alsófalva	1.580	909	93	287	311	182	202	384	42.2	
3	Alsókálosa	2.189	1.260	125	471	552	327	341	668	53.0	
4	Alsóvály	931	536	60	254	278	150	148	298	55.6	

1) Rimaszécs község adataiban foglaltatik.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre <i>Densité de la po- pulation par km²</i>
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1 9 3 0	1938		1910	1930	1 9 3 8	1938		
5	Baraca	2.012	1.158	92	387	441	231	243	474	40.9
6	Beje	1.076	619	124	539	604	272	283	555	89.7
7	Beretke	1.680	967	114	501	468	235	262	497	51.4
8	Csoltó	2.680	1.542	109	570	567	269	295	564	36.6
9	Deresk	3.592	2.067	191	845	700	354	405	759	36.7
10	Felsőkálosa	438	252	26	118	115	64	59	123	48.8
11	Felsőrás	1.583	911	67	283	246	136	152	288	31.6
12	Felsővály	2.617	1.506	112	404	392	194	204	398	26.4
13	Gömörfüge	1.599	920	98	422	427	219	240	459	49.9
14	Gömörhosszúszó	1.870	1.076	132	560	581	317	282	599	55.7
15	Gömörmihályfalva	1.088	626	49	167	155	107	108	215	34.3
16	Gömörpanyit	2.593	1.492	184	821	764	409	421	830	55.6
17	Harkács	1.234	710	66	364	352	187	185	372	52.4
18	Hubó	1.978	1.138	95	342	386	192	181	373	32.8
19	Kecső	2.360	1.358	114	472	501	258	290	548	40.3
20	Kisvisnyó	1.439	828	33	145	132	64	63	127	15.3
21	Kövecses	756	435	81	311	299	158	152	310	71.3
22	Lekenye	1.178	678	94	446	472	243	234	477	70.4
23	Lévárt	1.296	746	72	277	252	123	131	254	34.1
24	Lökös	632	364	66	249	257	146	148	294	80.8
25	Méhi	2.151	1.238	173	640	648	318	341	659	53.2
26	Melléte	2.518	1.449	95	389	354	185	193	378	26.1
27	Naprágy	1.227	706	118	549	458	197	202	399	56.5
28	Oldalfala	878	505	93	410	363	171	204	375	74.3
29	Otrokocs	935	538	52	210	211	103	114	217	40.3
30	Özörény	2.217	1.276	244	1.026	1.076	531	552	1.083	84.9
31	Pelsőcardó	1.958	1.127	79	367	313	167	165	332	29.5
32	Runya	2.186	1.258	98	480	505	272	238	510	40.5
33	Sajógömör	3.126	1.799	304	1.267	1.197	534	592	1.126	62.6
34	Sajókeszi	1.269	730	64	222	237	141	135	276	37.8
35	Sajókirályi	923	531	103	518	539	235	263	498	93.8
36	Sajólenke	1.098	632	55	227	294	129	144	273	43.2
37	Sajórecske	832	479	55	211	250	129	105	234	48.9
38	Sajószárnya	1.521	875	103	402	569	332	307	639	73.0
39	Sajószentkirály	1.903	1.095	136	661	594	347	315	662	60.4
40	Sánkfalva	1.842	1.060	85	353	329	161	188	349	32.9
41	Szkaros	2.243	1.291	85	356	384	185	182	367	28.4
42	Tornalja	6.487	3.733	595	2.028	3.469	1.586	1.661	3.247	87.0
43	Zsór	872	502	33	114	132	69	77	146	29.1
	Összesen	76.010	43.741	4.907	20.403	21.953	10.957	11.356	22.313	51.0
	Összesítés.									
	Rimaszombati j.	126.062	72.544	9.532	39.243	44.124	19.945	20.893	40.838	56.3
	Rozsnyói j.	86.817	49.960	5.563	25.724	27.596	13.285	13.896	27.181	54.4
	Tornaljai j.	76.010	43.741	4.907	20.403	21.953	10.957	11.356	22.313	51.0
	Gömör és Kishont vármegye összesen	288.889	166.245	20.002	85.370	93.673	44.187	46.145	90.332	54.3
	Komárom vármegye.									
	<i>Dunaszerdahelyi j.</i>									
1	Albár	1.425	820	122	475	523	291	273	564	68.8
2	Alistál	2.342	1.348	233	1.042	1.119	574	550	1.124	83.4
3	Alsónyárasd	4.205	2.420	272	1.487	1.572	905	819	1.724	71.2
4	Amadékarcsa	1.074	618	51	215	338	153	147	300	48.5
5	Baka	3.475	1.999	173	853	900	522	463	985	49.3
6	Balázsfá	942	542	44	265	276	136	138	274	50.6
7	Balony	2.793	1.607	162	716	694	392	367	759	47.2
8	Beketfa	474	273	16	126	123	71	57	128	46.9

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1930	1938		1910	1930				
9	Benkepatony	1.748	1.006	95	320	399	282	247	529	52.6
10	Bögellő	1.436	826	75	335	401	218	179	397	48.1
11	Bögölypatony	1.201	691	68	276	320	203	172	375	54.3
12	Bős	9.105	5.239	600	2.819	3.101	1.770	1.655	3.425	65.4
13	Csallóközkürt	2.567	1.477	195	903	970	543	531	1.074	72.7
14	Csallóköznádasd	1.086	625	93	507	462	270	246	516	82.6
15	Csallóköznyék	2.325	1.338	148	643	725	408	381	789	59.0
16	Csallóközpósa	770	443	47	200	249	154	120	274	61.9
17	Csécsénypatony	1.588	914	78	332	474	222	204	426	46.6
18	Cséfalva	365	210	28	150	160	85	83	168	80.0
19	Csenkeszfa	156	90	23	99	101	63	56	119	132.2
20	Csentőfa	313	180	12	63	57	35	30	65	36.1
21	Csiliznyárad	1.816	1.045	144	659	707	392	355	747	71.5
22	Csilizpatas	1.630	938	177	700	932	399	356	755	80.5
23	Csilizradvány	3.720	2.141	232	978	1.031	435	418	853	39.8
24	Deresika	1.865	1.073	105	532	554	284	286	570	53.1
25	Diósförgepatony	2.995	1.724	190	768	1.033	526	491	1.017	59.0
26	Dunakisfalud	1.160	668	92	345	469	247	259	506	75.7
27	Dunaszerdahely	2.691	1.549	916	4.755	6.280	3.040	3.368	6.408	413.6
28	Dunatókés	794	457	50	198	270	148	170	318	69.6
29	Egyházgelle	485	279	48	235	239	127	118	245	87.8
30	Egyházkarcsa	636	366	22	80	96	69	55	124	33.9
31	Erdőhátkarcsa	454	261	28	149	185	101	102	203	77.8
32	Étrekarcsa	704	405	50	271	292	159	144	303	74.8
33	Felbár	1.804	1.038	142	654	804	400	382	782	75.3
34	Felistál	1.291	743	62	270	320	157	159	316	42.5
35	Felsőnyárasd	1.859	1.070	125	624	712	374	360	734	68.6
36	Felsővamos	2.012	1.158	153	567	765	394	396	790	68.2
37	Göncölkarcsa	172	99	21	99	90	54	53	107	108.1
38	Hegybeneéte	587	338	44	192	217	112	117	229	67.7
39	Királyfiakarcsa	457	263	43	200	210	113	106	219	83.3
40	Kisbudafa	347	200	27	160	158	94	73	167	83.5
41	Kislúcs	1.140	656	55	234	287	157	137	294	44.8
42	Kisudvarnok	1.198	689	107	445	552	306	289	595	86.3
43	Kulcsárkarcsa	492	283	24	139	131	79	66	145	51.2
44	Kulcsod	2.247	1.293	85	411	403	226	209	435	33.6
45	Lidértejed	612	352	73	285	344	184	178	362	102.8
46	Lögérpatony	2.462	1.417	120	446	625	374	321	695	49.0
47	Medve	1.710	984	143	781	730	396	351	747	75.9
48	Móroczkarcsa	250	144	33	136	151	75	78	153	106.2
49	Nagybodak	3.422	1.969	111	704	622	351	311	662	33.6
50	Nagybudafa	342	197	34	151	181	103	83	186	94.4
51	Nagylúcs	1.621	933	56	395	364	247	188	435	46.6
52	Nagymad	1.340	771	109	438	480	275	248	523	67.8
53	Nagyudvarnok	1.388	799	85	389	421	250	215	465	58.2
54	Nemesabony	3.157	1.817	222	999	1.103	616	579	1.195	65.8
55	Nemeshodos	2.789	1.605	242	996	1.242	648	605	1.253	78.1
56	Ógelle	937	539	58	232	268	144	138	282	52.3
57	Ollétejed	528	304	36	110	176	100	94	194	63.8
58	Padány	2.956	1.701	142	637	676	397	367	764	44.9
59	Pinkékarcsa	241	139	37	183	204	103	96	199	143.2
60	Pódafa	405	233	48	205	251	132	132	264	113.3
61	Pozsonyeperjes	2.818	1.622	234	1.063	1.194	667	625	1.292	79.7
62	Sikabony	2.075	1.194	202	841	1.116	641	617	1.258	105.4
63	Solyoskarcsa	292	168	25	109	138	72	62	134	79.8
64	Süly	1.123	646	65	276	365	193	181	374	57.9
65	Szap	2.162	1.244	155	645	678	366	322	688	55.3
66	Szentmihályfa	1.851	1.065	115	480	677	300	286	586	55.0

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Nep-sűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1930	1938		1910	1930				
67	Töböréte	377	217	41	165	198	95	97	192	88.5
68	Tönye	1.580	909	76	392	433	195	180	375	41.3
69	Várkony	4.337	2.496	150	866	1.001	502	485	987	39.5
70	Vásárút	4.346	2.501	307	1.336	1.736	903	874	1.777	71.1
	Összesen	117.067	67.368	8.396	38.751	45.075	24.019	22.900	46.919	69.6
	Komáromi járás									
1	Alsógellér	846	487	111	451	449	225	213	438	89.9
2	Apácazakállas	3.720	2.141	222	975	1.217	649	666	1.315	61.4
3	Bogya	1.995	1.148	179	766	866	430	428	858	74.7
4	Csallóközarányos	5.185	2.984	388	1.830	2.219	1.138	1.102	2.240	75.1
5	Csicsó	5.126	2.950	322	1.353	1.602	859	848	1.707	57.9
6	Ekecs	7.289	4.194	395	1.541	2.056	1.133	1.061	2.194	52.3
7	Ekel	6.316	3.635	310	1.303	1.721	857	751	1.608	44.2
8	Felsőgellér	871	501	43	180	175	91	91	182	36.3
9	Gúta	20.401	11.740	2.179	8.906	10.822	6.148	5.978	12.126	103.3
10	Hodzovo (Hodzsafalva)	1.839	1.058	85 ¹⁾	565	565	256	246	502	47.4
11	Izsap	1.448	833	94	416	466	268	249	517	62.1
12	Keszegfalva	9.312	5.359	561	1.772	2.722	1.507	1.401	2.908	54.3
13	Kolozsnéma	2.052	1.181	209	926	884	434	409	843	71.4
14	Komáromfüss	3.258	1.875	132	644	738	431	384	815	43.5
15	Lakszakállas	1.314	756	199	782	887	502	475	977	129.2
16	Megyerics	4.033	2.321	357	991	1.732	936	868	1.804	77.7
17	Nagykeszi	3.771	2.170	195	847	1.085	570	484	1.054	48.6
18	Nagygyer	8.205	4.722	857	3.586	4.482	2.342	2.317	4.659	98.7
19	Nemesócsa	5.177	2.979	508	1.777	2.397	1.220	1.200	2.420	81.2
20	Örsújfalva	5.481	3.154	283	1.214	1.603	818	781	1.599	50.7
21	Szilás	1.301	749	86	267	336	193	183	376	50.2
22	Tany	1.651	950	141	776	758	363	340	703	74.0
23	Túrisszakállas	2.061	1.186	70	398	412	218	214	432	36.4
	Összesen	102.652	59.073	7.926	31.701	40.194	21.588	20.689	42.277	71.6
	Ógyallai járás									
1	Bagota	3.316	1.908	253	1.253	1.417	623	743	1.366	71.6
2	Bajcs	6.339	3.648	82	1.451	1.399	643	649	1.292	35.4
3	Dunaradvány	3.545	2.040	328	1.350	1.514	708	701	1.409	69.1
4	Hetény	6.233	3.587	430	1.812	1.890	955	918	1.873	52.2
5	Imely	3.816	2.196	382	1.524	1.777	950	953	1.903	86.7
6	Izsa	5.507	3.169	569	2.136	2.363	1.137	1.188	2.325	73.4
7	Komáromszentpéter	8.515	4.900	631	2.959	2.979	1.580	1.600	3.180	64.9
8	Kurtakeszi	3.058	1.760	241	1.050	1.274	638	660	1.298	73.7
9	Madar	4.702	2.706	485	2.034	1.941	963	967	1.930	71.3
10	Marcelháza	5.121	2.947	485	2.044	2.081	1.087	1.055	2.142	72.7
11	Martos	4.886	2.812	333	1.288	1.369	685	711	1.396	49.6
12	Mudronovo	697	401	38 ²⁾	229	229	100	109	209	52.1
13	Naszvad	10.984	6.321	1.083	4.306	5.128	2.912	2.921	5.833	92.3
14	Ógyalla	7.100	4.086	599	2.576	3.250	1.425	1.482	2.907	71.1
15	Perbete	7.436	4.279	502	3.435	3.850	2.035	1.966	4.001	93.5
16	Srobárová (Srobárfalva)	1.458	839	86 ³⁾	581	581	282	285	567	67.6
17	Újgyalla	2.152	1.238	356	1.184	1.516	842	836	1.678	135.5
	Összesen	84.865	48.837	7.283	30.402	34.558	17.565	17.744	35.309	72.3
	Somorjai járás									
1	Alsójányok	1.060	610	54	259	235	145	115	260	42.6
2	Bacsfa	681	392	63	321	351	183	151	334	85.2
3	Béke	1.545	889	72	387	391	197	202	399	44.9

¹⁾ Bogya és Tany községek adataiban foglaltatik. — ²⁾ Madar község adataiban foglaltatik. —

³⁾ Madar és Marcelháza községek adataiban foglaltatik.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population					Nép-sűrűség egy négyzetkilométerre <i>Densité de la po- pulation par km²</i>
		kat. hold <i>arp. cad.</i>	hektár <i>ha</i>		Polgári <i>civile</i>	Összes <i>totale</i>	Polgári népesség <i>civile</i>			
							népesség	férfi <i>masc.</i>	nő <i>fém.</i>	
		1930	1938		1910	1930				
4	Bélvata	832	479	63	358	330	163	147	310	64.7
5	Bucsháza	763	439	31	162	231	108	101	209	47.6
6	Bústelek	177	102	15	52	61	42	30	72	70.6
7	Csallóköztárnok	1.432	824	96	423	418	300	267	567	68.8
8	Csenke	867	499	88	332	362	180	177	357	71.5
9	Csölösztő	1.037	597	54	235	264	131	131	262	43.9
10	Csukárpaka	867	499	37	179	168	99	91	190	38.1
11	Csütörtök	5.549	3.193	262	1.258	1.387	646	613	1.259	39.4
12	Doborgaz	845	486	139	829	640	340	319	659	135.6
13	Éberhárd	2.555	1.470	184	828	1.217	494	428	922	62.7
14	Előpatony	1.487	856	83	246	465	158	136	294	34.3
15	Fél	3.446	1.983	270	1.202	1.497	842	776	1.618	81.6
16	Felsőjányok	898	517	47	224	256	147	144	291	56.3
17	Gutor	1.903	1.095	165	603	775	413	415	828	75.6
18	Hviezdoslavov									
19	Illésháza	2.110	1.214	107	571	609	316	308	664	54.7
20	Keszölcés	612	352	47	612	205	116	104	220	62.5
21	Királyfia	391	225	10	47	57	36	24	60	26.7
22	Kislég	578	333	101	442	507	292	276	568	170.6
23	Kismagyar	540	311	107	468	553	310	313	623	200.3
24	Kispaka	627	361	36	161	194	114	102	216	59.8
25	Macháza	426	245	41	142	299	115	114	229	93.5
26	Nagylég	2.946	1.695	167	554	793	342	316	658	38.8
27	Nagymagyar	2.497	1.437	317	1.323	1.638	920	895	1.815	126.3
28	Nagypaka	1.696	976	85	322	444	244	216	460	47.1
29	Nagyszarva	2.808	1.616	72	448	504	286	280	566	35.0
30	Nemesgomba	932	536	36	237	249	122	122	244	45.5
31	Olgya	1.543	888	62	209	288	152	139	291	32.8
32	Pozsonycsákány	1.944	1.119	76	393	415	254	234	488	43.6
33	Sárosfa	1.873	1.078	81	368	489	277	269	546	50.6
34	Somorja	4.341	2.498	630	2.760	3.586	1.671	1.723	3.394	135.9
35	Szász	1.234	710	65	330	342	161	163	324	45.6
36	Szemet	2.243	1.291	114	479	509	295	260	555	43.0
37	Tejfalú	1.147	660	138	796	664	375	357	732	110.9
38	Tonkháza	1.865	1.073	117	214	613	224	207	431	40.2
39	Úszor	1.282	738	86	262	450	206	193	399	54.1
40	Vajasvata	1.044	601	32	153	199	120	81	201	33.4
41	Vajka	1.420	817	131	1.261	³⁾ 628	359	301	³⁾ 660	80.8
42	Vök	629	362	47	218	248	165	160	325	89.8
	Összesen	62.672	36.066	4.428	20.668	23.531	12.100	11.400	23.500	65.2
	Komárom mv.²⁾	4.594	2.644	2.948	18.863	21.158	8.573	8.940	17.513	662.2
	Összesítés.									
	Dunaszerdahelyi j.	117.067	67.368	8.396	38.751	45.075	24.019	22.900	46.919	69.6
	Komáromi j.	102.652	59.073	7.926	31.701	40.194	21.588	20.689	42.277	71.6
	Ógyallai j.	84.865	48.837	7.283	30.402	34.558	17.565	17.744	35.309	72.3
	Somorjai j.	62.672	36.066	4.428	20.668	23.531	12.100	11.400	23.500	65.2
	Komárom mv. ²⁾	4.594	2.644	2.948	18.863	21.158	8.573	8.940	17.513	662.2
	Komárom vm. összesen	371.850	213.988	30.981	140.385	164.516	83.845	81.673	165.518	77.3
	Nógrád vm.									
	Balassagyarmati járás									
1	Apátújfalú	1.590	915	133	557	644	352	356	708	77.4
2	Bátorfalú	1.032	594	67	331	305	166	168	334	56.2
3	Csáb	2.780	1.600	157	770	810	401	406	807	50.4
4	Dacsókeszi	3.630	2.089	161	611	713	366	366	732	35.0
5	Erdőszelestény	3.102	1.785	160	806	923	445	408	853	47.8

¹⁾ Csütörtök község adataiban foglaltatik. — ²⁾ Csak dunabalparti része. — ³⁾ A községnek trianoni határon innen eső részei nélkül. (A lélekszámcsökkenést néhány más községben is ez magyarázza.)

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Népsűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par km ²	
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile				
				népesség			férfi masc.	nő fém.	együtt au total		
		1930	1938	1910	1930	1938			1938		
6	Ipolybalog	1.451	835	152	642	726	361	385	746	89.3	
7	Ipolyharaszti	704	405	48	168	239	113	113	226	55.8	
8	Ipolykér	1.564	900	89	338	403	225	232	457	50.8	
9	Ipolykeszi	1.006	579	80	449	433	242	225	467	80.7	
10	Ipolyvarbó	1.842	1.060	174	663	611	292	318	610	57.5	
11	Kiscsalomja	1.109	638	55	297	287	170	160	330	51.8	
12	Kóvár	893	514	116	539	558	243	265	508	98.8	
13	Leszenye	1.279	736	81	476	481	228	226	454	61.7	
14	Lukanénye	2.336	1.344	206	827	878	453	472	925	68.8	
15	Mikszáthfalva	1.717	988	211	823	735	392	427	819	82.9	
16	Nagycsalomja	1.722	991	170	685	768	373	379	752	75.9	
17	Óvár	2.367	1.362	127	540	513	260	250	510	37.4	
18	Szécsénykovácsi	2.010	1.157	127	579	670	311	312	623	53.8	
19	Tótgyarmat ¹⁾	1.748	1.006	120	171	653	327	323	650	64.6	
20	Zsély	3 260	1.876	260	920	1.070	595	624	1.219	65.0	
	Összesen	37.142	21.374	2.694	11.192	12.420	6.315	6.415	12.730	59.6	
	Losonci járás										
1	Béna	1.126	648	127	410	457	255	242	497	76.7	
2	Bolgárom	1.653	951	76	327	354	178	203	381	40.1	
3	Bolyk	1.953	1.124	103	464	473	250	246	496	44.1	
4	Bozita	²⁾	²⁾	43	²⁾	178	96	101	197		
5	Csákányháza	3.493	2.010	261	786	1.107	674	648	1.322	65.8	
6	Fülek	2.810	1.617	882	2.658	4.291	2.376	2.451	4.827	298.5	
7	Fülekkelecsény	480	276	23	135	132	56	59	115	41.7	
8	Fülekkovácsi	1.439	828	132	541	559	316	336	652	78.7	
9	Fülekpilis	3.500	2.014	175	558	844	473	450	923	45.8	
10	Fülekpüspöki	1.378	793	202	718	897	469	490	959	120.9	
11	Füleksávoly	1.888	1.087	139	448	576	300	300	600	55.2	
12	Gács	4.117	2.369	259	1.246	1.440	518	570	1.088	45.9	
13	Ipolygalsa	1.802	1.037	144	533	561	310	327	637	61.4	
14	Ipolynyitra	1.385	797	115	453	444	232	210	442	55.5	
15	Jelsőc	1.082	623	137	472	396	184	204	388	62.3	
16	Kalonda	1.528	879	78	330	355	201	168	369	42.0	
17	Kétkeresztúr	2.893	1.665	49	291	313	125	114	239	14.4	
18	Kismúlyad	577	332	29	142	139	62	67	129	38.9	
19	Losonc	6.057	3.486	1.920	11.537	15.459	5.667	6.790	12.457	357.4	
20	Losoncapátfalva	2.191	1.261	161	1.071	1.397	541	598	1.139	90.3	
21	Miksi	870	501	96	386	330	177	175	352	70.3	
22	Mucsény	2.046	1.177	167	559	665	394	373	767	65.2	
23	Nagydaróc	2.909	1.674	158	957	874	372	432	804	48.0	
24	Panyidaróc	1.925	1.108	192	777	807	374	394	768	69.3	
25	Perse	1.823	1.049	60	450	333	138	124	262	25.0	
26	Pinc	2.087	1.201	119	429	482	241	255	496	41.3	
27	Ragyolc	7.040	4.051	400	1.059	2.244	1.176	1.110	2.286	56.4	
28	Rapp	1.533	882	181	617	696	364	397	761	86.3	
29	Terbeléd	3.677	2.116	121	510	618	331	316	647	30.6	
30	Tőrincs	3.034	1.746	150	592	710	325	347	672	38.5	
31	Vilke	4.266	2.455	269	980	995	545	536	1.081	44.0	
	Összesen	72.562	41.757	6.968	30.436	39.126	17.720	19.033	36.753	88.0	
	Salgótarjáni járás										
1	Egyházasbást	1.847	1.063	155	610	675	380	345	725	68.2	
2	Medveshidegkút	321	185	69	445	333	195	168	363	196.2	
3	Tajti	1.349	776	125	483	583	306	315	621	80.0	
4	Vecseklő	928	534	109	478	506	277	291	568	106.4	
	Összesen	4.445	2.558	458	2.016	2.097	1.158	1.119	2.277	89.0	

1) Balassagyarmat-Újtelep. — 2) Perse község adataiban foglaltatik.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population					Nép-sűrűség egy négyzetkilométerre Densité de la po- pulation par kms
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1 9 3 0	1938		1910	1930				
<i>Szécsényi járás</i>										
1	Bussa	2.179	1.254	268	792	1.037	579	632	1.211	96.6
2	Csalár	2.177	1.253	115	502	561	247	274	521	41.6
3	Galábocs	784	451	41	190	194	91	113	204	45.2
4	Rárósmúlyad	2.136	1.229	135	433	595	286	295	581	47.3
5	Zobor	572	329	63	275	287	121	141	262	79.6
	<i>Összesen</i>	<i>7.848</i>	<i>4.516</i>	<i>622</i>	<i>2.192</i>	<i>2.674</i>	<i>1.324</i>	<i>1.455</i>	<i>2.779</i>	<i>61.5</i>
<i>Összesítés.</i>										
	Balassagyarmati j.	37.142	21.374	2.694	11.192	12.420	6.315	6.415	12.730	59.6
	Losonci j.	72.562	41.757	6.968	30.436	39.126	17.720	19.033	36.753	83.0
	Salgótarjáni j.	4.445	2.558	458	2.016	2.097	1.158	1.119	2.277	89.0
	Szécsényi j.	7.848	4.516	622	2.192	2.674	1.324	1.455	2.779	61.5
	<i>Nógrád vm. összesen</i>	<i>121.997</i>	<i>70.205</i>	<i>10.742</i>	<i>45.836</i>	<i>56.317</i>	<i>26.517</i>	<i>28.022</i>	<i>54.539</i>	<i>77.7</i>
<i>Nyitra és Pozsony k. e. e. vm.</i>										
<i>Érsekújvári járás</i>										
1	Alsószőlős	1.176	677	186	756	849	412	452	864	127.6
2	Andód	1.873	1.078	261	1.011	1.291	748	709	1.457	135.2
3	Bánkeszi	3.107	1.788	537	1.828	2.560	1.324	1.337	2.661	148.8
4	Csornok	2.327	1.339	221	994	1.164	641	657	1.298	96.9
5	Csúz	7.126	4.101	400	1.906	2.429	1.301	1.278	2.579	62.9
6	Degeš (Dögös)								1)	
7	Egyháznagyszeg	1.025	590	262	948	1.293	691	682	1.373	232.7
8	Érsekújvár	12.599	7.250	3.356	16.048	22.457	10.582	11.242	21.824	301.0
9	Felsőszőlős	1.427	821	132	552	618	346	326	672	81.8
10	Für	2.799	1.611	253	1.101	1.301	638	645	1.283	79.6
11	Gyarak	904	520	176	702	865	469	454	923	177.5
12	Jászfalu	3.467	1.995	294	1.145	1.504	879	788	1.667	83.6
13	Kamocsa	2.718	1.564	408	1.760	1.723	839	839	1.678	107.3
14	Kisbaromlak	1.620	932	113	412	648	334	347	681	73.1
15	Kiskeszi	327	188	96	361	391	234	220	454	241.5
16	Kismánya	693	399	180	741	769	380	425	805	201.8
17	Kisvárad	1.543	888	222	1.040	1.013	553	509	1.062	119.6
18	Kolta	4.489	2.583	383	1.545	2.086	1.195	1.102	2.297	88.9
19	Komáromcehi	2.059	1.185	139	596	643	331	333	664	56.0
20	Komáromszemere	4.068	2.341	271	1.127	1.590	825	783	1.608	68.7
21	Komját	9.540	5.490	816	4.099	4.075	2.131	2.193	4.324	78.8
22	Kürt	7.133	4.105	663	2.772	3.042	1.547	1.591	3.138	76.4
23	Nagysurány	8.199	4.718	1.061	5.216	6.388	3.154	3.389	6.543	138.7
24	Nemespann	1.957	1.126	162	714	720	364	383	747	66.3
25	Nyitrakiskér	295	170	48	236	284	156	138	294	172.9
26	Nyitramalomszeg	2.369	1.363	197	899	1.235	532	540	1.072	78.7
27	Nyitrnagykér	3.811	2.193	502	1.949	2.435	1.318	1.286	2.604	118.7
28	Özdöge	1.302	749	176	884	1.164	670	656	1.326	177.0
29	Szentmihályúr	1.423	819	153	591	688	392	409	801	97.8
30	Szimő	4.579	2.635	630	2.814	3.069	1.589	1.513	3.102	117.7
31	Tardoskedd	12.899	7.423	1.238	5.349	6.208	3.156	2.984	6.140	82.7
32	Tótmegyer	8.539	4.914	816	3.599	4.407	2.236	2.362	4.598	93.6
33	Udvard	11.095	6.385	1.173	4.381	5.245	2.893	2.794	5.687	89.1
34	Újlót	4.492	2.585	488	1.853	2.167	1.187	1.164	2.351	90.9
35	Zsitvabesenyő	2.971	1.710	272	1.539	1.620	863	835	1.698	99.3
36	Zsitvafödemes	1.461	841	243	1.289	1.477	799	841	1.640	195.0
	<i>Összesen</i>	<i>137.412</i>	<i>79.076</i>	<i>16.528</i>	<i>72.757</i>	<i>89.418</i>	<i>45.709</i>	<i>46.206</i>	<i>91.915</i>	<i>116.2</i>
<i>Galántai járás</i>										
1	Alsószeli	4.563	2.626	547	2.147	2.453	1.316	1.251	2.567	97.7
2	Barakony	398	229	30	144	194	79	80	159	69.4

1) A községnek a demarkációs vonalon innen eső része Komját község adataiban foglaltatik. —

2) Degeš (Dögös) nélkül.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population					Nép-sűrűség egy négyzetkilométerre <i>Densité de la po- pulation par km²</i>
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1930	1938		1910	1930				
3	Cseklész	5.298	3.049	635	2.098	3.178	1.390	1.391	2.781	91.2
4	Dunajánosháza	495	285	58	192	247	170	148	318	111.6
5	Dunasáp	577	332	108	369	544	301	299	600	180.7
6	Dunatorony	480	276	58	202	261	160	149	309	112.0
7	Dunaújfalú	1.239	713	98	355	485	284	243	527	73.9
8	Egyházfa	1.183	681	51	316	308	146	135	281	41.3
9	Feketenyék	2.110	1.214	193	704	941	528	516	1.044	86.0
10	Felsőszeli	6.881	3.960	659	3.473	3.833	2.114	2.031	4.145	104.7
11	Galánta	3.249	1.870	739	3.269	4.375	2.136	2.179	4.315	230.7
12	Gány	675	388	96	363	474	235	227	462	119.1
13	Hegy	74	43	37	224	261	140	143	283	658.1
14	Hegysúr	1.072	617	103	415	509	292	267	559	90.6
15	Hidaskürt	4.091	2.354	286	1.558	1.677	913	868	1.781	75.7
16	Hódi	1.030	593	74	429	515	296	294	590	99.5
17	Jóka	4.218	2.427	547	2.491	2.746	1.527	1.467	2.994	123.4
18	Királyfa	2.999	1.726	223	936	1.058	537	525	1.062	61.5
19	Királyrév	1.195	688	183	785	980	514	491	1.005	146.1
20	Kismácséd	1.387	798	142	696	827	430	407	837	104.9
21	Magyarbél	1.180	679	322	1.140	1.604	813	819	1.632	240.4
22	Magyardiószeg	4.319	2.485	603	2.993	3.587	1.769	1.761	3.530	142.0
23	Nádszeg	3.983	2.292	535	2.387	2.887	1.689	1.604	3.293	143.7
24	Nagyborsa	1.015	584	53	409	332	157	155	312	53.4
25	Nagyfödémés	7.274	4.186	657	2.708	3.309	1.794	1.715	3.509	83.8
26	Nagymácséd	2.574	1.481	510	1.793	2.108	1.151	1.165	2.316	156.4
27	Nemeskajal	2.274	1.309	321	1.457	1.575	818	779	1.597	122.0
28	Nemeskosút	2.638	1.518	263	1.209	1.294	688	679	1.367	90.0
29	Nemesnebojsza	831	478	40	437	400	184	178	362	75.7
30	Németbél	549	316	53	201	273	158	132	290	91.8
31	Németdiószeg	735	423	198	748	887	558	491	1.049	248.0
32	Papkörmőd	620	357	91	380	427	221	217	438	122.7
33	Pénteksúr	539	310	40	161	194	104	99	203	65.5
34	Pozsonybaldogfa	782	450	81	398	423	239	204	443	98.4
35	Pozsonyvezekény	2.240	1.289	205	972	1.133	691	648	1.339	103.9
36	Pusztafödémés ¹⁾			25			166	151	317	
37	Réte	1.745	1.004	280	1.067	1.331	690	704	1.394	138.8
38	Szenc	8.016	4.613	986	3.900	5.609	2.824	2.782	5.606	121.5
39	Taksonyfalva	3.163	1.820	448	1.844	2.435	1.302	1.232	2.534	139.2
40	Tallós	4.822	2.775	303	1.900	2.060	1.068	1.017	2.085	75.1
41	Tósnárasd	1.088	626	125	592	678	355	318	673	107.5
42	Újhelyjóra	1.503	865	83	406	429	298	229	527	60.9
43	Vizkelet	3.352	1.929	183	1.162	1.281	681	651	1.332	69.0
44	Zonc	443	255	64	240	270	172	133	305	119.6
	Összesen	98.899	56.913	11.336	49.670	60.392	32.098	30.974	63.072	110.8
	Vágsellyei járás									
1	Deáki	4.567	2.628	601	2.941	2.999	1.549	1.491	3.040	115.7
2	Magyarsók	3.639	2.094	465	2.021	1.994	1.049	1.007	2.056	98.1
3	Negyed	6.258	3.601	1.009	4.478	4.597	2.427	2.371	4.798	133.3
4	Pered	3.960	2.279	859	3.400	4.090	2.221	2.126	4.347	190.7
5	Szelőce	3.027	1.742	312	1.698	1.681	866	879	1.745	100.2
6	Tornóc	5.654	3.254	487	2.450	3.220	1.420	1.416	2.836	87.1
7	Vágfarkasd	6.909	3.976	1.247	5.386	5.380	2.719	2.682	5.401	135.8
8	Vághosszúfalú	1.576	907	263	948	1.055	523	527	1.050	115.8
9	Vágkirályfa	1.620	932	387	1.650	1.722	912	896	1.808	194.0
10	Vágsellye	5.644	3.248	911	3.806	4.573	2.390	2.470	4.860	149.6

¹⁾ A községnek a demarkációs vonalon innen eső része.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes	Terület Territoire		Lakó- házak Nombre des maisons d'habi- tation	Nombre de la population						Nép- sűrű- ség egy négyzetki- ométerre Densité de la po- pulation par km ²
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			együtt au total	
							népesség		férfi masc.		
		1930	1938		1910	1930	1938			1938	
11	Vágvecse	2.171	1.249	227	1.076	1.285	617	658	1) 1.275	102.1	
12	Zsigárd	4 224	2.431	601	2.621	2.602	1.358	1.250	2.608	107.3	
	<i>Összesen</i>	<i>49.249</i>	<i>28.341</i>	<i>7.369</i>	<i>32.475</i>	<i>35.198</i>	<i>18.051</i>	<i>17.773</i>	<i>35.824</i>	<i>126.4</i>	
	<i>Összesítés.</i>										
	Érsekújvári j.	137.412	79.076	16.528	72.757	89.418	45.709	46.206	91.915	116.2	
	Galántai j.	98.899	56.913	11.336	49.670	60.392	32.098	30.974	63.072	110.8	
	Vágsellyei j.	49 249	28.341	7.369	32.475	35.198	18.051	17.773	35 824	126.4	
	Nyitra és Pozsony k. e. e. vm. összesen	285.560	164.330	35.233	154.902	185.008	95.858	94.953	190.811	116.1	
	<i>Ung vármegye.</i>										
	<i>Nagykaposi járás</i>										
1	Abara	3.284	1.890	152	720	740	375	389	764	40.4	
2	Bátfa	582	335	47	210	216	113	127	240	71.6	
3	Bés	3.531	2.032	163	678	683	324	355	679	33.4	
4	Budaháza	337	194	27	146	148	70	81	151	77.8	
5	Csicsér	4.758	2.738	265	1.203	1.174	609	648	1.257	45.9	
6	Deregnyő	3.069	1.766	244	844	1.000	509	507	1.016	57.5	
7	Dobóruszka	2.099	1.208	128	616	623	307	307	614	50.8	
8	Gálóc	1.145	659	106	541	518	273	265	538	81.6	
9	Hegy	1.679	966	75	379	388	174	189	363	37.6	
10	Iske	827	476	63	277	248	130	129	259	54.4	
11	Kisráska	1.521	875	66	314	333	163	170	333	38.1	
12	Kisszelmenc	785	452	60	278	303	177	145	322	71.2	
13	Magyarkelecsény	1.319	759	82	339	396	197	204	401	52.8	
14	Magyarmocsár	1.703	980	66	325	307	154	150	304	31.0	
15	Mátyóc	1.178	678	119	523	551	290	309	599	88.3	
16	Mokcsakerész	1.705	981	106	424	520	270	310	580	59.1	
17	Nagykapos	4.379	2.520	472	2.163	2.555	1.344	1.385	2.729	108.3	
18	Nagyráska	2.011	1.157	92	466	403	210	206	416	36.0	
19	Nagyszelmenc	2.191	1.261	199	844	892	470	477	947	75.1	
20	Palágy	1.206	694	100	484	506	240	255	495	71.3	
21	Palágykomoróc	1.030	593	74	342	330	165	171	336	56.7	
22	Palló	1.343	773	113	483	498	290	278	568	73.5	
23	Szirénfalva	1.748	1.006	157	707	785	388	378	766	76.1	
24	Ungmogyorós	1 055	607	77	392	394	208	200	408	67.2	
25	Ungnyarád	617	355	45	212	202	97	99	196	55.2	
26	Vaján	1.778	1.023	141	603	679	368	347	715	69.9	
27	Vajkóc	855	492	53	259	261	127	143	270	54.9	
28	Veskóc	851	490	78	368	398	204	197	401	81.8	
	<i>Összesen</i>	<i>48.586</i>	<i>27.960</i>	<i>3.370</i>	<i>15.140</i>	<i>16.051</i>	<i>8.246</i>	<i>8.421</i>	<i>16.667</i>	<i>59.6</i>	
	<i>Ungvári járás</i>										
1	Baranya	1.654	952	132	754	721	321	324	645	67.7	
2	Botfalva	909	523	105	460	463	256	257	513	98.1	
3	Csap	2.131	1.226	617	2.313	3.572	1.622	1.746	3.368	274.7	
4	Császlóc	1.771	1.019	100	559	498	253	263	516	50.6	
5	Eszény	8.499	4.891	510	2.010	2.142	1.344	1.335	2.679	54.8	
6	Homok	1.011	582	128	540	588	310	328	638	109.6	
7	Kereknye	2.263	1.302	199	843	815	409	436	845	64.9	
8	Ketergény	368	212	50	194	225	117	128	245	115.6	
9	Kisdobrony	2 779	1.599	239	1.207	1.283	725	750	1.475	92.2	
10	Kisgejőc	2.615	1.505	203	937	909	486	523	1.009	67.0	
11	Kisrát	2.195	1.263	121	599	617	289	291	580	45.9	

1) A demarkációs vonalon túl eső külterületi lakotthelyek adatai nélkül.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population					
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			Nép-sűrűség egy négyzetkilométerre <i>Densité de la po- pulation par km²</i>
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1930	1938		1910	1930				1938
12	Kistéglás	217	125	103	487	542	272	278	550	440.0
13	Konczháza	1.177	677	104	530	489	278	250	528	78.0
14	Korláthelmec	3.230	1.859	198	882	898	447	458	905	48.7
15	Minaj	676	389	85	349	420	243	237	480	123.4
16	Nagydobrony	7.034	4.048	681	3.033	3.533	1.952	2.021	3.973	98.2
17	Nagygejőc	2.673	1.538	189	1.177	959	526	546	1.072	69.7
18	Nagyrát	980	564	122	606	568	278	312	590	104.6
19	Órdarma	2.709	1.559	241	1.282	1.343	665	685	1.350	86.6
20	Radvác	467	269	1.082	1.359	3.692	2.794	2.884	5.678	2.110.5
21	Sislóc	626	360	70	318	315	159	173	332	92.2
22	Szalóka	1.524	877	172	791	848	399	427	826	94.2
23	Szürte	9.629	5.541	259	1.144	1.230	668	693	1.361	24.6
24	Tiszaágtelek	2.365	1.361	148	675	630	339	364	703	51.6
25	Tiszaásvány	671	386	84	404	445	227	247	474	122.8
26	Tiszasalamon	2.535	1.459	177	766	1.007	465	467	932	63.9
27	Ungdaróc	1.854	1.067	224	1.103	1.210	575	620	1.195	112.0
28	Ungtarnóc	1.053	606	85	408	434	232	230	462	76.2
	Összesen	65.615	37.759	6.428	25.730	30.396	16.651	17.273	33.924	89.8
	Ungvár mv.	3.755	2.161	3.232	15.980	26.675	10.801	11.877	22.678	1.049.5
	Összesítés.									
	Nagykaposi j.	48.586	27.960	3.370	15.140	16.051	8.246	8.421	16.667	59.6
	Ungvári j.	65.615	37.759	6.428	25.730	30.396	16.651	17.273	33.924	89.8
	Ungvár mv.	3.755	2.161	3.232	15.980	26.675	10.801	11.877	22.678	1.049.5
	Ung vm. összesen	117.956	67.880	13.030	56.850	73.122	35.698	37.571	73.269	108.0
	Zemplén vármegye.									
	Bodroközi járás									
1	Ágcsernyő	1.187	683	123	485	606	300	307	607	88.9
2	Bacska	1.666	959	133	632	596	300	303	603	62.9
3	Battyán	3.469	1.996	207	1.064	1.069	574	594	1.168	58.5
4	Bély	1.647	948	173	1.026	1.069	528	562	1.090	115.0
5	Bodrogmező	3.237	1.863	159	781	785	398	402	800	42.9
6	Bodrogszentes	1.766	1.016	228	966	1.038	591	561	1.152	113.4
7	Bodrogszentmária	1.762	1.014	84	348	370	210	210	420	41.4
8	Bodrogvécs	997	574	95	487	506	295	262	557	97.0
9	Boly	1.905	1.096	157	726	804	397	424	821	74.9
10	Kaponya	1.027	591	35	164	182	90	95	185	31.3
11	Királyhelmec	4.137	2.381	697	2.721	3.274	1.765	1.890	3.655	153.5
12	Kisdobra	1.439	828	110	488	505	289	297	586	70.8
13	Kisgéres	3.338	1.921	296	1.244	1.389	709	690	1.399	72.8
14	Kistárkány	2.318	1.334	234	1.068	1.320	684	657	1.341	100.5
15	Kisújlak	513	295	43	198	247	120	135	255	86.4
16	Lelesz	4.784	2.753	337	1.821	1.882	992	1.016	2.008	72.9
17	Nagygéres	3.168	1.823	268	1.011	1.253	711	699	1.410	77.4
18	Nagytárkány	2.207	1.270	265	1.120	1.397	704	795	1.499	118.0
19	Pálfölde	399	229	43	152	212	96	94	190	83.0
20	Perbenyik	2.141	1.232	267	1.379	1.373	611	602	1.213	98.5
21	Rad	1.268	730	93	440	500	271	270	541	74.1
22	Szinyér	914	526	73	344	364	209	189	398	75.7
23	Szolnocska	1.147	660	79	352	424	192	225	417	63.2
24	Szomotor	1.322	761	132	636	767	412	438	850	111.7
25	Véke	1.518	874	97	595	488	303	287	590	67.5
26	Zétény	3.785	2.178	131	760	879	463	471	934	42.9
	Összesen	53.061	30.535	4.559	21.008	23.299	12.214	12.475	24.689	80.8

¹⁾ A város egy (kisebb) része a demarkációs vonalon túl fekszik.

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Sorszám Numéros d'ordre	Vármegye, járás, község, m. és tj. város <i>Comitats, arrondissements, communes; villes départemen- tales et autonomes</i>	Terület <i>Territoire</i>		Lakó- házak <i>Nombre des maisons d'habi- tation</i>	Nombre de la population					Népsűrűség egy negyzetkilométerre <i>Densité de la po- pulation par km</i>
		kat. hold arp. cad.	hektár ha		Polgári civile	Összes totale	Polgári népesség civile			
							népesség	férfi masc.	nő fém.	
		1930	1938		1910	1930				
<i>Sátoraljaújhelyi járás</i>										
1	Alsómihályi	1.416	815	212	712	1.181	565	597	1.162	142.6
2	Barancs	1.262	726	90	427	487	245	251	496	68.3
3	Biste	2.004	1.153	58	222	260	143	121	264	22.9
4	Bodrogszerdahely	3.932	2.263	334	1.555	2.011	979	999	1.978	87.4
5	Bodrogszög	636	366	53	276	293	172	179	351	95.9
6	Bodzásújlak	2.652	1.526	237	1.035	1.159	621	640	1.261	82.6
7	Borsi	1.660	955	229	783	1.097	563	558	1.121	117.4
8	Céke	3.623	2.085	265	1.029	1.184	609	666	1.275	61.2
9	Csarnahó	1.070	616	106	435	476	248	237	485	78.7
10	Csőrgő	1.281	737	88	460	648	272	294	566	76.8
11	Garany	3.024	1.740	273	1.246	1.298	634	690	1.324	76.1
12	Gercsely	1.722	991	131	528	553	296	340	636	64.2
13	Imreg	1.373	790	147	566	608	343	350	693	87.7
14	Kásó	1.543	888	108	436	479	224	285	509	57.3
15	Kisbári	591	340	29	151	197	94	91	185	54.4
16	Kiskázmér	459	264	43	184	190	96	115	211	79.9
17	Kiskövesd	980	564	134	601	648	321	343	664	117.7
18	Kistoronya	1.705	981	164	567	702	379	410	789	80.4
19	Kiszte	1.416	815	83	361	374	180	197	377	46.3
20	Ladamóc	1.967	1.132	174	718	796	440	435	875	77.3
21	Legenye	1.189	684	108	473	522	260	274	534	78.1
22	Magyarsas	1.866	1.074	144	562	642	349	369	718	66.8
23	Nagybári	495	285	81	387	403	189	233	422	148.1
24	Nagykázmér	1.269	730	111	531	523	283	316	599	81.9
25	Nagykövesd	2.212	1.273	215	1.089	1.113	547	619	1.166	91.6
26	Nagytoronya	2.655	1.528	216	762	749	466	510	976	63.9
27	Örös	2.904	1.671	169	740	725	401	387	788	47.2
28	Sátoraljaújhely-Gyártelep	2.327	1.339	101	.	678	297	259	556	41.5
29	Szőllőske	1.536	884	100	395	434	272	279	551	62.3
30	Szürnyeg	1.011	582	135	547	540	275	293	568	97.6
31	Velejte	2.092	1.204	168	700	777	423	438	861	71.5
32	Zemplén	2.549	1.467	132	701	688	331	345	676	46.1
	<i>Összesen</i>	<i>56.421</i>	<i>32.468</i>	<i>4.638</i>	<i>19.179</i>	<i>22.435</i>	<i>11.517</i>	<i>12.120</i>	<i>23.637</i>	<i>72.8</i>
Összesítés.										
	Bodrogközi j.	53.061	30.535	4.559	21.008	23.299	12.214	12.475	24.689	80.8
	Sátoraljaújhelyi j.	56.421	32.468	4.638	19.179	22.435	11.517	12.120	23.637	72.8
	Zemplén vm. összesen	109.482	63.003	9.197	40.187	45.734	23.731	24.595	48.326	76.7
	A Felvidék visszacsatolt terü- lete összesen	2.057.433	1.183.981	194.489	852.611	1.027.301	510.088	522.268	1.032.356	87.2

Megjegyzés. Általános jegyzeteket lásd a tábla első lapján.

Observation. Voir les remarques générales à la page première du tableau.

Az 1938. évi népmozgalom előzetes mérlege.

Bilan provisoire pour 1938 du mouvement de la population en Hongrie.

Résumé. D'après notre tableau, qui présente les chiffres démographiques provisoires de 1938 en remontant à plusieurs années, le nombre des nouveaux mariages a, par rapport à 1937, sensiblement baissé, la nuptialité ayant fort diminué pendant la tension d'octobre et de novembre. Le nombre des naissances vivantes a, lui aussi, légèrement baissé, de sorte que pour 1.000 habitants la natalité a été bien inférieure à 20 (et probablement, d'après les chiffres définitifs elle se rapprochera tout juste de 20). La mortalité a monté comparativement à l'année précédente, les décès au-dessus de 7 ans ayant été plus nombreux qu'en 1937. La natalité et la mortalité ayant quelque peu empiré, l'accroissement naturel de la population a diminué par rapport à 1937. (Nos chiffres, concernant le territoire selon le traité de Trianon, ne comprennent pas la région récemment rétrocedé à la Hongrie.

*

A Szemle 1938. évi januári füzetében számot adtunk az 1937. év népmozgalmi jelenségeiről; ugyanakkor a trianoni Magyarország népmozgalmának 1931—1937. évi alakulását is vázoltuk.¹⁾ Most e rövid beszámolóhoz az 1938. esztendő előzetes népmozgalmi adatainak az ismertetését fűzhetjük hozzá. Megjegyzendő, hogy adataink csak a trianoni országterületre vonatkoznak, tehát a Felvidék visszacsatolt részén 1938 november és december folyamán előfordult népmozgalmi eseteket még nem foglalják magukban.

A trianoni Magyarország 1938. évi népmozgalma sajnos meglehetősen kedvezőtlenül alakult. Nagyobb mértékű visszaesés ugyan egyik népmozgalmi jelenségnél sem következett be, de mind az 1937. évi eredményekkel való adatpárhuzam, mind az 1931-ig visszapillantó tábla a lassú és fokozatos rosszabbodás képét mutatja.

Minthogy az 1938. évről egyelőre csak előzetes adatok állnak rendelkezésre, a korábbi évről ill. esztendőkről beszámoló adatok — táblánk adatai is — szintén csak előzetesek.²⁾

Előzetes adataink szerint a házasságkötések 1938. évi száma 1937-tel szemben 79.350-ről 73.287-re csökkent. A házassági mozgalomnak az utolsó években kedvező irányvonala tehát megtört; az ezer lélekre számított házasságkötési arány (8.1‰) is meglehetősen alacsony. Lényegileg azonban a kimutatott hanyatlás rendkívüli körülmények következménye: a visszaesés kb. $\frac{5}{6}$ része két hó-

napra, októberre és novemberre jut és a bizonytalan légkörrel, a válságos időkkel és kivált a tömegesebb behívásokkal magyarázható. Az ebben a két hónapban jelentkező különbözet nélkül az 1938. esztendő házasságkötéseinek száma csak kevéssel csúszott volna a kiemelkedően kedvező 1937. évi adat mögé. Vagyis a legutolsó év normálisnak mondható nagyobb részében a házassági mozgalom határozottan élénk volt; különösen annak látszik, ha a háborús születéskiesés miatt mostanában a házassági korba jutó fiatalabb korosztályok kisebb lélekszámára is figyelemmel vagyunk.

Élveszületési mozgalmunk kedvezőtlen alakulása sajnos már megszokott jelenség. Az 1937. évi adatok ismertetése során utaltunk arra, hogy a visszaesés — 1936-tal szemben kimutatott — meglassulása is csak látszólag megnyugtatóbb tünet. Ezt az 1937. és 1938. évi adatok egybevetése során is hangsúlyozni kell: a születési adatok zuhanásáról ugyan ezúttal nincs szó, inkább csak lemorzsolódásról, hiszen az elveszültek száma 177.821-ről 176.733-ra, az ezer lakosra számított arány pedig 19.8-ről 19.5-re csúszott le (azonban az előző periódus élénk házassági mozgalma ellenére). Annál aggasztóbb viszont a folyamat következetessége, megállásnélkülisége, valamint az is, hogy a nyers elveszületési arány még a 20‰-es határvonalat sem éri el. Kétségtelen, hogy a késedelmes bejelentések számbavételével a végleges natalitási hányados 1938-ban még hajszalra elérheti a 20‰-et;¹⁾ tisztább számításokból azonban már az is több ízben megállapítást nyert, hogy a valóságos szaporodás, sőt a népességi állag fenntartását 20‰-es, sőt annál valamivel nagyobb élveszületési arány — vagyis az 1938. év élveszületési hányadosa — már nem biztosítja. A születési szám sajnálatos esését némileg menti az a körülmény, hogy a fiatal szülők rétege a világháborús esztendők alatt elmaradt születések nagy száma miatt a normálisnál jóval kisebb létszámú. Érdemes még megemlíteni, hogy az 1937. év megfelelő hónapjaihoz képest augusztus, szeptember és október hónapokban apadt meg leginkább az újszülöttek száma; valószínűleg az 1937. utolsó negyedében korán beköszöntött szigorú tél kedvezőtlen kísérőtüneteinek (influenza, munkanélküliség, fokozódó nyomor) is van része a fogamzások 1937. évvégi és egyben az 1938. őszi élveszületések számának apadásában. Egyébként 1937-tel szemben a halvaszületések száma is — 4.955-ről 4.847-re — megapadt.

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1938. évf. 16—19. l. —

²⁾ A végleges adatokat a tárgyalt év előtti esztendőkről a Szemle februári számában megjelenő évi jelzőtábla ismerteti.

¹⁾ 1937-ben a 19.8‰-es előzetes adattal szemben az élveszületések végleges arányszáma 20.2‰-re emelkedett.

Az 1931—1938. évi népmozgalom főeredményei. (Előzetes adatok.)
Résultats principaux du mouvement de la population en 1931—38. (Chiffres provisoires.)

Év Années	Házasság- kötések Mariages contractés	Élve- születések Enfants nés vivants	Halálozások — Décès				Termé- szetes szapo- rodás Accrois- sement naturel	1.000 lélekre esett Proportion pour 1.000 habitants				100 élveszü- löttre jutott 1 éven aluli halott Décès au-dessous d'un an, par rapport à 100 enfants nés vivants
			1 éven aluli au-des- sous de 1 an	1-6 éves de 1 à 6 ans	7 éven felüli au-des- sus de 7 ans	összesen total		házasságkötés des mariages c.	élveszületés des enfants nés vivants	halálozás des décès	természetes szaporodás de l'accrois- sement natur.	
			k o r b a n					s z á m s z e r i n t — n o m b r e s a b s.				
1931	75.523	201.879	32.888	10.797	100.005	143.690	58.189	8·7	23·2	16·5	6·7	16·3
1932	70.448	201.153	37.340	14.965	103.375	155.680	45.473	8·0	23·0	17·8	5·2	18·6
1933	72.128	189.628	26.284	8.767	93.757	128.808	60.820	8·2	21·5	14·6	6·9	13·9
1934	77.672	189.562	28.452	8.423	90.904	127.779	61.783	8·8	21·4	14·4	7·0	15·0
1935	75.041	185.418	28.575	9.430	97.648	135.653	49.765	8·4	20·8	15·2	5·6	15·4
1936	76.285	179.354	25.163	8.361	93.437	126.961	52.393	8·5	20·0	14·2	5·8	14·0
1937	79.350	177.821	23.986	7.122	95.687	126.795	51.026	8·8	19·8	14·1	5·7	13·5
1938	73.287	176.733	23.558	6.948	98.601	129.107	47.626	8·1	19·5	14·2	5·3	13·3

Az a kép, amelyet a halálozási mozgalom alakulása tár elő, szintén nem kedvező. Hiszen a halálesetek 1938. évi száma (129.107) közel kétfélezerrel nagyobb volt az előző évinél (126.795). Komolyabb mérvű rosszabbodást ugyan ez az emelkedés nem jelent, tekintettel arra, hogy a halálozási ezrelék (14·2) magyar viszonylatban ennek ellenére kielégítő szinten maradt; de egyedül az a tény, hogy a születéscsökkenést némileg legalább ellensúlyozni tudó halandóságjavulás ezúttal teljesen elmaradt, 1938. évi népmozgalmunk egyik kétségtelenül hátrányos vonása. Figyelmet érdemel, hogy táblázatunk szerint a csecsemő- és gyermekhalálesetek számának apadásával ellentétben a 7 évnél idősebb korú halottak száma megnagyobbodott. Kivált az éveleji és koratavaszi hurutos-járványos hónapokban nőtt meg az összes — és méginkább a hét éven felüli — halottak száma. (Ez egyébként az idősebb korúak számának gyarapodásával is kapcsolatban áll.) Száz élveszületésre 1938-ban 13·3 egy éven aluli halott jutott. Magyar szempontból ez az arányszám kielégítő, nemzetközi összehasonlítások azonban arra mutatnak, hogy a magyar népesedéspolitikának a csecsemőgondozás terén még komoly feladatai vannak.

A trianoni Magyarország lakosságának természetes szaporodása az élveszületések számának csökkenése és a halálesetek számának emelkedése következtében az 1937. évi 51.026-ról 1938-ban 47.626-ra csökkent. Az ezer lélekre számított arány (5·3) ugyan arra mutat, hogy az országnak még mindig közepes ütemű a természetes népesedése. De tulajdonképpen csak a valóságot elfátyolozó kor-eloszlási okok következtében látszik annak; a zavaró tényezőktől megtisztított számítások szerint ma már népünknek nincs természetes szaporulata.

A legsúlyosabb fertőző betegségek 1937. és 1938. évi pusztításainak egybevetése súlyosabb eltéréseket nem mutat:

Fertőző betegségek	A halálesetek száma ¹⁾	
	1937-be	1938-ban
Kanyaró	79	161
Vörheny	113	111
Influenza	475	592
Szamárhurut	392	197
Roncsoló toroklob, torokgyík	405	316
Hasiagymáz	860	599
Vérhas	737	807
Gümőkór	12.988	12.405
Pokolvar	25	17
Együtt	16.074	15.205

¹⁾ Előzetes eredmények.

A gümőkór következtében elhunytak aránya 1938-ban ezer lakosra 1·37 volt, vagyis kevesebb, mint egy évvel előbb (1·44%).

1938. évi népmozgalmunk előzetes mérlege alapján kiszámítható a trianoni Magyarország 1938 december 31-i lélekszáma is. A természetes szaporodás előzetes adata alapján és a vándorlási egyenleg becslésszerű figyelembevételével a lakosság 1938. végéig 9,078.425-re emelkedett.¹⁾ A visszacsatolt északi terület lakosságának az 1938 december 15-i népszámlálás alapján megállapított adatával együtt a bécsi döntés utáni Magyarország lakosainak száma valamivel a 10,110.000 fölé nőtt.

Th. L. dr.

¹⁾ Csupán a természetes szaporodás alapján az 1938. év végére kiszámított lélekszám 9,134.171 volna.

Az új rákbetegségek felvétele és a rákstatisztika újabb eredményei.¹⁾

Une nouvelle enquête hongroise sur le cancer et les résultats récents des statistiques relatives à cette maladie.¹⁾

A rákbetegségnek, ennek az évről-évre egyre több és több áldozatot követelő borzalmas kórnak oka, orvosi nyelven szólva „etiológiája“, még ma sincs tisztázva. Értethető, hogy feléje fordul az érdeklődés. A legkülönbözőbb országok rákkutató intézeteket létesítenek, egymásután új és újabb kórházakat, szanatóriumokat, röntgen- és rádiumosztályokat állítanak fel, amelyek csak a rákos és egyéb rosszindulatú daganatokban szenvedő betegek gyógyításával foglalkoznak, végül pedig minden betegről részletes kérdőívet töltenek ki és így az oknyomozásban a statisztikát is segítségül hívják.

A statisztikai módszer segítségét már az orvostudomány is többször igénybe vette a célból, hogy vele ismeretlen jelenségek okai után kutasson, pedig a statisztika főcélja a tömegjelenségek törvényszerűségeinek kutatása és a természettudományos okkutatásnak más, a statisztikánál rendszerint több eredményt felmutató, egyéb módszerei használatosabbak. Az orvosok különösen régebben, elmúlt századokban fordultak gyakran a statisztikához, amikor az orvostudománynak mai klinikai és laboratóriumi kutató eljárásai még ismeretlenek voltak. Közel száz esztendővel ezelőtt, 1847-ben hazánkban, *Semmelweis Fülöp Ignác*, magyar orvostanár statisztikai úton mutatta ki,²⁾ hogy gyermekágyi láz szennygombákkal történő sebfertőzés; akkor, amikor a mikroszkóp még ismeretlen volt s a genykeltő mikróbákat még senki sem látta. A múlt század közepén *Pettenkoffer* statisztikai módszerű vizsgálatait a hastifusznak és a kolerának a talaj- és az ivóvízzel való összefüggésére, amelyhez hasonló vizsgálatokat hazánkban a XIX. század hetvenes-nyolcvanas éveiben *Kőrösy* is végzett,³⁾ az orvosi statisztika fej-

lődésére és az orvosi statisztikai kutatások elterjedésére nagy hatással voltak. A himlő ellen védő oltás védőerejére, egyes betegségek átöröklési arányaira, etiológiai, profilaxisbeli, therápiái és egyéb orvosstatisztikai kérdésekre *Kőrösy* nagyszámú monográfiái igen jeles példák. Az antropometria, az eugenetika, a biológia és a közegészségtan kutatásaiban is szerepel a statisztika módszere. Egyre több reményt fűzött különösen a XIX. század végi orvostudomány a statisztikához. A múlt században azt is a statisztikától várták, hogy a járványos betegségek okait is fel fogja fedezni. Ez a dicsőség azonban a mikroszkópnak jutott.

Nagy kérdés, hogy a rák ügyében a statisztika fog-e valaha is valamely olyan eredményre jutni, amely minket közelebb hoz ahhoz, hogy ennek a rejtélyes kórnak lényegét megértsük, okát felderítsük. Vajjon lesz-e számottevő eredménye a sok kérdéses s részletes kérdőlappal induló magyar felvételnek? Ahhoz, hogy egy utóbb talán közérthető és nyilvánvalónak tetsző okra, egy betegséget előidéző, kiváltó körülményre valaki rámutasson, legtöbbször a véletlen szerencsés közreműködése is szükséges. A kutató személyes tulajdonságai, szorgalma, alapossága, a kutatások részletessége és lelkiismeretessége rendszerint nem elég. A tudománytörténelem igazolja, hogy számtalanszor történtek korszakalkotó felfedezések éppen akkor, amikor nem is volt meg a megfigyelőben az a törekvés, hogy az illető ok vagy törvény felderítésére folytasson kísérleteket.

Egyes betegségek statisztikai felvétele, különböző kórok sajátosságainak, úgy tömegesen megnyilvánuló tulajdonságaiknak, mint akár orvostudományi törvényeiknek statisztikai módszerrel való kutatása aszerint lehet eltérő, amint nemcsak a felvétel alanya és ideje, vagy időpontja, de a tárgyát körülíró felvételi kérdések, azok megválaszolási módjának megszabása más, vagy, hogy azok előre meg nem határozásával készült a felvételi lap. A felvétel kiterjedési köre, hogy az valamely házi, tehát kórházi, klinikai, prosecturái, egyesületi, rendelő- vagy biztosítóintézeti statisztika-e, hogy városi, illetőleg országos felvételtől van-e szó, szintén lényeges kihatással van a nyert számok és arányszámok jelen-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaságban 1938. évi február 22-én tartott előadás kivonata.

¹⁾ *Extrait d'une conférence faite le 22 févr. 1938 à la Société Hongroise de Statistique. Il paraîtra en français dans le „Journal de la Société Hongroise de Statistique“.*

²⁾ L. Szél T.: „Semmelweis statisztikái“. Népegészségügy 1934. évi 22. kötet XV. évf. s. k. l.

³⁾ L. Szél (Saile) T.: „Kőrösy József hatása a statisztika fejlődésére. Értekezések a philisophiai és társadalmi tudományok köréből. (Budapest, 1927.) Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. 240. l. 9. §. Kőrösy érdemei a morbiditási és mortalitási statisztika szabályszerűségének megismerése körül. 148. és k. l.

tőségére. A betegségi statisztikáknál általában a *felvétel alanya*, vagyis aki teljesíti az észlelést, rendszerint vagy az orvos vagy valamely gyógyintézet. Hazánkban ma sincs olyan betegségi statisztika, mely a betegek közvetlen bejelentési kötelezettségén alapulna. Kiesik a rákstatisztikából is minden olyan beteg, aki nem jelentkezik az orvosnál s helyesen csak az orvosnál jelentkezett rákbetegek felvételéről beszélhetünk s nem a rákbetegek felvételéről.

A *rákfelvételek tárgyát* illetőleg, az orvosnál való jelentkezés tényén kívül a rákban való elhalálozás ténye az, amelyhez az ilyenemű kór statisztikai felvétele és így tömegesen megnyilvánuló jelenségeinek kutatása is fűződhet. Ily értelemben vett *morbidity és mortalitási* statisztika van a rákról. A morbiditás felvételének kétségtelen előnye, hogy a beteg kikérdezhető részletesen, mert még él; orvosnál jelentkezik, orvos kérdezi ki szakszerűen és mert ilyen felvételeknél részletes kérdőlap fektethető fel. Hátránya, hogy nem teljes. A betegek egy része nem is jelentkezik orvosnál. Azt, hogy minők a hiányok, mutatja pl. az, hogy a *Dollinger-Vargha*-féle régi magyar felvételeknél, hogy a morbiditás a mortalitásnak alatta maradt, pedig a megbetegedések száma legalább háromszoros. Mégis pontosabb volt az akkori magyar rákfelvétel is, mint a *Leyden*-féle német. Nálunk akkor 215, Németországban 93 rákbeteg vétetett számba millió élöre; ott az orvosok 45%-a, míg nálunk csak 1%-uk hagyta a felvételt válasz nélkül.

A *mortalitás felvétele* a régibb és a pontosabb. Eredete visszanyúlik a XIX. század közepébe, amikor a halandóság régebbi keletű felvétele mellett a halálokok jegyzése is megkezdődik. A halandóságot általában ugyanis már a XVIII. században regisztrálják. Svédországban 1741-ben indul meg a népmozgalmi statisztika. Nálunk a népmozgalmi statisztika a kiegyezéskor kezdődött meg, egy-két évben pedig, így 1891—1892-ben és 1895-ben a belügyminisztérium országos magyar haláloki statisztikát is készített.

A betegségi felvételek a *felvétel idejét* tekintve kétfélék: vagy egy bizonyos *időpontban* élő betegek összeírására törekvők, vagy egy bizonyos *időtartamban* kezelésre jelentkezettek számbavételére irányulnak. A rákbetegségi felvételek körében mindkettőre találunk példát. A XX. század elején megejtett *Dollinger-Vargha*-féle régi ma-

gyar rákstatisztika az 1904 október 15-én orvosi kezelés alatt álló, ill. orvosaink által ekkor ismert ilyenemű betegeket írta össze, tehát egy időpont rákos betegeire szorítkozott. Az új magyar rákfelvétel ezzel szemben hosszabb időtartam alatt eszközli megfigyeléseit s ez a helyesebb. Emellett az 1938. évi január 1-ével megindult országos rákfelvétel nem is egy évre szorítkozik, hanem folytonosnak van tervezve s így széleskörű, alapos megfigyelésre ad módot. A morbiditási és mortalitási arányszámok az egy-egy évben előfordult összes rákeseteknek az évközepi kiszámított népességhez való viszonyításából származnak; így egy-egy időpontra vonatkozó vagy egy évnél rövidebb időtartamból származó betegségi esetekből nem is számíthatók kellőképpen elbírálható, a többiekkel összehasonlítható, teljes és pontos gyakorisági arányok.

Az *országos felvételek* mindig inkább közelebb engednek férközni e kór tömegjelenségeihez, mint a *szűkebbkörű* kórházi, klinikai adatgyűjtések. A kisebb, reprezentatív adatgyűjtések sorát még a XIX. században nyitotta meg az angol Practitioner orvosi szaklapnak szűkebb körben megejtett rákstatisztikája, de ajánlja ezeket a kórházi statisztikai feljegyzéseket még a Nemzetközi Rákellenes Szövetség is. Bizonyos ugyan, hogy a kórházi statisztikákból a relatíve jóindulatú daganatos esetek hiányoznak; ezek nem kerülnek kórházba, mert nem ott operáltatnak. Ha meg a műtő nem válogató, úgy a kórházi primár mortalitás magas, máshelyütt meg *renomé-statisztika készítésének gyanuja merülhet fel. A rák térhódítására ilyen intézeti statisztikákból következtetni nem lehet.* Ez a legnagyobb hátrányuk. Orvosok a népesség kormegoszlását, kulturális viszonyainak változásait kellőképpen nem ismerik. Előnyei a kórházi, prosectúrai statisztikáknak az áttételek lokalizációjára, élőben nem diagnosztizált eseteknek felismerésére, nem különben a latens tumorra vonatkozó adatok nyújtása. A pénztári tumor-statisztikák még gyengébbek és alig értékelhetők másként, mint a biztosított népréteg daganatos megbetegedéseinek arányszámai.

Az új magyar rákbetegségi felvétel iparkodott a tudomány mai állása szerint a rák keletkezése körül gyanus vagy arra hatással bíró valamennyi körülményt figyelemmel kísérni. Az új magyar rákfelvétel adatszolgáltatókul nem a betegeket, hanem az orvosokat használja fel. Külön füzet tartal-

maz (kékfedelű 7 lapos) A) jelű kérdőlapokat az orvosok és külön másik (sárga fedelű 39 lapos) B) jelű kérdőlapokat a gyógyintézetek számára. Az orvosok számára szolgáló kérdőívekből a rendelőintézetek gyakorló orvosai számára 39 lapos veresfedelű füzetet készítettünk. A MÖRESZ (Magyar Országos Rákellenes Szövetség) körleveléből és a hivatalos statisztika utasításából álló kísérőmagyarázat mindkét füzetben egyforma s a kitéphetőnek tervezett felvételi lapokhoz hozzá van fűzve.

Az új rákfelvételi kérdőlapok közül a gyógyintézetek számára szolgáló B) jelű részletesebb, mint az orvosok számára szolgáló A) jelű. Az orvosi A) jelű kérdőlap nem tartalmazza azokat a szövettani és therápiái kérdéseket, amelyek a gyakorló orvosok felkészültségét meghaladják. Ezekre csak az intézetekből kaphatunk választ és érdekes lesz majd ezeknek az intézetekből származó szövettani leleteknek statisztikai adatait a beteg korával, gyógyulási arányaival egybevetni; érdekes különösen orvosi szempontból, mert bizonyos korban bizonyos szövettani rákféleségek gyakrabban, mások meg gyérebben fordulnak elő. Kor szerint az alkalmazott therápia eredményessége is más.

Minthogy eddig minden arra vonatkozó fáradozás, mely a rák tulajdonképeni okának felderítésére irányult, mindmáig eredménytelen maradt, egyik nagyérdekességű célja jelen felvételünknek is a rák etiológiai kutatása, a rákos szövetburjánzást megindító oknak kiderítésére irányuló törekvés. A XVII. és XVIII. században a rákot rendkívül ragadós betegségnek tartották. A fertőzés e feltételezés szerint a belégzés (vapor) és a rákérintkezés által, a ráksejt és a feltételezett rákparaziták útján történt volna. Gyanújukat férj és feleség nemzőszervein egyszerre előfordult rákesetek erősítették. Ma is ismeretesek a beoltási metastázisok, orvosok inficiálódnak műtét közben, állatokon végzett átoltások megfogamzanak és a rákot Röntgenégetéssel is elő lehet idézni.

A főkérdésnél, a rák etiológiájánál lényegében két iskola áll egymással szemben, az egyik valamely exogén, a másik valamely endogén okot vél felismerni; mindkét irányra számos statisztika van. Némelyek arra utalnak, hogy a fiatal egyéneken szórványosan fellépő rákeseteknél inkább endogén, örökletes, idősebeknél

inkább exogén, ú. n. praecarcinomás ingerhatások játszanak közre.

Az új országos rákfelvétel a ráketiológia kutatásának is szolgálatába áll amellett, hogy a carcinomamorbiditys tömegjelenségének országos arányszámait, annak demográfiai és orvosi szempontból való részleteit akarja felderíteni. Érdemes tehát röviden azzal is foglalkozni, amit a rák keletkezéséről tudunk.

A destruáló neoplasmák szövettanilag igazolható főtulajdonsága éppen abban áll, hogy emancipálva vannak a normális sejtburjánzás törvényei alól, sőt minden élet-törvény alól. Az epithel, mely életerejét az öregkorban is megtartja, az ekkor már sorvadó öregedő kötőszövetbe beburjánzik. A normális bőrszövetből kóros beburjánzás történik a mélybe, mely daganatos növekedés elnyomja a szervezet erőit, tejsavas és egyéb bomlástermékeivel elsorvasztja és sírbadönti a megtámadott embert: ez a rákos megbetegedés és elhalálozás.

Sok rokonvonást mutat ez a rákos burjánzás az embrionális szövetszaporodással; a rákos és az embrionális szövet több közös tulajdonsággal bírnak. Mindkettő gyorsan szaporodik, mindkettő csökkent ellenálló képességű. Ez alapon magyarázza a régi *Cohnheim* theória a rákot embrionális sejtfal-rendellenességgel, *Virchow* pedig congenitalis vulnerabilitással. Az a kérdés, hogy miből fejlődött a rák, felvételi lapunkon szerepel.

Az örökléses elméletet is részletesen nyomozhatjuk felvételi lapunkkal, mert azon az erre vonatkozó kérdések is rajta vannak. Sok statisztikai bizonyíték van az öröklésre, és pedig úgy emberi, mint állati statisztikák. Pl. az olasz és ír munkások rákstatisztikája Amerikából; ezek otthon mutatózó sajátságukat amerikai kivándorlásuk után is megtartják. Az olaszok Amerikában is ritkán kapnak rákot, az írek azonban ott is megtartják a rákra való hajlandóságukat és körükben Amerikában is oly gyakori a rákos megbetegedésük, mint hazájukban. *Slei* kisasszony kísérletei (aki egereket oltott be rákszerűmmel) is bizonyítják a rák örökölhetőségét s annak recessiv menetét. Hasonló kísérleteket *Balogh* orvostanár folytatott Budapesten. *Fischer* konstitúciós tana is kapcsolatos a rák örökölhetőségével s ez is nyomozható felvételünkkel. Az, hogy praedisponál-e az öröklés a rákra, nagy kérdés, s nem biztos, hogy ezt fogja-e mutatni az új országos magyar statisztika is. Kérdés, hogy gyako-

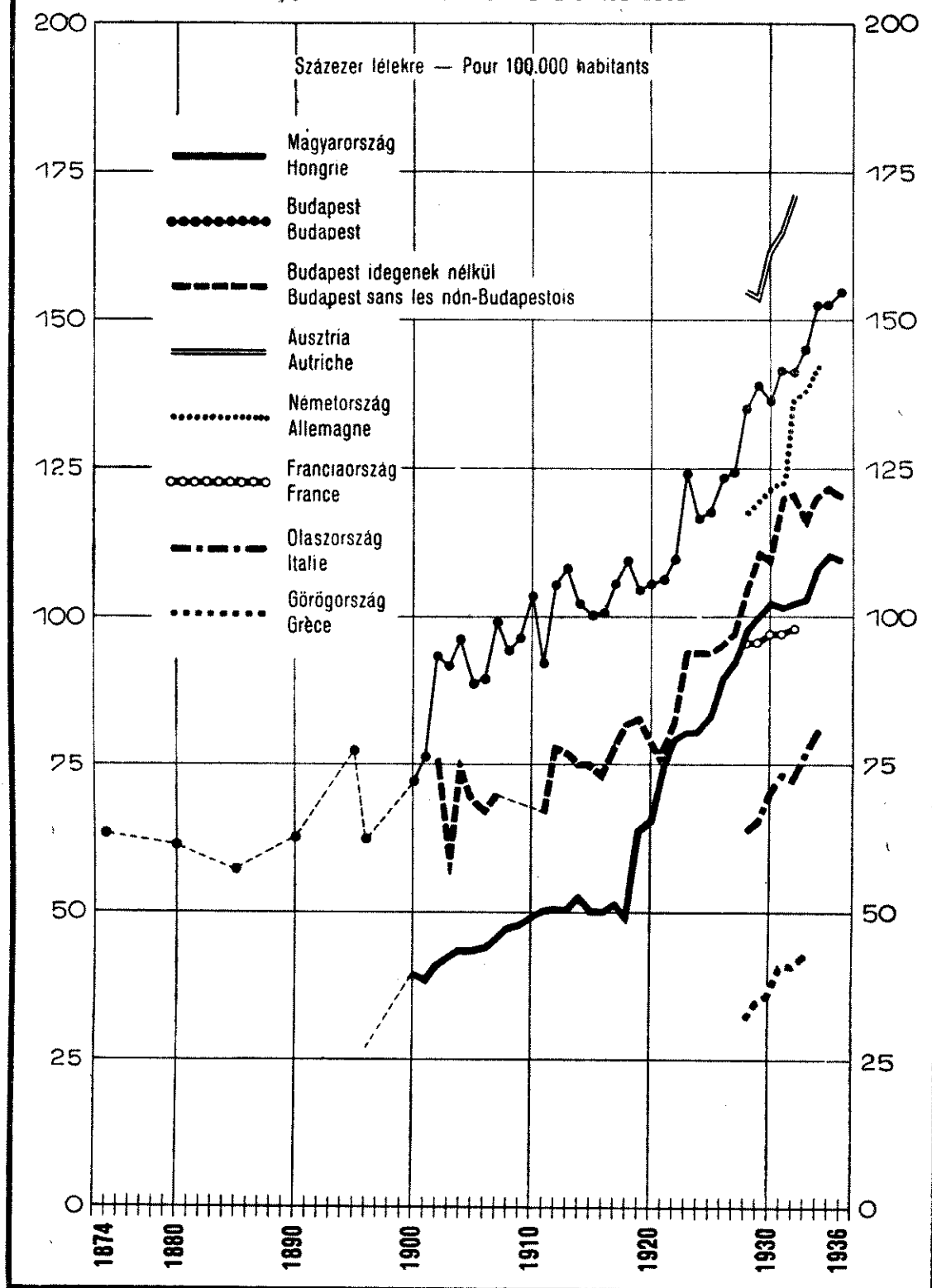
ribb-e a felmenő vérrokonok rákos megbetegedése, mint hogy az véletlenszerű koincidenzában is előfordulhat. Bizonyos, hogy vannak kétségtelenül örökölt esetek: a rákbeteg anyja gyermeke is rákos lesz, ha az az anya betegségének fennállása közben született. Napoleon családjában is szerepelt a rák öröklése. *Bársony* is azt tartotta a rákról, hogy bizonyos konsztitúció: herpeszes, köszvényes, rheumás, lueses scrophulótikus diathesis praedisponálnak rá. E betegségekkel való együttes előfordulás az új felvételi lappal nyomozható. Egy praedisponáló diathesis mellett is tagadhatatlan a helyi krónikus ingerek jelentősége. (Ez Ribbert krónikus ingertana.) Ilyen ingerek a trauma, a hegyszövet, melyből rák keletkezhet. Felvételi lapunk megkérdezi, hogy a beteg balesetet, vagyis traumát elszenvedett-e. *Borsch* azt mondta, hogy a test felszínét érő traumákra inkább carcinoma, a mélyekre inkább sarcoma keletkezik. Egyszeri inger hatására sarcoma, többszörre carcinoma keletkezik. Akut traumáknál jelentősebb a

krónikus ingerek hatása. Brikett, anilin, korom rákkeltő hatása ismeretes, praedisponáltak a kéményseprők hererákra. Új statisztikai bizonyítékokat is szereztünk erre a *Nékámklinika* útján angol munkásokról; ezeket alább, a foglalkozási behatások tárgyalásánál részletesen ismertetni fogjuk.

A krónikus ingerek nem zárják ki a fertőzést és az egyensúlyelméletnek is van értelme. Ha nem is *Fibiger* parazitái okozzák a rákot; azért van itt valami ok még, ami rejtve van az emberi elme előtt. Érdekes, hogy gyógyítani tudjuk a rákot a végső ok ismerete nélkül is. Az ellenkezőre is van az orvostudományban példa. *Koch* a XIX. század végén felfedezte már a gümő-

I. A RÁKHALANDÓSÁG EMELKEDÉSE

AUGMENTATION DE LA MORTALITÉ CANCÉREUSE

M. St. Sz. 1939.

R. H. de St. 1939

kór kórokozóját s bizonyos stádiumban még sem tudjuk azt gyógyítani; ha a zárt gümőkór nyíltá lesz, a tüdővész kitör, a beteg biztosan elpusztul.

Az 1938 január elsejével megindult új magyar országos rákstatisztikai felvételt a XX. század elején megejtett régi magyar, a két év előtt indult székesfővárosi és más külföldi rákfelvételekkel vetve egybe, az új magyar felvétel számos előnye s a kor orvostudományának színvonalán álló modern felkészültsége szembeűnő. Az 1904. évi régi magyar felvétellel szemben előnye az új felvételnek, hogy folytonos, nem egy időpontbeli, mint amaz, amely éppen ezért csak kevés rákesetet ölelhetett fel. Előnye,

hogy a lakásukon rendelő orvosokon kívül a rendelőintézeti orvosok és a kórházak és egyéb gyógyintézetek orvosai is résztvesznek az adatgyűjtésben, egyazon betegről többen is töltenek ki lapot, s így sokkal inkább megvan annak a reménye, hogy a felvétel teljes lesz, hogy a kezelésre jelentkezett rákos betegeket mind összeírja, nem úgy, mint a régi magyar országos felvételnél, amikor egy betegnek — csak egy időpontban lévén felvétel — többek részéről való többoldalú megfigyelése nem történhetett meg. Az új felvételi lapnak nemcsak példátlan alapossága és részletessége, teljes demografiai és orvostudományi, szövettani és röntgenológiai megállapításokat is kérő kérdéssorozata is említendő az alig 17 kérdésből álló régi magyar A) és csak 6 kérdésből álló régi magyar B) felvételi lappal szemben,¹⁾ hanem megfordítva, előnye az is, hogy elhagyta mindazokat a kérdéseket, amelyek elavultak, amelyek feltevése meghaladottnak tekinthető, s amelyekre az eddigi felvételek tanúsága szerint szabatos válasz úgy sem várható. Kimaradt az új magyar felvételi lap kérdéssorozatából, mint elavult, a beteggel élő valamely háziállatnak (kutya, macska, ló, tehén stb.) rákos vagy rákra gyanús daganatjára, vagy fekélyére vontkozó egykori kérdés. Hiszen ki tudja a rákos betegek közül azt, hogy a környezetében élő állatnak van-e valamilyen régi sebé, vagy szövedéke. Ezzel egyébként az emberi megbetegedés aligha hozható kapcsolatba. Kimaradt az a kérdés is, hogy fertőzés feltehető-e és mi okból? Erre sem adhat sem a beteg, sem az orvos szabatos választ. Amikor a tudomány vitatkozik afelett, hogy a rák létrejöttében egyáltalán lehetséges-e fertőzésnek szerepe, miként lehet a laikus betegről vagy házi-orvosától kérni, hogy mondja meg, fertőzés-e a kezelt rákos betegség oka?

A két évvel ezelőtt megindult székesfővárosi rákfelvétellel szemben előnye az új országos felvételnél, hogy nemcsak a gyógyintézetekben előfordult rákos eseteknek felvételére irányul, hanem kívülük az

¹⁾ L. „A magyar szent korona országainak rákos-beteg statisztikája“. Az általános jelentést írta Dollinger Gyula orvostanár. Magy. Stat. Közlemények. Új sorozat 19. köt. (Budapest, 1907) 5* és 6* lap. — A régi magyar felvétel A) jelű számlálólapja az 1904. okt. 15-én orvosi kezelés alatt álló rákos betegekre, a B) jelű lapok pedig az akkor kezelés alatt már nem álló, de az orvos tudomása szerint még életben lévő rákos betegekre vonatkoztak.

orvosokat is bevonta az adatszolgáltatók körébe. Hiszen mindig előfordulhat, hogy az orvosnál már jelentkezett beteg akkor hal meg időközben, amikor az orvos már kórházba utalta, azonban ott még nem jelentkezett. Teljesebb így az országos rákfelvétel, többet fog meg a rákbetegek közül, hiszen egy részük nem kerül kórházba. Az országos felvételi lapot a MORESZ terve után az Országos Statisztikai Tanács is megtárgyalta, s így tovább módosult, bővebb, mint a fővárosi. Felveszi pl. a kezelés eredményességét is, míg a budapesti felvétel kérdőíve ilyenmú kérdést nem tartalmazott. Kimaradtak viszont az országos rákfelvételi lap kérdései közül a fővárosi statisztikai felvételi lap azon rovatai, amelyek a beteg étkezési szokásaira, excémájára, esetleges szemölcsökre vonatkoznak. A vegyes — részben nyers, részben főtt — táplálkozásnak hazánkban való elterjedt volta mellett e kérdéstől eredmény úgy sem várható, az erre adott válaszokra alapított statisztika jelentőség nélkül való. A táplálkozásnak a rákkelékezésben valószínűleg semmi szerepe sincs; bár Brit-Indiából van erre is egy sokat idézett statisztika, mely az Indiában élő japánok ritka gyomorrákjának tulajdonít jelentőséget; a japánok az ételeket Indiában is főzve fogyasztják, nem nyersen, mint a bennszülöttek, akik körében a tápcsatorna rákja gyakori. A szemölcsökre vonatkozó kérdés is felesleges, mert az idevonatkozó válaszokból összeállítható statisztika következtetésekre alkalmatlan. Számos embernek van szemölcse és nem kap rákot, mások rákosak és rákjuk nem szemölcsökből indult ki. Az a fejlődési rendellenesség, amelyből a rák kiindulása feltételezhető, aposteriori rendszerint már nem figyelhető meg.

Nemzetközi viszonylatban az új magyar rákfelvétel egyedülálló, felvételi lapja páratlan alaposságú. A rákstatisztika számbavételére a magyar statisztika eddig is világszerte páratlan erőfeszítéseket tett. Alig három és fél évtizede, magyar orvos-tanárok irányítása mellett, ejtetett meg az első magyar országos rákfelvétel, s az már akkor is jobban sikerült, mint a megelőző németországi adatgyűjtés. Az új magyar országos adatgyűjtés így már a második, a két évvel megelőző fővárosit is tekintetbe véve immár a harmadik nagy magyar rákfelvétel. Nyilvánvaló, hogy a magyar statisztika már rendkívüli áldozatokat hozott e különleges kór tömegjelenségeinek kutatására és újból nagy körültekintéssel for-

1. Az országos és a székesfővárosi rákhalandóság történeti idősorai 1874 től 1936-ig.

Mortalité cancéreuse en Hongrie et à Budapest, de 1874 à 1936.

Év An- nées	Elhaltak rák és egyéb rosszindulatú daganat miatt <i>Décès par cancer ou par d'autres tumeurs malignes</i>						
	Magyarországon ¹⁾ <i>en Hongrie¹⁾</i>			Budapesten — à Budapest			
	szám szerint <i>nombres absolus</i>	ezer halott közül <i>pour 1.000 décès</i>	százezer élöre <i>pour 100.000 vivants</i>	szám szerint <i>nombres absolus</i>	ezer halott közül <i>pour 1.000 décès</i>	százezer élöre <i>pour 100.000 viv.</i>	
					idegenekkel <i>együtt - y com- pris les non Budapestois</i>	idegenek nélkül <i>non compris ces derniers</i>	
1874	.	.	.	190	14.8	63.6	.
1880	.	.	.	227	18.4	61.7	.
1-85	.	.	.	246	19.4	57.2	.
1890	.	.	.	312	21.5	62.8	.
1895	.	.	.	470	32.0	77.4	.
1896	4.326	.	27.0	392	26.5	62.2	.
1900	6.630	24	39.6	521	35.2	72.4	.
1901	6.522	26	38.6	564	40.5	76.4	.
1902	7.010	26	41.1	700	47.5	93.4	76
1903	7.342	27	42.7	696	46.2	91.6	58
1904	7.611	29	43.9	743	48.1	96.4	75
1905	7.630	26	43.7	694	43.1	88.8	69
1906	7.748	29	44.0	706	46.7	89.2	67
1907	8.121	29	45.7	803	49.6	99.0	70
1908	8.509	31	47.5	785	50.3	94.5	.
1909	8.669	31	48.0	822	51.5	96.6	.
1910	8.964	34	49.3	903	56.0	103.7	.
1911	9.192	32	50.2	823	47.5	92.3	67
1912	9.390	36	50.8	966	57.2	105.7	78
1913	9.446	35	50.6	1.013	58.1	108.1	77
1914	9.954	23	52.9	979	52.2	102.1	75
1915	9.468	20	50.2	980	46.3	100.4	75
1916	9.407	24	50.2	993	47.6	100.6	73
1917	9.582	25	51.5	1.043	42.8	105.5	78
1918	9.015	20	49.0	1.067	35.7	109.8	82
1919	5.239	32	64.0	999	47.8	104.6	83
1920	5.398	31	65.6	993	45.1	105.9	79
1921	5.983	35	74.6	993	52.3	106.4	76
1922	6.409	37	79.1	1.032	54.2	109.9	82
1923	6.601	41	80.7	1.174	63.3	124.1	94
1924	6.642	40	80.5	1.111	59.6	116.7	94
1925	6.942	49	83.4	1.129	71.7	117.9	94
1926	7.521	54	89.4	1.189	77.7	123.3	95
1927	7.823	52	92.1	1.212	73.3	124.4	97
1928	8.393	57	98.0	1.327	81.3	135.0	104.6
1929	8.648	57	100.1	1.376	79.6	138.8	111.7
1930	8.888	66	102.5	1.361	89.0	136.1	109.2
1931	8.873	61	101.8	1.428	86.3	141.4	120.0
1932	8.963	57	102.3	1.439	82.7	141.1	120.8
1933	9.071	70	103.0	1.485	95.2	145.0	116.2
1934	9.648	75	108.4	1.571	106.5	152.4	120.0
1935	9.821	72	110.5	1.591	102.1	152.5	121.7
1936	9.854	77	109.6	1.628	106.2	154.8	120.4

¹⁾ 1918-ig bezárólag a történeti, onnan a trianoni terület adatai. — *Jusqu'en 1919, territoire d'avant-guerre; à partir de 1919, territoire selon le traité de Trianon.*

dul minden erejével, teljes felkészültségével annak kutatására.

A rákstatisztika újabb eredményei, nevezetesen a hazánkban rák miatt elhaltak az élőkhez — az évközepi kiszámított népességhez — viszonyított arányszámairól előálló történeti idősorának újabb eredményei (l. az 1. táblázatban) ismét csak az e betegség miatt való elhalálozás gyakoribb előfordulását s vele e borzalmas kór eseteinek, legalább is halálos eseteinek gyakoribbá válását igazolják. Ezek az adatok igazolják új országos felvétel időszerű voltát. Korábbi tanulmányainkban is rámutattunk a rákos halálesetek szaporodására.¹⁾ 1. sz. táblánk adatai és pedig az arányszámok, még inkább azonban az abszolút számok a rákhalandóságnak további terjedését igazolják. A rák már-már eléri hazánkban a nagy népbetegség, a tbc.-mortalitás színvonalát is, hiszen ezer élöre 1935 és 1936-ban is 1.1 a carcinoma-mortalitás, a tbc. mortalitás pedig ugyanakkor 1.5. Csak négy tizedes a különbség. De Budapesten például nyersen már 1.5-es rákmortalitást is kapunk, idegenek nélkül pedig 1.2—1.3-est. Az országos rákhalandóság 1935-ben újabb maximumot ért el: százezer élöre már 110.5 rákos halott jutott. (Az 1936. évi adat valamivel alacsonyabb, csupán 109.6.) 1. sz. táblánk szerint állandóan tartó progresszióról van szó. Ezzel kapcsolatban ismét felvetjük a kérdést, hogy terjed-e a rák, terjednek-e a rákra vezetni képes praecarcerosus ingerek, vagy pedig hogy az egyre gyakrabban előforduló rákhalandóságot is továbbra is csak a rák által leginkább veszélyeztetett öregkori — és velük szomszédos legidősebb produktív korbéli — korcsoportok erősödése és a haláloki diagnózisok pontosabbá válása, vagyis végeredményben az emberi kultúra terjedése indokolja-e.

Ismeretes, hogy e kérdésben az orvos és a statisztikus egymással szemben állanak. Orvosoktól származó rákstatisztikák, nagynevű orvostanárok, mint pl. *Bársony*²⁾ munkái is, nemkülönben *Buday Kálmán* orvostanár, *Barabás, Zalka* és számosan mások írják, hogy indokolt a gyanu, hogy a rákok gyarapodnak; különösen a belső szervek rákjairól állítja ezt *Barabás* és a tüdőrákokról mondja ezt kórbonctani statisztika-

¹⁾ L. Szél T.: „A rákhalandóság“. Magyar Statisztikai Szemle 1935. évi XIII. évf. 761. l. — *Berichte des Internationalen Kongresses für Bevölkerungswissenschaft*. Berlin 1935. (Berlin, 1936.) 855. l.

²⁾ L. *Bársony* emlékkönyv. Írták tanítványai. (Budapest, 1927.)

kái alapján *Zalka*. A statisztikusok és az országos és városi statisztikával behatóan foglalkozó és más *közegészségtanszakos orvosok* is, mint pl. *Melly* vagy *Manninger* is, kitartanak amellett, hogy csak a népösszetétel megváltozásáról van szó, csak a pontosabb diagnózisokról s így csak a számok játéka az, hogy a ráknál emelkedés mutatkozik; ez önmagában nem is félelmetes és a betegségek — mint valami járványnak — terjedését nem bizonyítja.

Az 1935. évi 110·5-es arányszám egyébként még nem jelenti azt, hogy ma egy-egy év alatt százezer Magyarországon élő egyén közül csak ennyi halna el rákban. Ma is több. Kérdés, hogy kb. mennyivel többen halnak el rákban. Figyelembe kell venni azt, hogy legújabbban az orvoshalottkémlés az országos halálteki statisztikában szereplő halálteki még mindig csak 91%-át szolgáltatja s azt, hogy a nemorvos halottkémlés halálteki jelentéseiben rák és egyéb rosszindulatú daganat sohasem szerepelt. A nemorvos halottkémlés részére kiadott belügyminiszteri halálteki nomenklátúra nem is tartalmazta a rákot. Az a vélemény, hogy a daganatos halálozás felismerése meghaladja az ő szaktudásukat. Nyilvánvaló tehát, hogy a mai 91%-os orvosi halottkémlés esetén a még meglévő 9%-os nemorvosi kémlés miatt 9%-kal kevesebb a valószínűságnál már emiatt is a magyar rákhalálozási arány. Hozzáadva a 9%-ot, ami 9·9 százalékos (110·5 + 9·9 = 120·4), kevesen máris 120 százalékos országos arányra jutunk, ami teljesen megfelel az idegen rákhalottak nélkül számított legújabb budapesti carcionomamortalitásnak, amely 100%-os orvosi halottkémléssel eredményezett ugyancsak 120 százalékos.

Várható-e tehát, hogy a magyar rákhalandóság minden rákellenes küzdelem, minden különleges magyar rákgyógyító intézet, pl. az új Bakáts-téri intézet még olyan lelkiismeretes és alapos működése mellett is évről-évre tovább gyarapodni fog? Természetesen ez nem jelenti ezen intézetek munkájának kevésbé alapos voltát vagy a küzdelem hiábavalóságát. Ha látjuk, hogy hazánkban 10·5% ma az öreg, míg Franciaországban és Svédországban a legutóbbi népszámlálás alkalmával 14, ill. 13%, ma kb. 15%, már akkor is számolhatunk a magyar rákmortalitás fejlődésével, a népesség kormegoszlásának átalakulása miatt. A legidősebb produktív korcsoportok is előre jönnek e folyamatban. A volt Ausztria 170-es s

a népességi átalakulások tekintetében előtünk járó nyugateurópai államok 140—160-as rákhalandóságot mutatnak már ma fel. Az orvosi diagnózisok is javulnak, a boncolások is egyre gyakoribbak s ez is erősbödőleg hat az arányra, nemcsak a nemorvosi halottkémlés megszűnésének lassú folyamata, mert a boncolások szerint az élőben nem diagnosztizált rákok aránya is jelentős.¹⁾

2. A magyarországi rákhalandóság kor szerint. *Mortalité cancéreuse en Hongrie, suivant l'âge.*

Korcsoport <i>Classes d'âge</i>	Elhalt rák és egyéb rosszindulatú daganat miatt Magyarországon <i>Décès par cancer ou par d'autres tumeurs malignes</i>			
	szám szerint <i>nombres abs.</i>		százezer élöre <i>pour 100.000 vivants</i>	
	1930—31	1935	1930—31	1935
30 éven aluli — <i>Moins de 30 ans</i>	167·5	3.858	3·5	48·2
30—39 éves — <i>ans</i>	379·5		29·6	
40—49 " "	1.108·5		112·4	
50—59 " "	2.025·0		268·1	
60 éven aluli <i>Moins de 60 ans</i>	3.680·0	3.858	46·9	48·2
60—69 éves — <i>ans</i>	2.856·0	3.173	540·9	555·7
70—79 " "	1.994·0	2.344	754·9	847·6
80 éven felüli — <i>Plus de 80 ans</i>	378·5	506	688·0	810·2
Mindössze <i>Total général</i>	8.909·0	9.881	102·5	110·5

Látjuk tehát a magyar rákhalandóság arányának jövőjét, nézzük a múltját. 1935-ről nagy költséggel és fáradsággal külön új feldolgozás készült a halálteki korról való kombinálásáról a múlt évi orvosi nagyhéten az öregedés kérdésének megvitatásához. Máskülönb e kombináció csak 10 évenként készül el, legutóbb 1930—31-ről s azt már 1935-ben bemutattam. Ezen új kombinatív feldolgozást használjuk fel az új standard átértékelésére. A vonatkozó kor szerint részletezett 1935. évi adatokat — a megfelelő 1930—31. évi eredményekkel is egybevetve — a 2. táblázat tárja elénk. (L. a 2. táblázatot.)

A standardszámítást a XX. század első népszámlálásakor talált kormegoszlásra végzem, amikor a népességnek még csak 7·6%-a volt 60 éven felüli, nem 10·5%, mint ma. Kiszámítva az 1935. évi évközepi

¹⁾ L. Szél T.: „Egészségügyi statisztika.“ (Budapest, 1930.)

kiszámított népességből az 1900. évi kor-
megoszlást, a kép a következő:

	A népességből	
	százalékban 1900-ban tényleg	absz. számban 1935-ben az 1900. évi %-ok alapján
60 éven aluli	92.4	8,162.669
60—69 éves	5.1	535.257
70—79 „	2.0	178.419
80 éven felüli	0.5	44.605
Összesen	100.0	8,920.950

Megszorozva ezen 1935. évi standard
népességrészleteket a mai rákhalandóság-
nak kor szerinti részletezésben mutatkozó
tényleges arányaival, az átértékelt standard
rákos halottszámra a következő összegezés
vezet:

$$\begin{aligned}
 81.6 \times 48.2 &= 3.933.0 \\
 5.4 \times 555.7 &= 3.001.0 \\
 1.8 \times 847.6 &= 1.525.7 \\
 0.45 \times 810.2 &= 356.5 \\
 \hline
 \text{Összesen} &= 8.816.2
 \end{aligned}$$

Ezt viszonyítva az 1935. évi évközépi
kiszámított népességhez (8,920.950), száz-
ezer lélekre 98.8-re jutunk. Így csökkent le
csupán a kor megoszlás különbsége miatt a
mai 110.5-es rákmortalitás.

Ez azonban még távol áll a XX. század
elején még mindig legfeljebb 40 százezrelé-
kes (1900-ban 39.6 százezrelékes) országos
rákhalandóságtól. Akkoriban azonban az
orvosi halottkémlés csak a halálokok 58—
62% -át adta meg, a többiben, a nem orvosi
halottkémlés eseteiben pedig, mint tudjuk,
a rák egyáltalán nem szerepel. A történeti
területen ugyanis orvos és nemorvos között
a haláloki jelentések a következőképen
oszlottak meg:

	1900-ban %	1902-ben %
Orvosi halottkémlés	61.7	58.2
Nem orvosi halottkémlés	38.3	41.8
	100.0	100.0

Alapul véve a 42% nemorvosi halott-
kémlést és így csak 58% -ban orvosit, ki-
számíthatjuk a mai 91% -ban orvosi halott-
kémlésből származó rákmortalitásnak azon
értékét, amelyet u. a. 1935. évi halottakból
az akkori halottkémgárda jelentett volna.
Már az akkori kor megoszlásnak megfelelő
94.2-es rákmortalitási százezreléssel szá-
mítva tovább, a következő aránylatból kell
kiindulni:

$$58 : 91 = x : 98$$

$$\text{Ebből } x = \frac{58 \times 98}{91} = 62$$

Azaz arra az eredményre jutunk, hogy
ha nem is 40, de 62 százezrelék lett volna
a mai 110.5-ös rákhalandóságból az akkori
nemorvosi halottkémi szereplés mellett. De
nem más volt-e az akkori orvosok tudomá-
nyos felkészültsége is, nem más volt-e
akkor a szekciók aránya is? És ne feledkez-
zünk meg a területváltozás hatásáról sem!

A budapesti arány a mai területen az
országosnál csak alig 10—15% -kal rossz-
szabb, míg a történeti területen annak két-
szerese volt! (V. ö. az 1. táblázat 3. és 7.
oszlopát.) Százezer élöre a rákhalandóság
Budapesten régen a világháború előtt 70
és 80, az akkori országos magyar 40-es
aránytal szemben. Ha tehát a régi országos
adat nem a történeti területről származott
volna, hanem a trianoni területről, akkor
már emiatt is nem 40, hanem 63—72 lenne,
vagyis az akkori budapestinek nem a fele,
hanem csak 10% -kal jobb. Tehát valójá-
ban a trianoni területen harminc vagy har-
mencöt évvel ezelőtt a carcinomamortalitás
még nagyobb is volt, mint aminőre csak a
kor megoszlás és a nemorvosi halottkémlés
megváltozását tekintetbe vevő átszámítá-
sainkkal, a mai 110.5-es arányszámból ki-
indulva visszafelé lejutottunk, t. i. maga-
sabb volt bizonyosan az e számításainkból
eredő említett 62-nél

A rákhalandóság nemzetközi össze-
hasonlítására vonatkozólag rendelkezé-
semre álló adatokat — I. a 3. táblázatot —
az elmondottak értelmében nem lehet az
egyes országok népének carcinomamorta-
lításában tényleg fennálló különbségnek
felfogni. A külföldön is felfelétartó, pro-
gresszív rákhalandósági idősorok nem je-
lenthetik azt — mint ahogy hazánkban
sem jelentik azt, — hogy a rákbetegség
tényleg terjedne, terjedne oly értelemben,
mint valami járvány. E progresszív szám-
sorok nem jelenthetik azt, hogy az emel-
kedő számok ne volnának teljesen levezet-
hetőek a népesség összetételének megválto-
zásából, a diagnózisok javulásából s a kul-
turális fejlődés statisztikai irányvonalainak
egyéb tömegjelenségeiből.

A tekintetben, hogy a carcinomamortali-
tás arányszámainak egyes országok között
lévő különbségei nem csak annak a követ-
kezményei, hogy a rák az egyes országok-
ban tényleg gyakrabban vagy ritkábban
fordulnak elő, s hogy pl. még az a gyakran

3. A rákhalandóság nemzetközi összehasonlítása 1928-tól 1935-ig.

Comparaison internationale pour la mortalité cancéreuse, 1928—1935.

O r s z á g — P a y s	Ehaltak rák és egyéb rosszindulatú daganat miatt Décès dus au cancer ou à d'autres tumeurs malignes							
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
a) szám szerint — nombres absolus.								
Ausztria — Autriche	10.359	10.287	10.841	11.065	11.549	.	.	.
Svájc — Suisse	5.781	6.006	5.994	5.976	6.220	6.169	6.598	.
Anglia (Skóciával együtt) — Angleterre (Ecosse compr.)	64.612	65.473	66.480	68.068	69.740	69.092	70.824	.
Dánia (a Färoer sz. nélkül) — Danemark (sans les îles Féroé)	5.025	5.070	5.020	5.024	5.239	5.337	5.283	.
Svédország — Suède	9.172	9.400	9.662	9.903	9.942	10.257	10.384	.
Németalföld — Pays-Bas	9.172	9.400	9.662	9.903	9.942	10.257	10.384	.
Németbirodalom — Reich allemand	72.529	74.641	76.567	79.018	88.358	90.379	92.907	.
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	16.056	16.239	16.543	17.287	17.746	17.955	18.138	18.547
Magyarország — Hongrie	8.393	8.648	8.888	8.873	8.963	9.071	9.648	9.881
Amerikai Egyesült Államok — Etats-Unis	.	.	115.265	118.141	122.739	128.479	.	.
Franciaország — France	39.140	39.408	39.582	40.148	40.465	.	.	.
Belgium — Belgique	7.276	7.534	7.943	8.150	8.267	8.723	.	.
Esztország — Estonie	.	.	958	949	1.034	1.056	.	.
Spanyolország — Espagne	15.739	15.840	16.460	16.810	15.797	16.507	.	.
Finnország — Finlande	2.440	2.523	2.626	2.683	2.807	2.966	.	.
Olaszország — Italie	25.724	26.504	28.670	30.342	30.190	32.356	34.229	.
Portugália — Portugal	2.815	2.988	3.199	3.044	3.058	3.290	.	.
Görögország — Grèce	2.001	2.183	2.313	2.626	2.686	2.836	.	.
Egyiptom — Egypte	750	719	841	.	.	.	.	.
b) százezer lélekre — pour 100.000 habitants								
Ausztria — Autriche	154.9	153.6	161.5	164.6	171.0	.	.	.
Svájc — Suisse	143.5	148.0	148.0	147.0	152.0	150.0	159.0	.
Anglia (Skóciával együtt) — Angleterre (Ecosse compr.)	141.7	143.3	144.9	147.7	150.4	153.0	156.0	.
Dánia (a Färoer sz. nélkül) — Danemark (sans les îles Féroé)	143.8	143.9	141.4	141.0	147.0	147.0	145.0	.
Svédország — Suède	.	.	.	.	130.0	.	.	.
Norvégia — Norvège	.	.	.	.	.	128.0	.	.
Németalföld — Pays-Bas	118.8	120.1	123.0	124.0	122.0	125.0	124.0	.
Németbirodalom — Reich allemand	117.7	119.6	121.1	122.5	136.2	138.0	142.0	.
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	110.7	111.3	112.7	116.9	119.2	120.0	120.0	123.0
Ír szabad állam — Etat libre d'Irlande	.	.	.	.	.	109.0	.	.
Északírországi — Irlande du Nord	.	.	.	.	.	120.0	129.0	.
Magyarország — Hongrie	98.0	100.1	102.5	101.8	102.3	103.0	108.4	110.5
Amerikai Egyesült Államok — Etats-Unis	96.1	95.9	97.2	99.0	103.0	102.0	.	.
Franciaország — France	95.4	95.6	97.0	97.0	98.0	.	.	.
Belgium — Belgique	94.0	94.0	98.0	100.0	101.0	106.0	.	.
Esztország — Estonie	91.0	75.0	86.0	85.0	92.0	94.0	.	.
Spanyolország — Espagne	70.0	70.0	72.0	72.0	66.0	68.0	.	.
Finnország — Finlande	67.4	69.3	71.6	72.6	76.0	80.0	.	.
Olaszország — Italie	63.9	65.3	70.0	73.2	72.2	77.0	81.0	.
Portugália — Portugal	43.1	45.3	48.1	49.0	44.0	47.0	.	.
Görögország — Grèce	32.0	35.0	36.0	41.0	41.0	43.0	.	.
Egyiptom — Egypte	7.5	5.0	6.0	.	.	.	.	.
Románia — Roumanie	.	.	.	37.0	41.0	40.0	.	.

hallott feltevés, hogy a rák Déle Európában tényleg ritkább volna, mint Közép- vagy Észak-Európában s így talán a napsugárnak, a délen intenzívebb inszolációnak, a rákot penészszerű élősdiekkel — a *Fibiger*-féle burgonya- vagy befőttpenészekkel — magyarázó elmélettel összhangban, szerepe volna a délen ritkább előfordulásban, a tekintetben tehát, hogy e feltevések a való-

ságnak nem felelnek meg, a következőket említjük meg:

1. Délen az emberek korábban fejlődnek, korábban lesznek nemileg éretté, de korábban is öregednek meg. Délen kevesebben élnek el a rák által leginkább sújtott öregkori korosztályokig. Délen alacsonyabb a valószínű élettartam, mint Közép-Európában, különösen pedig mint a művelt

Nyugat államaiban. Talán az egy Olaszországot kivéve a különbség lényeges, a valószínű élettartamban közel 20 esztendőt tesz ki. Így a déli nép kormegoszlása — még inkább a túlnyomó többségben fiatal elemekből álló exotikus, európa-kívüli népeké — olyan, hogy ezekben nagy részben már emiatt is géyebb a rák.

2. Említem a kulturális különbségeket. Déleuropában kevesebbet ismernek fel a rákból s ez bizonyítható is. Jellemző példa a kulturális különbségekre, hogy a francia gyarmati statisztika, így pl. Algir, Tunis, Marokkó halálóki statisztikája, halálóki névjegyzéke a rákot nem is sorolja fel a halálókók névjegyzékében; a rák a feketék között úgyszólván ismeretlen. Ami azonban az egyes országok halálóki statisztikájában hiányzik a rákhalottak köréből, azt megtaláljuk a takaró diagnózisok között. Vegyük pl. a Balkán államainak halálóki statisztikáját¹⁾ és hasonlítsuk össze a legmagasabb rákhalandóságot felmutató osztrák halálóki statisztika eredményeivel, a svájci vagy a dán államokéival.²⁾ A Balkán államai közül Görögországban vagy Romániában rák miatt százezer élő közül évről-évre a legújabb években is csak 34—41 halálózás történt, míg a megfelelő legújabb osztrák arány 170, a svájci és a dán 150 körül áll. Ha azonban megnézzük az agkori végegyengülés rovatát, azt látjuk, hogy a Görögországban emiatt elhaltaknak százezer élöre eső aránya 1930 körül 152-nek, Romániában meg éppen 317-nek van elkönnyelve s az ismeretlen halálókók miatt is a görög statisztika 151, a román meg éppen 195 halottat jelent. Hozzáadva ezen adatokat a rákhoz, a három ok együttesen, Görögországban 339-et, Romániában 546-ot jelent. A volt Ausztriában 0.1 a százezer élöre eső ismeretlen ok miatt elhalt halottak száma, Dániában 19, Svájcban 35, az agkori végegyengülés miatt meghaltak arányszáma is csak 91 a dán és 50 a svájci statisztika szerint. Ilyképen a három viszonyszám összege Ausztriában 172, Svájcban 232, Dániában 257, vagyis alacsonyobb, mint a Balkánon. Méltán támadhat a gyanúnk, hogy ami a Balkánon a rákból hiányzik, az az agkori végegyengülés és az is-

meretlen okú elhalálózás rovatában szintén szerepel.

3. Azt, hogy Dél-Europában, különösen a Balkán statisztikában alacsony rákmortalitásnak nem a napfény esetleges baktériumölő képessége az oka, s hogy az alacsony déleuropai carcinomamortalitási arányszámok nem a rák ottani ritkább előfordulásának bizonyítékai, szépen igazolják a litván statisztikai adatok.¹⁾ Litvániában is alacsony a rákhalandóság országos aránya, pedig északeuropai állam, de átlagos népműveltsége alacsony, akár a Balkáné és ez a különbség oka. Itt is megtaláljuk a rákból hiányzó eseteknek megfelelően a magas marasmus senilises halálóki számokat és a magas ismeretlen okú elhalálózást. Litvániában ugyancsak a legutolsó népszámlálás időpontja körül, tehát 1930-ban százezer élő közül 37-en haltak el rosszindulatú daganatok miatt, de 207-en agkori végegyengülés és 362-en ismeretlen ok miatt. A három összege az északi fekvésű Litvániában is 606, tehát még magasabb is, mint bárhol Nyugat-Europában.

4. Azt, hogy minő különbségeket mutatnak ugyanazon vidékre különböző országok rákstatisztikái, szépen lehet olyképen igazolni, hogy valamely vidéken átvonuló országhatár mentén két különböző ország vármegyéinek ill. más közigazgatási egységeinek vagy vidékeinek rákmortalitását vetjük egybe. Pl. *Haubold*²⁾ az 1935. évi berlini népességtudományi kongresszuson mutatott reá, hogy a porosz-litván határ mentén a művelt német népű keletporoszországi kerületek statisztikái százezer lélekre 100—127-ig terjedő carcinoma-mortalitást, míg az alacsony átlagos népműveltségű litván kerületek 27—40-es rákhalandóságot mutatnak ki. *Lumière* és *Vigue* Lyonról mutattak hasonló példákat. Hasonló példa svájc-francia határról a Genfben, Vaudban és Fribourgbán 136 és 172 százezrelék között változó rákmortalitás és az *Ain, Doubs és Jura* francia kerületekben csupán 83—89-es arányai között lévő különbség. Az, hogy Franciaország a nép orvosellátása tekintetében nem orvostudományának fejlettsége, de a betegpénztárak megszervezése s az általános népgyó-

¹⁾ L. *Statistique des causes de décès pendant l'année 1934 du Royaume de Grèce* (Athènes, 1936) 37* és k. l., u. a. 1937-ről stb.

²⁾ L. *Statistique Aarborg 1935—36, Danmarks Statistik*. (Kopenhága 1935. M. 36/28. és k. l. stb.)

¹⁾ L. *Lietuvos statistikos Metraštis 1936* (Kau-nas, 1937) IX. köt. 34. és k. l.

²⁾ L. *Haubold H.*: „Überalterung und Krebsbedrohung in einigen europäischen Staaten“. *Berichte des Internationalen Kongresses für Bevölkerungswissenschaft*. Berlin, 1935. 893. és k. l.

gyítás és halottkémlés révén elmaradt, — hiszen csak 1930-ban lépett a francia kötelező betegbiztosítás életbe — ismeretes. Ez pedig a hiányos francia rákdiagnosztizálást és alacsony franciaországi rákstatisztikai adatot is megmagyarázza.

Am az összehasonlítás pl. Baden magas és a szomszédos Basel alacsony rákhalandósága tekintetében nem oldható meg mindig ilyen egyszerű magyarázattal, kulturális vagy halottkémlési különbségekkel. Jellemzően mutatott arra reá *Hecht*,¹⁾ hogy a badeni rákkutató intézet az egymással szomszédos és mégis igen különböző színvonalú rákhalandósággal bíró badeni községek ezen különbségét a legkülönbözőbb életmódbeli, foglalkozásbeli, talajbeli, radioaktivitásbeli különbségekkel hiába iparkodott magyarázni.²⁾ Dohányzás, italfogyasztás, szalonnaevés, egyéb praecarcerosus ingernek minősített életviszonyok és betegségek előfordulása, a talaj geológiai formációja stb. stb. tekintetében a kutatás meddőnek bizonyult és mikor a franciák Franciaországból francia bányákból vett példák alapjain gyanakodtak a radioaktivitásbeli különbségekre, az említett berlini kongresszuson az ellenkező eltérésre számos példát hoztak fel. Látható tehát, hogy vannak kétségek és hiányok a rákhalandóság a nemzetközi összehasonlításakor mutatkozó különbségeknél pusztán kulturális különbségeket tekintetbevevő magyarázatnál is.

Ilyen körülmények között azonban az európai országos statisztikák rákmortalitása között lévő különbségeket a statisztikus semmiképp sem tudja a betegség elterjedési fokában lévő különbségeknek tekinteni és az egyes országban emelkedő színvonalú carcinomamortalitás tekintetében is elsősorban mégis csak az öregek arányának emelkedésére s éppen a napjainkban újból rohamos és statisztikai adatokban is nagyarányúnak mutatkozó kulturális fejlődésre utal. (L. a két grafikont.)

A város és a vidék carcinomamortalitása között lévő különbség, a városi kórházakban elhalt, nem az illető városban lakó idegenek beszámításával számított, a tényleg a városokban lakó városi lakosság

rákhalandóságának mindig a vidéki fölötti nagy magasságát érte, a városi prosecturák hatására, a városokban pontosabb halottkémlés révén jön létre. Budapesten 1936-ban százezer élöre idegenekkel 154·8, azok nélkül 120·4 egyén rák miatt halt el, míg a trianoni területen csak 110, ill. 1935-ben kereken 111. Pedig az öregek aránya székesfővárosunkban alacsonyabb (1930-ban 8·8), mint az egész trianoni területen (ugyanakkor 9·8%, ma, 1938-ban már kb. 10·5%). Azt azonban, hogy a városokban is mutatkozó gyarapodás elsősorban a népesség korösszetételbeli megváltozásának a következménye, igazolhatjuk. A városokban elsősorban ennek szerepe fontos, mert a városokban kisebb a szerepe a daganatdiagnosztizálás legújabb időben történt tökéletesebbé válásának, mint a vidéken, mert hiszen a városi kultúra a rák felismerése és az orvosi halottkémlés tekintetében ma már csak lassúbb ütemben mutathat további fejlődést, mint a vidéken. A városokban, főleg Budapesten ugyanis immár évtizedek óta kizárólag orvosok a halottkémlés szervei, azt 100%-ban orvosok esz-

4. A Nékám-klinikán 1898-tól 1936-ig kezelésre jelentkezett rákos betegek kor szerint való részletezése.

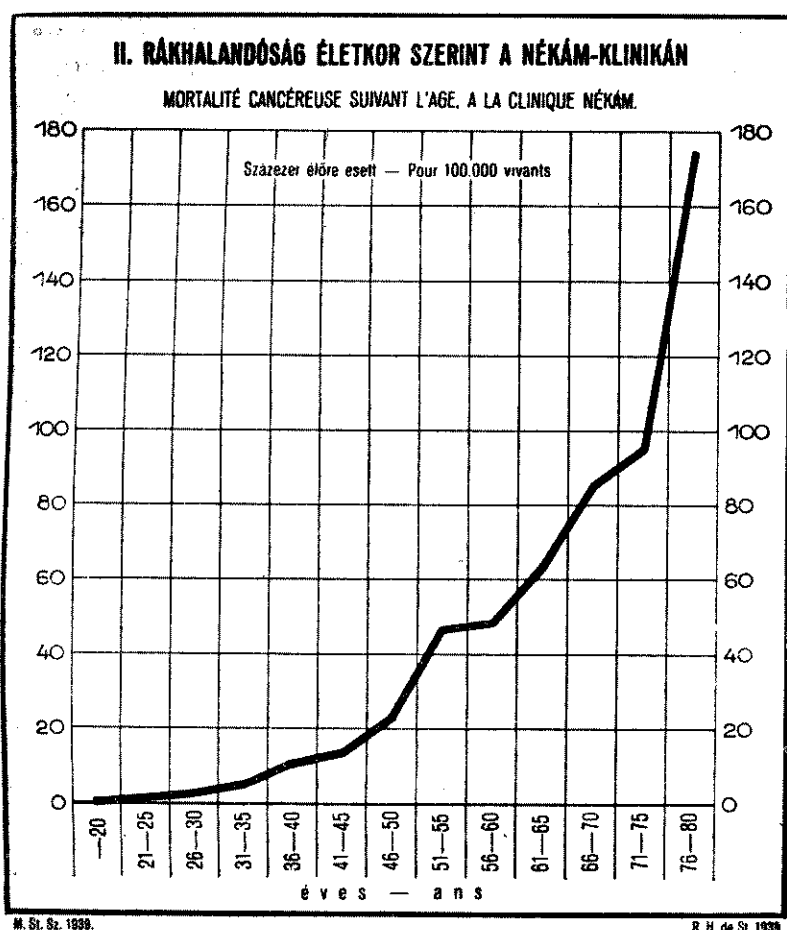
Répartition par âge des cancéreux qui se présentèrent en 1898—1936, pour être traités, à la clinique Nékám.

Korcsoport <i>Classes d'âge</i>	A klinikai rákos betegek <i>Cancéreux traités à la clinique</i>	A budapesti élő népesség <i>Population de Budapest (1920)</i>	Százezer élöre eső rákos betegszám <i>Cancéreux pour 100.000 vivants</i>
	szám sz. —	nombr. abs.	
20 éven aluli — <i>moins de 20 ans</i>	11	280.338	0·4
21—25 éves — <i>ans</i>	15	115.085	1·3
26—30 " "	23	101.754	2·3
31—35 " "	40	89.600	4·4
36—40 " "	82	77.641	10·6
41—45 " "	120	66.890	13·0
46—50 " "	126	55.115	22·9
51—55 " "	209	45.066	46·4
56—60 " "	161	34.032	47·3
61—65 " "	168	26.764	62·8
66—70 " "	147	17.230	85·3
71—75 " "	102	10.661	95·7
76—80 " "	87	4.988	174·4
Összesen — Total	1.285	928.996	¹⁾ 13·8

¹⁾ L. *Hecht M.*: „Über Krebssterblichkeit in Baden, ihre Erfassung und Bekämpfung“ (Berlin, 1936.) 903. és k. l.

²⁾ L. „50 Jahre Krebssterblichkeit in Baden“. (Karlsruhe, 1931). A badeni országos statisztikai Hivatal kiadása.

¹⁾ Az ismeretlen korúakkal együtt. Ezek nem egy-egy évi eseményeknek arányszámai, csak jelentőség-megvilágító viszonyszámok a 39 évi klinikai anyagra. — *Y compris les personnes d'âge inconnu. Les nombres proportionnels, relatifs aux 39 années en question, mettent en lumière l'expérience faite pendant cette période.*

közik. A városokban már rég nincs nem-orvos halottkém. Ez a körülmény teszi lehetővé *Melly*¹⁾ bizonyítását, amely szerint a rák székesfővárosunkban nem terjed, mert Budapesten elég a budapesti lakos rákhalottakat az illető korcsoportbeli élők-höz viszonyítani s kor szerint való részletezésben máris megszűnik a rákhalálási arányszámok emelkedése, ami tehát végső eredményben csak a városi lakosság kor-megoszlás megváltozásának következménye. *Manninger*²⁾ ezt a bizonyítékot könyveiben, a Rák ABC-ben is ismételtelen közli és olyan fontosnak tartja a tekintetben, hogy a rákbetegség nem terjed, hogy azt „minden orvosi és népies ismertetésbe kövér betűkkel *beveendőnek*“ ítéli.

A rákhalandóság alakulásának egyes demográfiai szempontok szerint való részletezésben mutatkozó újabb eredmények ismertetésére térve át, először az 1935. évi új feldolgozás alapján a kor szerint való részletezés újabb eredményeinek bemutatása szükséges. Ezen eredményeket tárja elénk a 2. táblázat.

A korról a rák az öregkorban e legújabb statisztika szerint is egyre tovább emelkedik s csak a 80. éven felül mutatkozik némi visszaesés, amely az ily fölötte

magas kort elért aggastyánok kevés számából eredő bizonytalanság következménye is lehet. Helyesen számítva, a budapesti bőrklinika rákos beteganyagának kor szerint részletezett gyakorisági görbéje is emelkedik a legkésőbbi öregkorig s éppen nem tekinthető az 50—59-es életév a rák valamely predilektív életkornak. Ez csak az abszolút számok alapján történő téves megállapítás, de ez még nem jelent gyakoriságot. (V. ö. a 4. táblázatot és a II. grafikont.)

Ismeretes a rákhalandóság kor és nem szerint kombinált régebbi statisztikáiból, hogy a nők nemcsak gyakrabban halnak el rosszindulatú daganatok miatt, mint a férfiak, de korábban is. A nőknek a produktív korban, különösen a 25—39. életévig mutató, a megfelelő korcsoportbeli férfi rákhalandóságnál mindig magasabb rákhalandósági arányát a női nemzetszervi daganatok gyakori előfordulása okozza. Ezzel szemben a férfiaknál az öregkorban (a 60. életévtől kezdve) kedvezőtlenebbek a carcinomamortalitás arányai, mint a nőknél. Ez a különbség a férfiaknál gyakori emésztőszervi malignus tumorok révén jön létre, amelyek a nemzetszervbeli carcinomákkal ellentétben a férfiaknál gyakoribbak.

A kor és nem szerint részletezett legújabb rákhalandósági statisztikák a két nem vonatkozó korgörbéjének is ugyanezt a kialakulását mutatják. Az ilyenmű különleges kombinációban legutóljára feldolgozott 1935. évi magyar adatok, amelyeknek ezen részletezését s egyúttal a megfelelő 1930—1931. évi arányokkal való egybevetését az 5. táblázat tárja elénk, szintén azt mutatják, hogy a rák a 60. életéven alul a nők, azon felül pedig a férfiak körében szed több halálos áldozatot.

A Szemlénkben már közölt¹⁾ 1930—31. évi kor és nem szerint részletezett országos magyar carcinomamortalitással szemben az 1935. évi adatok elsősorban abban mutatnak eltérést, hogy (l. a 2. és az 5. sz. táblázatot) a 70. éven felüli s méginkább, hogy a 80. éven felüli aggastyánok rákhalandósága a többi korcsoportokéinál inkább emelkedett. Ennek az lehet az oka, hogy a halálóki diagnózisok újabb javulásának hatása főleg ezen igen öreg aggastyánok körében mutatkozik; ezek lettek régebben nagyobb arányban aggkori végelgyengülés (marasmus senilis) miatt elhaltaknak elkönyvelve.

¹⁾ L. *Melly J.*: „Budapest rákhalandósága“ (Budapest, 1928.) 113. s. k. 1.

²⁾ L. *Manninger V.*: „A rákbetegség gyakorisága Budapesten és Magyarországon“ (Városi Szemle XIII. évf.) Különlenyomat 9. s. k. 1.

¹⁾ L. 1935. évf. 773. l.

5. A rákhalandóság kor, nem és megtámadott testrészt szerinti részletezve Magyarországon.
Mortalité cancéreuse en Hongrie, suivant l'âge, le sexe et la partie du corps atteinte par le cancer.

Év ill. átl'g és a lokalizáció. <i>Années, localisation de la maladie</i>	Esett százezer lélekre az oldalt megívezt testrészből kiindult rák vagy egyéb rosszindulatú daganat miatt elhalt Magyarországon <i>Proportion pour 100.000 habitants des décès dus aux cancers apparus dans les parties du corps indiquées ou à d'autres tumeurs malignes</i>									
	a férfiaknál — <i>sexe masculin</i>					a nőknél — <i>sexe féminin</i>				
	<i>moins de</i>	<i>plus de</i>	60—69	70—79	80 éven felüli <i>plus de 80 ans</i>	<i>moins de</i>	<i>plus de</i>	60—69	70—79	80 éven felüli <i>plus de 80 ans</i>
	60 éven 60 ans		éves — ans			60 éven 60 ans		éves — ans		
aluli	felüli				aluli	felüli				
1930—31-ben összesen — Total pour 1930—31	.	.	55·2	78·8	67·8	.	.	53·2	68·9	59·0
1935-ben — En 1935										
Szájüreg és a garat — <i>Cavité buccale et pharynx . . . . .</i>	1·7	37·4	28·4	47·2	75·9	0·4	10·0	6·3	12·8	28·3
Bárársing — <i>Oesophage . . . . .</i>	0·9	18·7	16·4	23·6	17·3	0·3	2·8	3·9	0·7	2·8
Gyomor és az epésbél — <i>Estomac et intestin grêle . . . . .</i>	18·7	343·2	309·2	415·3	320·9	14·5	273·6	247·8	336·0	277·0
Végbél — <i>Rectum . . . . .</i>	0·9	26·8	22·4	33·9	34·5	0·9	15·8	11·2	21·8	22·6
Máj és az epeutak — <i>Foie et voies biliaires . . . . .</i>	3·2	64·9	58·6	78·2	62·1	5·5	89·1	71·2	119·6	104·6
Hasnyálmirigy — <i>Pancréas . . . . .</i>	0·4	3·2	3·0	4·4	.	0·4	4·3	3·5	5·4	5·6
Hashártya — <i>Péritoine . . . . .</i>	0·2	1·6	1·5	0·7	6·9	0·8	2·1	2·8	1·3	—
Egyéb emésztőszervek — <i>Autres par- ties de l'appareil digestif . . . . .</i>	1·9	47·8	38·4	67·1	44·9	2·9	53·5	44·2	66·5	73·5
Légzőszervek — <i>Appareil respiratoire</i>	4·0	46·9	47·0	50·9	27·6	1·8	18·1	15·1	24·2	16·9
Méh — <i>Matrice . . . . .</i>	—	—	—	—	—	21·0	81·0	82·8	77·9	79·1
Többi női nemzőszervek — <i>Autres organes génit. de la femme . . . . .</i>	—	—	—	—	—	1·9	11·7	12·6	11·4	5·6
Emlő — <i>Mamelle . . . . .</i>	—	—	—	—	—	5·4	33·2	29·1	33·6	65·0
Férfi húgyivarszervei — <i>Organes génito-urin. de l'homme . . . . .</i>	4·4	30·3	35·8	90·0	79·4	—	—	—	—	—
Bőr — <i>Peau . . . . .</i>	1·4	22·0	14·6	30·2	51·8	0·7	21·7	9·1	27·5	98·9
Egyéb külön meg nem nevezett szer- vek — <i>Autres organes non spécifiés</i>	0·1	17·8	16·3	19·2	27·6	2·7	28·1	20·7	46·3	36·7
1935-ben összesen — Total pour l'année 1935	37·8	660·6	591·6	860·7	769·0	54·2	645·0	560·3	767·0	816·6

Az 1937. évi olasz évkönyvben¹⁾ közölt, 1930—32. évi, hasonlóképpen kor és nem

Korcsoport	A férfiaknál	A nőknél	Mindkét nembeliek körében	Index, ha a férfiak halandó- sága = 100
5 éven alul . . .	3·7	2·7	3·2	73
5—14 éves . . .	2·5	1·9	2·2	76
15—29 " . . .	5·4	4·8	5·1	89
30—39 " . . .	18·2	27·6	23·3	152
40—44 " . . .	42·9	69·5	57·3	162
45—49 " . . .	77·3	111·0	95·2	143
50—54 " . . .	134·5	159·0	147·3	118
55—59 " . . .	208·4	214·3	211·4	103
60—64 " . . .	315·3	285·4	299·9	90
65—69 " . . .	430·1	378·3	403·4	88
70—74 " . . .	530·7	452·5	490·0	85
75—79 " . . .	536·1	493·1	513·5	92
80 éven felül . .	432·9	455·1	445·1	105
Átlag . . .	70·2	74·2	72·2	106

¹⁾ L. Annuario Statistico Italiano Annuo 1937
XV. Quarta Serie — Vol. IV. — Roma, 1937. —
31. és k. l.

szerint kombinált adatok alapján a rosszindulatú daganatokban elhaltak Olaszországban százezer megfelelő korú és nemű előre számítva a mellékelt összeállításunkban foglalt adatok mutatják.

Ha az 1930—32. évi olasz rákmortalitás arányszámait a megfelelő 1900—1902. évi adatokhoz viszonyítjuk, a 35—54 éves nők — éppen a klimacteriumot környező korcsoportbeli újabb rákhalandóságának indexe a százzal egyenlőnek választott régebbi megfelelő arányszámokhoz viszonyítva a következőképpen alakult:

a 35—39 évesek körében	94
a 40—44 " "	96
a 45—49 " "	100
a 50—54 " "	106

Tehát ezen olasz adatok szerint sincs a rákhalandóságban olyan változás, amit a kultúra terjedése s a jobb diagnózisok meg

ne magyaránának, sőt olyik női klimacteriális korcsoportban és a praeklimacteriumban is, még fogyás is mutatkozik. Ez az, amit *Melly*¹⁾ Budapestre vonatkozólag a székesfővárosunkban elhaltak kor szerint részletezett statisztikájából az 1902—26. évi anyagból 12 évvel ezelőtt igazolt. Ez mutatkozik újból és újból igen különböző magyarországi és országos statisztikákban is.

Az egyéb demográfiai szempontok szerint való részletezések egy részéről, így a rákhalandóságnak a betegek családi állapota, vallása, nemzetisége vagy foglalkozása szerint való alakulásáról nincsen újabb országos adatunk. Ilyen kombinációkat a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal népmozgalmi osztálya csak tízévenként egyszer készít el. A legutolsó vonatkozó feldolgozás az 1930—31. évi. Ezek eredményeit a Magyar Statisztikai Társaságban a rákhalandóságról 1935-ben tartott s Szemlénkben is közzétett előadásban már ismertettük.²⁾

Családi állapot szerint való részletezésben azóta is több orvosi és statisztikai munka vitatta a férjes nőknek a házasságban nem élőkénél nagyobb mérvű, magas arányú rákmorbidityát, amellet, hogy a nők körében gyakori nemzösszervbeli choriepithelioma aránylag könnyen gyógyítható. Lokalizáció szerint való részletezésben látható, hogy a férjes nők ezen daganatai főleg a specifikusan női szervekből indulnak ki s úgy látszik, hogy gyakran előrehaladt női betegségeknek a szüléssel kapcsolatos kóroknak, mechanikai behatásoknak távoli következményeképen fejlődnek.

Vallás szerint való részletezésben többnyire az izraeliták rákhalandósága magas, minthogy a carcinomamortalitás a kultúrával gyarapodó irányzatú. A legkedvezőbb arányokat éppen ezért a görög katolikusoknál találjuk. Nemzetiség szerint ennek megfelelően a magyar- és németajkú lakosság kedvezőtlenül magas, az oláh és a rác pedig kedvezőtlenül alacsony rákhalandóságú, mert hiszen hazánkban egy-egy vallás kb. egy-egy nemzetiséget jelöl s nálunk a hitfelekezet szerint való részletezé-

sek az anyanyelv szerint történővel azonos tanulságokat mutatnak fel.

Tudjuk, hogy hónapok és évszakok szerint való részletezésben a rákhalandóság alig változik. A mi éghajlatunk alatt fizikális és időjárásbeli különbségek a rákhalandóságra nincsenek olyan hatással, amelyeket az országos statisztika ki tudna mutatni.

A foglalkozásnak a rák keletkezésére és gyakoriságára kétségtelenül hatása van. Klinikai észleletek tudvalevőleg már régen felhívták a véleményt arra, hogy a hererák a brikettmunkások és a kéményseprők között feltűnően gyakori. Ezt mutatják a bőrrákban elhalt angol kéményseprők számára és a megtámadott testrészt szerinte való részletezésre vonatkozó, összeállítások és az angol kátránymunkások és a swanseai brikettmunkások hasonló adatai, amelyeket egyaránt a Nékám-féle budapesti tudományegyetemi bőrklinika bocsátott rendelkezésünkre.

A bőrrákban elhalt angol kéményseprők száma és betegségeiknek a megtámadott testrészt szerinte való részletezése. (Bridge és Henry)

L o k a l i z á c i ó	Összes halálozás	
	szám szerint	%-ban
Fej és nyak	16	17
Scrotum	66 !!	70
Penis	9	10
Váll	1	1
Comb	1	1
Több helyen	1	1
Összesen:	94	100

Az angol kátránymunkások közül daganatos megbetegedésbe esettek száma a foglalkozás időtartama szerint.

Munkanem	A foglalkozás időtartam években								összesen	
	0-9	10-14	15-19	21-29	31-39	41-49	51-59	60 és több ismertlen		
Kátrány, szurok, gáz, brikett stb.	21	55	50	96	61	15	2	—	65	365
Parafin	—	5	5	11	5	—	—	—	2	28
Petroleum, gépolaj	—	16	19	71	123	112	59	6	12	418
Összesen:	21	76	74	178	189	127	61	6	79	811

Az anilinmunkások között meg a hólyagrak gyakori. Azt már rég ismeri a tudomány, hogy a rákbetegek anamnézisében előrehaladott traumáknak, krónikus mechanikai és kémiai ingerhatá-

¹⁾ L. *Melly* József: Budapest rákhalandósága. Székesfővárosi Statisztikai Közlemények 58. köt. 1. sz. (Budapest, 1928.) 115. és k. 1.

²⁾ L. *Szél* T.: A rákhalandóság. Magyar Statisztikai Szemle 1935. év. 761. és k. 1.

A swanseai brikettgyár adatai (Jeadden). A brikettel való foglalkozás tartamának daganatos megbetegedésre vezető kihatása.

A brikettgyári foglalkoztatás időtartama	A foglalkoztatott munkások száma	A szemölcsöt, rákot vagy egyéb daganatot kapott munkások	
		száma	a foglalkoztatottak %-a
1-4	40	7	17.5
5-9	38	8	21.1
15-14	22	8	36.4
15-19	9	6	66.7
20-24	13	9	69.2
25-29	14	10	71.4
30-34	13	10	76.9
35-39	5	4	80.0
40-	4	4	100.0
Összesen :	158	66	41.8

soknak nagy szerepe van; a kátránnyal, parafinnal, petróleummal és korommal való tartós foglalkozás e tekintetben veszedelmesnek látszik. Jól mutatja összeállításunk, hogy minél tovább történik az ilyenmű anyaggal foglalkozó iparban való dolgozás, annál több és több munkás esik rákba. Megdöbbentő arányszámok jelzik, hogy a swanseai brikettmunkások 40 évnél továbbtartó alkalmaztatás mellett 100%-ban megkapják a rákot vagy

Az angol kátránymunkások statisztikája (Bridgeés Henry) a betegség által megtámadott testrészek szerint részletezve.

Munkanem	A megbetegedés helye					Mégbe- tegedett összes.	Még- halt
	scrotum	fej-nyak	comb	alszár	egyéb		
Kátrány, szurok, gáz, brikett stb.	120	174	50	2	19	365	45
Parafin	8	2	16	1	1	28	2
Petroleum, gépolaj	303	31	44	17	23	418	140
Összesen :	431	207	110	20	43	811	187

A swanseai brikettmunkásoknál észlelt daganatok százalékos megoszlása a betegségtől megtámadott testrészek szerint való részletezésben.

Lokalizáció	Az összes daganatos jelenségek			A szemölcsök	A rák- esetek
	százalékos megoszlása				
Szem környék	11.1	15.6	6		
Orr "	8.9	13.0	3		
Fül "	3.0	3.0	6		
Száj "	6.8	7.1	15		
Egyéb arc "	18.9	20.3	18		
Nyak "	8.5	9.8	3		
Törzs "	2.9	1.8	—		
Karok "	21.8	16.2	—		
Kezek "	4.4	5.9	6		
Scrotum "	11.9	6.1	43		
Comb "	1.7	0.6	—		
Összesen :	100.0	100.0	100.0		

legalább is valamilyen daganatuk, növedékük, szemölcsük stb. teljes bizonyossággal keletkeznek.

A budapesti bőrklinika daganatos betegforgalmáról készült 6. táblázat az epitheliomát mutatja leggyakoribbnak, a carcinomaféleségek között az ajakrák, az egyéb lokalizációjú rákoknál gyakrabban fordul elő, valószínűleg a fővárosi lakosság dohányzása az ebben szereppel bíró praecarcerosus inger. Az, hogy az 1933. évi 235.900/XVI. számú belügyminiszteri rendelet értelmében teljesített bejelentéskor hazánk legfontosabb bőrgyógyászati és se-

6. A budapesti egyetem bőr- és nemi kórtani klinikájának ambulanciáján 1898 január 1-től 1934 június 30-ig megjelent 290.247 beteg (189.573 férfi és 100.674 nő) közül daganatos betegségben szenvedők daganatféleségei szerint való részletezésben. ¹⁾

Personnes souffrant de tumeurs parmi les 290.247 malades (189.573 hommes, 100.674 femmes) qui se présentèrent à Budapest, du 1er janv. 1898 au 30 juin 1934, à l'ambulance de la clinique universitaire des maladies de la peau et des organes sexuels; données classées suivant l'espèce de tumeur. ¹⁾

A betegség neve Maladies	Férfi Sexe masc.	Nő Sexe fém.	Együtt En- semble
Epithelioma	449	766	1.215
Epith. aden. cyst.	3	2	5
Carcinoma faciei	10	6	16
" in lupu	8	11	19
" labii	29	16	45
" linguae	4	3	7
" mammae	—	4	4
" penis	11	—	11
" recti	1	—	1
" vulvae	—	4	4
" egyéb testrészen			
<i>Cancers d'autres parties</i>			
<i>du corps</i>	9	2	11
Paget-kór - <i>Maladie de Paget</i>	—	5	5
Bowen disease	3	1	4
Erythroplasia glandis	4	—	4
Keratosis senilis	2	5	7
Leukokeratosis buccalis	133	—	133
" vulvae	—	20	20
Xeroderma pigm.	10	9	19
Összesen — Total	676	854	1.530

¹⁾ Közülök nemi beteg 104.242 (84.792 férfi és 19.450 nő), bőrbeteg 186.005 (104.181 férfi és 81.824 nő). — *Dont 104.242 personnes (84.792 hommes, 19.450 femmes) traitées pour maladie vénérienne et 186.005 personnes (104.181 hommes, 81.824 femmes) traitées pour maladie de la peau.*

7. A 235.900/1933. XVI. B. M. számú rendelet alapján bejelentett rákesetek száma 1932-ben a beteg kezelő intézet szerint való részletezésben.

Nombre des cas de cancer déclarés pour 1932 en vertu de l'arrêté No 235.900/1933 XVI du ministre de l'Intérieur, avec indication des établissements traitant.

Az intézet neve — <i>Etablissements</i>		Daganatféleség <i>Espèces de tumeur</i>		Összes kezelt daganatos megbetegedés <i>Ensemble des maladies par tumeur traitées dans les établissements indiqués</i>
		carcinoma	epithelioma	
Budapesti egyetemi bőrklinika — <i>Clinique dermatol. de l'Université</i>		17	38	55
A Budapest	Szent István kórház — <i>Hôpital St-Etienne</i>	14	—	14
"	Új Szt. János kórház — <i>Nouv. hôpital St-Jean</i>	1	6	7
"	Régi Szt. János kórház — <i>Vieil hôpital St-Jean</i>	4	4	8
"	Apponyi poliklinika — <i>Polyclinique Apponyi</i>	17	—	17
"	Kaszab poliklinika — <i>Polyclinique Kaszab</i>	—	35	35
"	Orth. izr. hitk. rendelője — <i>Cabinet de consultat. de la Communauté israélite orthod.</i>	—	3	3
"	Kereskedelmi segélyegylet — <i>Société commerciale de secours</i>	—	2	2
"	MAV. B. B. T. rendelő — <i>Cabinet de consultat. du M. A. V. (B. B. T.)</i>	—	31	31
"	MABI rendelő — <i>Cabinet de consultation du M. A. B. I.</i>	—	4	4
"	OTI X. ker. rendelő — <i>Cabinet de consultation, dans le Xe arrondissement, de l'O. T. I.</i>	—	2	2
"	OTI közp. II. sz. rendelő — <i>Cabinet de consult. centr., n° II, de l'O. T. I.</i>	5	3	8
"	OTI III. ker. rendelő — <i>Cabinet de consultation, dans le IIIe arrondissement, de l'O. T. I.</i>	1	—	1
"	OTI VI. ker. rendelő — <i>Cabinet de consultation, dans le VIe arrondissement, de l'O. T. I.</i>	—	2	2
Cabinets de consult. de l'O. T. I. à	Újpesti OTI rendelő — <i>Újpest</i>	4	10	14
	Csepeli " " — <i>Csepel</i>	—	5	5
	Debreceni " " — <i>Debrecen</i>	1	—	1
	Egri " " — <i>Eger</i>	1	—	1
	Kaposvári " " — <i>Kaposvár</i>	1	—	1
	Miskolci " " — <i>Miskolc</i>	2	1	3
	Nyiregyházai OTI rendelő — <i>Nyiregyháza</i>	—	1	1
	Soproni " " — <i>Sopron</i>	14	5	19
	Szegedi " " — <i>Szeged</i>	1	—	1
	Szolnoki " " — <i>Szolnok</i>	—	1	1
	Szombathelyi " " — <i>Szombathely</i>	1	2	3
	Hódmezővásárhelyi OTI rendelő — <i>Hódmezővásárhely</i>	—	1	1
	Pécsi OTI rendelő — <i>Pécs</i>	—	5	5
Pécsi egyetemi bőrklinika — <i>Clinique dermatol. de l'Université de Pécs</i>	—	18	18	
Debreceni egyetemi bőrklinika — <i>Clinique dermatol. de l'Univers. de Debrecen</i>	5	12	17	
Szegedi egyetemi bőrklinika — <i>Clinique dermatol. de l'Université de Szeged</i>	—	4	4	
Hôpit. publ. de	Szegedi közkórház — <i>Szeged</i>	1	—	1
	Györi " " — <i>Győr</i>	—	3	3
	Hódmezővásárhelyi közkórház — <i>Hódmezővásárhely</i>	1	1	2
	Székesfehérvári " " — <i>Székesfehérvár</i>	16	—	16
	Gyulai közkórház — <i>Gyula</i>	5	—	5
	Bajai " " — <i>Baja</i>	—	4	4
Bajai ev. rendelő — <i>Cabinet de consultat. des luthériens à Baja</i>	—	17	17	
Összesen — Total		112	220	332

bészeti ambulanciái a magyarországi rákos betegek kezelésében minő jelentőséggel bírtak, a 7. táblázatból tűnik ki.

Az országos statisztikának haláloki feldolgozásából a rákos betegeket a rák által megtámadott testrész és így rákféleségek és kor szerint tudjuk újabb eredmények alapján évről-évre ismertetni. A legfontosabb szervcsoportokat egybefoglaló 12. táblázatbeli részletezés, valamint a főbb szervek szerint haladó 8., 9. és 10. táblázat-

beli adatok azt mutatják, hogy valamennyi rákféleség miatt való halandóságban gyarapodás mutatkozik a régebbi feldolgozások megfelelő arányszámaival szemben. Csak, ha azt kutatjuk, amit szabatosan az újabb évekről a 11. táblázat tár elénk, hogy miképpen oszlanak meg az egyes évek rákféleségei a megtámadott szervek szerint, vagyis nem gyakoriságukat, hanem ilyenemű megoszlási százalékaikat vizsgáljuk, látjuk, hogy egyes rákfajták

10. A rákhalandóság Budapesten 1926—29-ben és 1936-ban a megtámadott szerv szerint.

Mortalité cancéreuse à Budapest en 1926—29 et 1936, suivant l'organe atteint.

Szervek megnevezése Organes	Évente átlag elhalt rákban Moyenne des décès par cancer			100.000 lélekre esik Pour 100.000 habitants			Az összes rák- halottak %-ában Par rapport à l'en- semble des décès par cancer, %		
	fi sexe masc.	nő sexe fém.	együtt en- semble	fi sexe masc.	nő sexe fém.	együtt en- semble	fi sexe masc.	nő sexe fém.	együtt en- semble
1926—29 átlagában — En moyenne en 1926—29									
Arc, orr, ajak, fül, szem, nyak: Face, nez, lèvres, oreilles, yeux, cou:									
Nyelőcső — Oesophage	70·5	10·0	80·5	16·6	2·0	8·7	13·4	1·3	6·3
Gége, torok — Gasier et gorge	22·0	5·3	27·3	5·2	1·1	3·0	4·2	0·7	2·1
Mell — Poitrine	1·0	25·8	26·8	0·2	5·1	2·9	0·2	3·4	2·1
Emlő — Mamelles	—	38·3	38·3	—	7·6	4·1	—	5·1	3·0
Tüdő — Poumons	15·8	10·5	26·3	3·7	2·1	2·8	3·0	1·4	2·1
Gyomor — Estomac	220·3	180·3	400·5	52·0	35·8	43·3	42·0	24·0	31·4
Hashártya, hasnyálmirigy — Péritoine, pancréas	15·2	30·3	45·5	3·6	6·0	4·9	2·9	4·0	3·6
Bél — Intestins	75·2	73·8	149·0	17·8	14·7	16·1	14·3	9·8	11·7
Máj — Foie	37·0	74·5	111·5	8·7	14·8	12·0	7·1	9·9	8·7
Vese — Reins	4·5	1·3	5·8	1·1	0·3	0·6	0·9	0·2	0·5
Méh — Matrice	—	220·3	220·3	—	43·6	23·7	—	29·3	17·2
Petefészek — Ovaire	—	22·5	22·5	—	4·5	2·4	—	3·0	1·8
Hólyag — Vessie	23·0	9·0	32·0	5·4	1·8	3·5	4·4	1·2	2·5
Epehólyag — Vésic. biliaire	3·5	11·8	15·3	0·8	2·3	1·7	0·7	1·6	1·2
Hüvely — Vagin	—	5·0	5·0	—	0·9	0·5	—	0·7	0·4
Bőr — Peau	0·3	0·5	0·8	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0
Egyéb szervek — Autres organes	36·0	32·6	68·6	8·6	6·6	7·4	6·9	4·4	5·4
Összesen — Total	524·3	751·8	1.276·0	123·7	149·2	137·6	100·0	100·0	100·0
E n 1 9 3 6 - b a n									
Szájüreg és garat — Cavité buccale et pharynx	19	5	24	3·9	0·9	2·3	2·8	0·5	1·5
Emésztőcső, hashártya stb.: - Tube digestif, péritoine, etc.:									
a) bázis — oesophage	26	4	30	5·3	0·6	2·8	3·8	0·4	1·8
b) gyomor, epésbél — estomac, intestin grêle	214	176	390	43·6	30·5	36·6	31·2	18·6	24·0
c) végbél — rectum	40	36	76	8·2	6·2	7·1	5·8	3·8	4·7
d) máj és epeutak — foie et voies biliaires	58	110	168	11·8	19·1	15·8	8·5	11·7	10·3
e) hasnyálmirigy — pancréas	8	9	17	1·6	1·6	1·6	1·2	1·0	1·0
f) hashártya — péritoine	4	12	16	0·8	2·1	1·5	0·6	1·3	1·0
g) egyéb rész — autres parties	58	63	121	11·8	11·1	11·2	8·5	6·7	7·4
Tápcsatorna összesen — Total concernant le tube digestif	408	410	818	83·1	71·2	76·6	59·6	43·5	50·2
Légzőszerv — Appareil respiratoire	95	41	136	19·4	7·1	12·8	13·9	4·3	8·4
Méh — Matrice	—	259	259	—	45·0	24·3	—	27·4	15·9
Többi női nemzőszervek — Autres organes génit. de la femme	—	44	44	—	7·6	4·1	—	4·7	2·7
Emlő — Mamelles	—	90	90	—	15·6	8·4	—	9·5	5·5
Férfi húgyvisszacsatorna — Organes génito-urin. de l'homme	74	—	74	15·1	—	6·9	10·8	—	4·6
Bőr — Peau	23	10	33	4·7	1·7	3·1	3·4	1·1	2·0
Egyéb szervek — Autres organes	65	85	150	13·2	14·8	14·1	9·5	9·0	9·2
Összesen — Total	684	944	1.628	139·4	163·9	152·6	100·0	100·0	100·0

gyarapodása erőteljesebb, mint másoké. Főleg a tápcsatorna belső szerveinek, a végbélnek, az idetartozó ú. n. „egyéb“ egybefoglalásnak, nemkülönben a tüdőnek rákjai inkább gyarapodnak, mint egyéb szervekéi. A belső szervek rákjainak gyarapodása a jobb diagnózisokkal, a tüdőbelieké pedig avval függ össze, hogy a

kórboncnokok e még fiatal korban is aránylag többször előforduló rákféleségre immár ismételt felhívják a figyelmet s a tüdővészeseknél is mindgyakrabban végzett köpetvizsgálatok is többször éppen ezt a súlyos rákos tüdőmegbetegedést derítik fel.

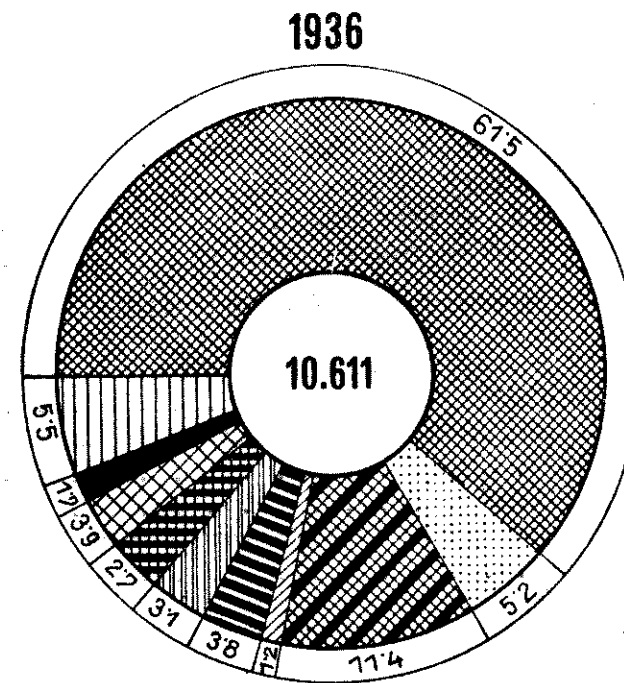
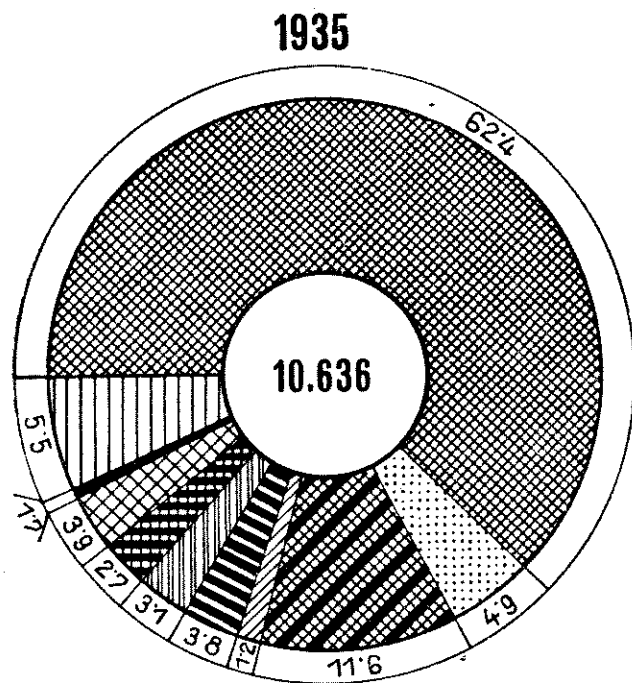
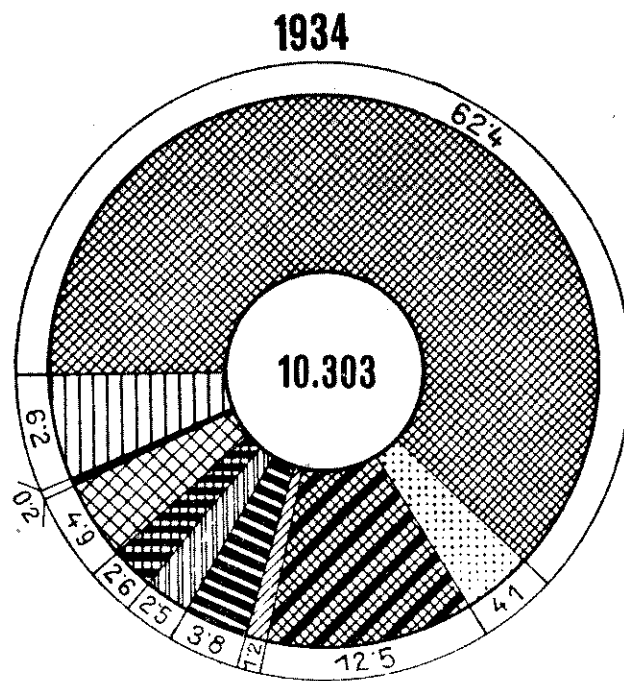
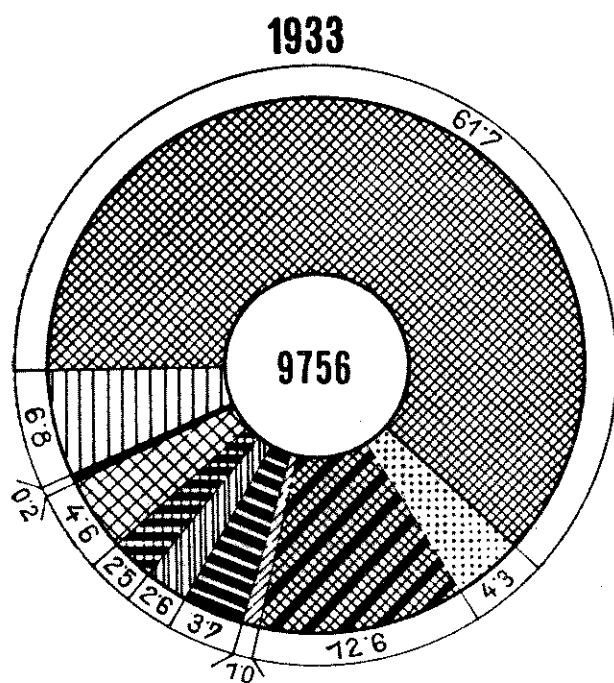
A rákstatistika a rákra különböző

szempontok szerint való részletezésben igen eltérő adatokkal szolgálván, mégis elsősorban és minden vonatkozásban első helyen említendőnek azt a kérdést veti elénk, hogy nem kell-e attól félnünk, hogy a rákveszedelem növekedik. A statisztika azt mondja,

hogy az egyes egyén rákban való megbetegedési valószínűségének emelkedéséről szó nem lehet s terjedvén a rák kezdeti tüneteinek ismerete a kultúra terjedésével, korai műtéttel, esetleg ezt követő besugárzással és rádiummal a megmentettek száma nő. A

III. DAGANATOS HALOTTAK A MEGTÁMADOTT SZERV ALAPJÁN RÉSZLETEZVE .

III. DÉCÈS PAR TUMEURS, SUIVANT L'ORGANE ATTEINT.

- Emésztőszervi rák
Cancers de l'appareil digestif
- Férfi húgyivarszervek rákja
Cancer des org. génito-urinaires de l'homme.
- Ismeretlen természetű daganatok
Tumeurs de nature inconnue.
- Az emlő rákja
Cancer de la mamelle.
- A méh rákja
Cancer de la matrice.
- Légzőszervi rák
Cancers de l'app. respiratoire.
- Bőrrák
Cancer de la peau.
- Egyéb rák
Autres cancers.
- Jóindulatú daganatok
Tumeurs non malignes
- A többi női nemzőszervek rákja
Cancer des autres organes génitaux de la femme.

helyzet kedvezőbbé változik. Még az inoperábilis rákba esettek további élettartama is javul, mert hisz szimptomatikus kezeléssel, az orvos a beteg életét ma inkább tudja nyújtani, mint régebben. Sorvasztja az inoperábilis rákot rádiummal, kezeli a beteg anaemiáját modern májkészítményekkel s egyéb therápiával csökkenti fájdalmaikat stb.

Egészen más a kép, ha az egész országok népét vesszük tekintetbe, hogy vajjon

a nemzet szempontjából kell-e a rákhalandóság növekedésétől is tartani. Igen, kell, mert a szenilisebb korösszetételűvé vált népességben gyakoribb lesz a rák, mert az az öregkor betegsége. Kérdés tehát, hogy mi a feladata az egészségügyi politikának akkor, ha a ráktól inkább fenyegetett emberiséget a ráktól meg akarja védeni. Nyilvánvaló, hogy erre nem elég a rákkutató- és gyógyítóintézetek felállítása, nem elég a költséges Röntgen beszerzése és a drága

11. Daganatos halálesetek szervek szerint való megoszlása.

Décès par tumeur, suivant l'organe.

Szervek — Organes	1931		1932		1933		1934		1935		1936	
	szám szerint nombr. abs.	%	szám szerint nombr. abs.	%	szám szerint nombr. abs.	%	szám szerint nombr. abs.	%	szám szerint nombr. abs.	%	szám szerint nombr. abs.	%
Szájüreg és a garat rákja és egyéb rosszindulatú daganatai — <i>Cancers et autres tumeurs malignes de la cavité bucc. et du pharynx</i>	287	3.0	277	2.9	299	3.1	308	3.0	294	2.8	302	2.9
Emésztőcső- és a hashártya rákja és egyéb rosszindulatú daganatai: — <i>Cancers et autres tumeurs mal. du tube digest. et du péritoine:</i>												
a) bázisgingban — <i>const. pour l'oesophage</i>	134	1.4	116	1.2	118	1.2	137	1.3	143	1.3	135	1.3
b) gyomorban és epésbélben — <i>constatés pour l'estomac et l'intestin grêle . . .</i>	3.847	40.6	3.877	40.1	3.720	38.1	4.007	38.9	4.103	38.6	3.972	37.4
c) a végbélben — <i>const. pour le rectum .</i>	182	1.9	202	2.1	216	2.2	218	2.1	263	2.5	271	2.6
d) májban és az epeutakban — <i>constatés pour le foie et les voies biliaires . . .</i>	931	9.8	915	9.5	972	10.0	997	9.7	1.049	9.9	1.034	9.7
e) nasnyálmirigyben — <i>const. pour le pancréas</i>	49	0.5	62	0.6	66	0.6	84	0.8	69	0.7	72	0.7
f) hashártyán — <i>const. pour le péritoine</i>	44	0.5	43	0.5	55	0.5	60	0.6	54	0.5	50	0.5
g) egyéb szervekben — <i>constatés pour les autres organes . . . . .</i>	541	5.7	616	6.4	576	6.0	656	6.4	652	6.1	681	6.4
Légzőszervek rákja és egyéb rosszind. dag. — <i>Cancers et autres tum. m. de l'appareil respir.</i>	344	3.6	381	3.9	419	4.3	427	4.1	521	4.9	552	5.2
Méh rákja és egyéb rosszind. dag. — <i>Cancers et autres tum. m. de la matrice . . . . .</i>	1.123	11.8	1.157	12.0	1.225	12.6	1.241	12.0	1.238	11.6	1.211	11.4
Többi női nemzőszervek rákja — <i>Cancers des autres organes génit. de la femme . . . . .</i>	94	1.0	70	0.7	97	1.0	120	1.2	133	1.2	130	1.2
Emlő rákja és egyéb rosszind. dag. — <i>Cancer et autres tum. m. de la mamelle. . . . .</i>	316	3.3	319	3.3	361	3.7	391	3.8	379	3.6	405	3.8
Férfi húgyszerveinek rákja — <i>Cancer de l'organe urinaire de l'homme . . . . .</i>	252	2.7	266	2.8	258	2.6	260	2.5	309	2.9	331	3.1
Bőrrák és egyéb rosszind. bőrdag. — <i>Cancer et autres tumeurs malignes de la peau . . .</i>	260	2.8	225	2.3	244	2.5	270	2.6	280	2.6	291	2.7
Egyéb és külön meg nem nev. szerv rákja — <i>Cancers des autres organes . . . . .</i>	469	5.0	437	4.5	445	4.6	472	4.6	394	3.7	417	3.9
Jóindulatú daganatok: — <i>Tumeurs non malignes constatées pour:</i>												
a) női nemzőszervekben — <i>les organes génit. de la femme . . . . .</i>	7	0.1	7	0.1	11	0.1	17	0.2	14	0.1	37	0.4
b) egyéb szervekben — <i>les autres organes</i>	5	0.1	4	0.0	7	0.1	5	0.0	9	0.1	135	1.3
Ismeretlen term. daganatok a jó- és rosszindulatúság megjelölése nélkül: — <i>Tumeurs de nature inconnue dont le caractère malin ou non malin n'était pas spécifié, const. pour:</i>												
a) a női nemzőszervekben — <i>les organes génit. de la femme . . . . .</i>	71	0.8	81	0.8	101	1.0	88	0.9	75	0.7	71	0.7
b) egyéb szervekben — <i>les autres organes</i>	510	5.4	606	6.3	566	5.8	545	5.3	657	6.2	514	4.8
Mindössze — Total général . . .	9.466	100.0	9.661	100.0	9.756	100.0	10.303	100.0	10.636	100.0	10.611	100.0

12. Rákhalandóság százezer lélekre Magyarországon a megtámadott szervcsoportok szerint.

Mortalité cancéreuse en Hongrie, pour 100.000 habitants, suivant les catégories d'organes.

Szervcsoport Catégories d'organes	1930—33. évek átlagában - Moyennes pour 1930—33			1936-ban En 1936		
	Férfi Sexe masc.	Nő Sexe fem.	Együtt Ensemble	Férfi Sexe masc.	Nő Sexe fem.	Együtt Ensemble
Emésztőszervek — Appareil digestif .	73·0	62·3	67·6	70·8	66·9	69·1
Hugyivarszervek — Org. génito-urin.	5·8	34·9	20·8	7·5	37·8	23·2
Légzőszervek — Appareil respirat.	5·9	2·4	4·1	8·9	3·5	6·1
Bőrszervek — Peau	3·4	2·2	2·7	3·8	2·6	3·2
Egyéb szervek — Autres organes .	5·5	6·2	5·8	3·7	5·5	4·6
Összesen — Total	93·6	108·0	101·0	100·1	117·7	109·5

rádium vásárlása, sem a figyelmeztetés, hogy mik a rák első tünetei és forduljunk orvoshoz. Ahhoz, hogy kevesebb legyen a rák, szükséges a születések gyarapítása, új, friss vérrel, sok gyermekkel a kormegoszlás egyre kedvezőtlenebb alakulásának ellensúlyozása. Csak, ha az életerős fiatal korosztályok ismét kellő arányt képviselnek a népességben, csak akkor várhatja az állam, hogy a nemzet rákbetegségi arányszámai ismét kedvezőbbek lesznek. Családvédelem és kedvezőbb születési arány, ha összefognak, a modern korban eredményesebb rákterápiával együtt elérhetik azt, hogy a rákhalandóság ma ijesztően gyarapodó számsorai ismét visszafejlődésnek indulnak és ismét olyan alacsony, kedvező arányszámokat mutatnak, mint néhány generációval korábban.

Szél Tivadar dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Magyarország vasutainak állapota és forgalma az 1937. évben.

La situation et le trafic des chemins de fer en Hongrie en 1937.

Résumé. L'Office central royal hongrois de statistique vient de publier un ouvrage intitulé: „L'état des chemins de fer en Hongrie dans l'année 1937“ (no 107 des Publications Statistiques Hongroises), qui renseigne en détail sur l'équipement et le rendement des chemins de fer transportant des voyageurs. Ecrit en hongrois et en allemand, il classe les Chemins de fer en 4 catégories, — Chemins de fer principaux, Chemins de fer d'intérêt local, Chemins de fer à petit circuit, tramways, — offrant environ 650 données sur chacun des Chemins de fer des deux premières catégories et à peu près 150 sur les autres.

Les trois Chemins de fer principaux — ceux de l'Etat, le Chemin de fer de Győr—Sopron—Ebenfurt, celui de Mohács—Pécs — avaient ensemble à la fin de 1937 une longueur de construction de 7.792.245 km et une longueur d'exploitation de 7.967.857 km; ils ont transporté dans ladite année 72,034.528 personnes et 23,901.739 tonnes de marchandises.

Les huit Chemins de fer d'intérêt local avaient ensemble à la fin de l'année indiquée une longueur de construction de 735.805 km et une longueur d'exploitation de 745.009 km; ils ont transporté en 1937 31,975.396 personnes et 1,376.231 tonnes de marchandises.

Les sept Chemins de fer à petit circuit, qui avaient ensemble à la fin de ladite année une longueur de construction de 247.179 km et une longueur d'exploitation de 246.268 km, ont transporté en 1937 625.842 personnes et 232.722 tonnes de marchandises.

Pour les sept exploitations de tramways, les chiffres sont, pour les époques indiquées, les suivants: longueur de construction, 243.387 km; longueur d'exploitation, 238.666 km; voyageurs transportés: 357,472.844; marchandises payantes: 191.745 tonnes.

Les chemins de fer à grande distance, ayant à la fin de 1937 une longueur de construction de 8.775.229 km et une longueur d'exploitation de

12. Rákhalandóság százezer lélekre Magyarországon a megtámadott szervcsoportok szerint.

Mortalité cancéreuse en Hongrie, pour 100.000 habitants, suivant les catégories d'organes.

Szervcsoport Catégories d'organes	1930—33. évek átlagában - Moyennes pour 1930—33			1936-ban En 1936		
	Férfi Sexe masc.	Nő Sexe fem.	Együtt Ensemble	Férfi Sexe masc.	Nő Sexe fem.	Együtt Ensemble
Emésztőszervek — Appareil digestif .	73·0	62·3	67·6	70·8	66·9	69·1
Hugyivarszervek — Org. génito-urin.	5·8	34·9	20·8	7·5	37·8	23·2
Légzőszervek — Appareil respirat.	5·9	2·4	4·1	8·9	3·5	6·1
Bőrszervek — Peau	3·4	2·2	2·7	3·8	2·6	3·2
Egyéb szervek — Autres organes .	5·5	6·2	5·8	3·7	5·5	4·6
Összesen — Total	93·6	108·0	101·0	100·1	117·7	109·5

rádium vásárlása, sem a figyelmeztetés, hogy mik a rák első tünetei és forduljunk orvoshoz. Ahhoz, hogy kevesebb legyen a rák, szükséges a születések gyarapítása, új, friss vérrel, sok gyermekkel a kormegoszlás egyre kedvezőtlenebb alakulásának ellensúlyozása. Csak, ha az életerős fiatal korosztályok ismét kellő arányt képviselnek a népességben, csak akkor várhatja az állam, hogy a nemzet rákbetegségi arányszámai ismét kedvezőbbek lesznek. Családvédelem és kedvezőbb születési arány, ha összefognak, a modern korban eredményesebb rákterápiával együtt elérhetik azt, hogy a rákhalandóság ma ijesztően gyarapodó számsorai ismét visszafejlődésnek indulnak és ismét olyan alacsony, kedvező arányszámokat mutatnak, mint néhány generációval korábban.

Szél Tivadar dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Magyarország vasutainak állapota és forgalma az 1937. évben.

La situation et le trafic des chemins de fer en Hongrie en 1937.

Résumé. L'Office central royal hongrois de statistique vient de publier un ouvrage intitulé: „L'état des chemins de fer en Hongrie dans l'année 1937“ (no 107 des Publications Statistiques Hongroises), qui renseigne en détail sur l'équipement et le rendement des chemins de fer transportant des voyageurs. Ecrit en hongrois et en allemand, il classe les Chemins de fer en 4 catégories, — Chemins de fer principaux, Chemins de fer d'intérêt local, Chemins de fer à petit circuit, tramways, — offrant environ 650 données sur chacun des Chemins de fer des deux premières catégories et à peu près 150 sur les autres.

Les trois Chemins de fer principaux — ceux de l'Etat, le Chemin de fer de Győr—Sopron—Ebenfurt, celui de Mohács—Pécs — avaient ensemble à la fin de 1937 une longueur de construction de 7.792.245 km et une longueur d'exploitation de 7.967.857 km; ils ont transporté dans ladite année 72,034.528 personnes et 23,901.739 tonnes de marchandises.

Les huit Chemins de fer d'intérêt local avaient ensemble à la fin de l'année indiquée une longueur de construction de 735.805 km et une longueur d'exploitation de 745.009 km; ils ont transporté en 1937 31,975.396 personnes et 1,376.231 tonnes de marchandises.

Les sept Chemins de fer à petit circuit, qui avaient ensemble à la fin de ladite année une longueur de construction de 247.179 km et une longueur d'exploitation de 246.268 km, ont transporté en 1937 625.842 personnes et 232.722 tonnes de marchandises.

Pour les sept exploitations de tramways, les chiffres sont, pour les époques indiquées, les suivants: longueur de construction, 243.387 km; longueur d'exploitation, 238.666 km; voyageurs transportés: 357,472.844; marchandises payantes: 191.745 tonnes.

Les chemins de fer à grande distance, ayant à la fin de 1937 une longueur de construction de 8.775.229 km et une longueur d'exploitation de

8.959.134 km, ont transporté dans ladite année 104,635.766 voyageurs et 25,510.692 tonnes de marchandises.

*

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal legújabb kiadványa, amely „Magyarország vasutainak állapota az 1937. évben“ címet viseli és a napokban jelent meg, mint a „Magyar Statisztikai Közlemények“ kiadványsorozat 107. kötete, az ország összes személyszállítással foglalkozó vasutainak állományára és forgalmára vonatkozó adatokat ismerteti. A kötet megjelentetésével a Hivatal nagy hiányt pótol, mert az illetékes kormányhatóságok, de maguk a vasútállalatok is nélkülöztek olyan egységes szempontok szerint összegyűjtött adatgyűjteményt, amely a 25 hazai vasútállalat felszerelésére és forgalmi eredményére vonatkozó összes adatokat tartalmazza. Ezenki-

vül a Hivatal ezzel a kiadvánnyal nemzetközi vonatkozásban is jelentős lépéssel vitte előre a hazai vasútstatisztika ügyét, mert a nyugati államok már évek óta rendelkeznek hasonló természetű kiadványokkal, amelyek az országuk területén lévő vasutak állapótáról és azok forgalmi eredményeiről évenként részletesen beszámolnak.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a századforduló évében adott ki hasonló tartalmú köteteket, ugyancsak a Magyar Statisztikai Közlemények sorozatában. Az utolsó ilyen kötet 1905-ben jelent meg és a magyar vasutak 1900—1902. évi állapotát és forgalmi eredményét tartalmazta. A jelen kiadvány azonban több pontban eltér a régi kiadványtól. Elsősorban abban, hogy kétnyelvű, magyar és német szöveggel és táblafejekkel jelent meg, ami a közölt adatoknak a külföld által való megismerését jelentékenyen

1. Pálya hossza, járóműállomány.

Longueur des voies ferrées; matériel roulant.

Megnevezés <i>Spécification</i>	Egység — <i>Unités</i>	Fővasutak <i>Chemins de fer principaux</i>		Helyi érdekű vasutak <i>Chemins de fer d'intérêt local</i>			Közüti vasutak <i>Tramways</i>		Mindössze — <i>Total général</i>
		Összesen — <i>Total</i>	Ebből M. kir. Államvasutak — <i>Dont Chemins de fer de l'État</i>	Összesen — <i>Total</i>	Ebből Budapesti Helyi Erd. Vasutak — <i>Dont Chemins de fer d'intérêt local de la région budapestoise</i>	Korlátolt közforgalomra berendezett vasutak — <i>Chemins de fer à petit circuit</i>	Összesen — <i>Total</i>	Ebből B. Sz. K. Rt. — <i>Dont Société budapestoise des Transports en commun</i>	
Építési hossz összesen — <i>Longueur de construction, au total</i>	km kilom.	7.792.245	7.642.161	735.805	148.093	247.179	243.387	183.329	9.018.616
Ebből két- és többvágányú pálya — <i>Dont à voie double ou au-dessus</i>	„	871.515	871.515	97.521	97.521	—	175.783	167.892	1.144.819
Üzleti hossz összesen — <i>Longueur d'exploitation, au total</i>	„	7.967.857	7.818.376	745.009	89.115	246.268	238.666	183.329	9.197.800
Ebből: — <i>Dont Chem. de fer aménagés pour</i>									
személy — <i>le trafic-voyageurs</i>	„	7.847.258	7.702.923	701.006	144.995	232.723	235.005	183.329	9.015.992
teher — <i>le trafic-marchandises</i>	„	7.967.857	7.818.376	733.723	138.630	240.028	197.440	183.329	9.139.048
Vágányok hossza összesen — <i>Longueur des voies ferrées, au total</i>	„	11.684.524	11.464.386	976.549	294.516	272.187	497.998	418.698	13.431.258
Ebből: — <i>Dont</i>									
az egy- — <i>à voie unique</i> } vágányú	„	6.920.730	6.770.646	638.284	50.572	247.179	67.604	15.437	7.873.797
a két- vagy több — <i>à voie double ou au-dessus</i> } pályán	„	1.746.156	1.746.156	195.042	195.042	—	351.566	335.784	2.292.764
pályaudvarokon, kitérőkben stb. — <i>dans les gares et voies d'évitement, etc.</i>	„	3.017.638	2.947.584	143.223	48.902	25.008	78.828	67.477	3.264.697
Gőz <i>Nombre annuel moyen</i> } mozdo-nyok } l. à vapeur	db unités	1.641	1.600	28	5	16	5	—	1.690
Egyéb <i>des locomotives</i> } száma } l. d'autre sorte	„	34	33	30	21	6	14	11	84
Mótor-kocsik száma — <i>Nombre des automotrices</i>	„	160	149	143	108	12	1.293	1.186	1.608
Sínautók száma — <i>Nombre des autorails</i>	„	27	25	12	—	—	—	—	39
Személy — <i>Wagons à voyageurs</i>	„	3.866	3.781	352	240	41	684	642	4.943
Teher — <i>Wagons à marchandises</i>	„	40.821	40.072	1.580	265	261	119	114	42.781
Poggyász — <i>Fourgons</i>	„	1.122	1.100	20	2	—	—	—	1.142
Pósta — <i>Wagons postaux</i>	„	220	215	13	4	—	—	—	233

2. Forgalmi teljesítmények, felhasznált üzemanyagok.

Rendement du trafic; matières utilisées.

Megnevezés Spécification	Egység — Unités	Fővasutak Chemins de fer principaux		Helyiérdekű vasutak Chemins de fer d'intérêt local		Korlátolt közforgalomra berendezett vasutak — Chemins de fer à petit circuit	Közúti vasutak Tramways		Mindössze — Total général		
		Összesen — Total	Ebből M. kir. Államvasutak — Dont Chemins de fer de l'État	Összesen — Total	Ebből Budapesti Helyi Érdekű Vasutak — Dont Chemins de fer d'intérêt local de la région budapestoise		Összesen — Total	Ebből B. Sz. K. Rt. — Dont Société budapestoise des Transports en commun			
Vonatkilométerek száma összesen — Nombre total des trains-kilom.	km kilom.	43,123.517	42,529.084	7,690.630	5,162.553	481.131	51,503.059	47,867.250	102,798.337		
Ebből: — Dont il revient személy — à un train à voyageurs.	" } vonatra esik	28,681.113	28,244.216	6,934.559	4,938.695	326.264	50,861.230	47,233.229	86,803.166		
egyéb — à un train d'autre sorte . . .		"	14,442.404	14,284.868	756.071	223.858	154.867	641.829	634.021	15,995.171	
Mozdony- (mótorkocsi) kilométerek száma — Nombre des locomotives (automotrices) -kilom.	"	57,075.210	56,275.074	7,690.154	5,296.308	481.131	51,503.059	47,867.250	116,749.554		
Bruttótonnakilométerek száma Nombre des tonnes kilométriques brutes	"	11,578,225.335	11,453,340.500	115,538.748	1)	13,837.129	791,655.037	766,148.227	12,499,256.249		
Tengelykilométerek száma összesen — Nomb. des essieux kilom.	"	1,284,036.015	1,268,846.740	53,393.430	27,126.622	3,924.662	166,257.828	158,742.098	1,507,611.935		
Ebből: — Dont:	" } à voyageurs d'autre sorte	személy pour les voitures } kocsival	377,836.527	375,384.181	24,279.303	17,100.758	2,200.735	163,960.358	156,475.186	568,276.923	
egyéb		"	906,199.488	893,462.559	29,114.127	10,025.864	1,723.927	2,297.470	2,266.912	939,335.012	
Szállított utasok száma — Nombre des voyageurs transportés . . .	szám unités	72,034.528	71,154.744	31,975.396	28,505.786	625.842	357,472.844	340,059.392	462,108.610		
Teljesített személykilométerek száma — Nombre des voyageurs kilomètres	km kilom.	2,219,906.320	2,193,508.201	266,600.060	216,476.354	11,791.278	1,398,647.516	1,353,436.380	3,896,945.174		
Szállított összes áruk súlya — Poids total des marchandises transportées	tonna tonne	23,901.739	23,043.962	1,376.231	539.236	232.722	191.745	157.981	25,702.437		
Teljesített tonnakilométerek száma — Nomb. des tonnes kilom.	tonnák m. kilom.	3,007,490.392	2,960,142.459	34,534.381	4,226.699	3,678.760	731.344	600.479	3,046,434.877		
Mozdonyok és mótorkocsik fűtésére és hűtésére felhasznált: Matériel utilisé pour chauffer et faire marcher les locomotives et les automotrices	mennyisége	fa és szén — bois et charbon . . .	tonna tonne	990.208	981.231	14.101	2.520	2.183	206	—	1,006.698
benzin és nyersolaj — essence et huile brute . . .		"	2.336	2.262	544	16	191	3	—	—	3.074
elektromos áram — énergie électrique . . .		kwh kWh	42,648.083	42,648.083	12,531.034	12,343.784	—	68,758.331	66,136.140	—	123,937.448

1) Nincs adat. — Il n'y a pas de donnée.

megkönnyíti, másodsorban bővebb, mert a korlátolt közforgalomra berendezett vasutak és a közúti vasutak adatait is magában foglalja, míg a régi kiadvány ezeket nem tartalmazta.

A kiadvány a hazai vasutakat négy csoportba osztva tárgyalja, úgymint: fővasutak, helyiérdekű vasutak, korlátolt közforgalomra berendezett vasutak és közúti vasutak. A fővasutak és a helyiérdekű vasutak közé tartozó vasutakról a kiadvány egyenként mintegy 700 adatot tartalmaz, míg a korlátolt közforgalomra berendezett vasutakra és a közúti vasutakra vonatkozólag egyenként kb. 150 adatot foglal magában.

A fővasutak közé Magyarországon há-

rom vasút tartozik, úgymint: a M. kir. Államvasutak,¹⁾ a Győr—Sopron—Ebenfurti Vasút és a Mohács—Pécsi Vasút.

Helyiérdekű vasút 8 van hazánkban, ezek: Alföldi Első Gazdasági Vasút, Bodrogközi Gazdasági Vasút, Budapesti Helyi Érdekű Vasutak, Ceglédkörnyéki Gazdasági Vasút, Debrecen—Nyírbátori Helyi Érdekű Vasút, Fertővidéki Helyi Érdekű Vasút, Nyíregyháza-vidéki Kisvasutak és a Szeged—Csanádi Vasút.

¹⁾ A M. kir. Államvasutak forgalmi adatai az 1936/37. üzleti évre vonatkoznak, az állományi adatok pedig az 1937 június 30-iki állapot szerint vannak felvéve.

3. Személyzet, balesetek, pénzügyi eredmények.

Personnel, accidents et résultats matériels.

Megnevezés Spécification	Egység — Unités	Fővasutak Chemins de fer principaux		Helyiérdekű vasutak Chemins de fer d'intérêt local			Közúti vasutak Tramways		Mindössze — Total général	
		Összesen — Total	Ebből M. kir. Állam- vasutak — Dont Chemins de fer de l'État	Összesen — Total	Ebből Budapesti Helyi Érdekű Vasutak Dont Chemins de fer d'intérêt local de la région budapestoise	Korlátolt közforgalomra beren- deztetett vasutak — Chemins de fer à petit circuit	Összesen — Total	Ebből B. Sz. K. Rt. Dont Société buda- pestoise des Trans- ports en commun		
Alkalmazottak összes száma — <i>Nombre total du personnel</i>	szám unités	54.679	53.672	3.158	1.831	407	10.498	9.978	68.742	
Ebből: — <i>Dont</i> :										
állandó — <i>permanents</i>	"	29.674	29.013	1.780	1.139	208	8.180	7.809	39.842	
nem állandó — <i>non permanents</i>	"	25.005	24.659	1.378	692	199	2.318	2.169	28.900	
Alkalmazottak összes fizése — <i>Total des traitements du personnel</i>	P	103,010.167	100,966.029	6,119.660	3,920.721	368.697	23,928.094	23,067.704	133,426.618	
Ebből egy személyre esik — <i>Dont il revient à un membre du person.</i>	"	1.884	1.881	1.938	2.141	906	2.279	2.312	1.941	
Nyugellátásban részesülők összes száma <i>Nombre total des retraités</i>	szám unités	57.955	57.263	878	494	1	3.672	3.613	62.506	
Nyugellátásban részesülők illetménye — <i>Reveries</i>	P	77,745.839	76.556.458	1,361.886	923.640	910	5,289.086	5,240.474	84.397.721	
Balesetek összes száma — <i>Nombre total des accidents</i>	szám unités	335	331	390	274	2	4.445	4.330	5.172	
Balesetek következtében: — <i>Nombre des personnes</i> :										
meghalt — <i>mortes</i>	} személyek száma par accident	76	73	16	9	—	23	21	115	
megsérült — <i>blessés</i>		204	204	224	183	1	1.384	1.349	1.813	
Üzemi bevételek: — <i>Recettes d'exploitation provenant</i> :										
személy — <i>du trafic-voyageurs</i>	} forgalom- ból	P	70,972.309	70,032.870	7,902.874	6,253.418	343.345	50,377.958	48,390.042	129,596.486
teher — <i>du trafic-marchandises</i>		"	162,873.483	159,564.296	3,429.520	676.282	435.240	232.078	194.026	166,970.321
Összes bevételek — <i>Total général des recettes</i>	"	252,605.674	247,407.790	12,993.965	8,328.622	802.442	53,036.925	50,975.815	319,439.006	
Üzemi kiadások — <i>Dépenses d'exploitation</i>	"	162,190.482	158,623.391	10,105.152	6,361.220	636.948	32,386.763	30,741.789	205,319.345	
Összes kiadások — <i>Total général des dépenses</i>	"	278,739.853	273,574.953	14,188.483	9,540.339	779.575	52,995.448	50,973.437	346,703.359	
Felül (+) vagy hiány (—) — <i>Excédent (+) ou déficit (—)</i>	%	- 26,134.179	- 26,167.163	- 1,194.518	- 1,211.717	+ 22.867	+ 41.477	+ 2.378	- 27,264.353	
Üzleti hányad — <i>Coefficient</i>	%	110.35	110.58	109.19	114.55	97.15	99.22	100.00	108.53	

A korlátolt közforgalomra berendezett vasutak közé 7 tartozik, úgymint: Debrecen Városi Erdei Vasút, Gyulavidéki Helyi Érdekű Vasút,¹⁾ Hegyközi Vasút, Kecskeméti Gazdasági Vasút, Lillafüredi Állami Erdei Vasút, Mátra Vasút és a Szegedi Gazdasági Vasút.

Közúti vasút szintén 7 van és pedig: Budapest Székesfővárosi Közlekedési Rt., Debreceni Helyi Vasút, Miskolci Villamos Vasút, Miskolc—Diósgyőri Közúti Vasút, Pécs Városi Közlekedési Vállalat, Szegedi Közúti Vaspálya Rt. és a Szombathelyi Villamos Közúti Vasút.

E négyes beosztásnak megfelelően a magyar vasutak 1937. évi állapotáról és forgalmi adatairól a kiadvány az alábbi fontosabb adatokat tartalmazza.

¹⁾ Jelenlegi helyzetét tekintve ide sorozva.

1. Fővasutak.

A fővasutak közé olyan vasutak tartoznak, amelyek az ország közlekedésében elsőrangú szerepet játszanak. Pályájuk erős felépítménnyel van ellátva és rendszerint gyorsvonati forgalom lebonyolítására is alkalmas. Mozdony- és kocsiparkjuk nagy, személy- és áruforgalmuk jelentékeny. A fővasutak építési hossza az 1937. év végén 7.792.245 km-t tett, amelyből 7.642.161 km a MÁV. vonalaira jut. A fővasutak építési hosszából 6.920.730 km az egyvágányú, 871.515 km pedig a két- és többvágányú vonalakra esik. A 18 tonna és annál nagyobb tengelynyomású vonalak hossza 1.621.882 km-t, a 13—17.9 tonna tengelynyomásúaké 2.884.057 km-t, a 6—12.9 tonna tengelynyomású vonalaké pedig 3.286.306 km-t tesz. Villamosvontatásra 242.633 km vonal van berendezve, amely teljes hosszában a MÁV-é. A fővasutak üzleti

hossza az 1937. év végén 7.967.857 km, amelyből 7.818.376 km az Államvasútak vonala. Az üzleti hoszból 7.847.258 km a személyforgalomra, teherforgalomra pedig az egész hossz szolgált. A fővasutak vonalaiba 4.651 híd van beépítve, amelyek összes hossza 32.027 méter, 141 híd szabad nyílásainak hossza egyenkint több 30 méternél és ezek összes hossza 10.942 méterre rúg. Az alagutak száma 14, összes hosszuk pedig 3.571 métert tesz, a leghosszabb alagút 779 méter volt. A fővasutak vágányhossza 11.684.524 km-t tesz és teljes hosszában rendes nyomtávú. A vágányhoszból 275.696 km-en folyóméterenkint 48 kg-nál nehezebb sínek, 2.719.709 km-en 40—47.9 kg súlyú sínek, 4.988.333 km-en 30—39.9 kg súlyú sínek vannak lefektetve. A fővasutak vágányhálózata 14.519.808 darab aljazaton nyugszik. A fővasutak vonalain 13.212 darab váltó működik, pályájuk 3.280.510 km hosszon vízszintes és 4.511.735 km hosszon emelkedik. A legnagyobb emelkedés 25‰-es, de az egész pályahosszból csak 1.170 méteren van ilyen emelkedés. A pálya legalacsonyabb pontja a tenger szintje felett 75.4 méter, a legmagasabb pontja pedig 409.6 méter volt. A fővasútak vonalain a forgalmat 989 állomáson és 708 megállóhelyen bonyolítják le. A fővasútvállalatok 7.284 épülettel rendelkeznek. Áruraktára 1.492, kocsiszíne 15, fűtőháza 200, műhelye pedig 156 van a három fővasútvállalatunknak.

A fővasutak az 1937. évben 1.845 gőzmozdonnyal, 31 villamosmozdonnyal és 3 benzinmozdonnyal rendelkeztek. Ezek közül évi átlagban használatban volt 1.641 gőz-, 31 villamos és 3 benzinüzemű mozdony. Ezenkívül 160 mótorkocsi és 27 sínautó is állott a vasutak szolgálatában. A személyforgalmat 3.866 személykocsival látták el, amelyekben összesen 181.160 ülőhely volt. A teherforgalom lebonyolítására 40.821 teherkocsi szolgált, ezek közül 15.954 csukott, 24.867 pedig nyitott kocsiszekrényel bírt. A fővasutak ezenkívül még 1.122 poggyászkocsival és 220 postakocsival is rendelkeztek. A fővasutak mozdonyai az 1937. év folyamán a vontatásban összesen 43.123.517 mozdony- (mótorkocsi) kilométert teljesítettek, amelyből 3.513.808 mozdony- (mótorkocsi) kilométer a gyorsvonati, 25.167.305 mozdony- (mótorkocsi) kilométer a személyvonati és 14.442.404 mozdony- (mótorkocsi) kilométer pedig a tehervonati vontatásban teljesített. Az

összes mozdony- (mótorkocsi) kilométerek száma 57.075.210 volt. Az év folyamán a fővasutak összesen 11.578.225.335 bruttótonnakilométert teljesítettek, amelyből 3.186.759.042 volt a haszontonnakilométerek összes száma, amiből személyforgalomra 177.592.405 haszontonnakilométer, a poggyász- és teherforgalomra pedig 3.009.166.637 haszontonnakilométer esett.

A fővasutak az év folyamán összesen 1.284.036.015 tengelykilométert teljesítettek, amelyből 756.679.325 tengelykilométert teherkocsival, 377.836.527 tengelykilométert személykocsival, 83.267.425 tengelykilométert pedig poggyászkocsival futottak be. A fővasutak a mozdonyok és mótorkocsik fűtésére és hajtására összesen 1.038.429 tonna üzemanyagot és 42.648.083 kwó. elektromos áramot használtak fel 19.969.865 pengő, illetve 1.970.563 pengő értékben.

A fővasutak az 1937. évben 72.034.528 személyt szállítottak, akik közül 66.463.187 a 3. osztályon, 5.518.272 a 2. osztályon és 31.439 az 1. osztályon utazott. Az utasok közül 2.297.475 személy gyorsvonattal, 69.737.053 személy- és vegyesvonattal, 21.630 pedig sínautóval közlekedett. A fővasutak a személyforgalomban 2.219.906.320 személykilométert teljesítettek. Egy kilométer üzleti hosszra 282.884 személykilométer esik. Egy utas átlagos utazási távolsága pedig 30.82 km volt. A fővasutak egy év alatt összesen 23.901.739 tonna árut szállítottak és 3.007.490.392 tonnakilométert teljesítettek, amelyből 2.619.870.513 tonnakilométer a fizető áruk szállításából származik. Egy kilométer üzleti hosszra 377.452 tonnakilométer jut. A fizető áruk közepes szállítási távolsága 130 km volt.

A fővasutak összes bevétele 252.605.674 pengőt tett, ebből 233.845.792 pengő az üzemi bevételekből származott. A fővasutak bevétele a személyforgalomból 70.972.309 pengőt, a teherforgalomból pedig 162.873.483 pengőt tett. Egy kilométer üzleti hosszra 31.635 pengő bevétel esik. A fővasutak összes kiadása 278.739.853 pengőre rúg, amelyből 162.190.482 pengő üzemi kiadás, 116.549.371 pengő pedig különleges (nem üzemi) kiadás volt. A fővasutak üzleti évüket 26.134.179 pengő hiánnyal zárták.

A fővasutak szolgálatában 54.679 személy állott, akik közül 29.674 állandó és 25.005 nem állandó alkalmazott volt. Az alkalmazottak összesen 103.010.167 pengő

fizetést kaptak. A három fővasútvállalatnak összesen 57.955 nyugdíjasa volt, akik összesen 77,745.839 pengő illetményt élveztek.

2. Helyiérdekű vasutak.

A helyiérdekű vasutak közé, mint már nevük is mutatja, olyan vasutak tartoznak, amelyek jelentősége csak az ország egyes vidékeire terjed ki s ezeket kapcsolják be az ország fővasúthálózatába. Hazánkban jelenleg nyolc helyiérdekű vasút van, amelyek közül négy rendes nyomtávú, négy pedig 760 m/m-es keskeny nyomtávval bír. A helyiérdekű vasutak építési hossza az év végén 735.805 km volt, melyből 638.284 km az egyvágányú vonalakra, 97.521 km pedig a két- vagy többvágányú vonalakra esett. A pálya 267.414 km hosszon 13—17.9 tonna, 129.662 km hosszon 6—12.9 tonna, 338.729 km hosszon pedig 6 tonnánál kisebb tengelynyomással bír. Az építési hosszából 126.110 km vonal villamos üzemre van berendezve. A helyiérdekű vasutak üzleti hossza az 1937. év végén 745.009 km-t tett, amelyből 701.006 km a személyforgalomra, 733.723 km pedig a teherforgalomra volt berendezve. A pályatestbe beépített hidak száma 145, szabad nyílásaiknak összes hossza 2.147 métert tett. A pálya 367.047 km-en át vízszintesen halad, 368.758 km-en át emelkedik. A legnagyobb emelkedés 40 ezrelékes, amely a Budapesti Helyi Érdekű Vasutak vonalán fordul elő. A helyiérdekű vasutak a forgalmat 101 állomáson, 305 megállóhelyen át bonyolítják le. A vasutaknak 98 áruraktára, 22 kocsiszíne, 10 fűtőháza, 23 műhelye van.

A helyiérdekű vasutak a vontatást 28 gőzmozdonnyal, 20 villamos mozdonnyal, 2 Diesel-mozdonnyal, 4 benzin- és 4 Diesel-elektromos mozdonnyal látták el. Használatban volt még 143 mótorkocsi és 12 sínautó is. A személykocsik száma 352 volt, 12.257 ülőhellyel. A helyiérdekű vasutak a teherforgalmat 1.580 teherkocsival, a poggyászforgalmat 20 poggyászkocsival, a postaforgalmat pedig 13 postakocsival végezték.

A helyiérdekű vasutak mozdonyai és mótorkocsijai összesen 7,690.630 mozdony- (mótorkocsi) kilométert teljesítettek. Ebből 6,934.559 mozdony- (mótorkocsi) kilométert a személyvonatok, 756.071 mozdony- (mótorkocsi) kilométert a vegyes- és tehervonatok vontatásában végeztek. A teljesített bruttotonnakilométerek száma 115,538.478,

a haszontonnakilométerek száma pedig 55,552.028 volt. A mozdonyok és mótorkocsik fűtésére és hajtására 14.672 tonna üzemanyagot 584.910 pengő értékben és 12,531.034 kwóra elektromos áramot 516.802 pengő értékben használtak fel.

A helyiérdekű vasutak az év folyamán összesen 31,975.396 utast szállítottak. (Ebből 28,505.786 utas a Budapesti Helyi Érdekű Vasutakra esett.) Az utasok 93.44%-a a 3. osztályon utazott. Az utazásnál 40.441 utas használt sínautót.

A helyiérdekű vasutak a személyforgalomban összesen 266,600.060 személykilométert teljesítettek. Egy utas átlagos utazási távolsága 8.12 km volt. A szállított áruk súlya 1,376.231 tonnát tett. A teljesített tonnakilométerek száma pedig 34,534.381 volt.

A nyolc helyiérdekű vasút összes bevétele 12,993.965 pengőt tett, amelyből 11,332.394 pengő üzemi bevétel volt. Az üzemi bevételekből 7,902.874 pengő a személyforgalomból, 3,429.520 pengő a teherforgalomból származott. A helyiérdekű vasutak összes kiadása 14,188.483 pengőt képviselt, ebből 10,105.152 pengő üzemi kiadás, 4,083.331 pengő pedig nem üzemi kiadás volt. A nyolc helyiérdekű vasútvállalat az üzleti évét 1,194.518 pengő hiánnyal zárta. A helyiérdekű vasutaknak 3.158 alkalmazottja volt, akik közül 1.780 állandó, 1.378 nem állandó alkalmazott volt; összes fizetésük 6,119.660 pengőt tett. A nyugdíjasok száma 878 volt, akik 1,361.886 pengő nyugdíjat kaptak.

3. Korlátolt közforgalomra berendezett vasutak.

A korlátolt közforgalomra berendezett vasutak elsősorban mező-, erdőgazdasági vagy ipari célból épültek. Rendszerint mezőgazdasági és erdőgazdasági termények szállítását végzik elsősorban, de emellett személyek szállításával is foglalkoznak. Alépítményük gyengébb és keskeny nyomtávúak. Kocsiparkjuk kicsi. A hazánkban lévő hét korlátolt közforgalomra berendezett vasút építési hossza az 1937. év végén 247.179 km és végig egyvágányú volt, üzleti hosszuk pedig 246.268 km-t tett, amelyből 232.723 km személyforgalomra, 240.028 km teherforgalomra szolgált. A forgalmat 40 pályaudvaron és 105 megállóhelyen át bonyolítják le. A vontatást 16 gőzmozdony, 2

Diesel-mozdony, 4 Diesel-elektromos mozdony és 12 mótorkocsi végzi. A személykocsik száma 41, a teherkocsiké pedig 261 volt. A hét vállalat az év folyamán összesen 20.319 vonatot indított. A vonatkilométerek száma 481.131 volt, amelyből 326.264 vonatkilométer a személyvonatokra esik.

A bruttótonnakilométerek száma 13.837.129 volt. A mozdonyok és mótorkocsik fűtésére és hajtására az 1937. év folyamán 2.183 tonna szenet és fát, 191 tonna benzint és nyersolajat használtak fel; összesen 96.712 pengő értékben.

A korlátolt közforgalomra berendezett vasutak az 1937. évben összesen 625.842 személyt szállítottak és 11.791.278 személykilométert teljesítettek. A szállított fizető és önkezelési árak súlya 232.722 tonna, a teljesített árutonnakilométerek száma pedig 3.678.760 volt. A hét vállalat összes bevétele 802.442 pengőt, összes kiadása pedig 779.575 pengőt tett, s így az üzleti évet 22.867 pengő felesleggel zárták. A vasutak szolgálatában 407 személy állott, akik közül 208 állandó és 199 nem állandó alkalmazott volt, összes fizetésük pedig 368.697 pengőt tett.

4. Közúti vasutak.

A közúti vasutak, amelyek nagyobb városok területén a személyszállítást bonyolítják le, helyi jelentőségűek. Áruszállítással rendszerint nem foglalkoznak, legfeljebb kismértékben és főleg a vasút részére végeznek teherszállítást. A hazánkban lévő hét közúti vasút építési hossza az 1937. év végén 243.387 km volt, amelyből 175.783 km kétvágányú pálya. A közúti vasutak üzleti hossza ugyanakkor 238.666 km, amelyből 235.005 km hossz a személyforgalomra, 197.440 km hossz pedig a teherforgalomra szolgált. A vágányok hossza 497.998 km-t tett. A közúti vasutak pályája 153.575 km hosszon át vízszintesen halad, 89.812 km hosszon át pedig emelkedik. A pálya legnagyobb emelkedése 63 ezrelékes. Ez a nagy emelkedésű pálya a Beszkárt vonalán van. Közúti vasutaink a forgalmat 14 állomáson és 1.372 megállóhelyen át bonyolítják le. A megállóhelyek közül 160 várócsarnokkal is el van látva.

A közúti vasutaknál a vontatást 5 gőzmozdony, 13 elektromos mozdony, 1 Diesel-elektromos mozdony, valamint 1.293 mótorkocsi végzi. Személykocsija a közúti vasutaknak 684 van. A mótör- és személy-

kocsikban összesen 46.030 ülő- és 33.033 állóhely található. A teherforgalmat 119 teherkocsi bonyolítja le.

A közúti vasutak az 1937. év folyamán 8.363.316 vonatot indítottak. A vonatkilométerek száma pedig 51.503.059 volt, amelyből 50.861.230 vonatkilométer a személyszállító vonatokra esik. A közúti vasutak bruttótonnakilométer teljesítménye 791.655.037 volt. Összes közúti vasutaink hajtóereje elsősorban az elektromos áram, az 1937. évben összesen 68.758.331 kwóra elektromos áramot használtak fel 3.075.031 pengő értékben. A közúti vasutak az 1937. évben 357.472.844 személyt szállítottak, ebből 340.059.392 személy a Beszkárt vonalain utazott. A közúti vasutak vonatai a személyek szállításával összesen 1.398.647.516 személykilométert teljesítettek. A személyeken kívül a közúti vasutak 191.745 tonna árut is szállítottak.

A hét közúti vasútvállalat összes bevétele az 1937. évben 53.036.925 pengőt tett, amely összegből 50.377.958 pengő a személyforgalomból származik. A közúti vasutak összes kiadása 52.995.448 pengő volt, amelyből 32.386.763 pengő üzemi természetű kiadás. Négy közúti vasútvállalat üzleti évét felesleggel, három pedig hiánnyal zárta. Közúti vasutaink szolgálatában 10.498 személy állott, akik közül 8.180 állandó, 2.318 pedig nem állandó alkalmazott volt. Az alkalmazottak összes fizetése 23.928.094 pengőt tett. A nyugdíjasok és kegydíjasok száma 3.672 volt, akik összesen 5.289.086 pengő illetményt kaptak.

5. Távolsági vasutak.

A fővasutakat, helyiérdekű vasutakat és korlátolt közforgalomra berendezett vasutakat gyűjtőnéven távolsági vasutaknak nevezzük, amelyek a közúti vasutaktól eltérőleg nem helyi, hanem távolsági forgalom lebonyolítására szolgálnak. Érdekesek azok az adatok, amelyek a három vasúttípus együttes adatairól számolnak be. Magyarország összes távolsági vasutainak építési hossza az 1937. év végén 8.775.229 km, üzleti hossza pedig 8.959.134 km volt. A vontatást évi átlagban 1.685 gőzmozdony, 70 villamos és egyéb mozdony végezte. Használatban volt még 315 mótorkocsi és 39 sínautó is. A személykocsik száma 4.259, a teherkocsiké 42.662, a poggyászkocsiké 1.142, a postakocsiké pedig 233 volt. A távolsági vasutak teljesítménye 65.246.495

mozdony- (mótorkocsi) kilométer és 11.707,601.212 bruttotonnakilométer, valamint 1.341,354.107 kocsitengelykilométer. A távolsági vasutak az 1937. év folyamán 104,635.766 utast és 25,510.692 tonna árut szállítottak. A személy szállítással 2.498,297.658 személykilométert, az áruszállítással pedig 3.045,703.533 árutonnakilométert teljesítettek. A távolsági vasutak összes bevétele 266,402.081 pengőt, összes kiadása

pedig 293,707.911 pengőt tett. Üzleti évüket 27,305.830 pengő hiánnyal zárták, amelyből 26,167.163 pengő hiány a MÁV üzletéből származik. A távolsági vasutak szolgáltatában összesen 58.244 személy állott, akik összesen 109,498.524 pengő fizetést kaptak. A nyugdíjasok száma 58.834 volt, akik 79,108.635 pengő illetményben részesültek.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

Közúti forgalmi balesetek Magyarországon 1937-ben.

Accidents de la circulation en Hongrie dans l'année 1937.

Résumé. En 1937, il y a eu en Hongrie 10.940 accidents de la circulation, soit 3.8% de plus que l'année précédente. En province, le nombre de ces accidents était relativement supérieur à celui des accidents arrivés à Budapest. Dans la capitale, les accidents étaient particulièrement nombreux en hiver; pour la province on a constaté le contraire. De l'ensemble des accidents, 7.912 sont arrivés en chemins droits; 2.077, à des croisements de chemins. Il y a eu 7.598 collisions, 2.032 écrasements et 1.310 accidents d'autres sortes (y compris ceux dont la cause n'avait pu être spécifiée). Pour Budapest, on a noté 5.698 collisions; pour la province, 1.900. Parmi les véhicules ayant causé des collisions, les automobiles destinées au transport des personnes et les voitures hippomobiles étaient les plus nombreuses. De l'ensemble des accidents, 78.4% ont été causés par des conducteurs; 10.9%, par des piétons; 10.7% par des causes diverses. Parmi les accidents causés par des conducteurs, la plupart étaient dus à des gens conduisant sans faire attention, y compris ceux qui doubtaient ou conduisaient trop vite. La plupart des accidents dus à des piétons étaient causés par des piétons imprudents. A Budapest, 56.6% des accidents étaient causés par des automobiles transportant des personnes; 16.2%, par des voitures hippomobiles; 8.3%, par des cyclistes. En province, 27.6% en étaient dus à des voitures hippomobiles; 25.4%, à des cyclistes; 25.2%, à des autos. Le nombre des blessés (5.258) a dépassé de 3.8% celui de l'année précédente; ils se répartissaient ainsi: 56.0%, légèrement blessés; 39.4%, gravement; 4.6%, mortellement. Parmi les blessés, il y avait 74.3% d'hommes et 25.7% de femmes.

*

A közúti forgalomban történő balesetek 1937. évi adatai arról számolnak be, hogy a városi és országúti forgalom növekedésével és a gépjárműállomány szaporodásával a balesetek száma nem emelkedik egyenes arányban, hanem attól messze elmarad.

Hazánk gépjárműállománya az 1937. évben 9.6%-os emelkedést ért el, ezzel szemben a közúti balesetek száma ugyanezen idő alatt csak 3.8%-kal növekedett. A növekedés majdnem teljes egészében a vidéki forgalomra esett, amely 9.2%-kal emelkedett, míg a főváros területén történt közúti balesetek száma mindössze 0.9%-kal haladta meg az előző évit. A balesetek emelkedése nagyrésztben a vidéken történő esetek pontosabb bejelentésével magyarázható. Az elmúlt év folyamán ugyanis a Hivatal a vidéken történő balesetek bejelentésének begyűjtését fokozottabb mértékben valósította meg és a vidéki rendőrkapitányságokat és csendőrörsöket az esetek pontosabb bejelentésére szólította fel. Ennek meg is lett az eredménye, mert az év folyamán az egyes rendőrkapitányságok és csendőrörsök a területükön történő baleseteket nagyobb pontossággal jelentették be és ezáltal a Hivatal olyan balesetekről is tudomást szerzett, amelyek megtörténtéről azelőtt nem értesült.

A balesetek és azok áldozatainak száma az 1936. és 1937. évben a következő alakulást mutatja:

	Az		
	1936.	1937.	
	évben		
Közúti balesetek száma	Budapesten	6.849	6.908
	vidéken	3.693	4.032
	összesen	10.542	10.940
Közúti balesetek áldozatainak száma	Budapesten	1.986	1.848
	vidéken	3.079	3.410
	összesen	5.065	5.258

A közúti balesetek száma az 1937. évben az ország területén csak 398-cal volt több, mint az előző évben. A főváros területén történő balesetek száma 59-cel, a vidékiek száma pedig 339-cel emelkedett. Az áldozatok száma a vidéken 331-

mozdony- (mótorkocsi) kilométer és 11.707,601.212 bruttotonnakilométer, valamint 1.341,354.107 kocsitengelykilométer. A távolsági vasutak az 1937. év folyamán 104,635.766 utast és 25,510.692 tonna árut szállítottak. A személy szállítással 2.498,297.658 személykilométert, az áruszállítással pedig 3.045,703.533 árutonnakilométert teljesítettek. A távolsági vasutak összes bevétele 266,402.081 pengőt, összes kiadása

pedig 293,707.911 pengőt tett. Üzleti évüket 27,305.830 pengő hiánnyal zárták, amelyből 26,167.163 pengő hiány a MÁV üzletéből származik. A távolsági vasutak szolgáltatában összesen 58.244 személy állott, akik összesen 109,498.524 pengő fizetést kaptak. A nyugdíjasok száma 58.834 volt, akik 79,108.635 pengő illetményben részesültek.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

Közúti forgalmi balesetek Magyarországon 1937-ben.

Accidents de la circulation en Hongrie dans l'année 1937.

Résumé. En 1937, il y a eu en Hongrie 10.940 accidents de la circulation, soit 3.8% de plus que l'année précédente. En province, le nombre de ces accidents était relativement supérieur à celui des accidents arrivés à Budapest. Dans la capitale, les accidents étaient particulièrement nombreux en hiver; pour la province on a constaté le contraire. De l'ensemble des accidents, 7.912 sont arrivés en chemins droits; 2.077, à des croisements de chemins. Il y a eu 7.598 collisions, 2.032 écrasements et 1.310 accidents d'autres sortes (y compris ceux dont la cause n'avait pu être spécifiée). Pour Budapest, on a noté 5.698 collisions; pour la province, 1.900. Parmi les véhicules ayant causé des collisions, les automobiles destinées au transport des personnes et les voitures hippomobiles étaient les plus nombreuses. De l'ensemble des accidents, 78.4% ont été causés par des conducteurs; 10.9%, par des piétons; 10.7% par des causes diverses. Parmi les accidents causés par des conducteurs, la plupart étaient dus à des gens conduisant sans faire attention, y compris ceux qui doubleraient ou conduisaient trop vite. La plupart des accidents dus à des piétons étaient causés par des piétons imprudents. A Budapest, 56.6% des accidents étaient causés par des automobiles transportant des personnes; 16.2%, par des voitures hippomobiles; 8.3%, par des cyclistes. En province, 27.6% en étaient dus à des voitures hippomobiles; 25.4%, à des cyclistes; 25.2%, à des autos. Le nombre des blessés (5.258) a dépassé de 3.8% celui de l'année précédente; ils se répartissaient ainsi: 56.0%, légèrement blessés; 39.4%, gravement; 4.6%, mortellement. Parmi les blessés, il y avait 74.3% d'hommes et 25.7% de femmes.

*

A közúti forgalomban történő balesetek 1937. évi adatai arról számolnak be, hogy a városi és országúti forgalom növekedésével és a gépjárműállomány szaporodásával a balesetek száma nem emelkedik egyenes arányban, hanem attól messze elmarad.

Hazánk gépjárműállománya az 1937. évben 9.6%-os emelkedést ért el, ezzel szemben a közúti balesetek száma ugyanezen idő alatt csak 3.8%-kal növekedett. A növekedés majdnem teljes egészében a vidéki forgalomra esett, amely 9.2%-kal emelkedett, míg a főváros területén történt közúti balesetek száma mindössze 0.9%-kal haladta meg az előző évit. A balesetek emelkedése nagyrésztben a vidéken történő esetek pontosabb bejelentésével magyarázható. Az elmúlt év folyamán ugyanis a Hivatal a vidéken történő balesetek bejelentésének begyűjtését fokozottabb mértékben valósította meg és a vidéki rendőrkapitányságokat és csendőrörsöket az esetek pontosabb bejelentésére szólította fel. Ennek meg is lett az eredménye, mert az év folyamán az egyes rendőrkapitányságok és csendőrörsök a területükön történő baleseteket nagyobb pontossággal jelentették be és ezáltal a Hivatal olyan balesetekről is tudomást szerzett, amelyek megtörténtéről azelőtt nem értesült.

A balesetek és azok áldozatainak száma az 1936. és 1937. évben a következő alakulást mutatja:

	Az		
	1936.	1937.	
	évben		
Közúti balesetek száma	Budapesten	6.849	6.908
	vidéken	3.693	4.032
	összesen	10.542	10.940
Közúti balesetek áldozatainak száma	Budapesten	1.986	1.848
	vidéken	3.079	3.410
	összesen	5.065	5.258

A közúti balesetek száma az 1937. évben az ország területén csak 398-cal volt több, mint az előző évben. A főváros területén történő balesetek száma 59-cel, a vidékiek száma pedig 339-cel emelkedett. Az áldozatok száma a vidéken 331-

1. A közúti balesetek száma havonként. — *Nombre des accidents de le circulation routière (par mois).*

Megnevezés — <i>Spécification</i>	H ó n a p — M o i s :												Összesen <i>Total</i>		
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.			
Az összes járművek által előidéztet balesetek <i>Accidents causés par des véhicules :</i>	száma <i>accidents</i>	Budapesten — <i>A Bpest</i>	623	569	564	506	586	577	497	552	598	676	538	622	6.908
		Vidéken — <i>En province</i>	191	181	259	247	399	428	515	531	444	391	229	217	4.032
	Együtt- <i>Ensemble</i> . . .	814	750	823	753	985	1.005	1.012	1.083	1.042	1.067	767	839	10.940	
áldozatai <i>victimes</i>	Budapesten — <i>A Bpest</i>	86	128	152	130	152	199	168	205	202	176	124	126	1.848	
	Vidéken — <i>En province</i>	129	127	186	212	379	435	434	472	368	346	184	138	3.410	
	Együtt- <i>Ensemble</i> . . .	215	255	338	342	531	634	602	677	570	522	308	264	5.258	

gyel volt több mint az előző évben. A fővárosban viszont 138-cal volt kevesebb az áldozatok száma, ami 6,9%-os csökkenésnek felel meg. Végeredményben az ország területén közúti baleset következtében 193 személlyel sérült meg több, mint az előző évben, ami 3,8%-os emelkedést jelent.

A közúti balesetek számának és áldozatainak havonkénti alakulását az 1. számú kimutatás részletezi.

A fővárosban a legtöbb baleset október, december és január hónapokban történt. Vagyis akkor, amikor az esős és fagyos időben a járművek vezetői a csúszós úton nem urai annyira az általuk vezetett járműveknek mint a száraz időszakban. Ilyenkor a fékezés nem állítja meg a járművet azonnal, hanem az rendszerint csúszik, farol és a baleset, amely száraz talajon elkerülhető lett volna, megtörténik. Vidéken ezzel szemben július és augusztus hónapokban történik a legtöbb baleset, vagyis akkor, amikor az aratási és betakarítási munkák folynak, ilyenkor a legnagyobb az országutak forgalma. Előzésnél, behajtásnál ilyenkor több is a baleset. Az áldozatok száma Budapesten augusztus és szeptember hónapokban, a vidéken pedig június, július és augusztus hónapokban volt a legtöbb.

A balesetek színhelyük szempontjából a következőképpen oszlottak meg:

	Budapest	Vidék	Együtt
Egyenes úton	4.735	3.177	7.912
Útkereszteződésnél	1.450	627	2.077
Téren	711	125	836
Vasúti átjárónál	12	103	115
Összesen	6.908	4.032	10.940

Az adatok azt mutatják, hogy úgy a fővárosban, mint a vidéken csak az egyenes

úton történt balesetek száma emelkedett, ezzel szemben az útkereszteződéseknél és a téren történők száma jelentékenyen lecsökkent. Budapesten az egyenes úton történő balesetek száma 11,6%-kal, a vidéken pedig 13,9%-kal növekedett. Ezzel szemben az útkereszteződéseknél történt esetek száma Budapesten 22,4%-kal, vidéken pedig 4,9%-kal csökkent. A téren történő balesetek száma pedig a fővárosban 2,1%-kal és a vidéken 3,8%-kal volt kevesebb. Az összes balesetek közül az egyenes úton történők száma 12,5%-kal volt több, mint az előző évben, útkereszteződéseknél viszont 17,8%-kal, téren pedig 2,3%-kal csökkent.

A hét egyes napjainak szerepét a közúti balesetek gyakorisága szempontjából a következő adatok világítják meg:

	Az előfordult balesetek száma		
	Budapesten	vidéken	együtt
Vasárnap	600	646	1.246
Hétfő	1.017	620	1.637
Kedd	972	520	1.492
Szerda	993	560	1.553
Csütörtök	1.005	525	1.530
Péntek	1.083	560	1.643
Szombat	1.197	596	1.793
Ismeretlen	41	5	46

A fővárosban pénteken és szombaton történt a legtöbb baleset, majd hétfő és csütörtök következnek, vidéken viszont a vasárnap és a hétfői nap az, amelyeknél a maximum jelentkezik. Országos viszonylatban szombaton és pénteken történik a legtöbb baleset. Mint látjuk, a balesetek a hét végére sűrűsödnek, amit a forgalom emelkedése mellett a járművezetők fáradtabb fizikuma indokol.

A balesetek óránkénti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy Budapesten az

1937. évben a legtöbb baleset a déli órák körül történik, éspedig 1—2 óra között 525, 2—3 óra között 497, 12—1 óra között pedig 474. Vidéken ezzel szemben a délutáni órákra sűrűsödnek a balesetek. A vidéki balesetek közül a délután 5—6 óra között 399, 3 és 4 óra között 334, 4 és 5 óra között pedig 316 fordult elő. Az országos adatokat nézve a délután 5—6 óra közötti idő vezet 867 balesettel, ezután következik 781-gyel a 2—3 óra közötti idő, majd 775 esettel az 1—2 óra közötti időpont.

A balesetek nemük szerint a következőképpen oszlottak meg:

	Össze- ütközé- sek	Elgázo- lások	Egyéb	Isme- retlen	Együtt
Budapest	5.698	872	331	7	6.908
Vidék	1.900	1.160	968	4	4.032
Együtt	7.598	2.032	1.299	11	10.940

Az összeütközések Budapesten 2·1%-kal, a vidéken viszont 14·1%-kal növekedtek. Kedvezőbb a helyzet az elgázolásoknál, a fővárosban 8·0%-kal kevesebb, míg a vidéken 3·0%-kal több gázolás fordult elő, mint az előző évben. Országos viszonylatban az összeütközések 4·9%-os emelkedést, az elgázolások pedig 2·0%-os csökkenést mutatnak.

Az összeütközések járművek szerint a következőképpen alakultak:

Az összeütközést előidéző jármű	Az összeütközések száma		
	Buda- pesten	videken	együtt
Vasút	—	10	10
Villamos	217	13	230
Személygépkocsi	3.257	556	3.813
Tehergépkocsi	429	222	651
Mótorkerékpár	188	152	340
Lófogat	1.073	470	1.543
Lábhajtású kerékpár	475	463	938
Egyéb és ismeretlen	59	14	73
Együtt	5.698	1.900	7.598

A fővárosban a villamos, tehergépkocsi és mótorkerékpár által okozott összeütközési esetek száma örvendetesen megfogyatkozott, viszont a személygépkocsik és lófogatú kocsik által okozott összeütközések száma emelkedett. A kerékpárok által okozott összeütközések száma nem változott. A vidéki forgalomban a villamosok és a teher-

gépkocsik kivételével az összes többi járművek által okozott összeütközések száma növekedett.

Az előfordult közúti baleseteket okok szerint részletezve a 2. számú táblázat tartalmazza. A balesetek okainak elbírálása az egész adatgyűjtés legnehezebb feladatai közé tartozik és sok esetben a szűkszavú jelentésekből teljes határozottsággal pontosan nem állapítható meg. Az 1937. évben az ország területén előfordult összes közúti balesetek 78·4%-a a vezetők, 10·9%-a a gyalogosok, 2·5%-a az utasok hibájából eredt, 8·2%-át pedig különféle okok közrejátszása okozta. Budapesten a vezetők által okozott balesetek aránya az országos arányszámnál rosszabb, mert itt a balesetek 86·0%-át a vezetők hibája okozta és csak az esetek 8·5%-ánál volt a gyalogosok hibája megállapítható. A fővárosi balesetek 2·0%-a az utasok hibájából, 3·5%-a pedig különféle okokból származott. A vezetők által okozott balesetek száma az előző évvel szemben az országban 4·7%-kal, a fővárosban pedig 1·3%-kal emelkedett. Ezzel szemben a gyalogosok által okozott balesetek száma egy év alatt az ország területén 2·5%-kal, Budapesten pedig 9·9%-kal csökkent. Az utasok által előidézt balesetek összes száma 53·7%-kal, a főváros területén pedig 17·8%-kal növekedett.

A vezetők által okozott balesetek közül a legtöbb vigyázatlan hajtás (2.993), vigyázatlan előzés (1.012) és gyors hajtás (959) miatt történt. A gyalogosok hibájából előállott balesetek közül minden másodikat az úttestre vigyázatlanul lelépő gyalogos okozta. Az utasok hibájából létrejött balesetek közül a legtöbb mozgó járműből való kiesés (139) és mozgó járműről való leugrás (128) miatt állott elő. A különféle okok közül a baleseteknél a lovak megbokrosodásából és a műszaki hibából eredők szerepelnek leggyakrabban.

A baleseteket előidéző járművek fajtánként a következő megoszlást mutatják:

A balesetet előidéző járművek	Budapest	Vidék	Együtt
Vasutak	6	42	48
Villamosok	479	72	551
Személygépkocsik	3.908	1.016	4.924
Tehergépkocsik	489	383	872
Mótorkerékpárok	263	335	598
Lófogatok	1.120	1.113	2.233
Lábhajtású kerékpárok	573	1.026	1.599
Egyéb és ismeretlen	70	45	115
Együtt	6.908	4.032	10.940

2. A közúti balesetek valószínű oka. — Causes probables des accidents de la circulation routière.

A balesetek okainak megnevezése Causes probables	Nombre des accidents causés par					
	A gépkocsik és motorkerékpárok automobiles ou motocyclistes		Az egyéb járművek d'autres véhicules		Az összes közúti járművek des véhicules, au total	
	által okozott balesetek száma					
	össze- sen - en Hongrie	Buda- pesten à Buda- pest	össze- sen - en Hongrie	Buda- pesten à Buda- pest	össze- sen - en Hongrie	Buda- pesten à Buda- pest
I. Vezetők hibája. — Fautes de conducteurs.						
Vigyázatlan hajtás — <i>Conduite imprudente</i>	1.575	1.292	1.418	942	2 993	2.234
Vigyázatlan előzés — <i>En dépassant imprudemment une personne ou une voiture</i>	836	608	176	94	1.012	702
Vigyázatlan ki- vagy behajtás — <i>En sortant d'un endroit ou en y entrant imprudemment</i>	131	114	146	83	277	197
Vigyázatlan kitérés — <i>Ecart imprudent</i>	100	55	71	29	171	84
Vigyázatlan fordulás — <i>En tournant imprudemment</i>	535	511	205	159	740	670
Szabálytalan hajtás vagy vezetés — <i>Conduite irrégulière</i>	224	123	324	98	548	221
Szabálytalan ki- vagy behajtás — <i>Sortie ou entrée irrégulière</i>	180	147	112	66	292	213
Szabálytalan előzés — <i>Dépassement irrégulier</i>	245	152	70	25	315	177
Szabálytalan kitérés — <i>Ecart irrégulier</i>	46	33	39	18	85	51
Gyorshajtás — <i>Conduite trop rapide</i>	795	689	164	81	959	770
Hátrátolátás — <i>Recul imprudent</i>	148	139	23	19	171	158
Jelzés elmulasztása — <i>Manque de signal</i>	164	117	153	52	317	169
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Il n'a pas été tenu compte de signaux</i>	107	86	98	57	205	143
Gondatlan vezető — <i>Conducteur imprudent</i>	7	—	5	—	12	—
Lovak felügyelet nélkül hagyása — <i>Chevaux laissés sans surveillance</i>	—	—	83	55	83	55
Hajtásban vagy vezetésben való járatlanság — <i>Manque d'expérience du conducteur</i>	30	9	47	6	77	15
Kivilágítási szabályok megszegése — <i>Infraction au règlement d'éclairage</i>	27	4	69	14	96	18
Ittas állapot — <i>Ivresse</i>	61	35	123	15	184	50
Egyéb — <i>Autres fautes</i>	19	8	22	3	41	11
Együtt — <i>Ensemble</i>	5.230	4.122	3.348	1.816	8.578	5.938
II. Gyalogjárók hibája. — Fautes de piétons.						
Úttestre vigyázatlanul lelépő gyalogos — <i>Imprudence de piétons passant sur la chaussée</i>	466	293	190	76	656	369
Egyéb vigyázatlanság — <i>Autres imprudences</i>	23	3	23	3	46	6
Mozgó járműre való felugrás — <i>Saut dans un (ou d'un) véhicule en marche</i>	11	8	89	62	100	70
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Il n'a pas été tenu compte de signaux</i>	44	28	26	8	70	36
Testi hiba (nagyothallás stb.) — <i>Défaut physique (oreille dure, etc.)</i>	20	5	26	3	46	8
Ittas állapot — <i>Ivresse</i>	39	20	34	20	73	40
Pajkos gyermek — <i>Espégleries d'enfants</i>	81	34	33	8	114	42
Gyermek felügyelet nélkül hagyása — <i>Enfants non surveillés</i>	35	7	30	4	65	11
Egyéb — <i>Autres</i>	8	4	17	3	25	7
Együtt — <i>Ensemble</i>	727	402	468	187	1.195	589
III. Utasok hibája — Fautes de voyageurs						
Kiesés mozgó járműből — <i>Chute d'un véhicule en marche</i>	16	11	123	45	139	56
Leugrás mozgó járműről — <i>Saut d'un véhicule en marche</i>	14	7	114	72	128	79
Egyéb — <i>Autres</i>	4	3	1	1	5	4
Együtt — <i>Ensemble</i>	34	21	238	118	272	139
IV. Különféle okok. — Causes diverses.						
Műszaki hiba — <i>Défaut de la voiture</i>	142	21	76	14	218	35
Lovak megbokrosodása — <i>Chevaux emballés</i>	38	2	226	23	264	25
Nedves, csúszós úttest — <i>Voie détrempée, glissante</i>	125	66	82	61	207	127
Gondozatlan úttest — <i>Voie mal entretenue</i>	7	—	11	—	18	—
Egyéb — <i>Autres</i>	91	26	97	29	188	55
Együtt — <i>Ensemble</i>	403	115	492	127	895	242
Mindössze — Total général	6.394	4.660	4.546	2.248	10.940	6.908

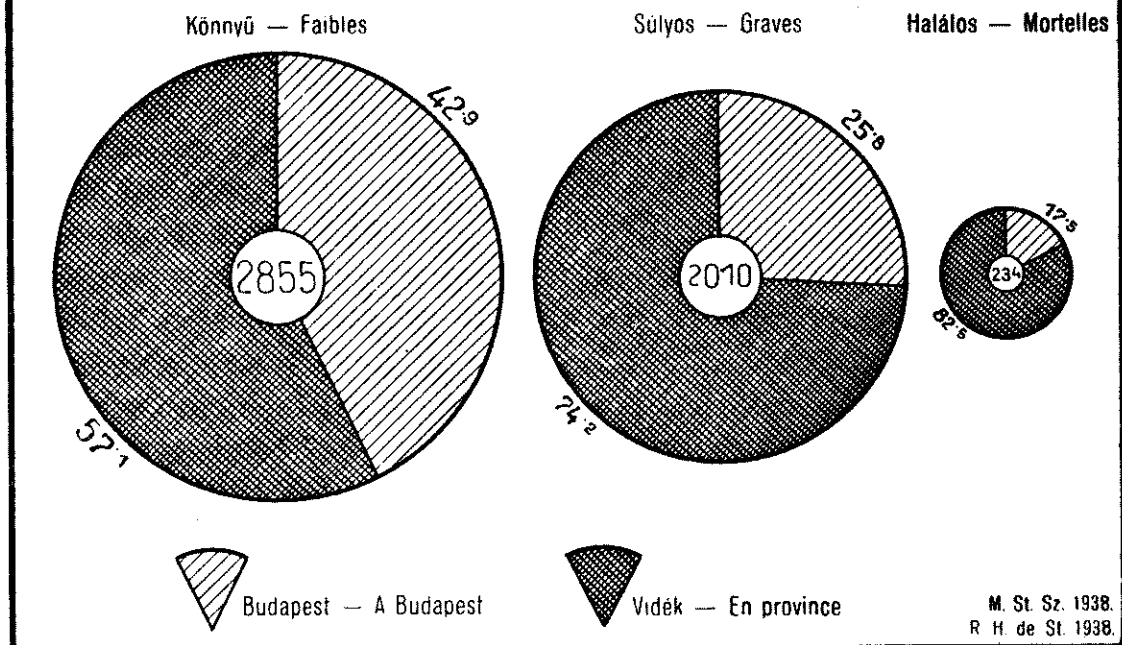
A fővárosban előfordult balesetek 56·6%-át a személygépkocsik, 16·2%-át a lófogatú járművek, 8·3%-át pedig a lábajtású kerékpárok okozták. Vidéken e három fajta jármű által előidézett balesetek száma eltérést mutat a fővárosétól, amennyiben azoknak 25·2%-a a személygépkocsikra, 27·6%-a a lófogatú járművekre és 25·4%-a pedig a lábajtású kerékpárokra esett.

A baleseteket okozó járművek vezetőire vonatkozó adataink azt mutatják, hogy az előző évi 28·4%-ról 34·6%-ra emelkedett az olyan eseteknek az aránya, melyeknél a személyautókat úrvezetők vezették, ezzel szemben a női vezetők aránya a baleseteket előidéző járművek vezetői között az előző évi 2·4%-ról 2·3%-ra csökkent. A balesetet előidéző járművek vezetőinek kora 10.054 esetben ismeretes. Ezek 3.718 esetben 31—40 éves, 3.300 esetben 21—30 éves, 1.657 esetben pedig a 41—50 éves korosztályból kerültek ki.

AZ ÁLDOZATOK SÉRÜLÉSÉNEK MÉRTÉKE.

BLESSURES CAUSÉES PAR LES ACCIDENTS.

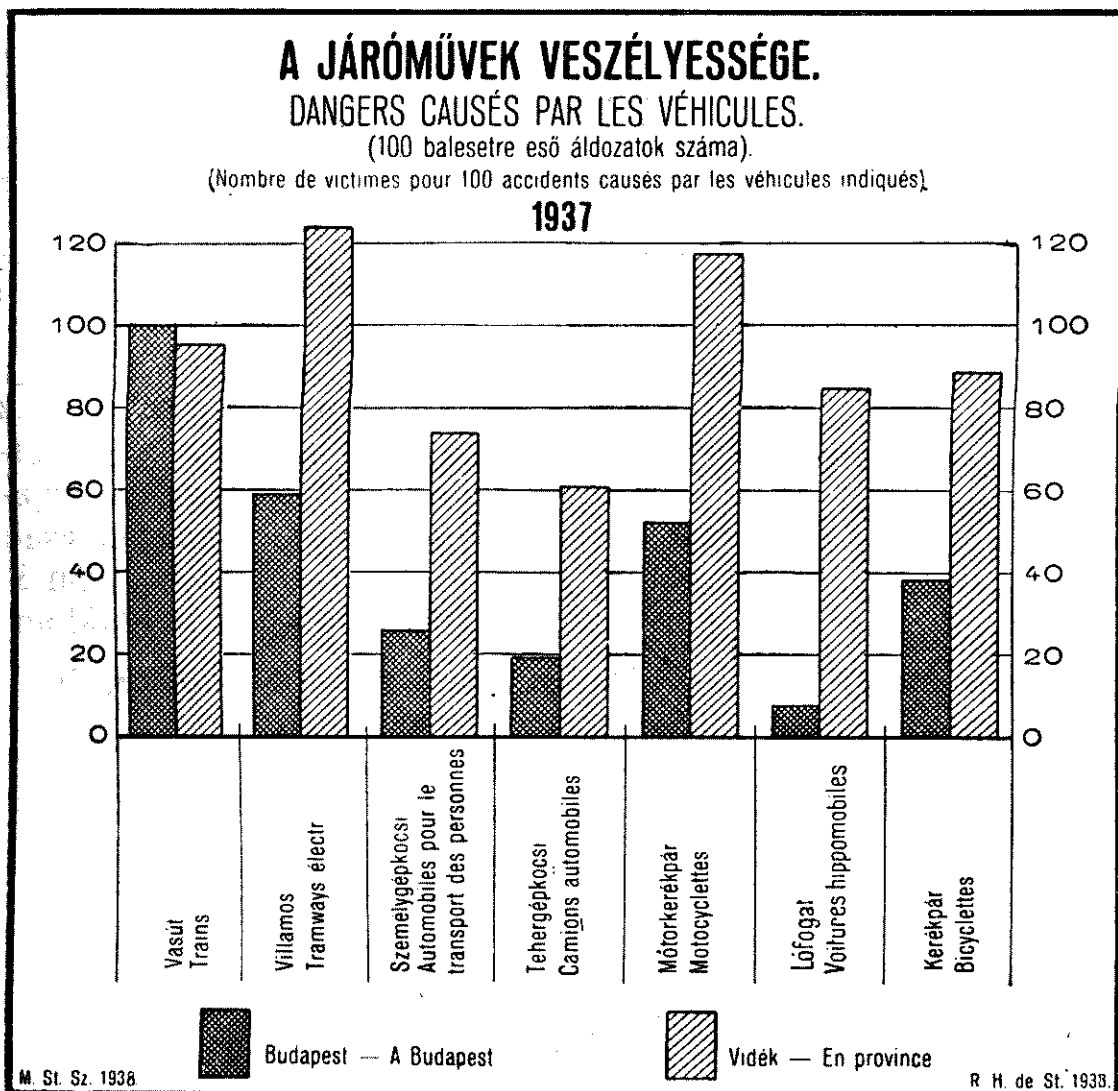
1937

M. St. Sz. 1938.
R. H. de St. 1938.

Az egyes korosztályok között az előző évvel szemben némi eltolódás mutatkozik, amennyiben a balesetek 32·8%-ánál 21—30 éves vezetők voltak, míg az előző évben arányuk 35·3%-ot tett. A 31—40 éves vezetők szerepeltek a balesetek 37·0%-ánál, míg az előző évben 35·4% esett e korcsoportra. A vezetők 41—50 évesek voltak a balesetek 16·5%-ánál, míg az előző évben ezek aránya 15·8% volt. A balesetek 7·1%-ánál 50 évnél idősebbek, 6·6%-ánál pedig 21 évnél fiatalabbak voltak a vezetők.

A közúti balesetek 43·1%-a személyek sérülésével járt, ami kedvezőbb az előző évi 43·8%-os aránynál. Az egyes járművek áldozatainak számát az alábbi kimutatás tartalmazza:

	Budapest	Vidék	Együtt
Vasutak	6	40	46
Villamosok	282	89	371
Személygépkocsik	1.009	754	1.763
Tehergépkocsik	96	234	330
Mótorkerékpárok	137	393	530
Lófogatok	89	943	1.032
Lábajtású kerékpárok	218	909	1.127
Egyéb és ismeretlen	11	48	59
Együt	1.848	3.410	5.258

A fővárosban a legtöbb sérülést a személygépkocsik, villamosok és lábajtású kerékpárok okozták, vidéken viszont a lófogatú járművek, a lábajtású kerékpárok és a személygépkocsik a leggyakrabban sérülést okozó járművek.

A sérülést szenvedett személyek közül a legtöbb maga a vezető, akiknek a száma az összes sérültek számának 41·5%-át tette az előző évi 42·8%-kal szemben. Az áldozatok 19·5%-a az utasok sorából került ki, részesezésük az előző évben 18·4%-ot tett. A megsérült gyalogosok 39·0%-kal szerepelnek az előző évi 38·8%-kal szemben. Mint látjuk, a három kategória megoszlása az előző évvel csaknem azonosan alakult.

A közúti balesetet szenvedett személyek 56·0%-a könnyen, 39·4%-a súlyosan és 4·6%-a halálosan sérült meg. A sebesülések természete a főváros és a vidék szerint külön-külön részletezve az alábbi megoszlást mutatja:

		Könnyű	Súlyos	Halálos	Ismeretlen	Együtt
Budapest	1936	1.266	586	54	80	1.986
	1937	1.225	518	41	64	1.848
Vidék	1936	1.466	1.334	178	101	3.079
	1937	1.630	1.492	193	95	3.410
Együtt	1936	2.732	1.920	232	181	5.065
	1937	2.855	2.010	234	159	5.258

A fővárosban mind a három kategóriába tartozó sérülések száma csökkent, ezzel szemben a vidéki forgalomban mind-egyik kategória jelentékeny emelkedést mutat. A sérültek 74·3%-a férfi (1936-ban 74·0%), 25·7%-a (1936-ban 26·0%) pedig nő volt. Korszerint csoportosítva az áldozatokat azt látjuk, hogy a sérültek közül a legtöbb a 21—30 éves volt, ezek aránya 23·9%-ot tesz az előző évi 25·6%-kal szemben. Ezt követi a 31—40 évesek csoportja 21·2%-kal (1936-ban 20·4%), majd az 50 éven felüliek következnek 18·6%-os részesezéssel (18·2%). A 41—50 évesek közül került ki a sérültek 12·9%-a (12·8%). A 10

éven aluliak részesezése 9·1%-ot (8·6%), a 16—20 éveseké 8·1%-ot (8·8%), a 11—15 éveseké pedig 6·2%-ot (5·6%) tett.

A balesetek során a fővárosban 85 ló pusztult el, vagy sérült meg az előző évi 112-vel szemben, vidéken viszont 296-ot tett az elpusztult, illetve megsérült lovak száma az előző évi 283-mal szemben. Az ország egész területén közúti balesetek következtében ezenkívül még 899 állat pusztult el, vagy sérült meg. A balesetek során az 1937. évben 7.639 jármű rongálódott meg többé-kevésbé, ebből 5.379 a főváros területén. Az előző évben a megrongálódott járművek száma 8.831 volt, amiből 6.759 esett a fővárosra. Az 1937. évben megrongálódott járművek közül 4.177 gépkocsi, 1.448 lábajtású kerékpár, 822 szekér, 685 vasúti vagy közúti vasúti jármű, 401 motor-kerékpár, 21 hintó volt.

A megsérült és elpusztult állatok és megrongálódott járművek értékét az alábbi táblázat tartalmazza:

	Budapest		Vidék		Együtt	
	db	kár-összeg P	db	kár-összeg P	db	kár-összeg P
1. Állatok:						
Ló	27	3.171	177	44.813	204	47.984
Egyéb	—	—	891	8.547	891	8.547
Együtt	27	3.171	1.068	53.360	1.095	56.531
2. Járművek:						
Vasúti vagy közúti vasúti jármű	189	3.355	8	212	197	3.567
Gépkocsi	641	67.937	692	469.262	1.373	537.199
Motor-kerékpár	27	4.559	152	18.361	179	22.920
Hintó	—	—	17	957	17	957
Szekér	86	3.358	322	16.836	408	20.194
Lábajtású kerékpár	143	3.427	558	14.969	701	18.396
Egyéb	19	358	18	2.143	37	2.501
Együtt	1.145	82.994	1.767	522.740	2.912	605.734

Ebben a kimutatásban csak azoknak az állatoknak és járműveknek az adatai vannak felvéve, amelyek kárösszege is bejelentésre került. Ezért ezek az adatok csak tájékoztató jellegűek és az esetek számának nem egészen felét foglalják magukban.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

A magyar nemzeti jövedelem megoszlása az adóstatistikák szerint.

La répartition du revenu national en Hongrie, d'après les statistiques des impôts.

Résumé. Pour calculer la répartition du revenu national en Hongrie, il faut, en consultant les statistiques de l'impôt sur le revenu, tenir compte du fait que les personnes assujetties à cet impôt ne représentent qu'une bien petite partie (en 1929, 8·8%) de la population active; que de cet impôt-là, sont exempts les fonctionnaires en activité ou en retraite; que les employés privés n'y sont assujettis que pour les traitements annuels dépassant 3.600 pengős; qu'on n'a pas de données sur l'impôt dit sur le gain, payé par les employés, lesquels devraient être également pris en considération, etc.

Parmi les 4 millions de membres de la population active, 350 mille étaient seulement assujettis en 1929 à l'impôt sur le revenu; et ce nombre ne s'élève qu'à 500 mille tout au plus si l'on tient compte des membres de famille ayant des revenus. Ainsi donc, dans la population active, 3 millions et demi de personnes n'étaient pas assujetties à l'impôt sur le revenu.

Toutefois, pour calculer la répartition du revenu national, on peut utiliser les statistiques des impôts, qui (tenant compte de la fraude fiscale et des revenus exempts d'impôt) renseignent sur environ 40% du revenu national.

*

Ha a magyar nemzeti jövedelmet szubjektív módszer segítségével akarnók megállapítani, akkor elsősorban az adóstatistikáknak a jövedelemadóra vonatkozó adatait kellene segítségül vennünk. A szubjektív módszer alkalmazása elkerülhetetlen mindannyiszor, amikor jövedelemmegoszlási számításokat akarunk végezni, mert az objektív számítási módszerek csak a nemzeti jövedelem globális összegének megközelítésére alkalmasak, míg e számítások részletadatai jövedelemmegoszlási adatoknak nem tekinthetők. Már pedig a nemzeti jövedelem globális adatai önmagukban vajmi keveset mondanak a jövedelemmegoszlásra vonatkozó részletezések nélkül.

A magyar jövedelemadóstatistika a nemzeti jövedelem megoszlására nézve nagyon kevés felvilágosítást adhat, mert hiszen a jövedelemadókötelesek száma a népességnek 1928—1929-ben is csak a 4%-át

érte el, azóta pedig ez a százalékos arány évről-évre esett és 1935—1936-ban már csak 2·3%-ot tett ki. Ha a jövedelemadót fizetők számát nem az egész népességhez, hanem csak a keresőkhöz viszonyítjuk, akkor is csak mintegy 8·8%-os arányt kapunk 1929-re és 5%-nál nem többet 1936-ra. A jövedelemadókiivetés szabályai szerint azonban a jövedelemadókötelesek nemcsak saját jövedelmük után adóznak, hanem a velük közös háztartásban élő családtagjaik jövedelmei után is, minélfogva a jövedelemadókötelesek számát elsősorban az összes fogyasztási, háztartási egységek, családok számához kell hasonlítani. Ez utóbbiak 2·8 milliós számának pedig a jövedelemadókötelesek 1929. évi 350 ezres létszáma a 12·5%-a, az 1936. évi 202 ezres számuk meg 7%-a. Ezek a százalékos arányszámok már több mint háromszorosai a jövedelemadóstatistikákban előforduló és az összes népesség százalékában kifejezett arányszámoknak. De még így is kétségtelen, hogy a magyar nemzeti jövedelem részeseinek csak egészen kis hányada az, amely jövedelemadót fizet.

A vagyonosak száma jóval kisebb a jövedelmet húzók számánál. Ennek megfelelően a vagyonadókötelesek száma is kisebb hányada az egész lakosságnak, mint a jövedelemadókötelesek száma. A magyar vagyonadókötelesek az egész népességnek legnagyobb hányadát 1929-ben tették ki 3·1%-kal, míg a jövedelemadókötelesek ugyanakkor az egész népességnek 4%-át érték el. Ha ellenben a vagyonadókötelesek számát az összes vagyonosakhoz, a jövedelemadókötelesek számát pedig az összes keresőkhöz viszonyítjuk, akkor azt találjuk, hogy a magyar vagyonadókötelesek száma a 2 millióra tehető összes vagyonosak számának 12%-át elérte 1929-ben, míg ugyanakkor a jövedelemadózők az összes keresőknek csak 8·8%-os hányadát tették ki. Mivel a vagyonadóra is érvényes szabály, hogy a vagyonadóköteles családfelek családtagjaik vagyona után is adóznak, feltehető, hogy a vagyonadókötelesek száma a vagyonos családoknak is nagyobb hányadát foglalja magában, mint

amekkora hányada a jövedelemadókötelesek száma a jövedelmet húzó családoknak. Ezért nem lehet meglepő, ha azt találjuk, hogy a vagyonadózók csekély számával ellentétben a vagyonadó alapja a nemzeti vagyonnak közel felét eléri, míg a jövedelemadóknak aránylag nagyobb száma ellenére is a jövedelemadóalap az 5 milliárd pengő körüli összegre becsülhető nemzeti jövedelemnek alig éri el az egyharmadát. Ebből következik, hogy a magyar jövedelemadóstatisztika kevesebb tanulsággal is szolgálhat, mint a magyar vagyonadóstatisztika, de azért a nemzeti jövedelem egyharmadára kiterjedő adatgyűjtés sem olyan, amelynek jelentőségét és értékét el lehetne hanyagolni. Ha pedig az 1929. évi nettó jövedelemadóalapot, 1.278 millió pengőt, adóeltitkolás címén, valamint az adómentes jövedelemrészekre való tekintettel is, mintegy 50%-kal felértékeljük, akkor kerekén 1.900 millió pengőt kapunk, ami a magyar nemzeti jövedelemnek már körülbelül 40%-a.

A magyar jövedelemadóstatisztika legjobban kidolgozott táblázatai az 1931—1934. évi adóstatisztikáknak az 50.000 pengőn felüli összjövedelmet húzó adózókról közölt összeállításai voltak. Az egyidejű vagyonadóstatisztikák ugyanezeknek az adózóknak vagyoni viszonyait ugyanezzel a részletességgel közölték, úgyhogy összehasonlítás volt tehető jövedelemforrásaik és vagyontárgyaik között is. Igaz ugyan, hogy az adózók száma, akikről ezek a táblázatok készültek, csak másfélezer körül volt, tehát a legnagyobb adózóknak csak egészen kis, legfelsőbb rétegére szorítkozott. Az 1933. és 1934. évi adóstatisztikában pedig meg sem található, hogy ezek a táblázatok tulajdonképpen hány adózóról szólnak. Az 50.000 pengőn felüli összjövedelem alatt bruttó adóalapot kellett érteni, amelyből még levonandók a magánjogi terhek, a már fizetett adók és az adómentes jövedelmek. Ezeket az igen különböző jellegű levonásokat az adóstatisztikák foglalkozási ágankint részletezték, de már a jövedelemforrások szerint való részletezésük hiányzott. Úgy a jövedelemadóstatisztika, mint a vagyonadóstatisztika is közölte az adóteher megoszlását foglalkozási ágak szerint, de nem jövedelemforrások, illetve vagyontárgyak szerint is. A táblázatok részletezése tehát tulajdonképpen csak a foglalkozási ágak szerint cso-

portosított adózók bruttó adóalapjának jövedelemforrások és vagyontárgyak szerint való részletezésére szorítkozott, de így is olyan tájékoztatást nyújthatott, amihez hasonló az adóstatisztikák többi részeiben hiába keresnénk. Sajnos, az összes adózókra vonatkozó táblázatok ebben az irányban nem nyertek továbbfejlesztést, sőt az 1935—1936. évi adóstatisztikákban még a nagy adózókra vonatkozó táblázatok is elmaradtak. Az 1933—1935. évi adóstatisztikákban a foglalkozási ágak szerint csoportosított összes adózók bruttó adóalapjai nagyság szerint aprólékosan vannak részletezve és külön ki vannak mutatva a Budapestre, a vidékre és az egész országra vonatkozó adatok. Az 1936. évi adóstatisztika ehelyett adótárgyak szerint csoportosítja a bruttó adóalapokat és csak az országos adatokat közli.

Amit a magyar jövedelemadóstatisztika kimutat, statisztikai szempontból legalább annyira kritizálható, mint az, amit nem mutat ki. Így sok kizárólag adóigazgatási szempontból érdekes részletnek közvételével zavarólag hat. Ilyen a változatlanul áthozott rögzített adók, az újonnan kivetett rögzíthető adók és az újonnan kivetett nem rögzíthető adók csoportja között tett megkülönböztetés. Az első két csoport a jövedelemadónál 10.000 pengő adóalapig, a vagyonadónál pedig 200.000 pengő adóalapig terjed, de mindkettőnek ezen belül adott egész részletezése csonka marad, mert a harmadik csoport első tétele 10.000 pengő jövedelemadóalapon és ugyanígy 200.000 pengő vagyonadóalapon alul nincs részletezve. Ilyen jellegű azonban az adókivetési eljárás különböző közbelső fokozatairól származó adatoknak párhuzamos szerepeltetése is, melyekről el lehet mondani, hogy a részletező adatok annál teljesebbek, minél ideiglenesebb az eredmény. A legrészletesebb adatok vannak megadva az I. fokú kivetés eredményéről, már sokkal kevésbé részletesek a II. fokú megállapítás adatai és úgyszólván minden részletezés híjával a helyesbített előírás adatai az év végéről. De nemcsak a részletezések csökkennek egyenes arányban az adókivetési eredmények véglegesekké válásával, hanem a közölt globális eredmények is, amit az 1936. évi jövedelemadóstatisztikából vett következő összeállítás világíthat meg:

Részletezés	I. fokú kivetés	II. fokú megállapítás	Évvégi előírás	Tényleges be- fizetés
Adózók száma . . .	202.308	198.672	.	.
Adóalap bruttó	945·85	930·93	.	.
Adóalap nettó	710·98	689·93	.	.
Összes adó . . .	39·66	.	37·50	38·68
Ebből:				
Alapadó	24·69	23·56	.	.
Rendkívüli pótlék	14·81	(14·14)	.	.
Bírság, stb.	0·16	.	.	.

Mivel a magyar jövedelemadó alól a tényleges és nyugdíjas közalkalmazottak teljesen, a magánalkalmazottak pedig évi 3.600 pengő illetményig mentesek, a jövedelemadóstatisztika adatainak szerves kiegészítését adhatná az alkalmazottak kereseti adójának statisztikája. Erről az utóbbi adónemről az adóstatisztikák használható részletezést nem közölnek. A többi egyenesadóval való kapcsolat is sok felvilágosítást nyújthatna, ha például meg lehetne állapítani, hogy a jövedelemadókötelesek milyen más egyenesadókat fizetnek és ha tudnók azt is, hogy a jövedelemadómentes adófizetők az egyes egyenesadókból mennyit fizetnek. Ebben az irányban a jövedelemadókötelesekre nézve lehetővé tenné az adatközlést az a körülmény, hogy a jövedelemadóalapról a tényleg fizetett közszolgáltatások levonásba kerülnek. Aból a tényből, hogy az 1936. évi adóstatisztika a földadókötelesek számát 2,073.604-nek, a házáadókötelesek számát 1,239.446-nak, az általános kereseti adókötelesek számát 500.333-nak mutatja ki, az alkalmazottak kereseti adójára kötelezettek számát pedig még ezeken felül kell számítani, mely szám ugyan kimutatva nincs, míg a jövedelemadókötelesek száma 202.308 volt, következtetni lehet arra, hogy az egyenesadófizetőknek is csak kis hányada az, amely jövedelemadót fizet.

Magyarország 4 millió főnyi kereső népességéből 1929-ben 350 ezer jövedelemadóköteles akadt. A jövedelmet húzó családtagok hozzászámításával ez a szám legfeljebb 500 ezerre kerekíthető fel. Marad tehát még 3 és félmillió kereső, aki a jövedelemadó alá nem esik. A társadalombiztosító intézeti (OTI, MABI, bányapénztári) tagok létszámából mintegy 800—900 ezer főt nyerünk, akik jövedelemadómentesek. Az ugyancsak jövedelemadómentes tényleges és nyugdíjas, polgári és katonai, közalkalmazottak száma 300—400 ezerre tehető. A mezőgazdasági keresők közül jö-

vedelemadómentesnek tekinthető 1.800—1.900 ezer kereső. A fennmaradó 400—500 ezer kereső tehát az önálló iparosokra, kereskedőkre, szabadfoglalkozásúakra és egyéb keresőkre esnek.

Az 1929. évre vonatkozóan kimutatott jövedelemadókötelesek száma a legnagyobb, amely az adóstatisztikákban egyáltalán előfordul. A jövedelemadóra vonatkozó összes adatok az 1929. évben a legnagyobbak, azóta pedig egész 1936-ig folytatódatosan és fokozatosan esnek. Az 1936. évben is csak az adóalapról és az adónál jelentkezik újabb emelkedés, az adózók számában ellenben még nem.

A jövedelemadókötelesek számának, a jövedelemadó alapjának és a jövedelemadónak az 1928—1936. év közé eső időben való alakulását az alábbi összeállítás szemléltetheti:

Év	Adókötelesek		Adóalap ²⁾ összege millió pengőben		Adó ³⁾ összege millió pengő	
	(absz. sz.)	% ¹⁾	bruttó alap	nettó alap		
1928	342.393	4·0	1.371·5	1.253·2	47·0	.
1929	349.994	4·0	1.448·1	1.278·0	48·6	.
1930	324.543	3·7	1.405·9	1.206·8	43·9	.
1931	310.709	3·6	1.346·4	1.126·5	39·8	.
1932	280.523	3·2	1.202·4	953·1	31·6	49·6
1933	239.764	2·7	1.024·4	786·0	25·2	40·1
1934	215.560	2·4	932·5	698·6	22·6	35·5
1935	204.529	2·3	907·0	672·1	23·5	35·2
1936	202.308	2·3	930·9	689·1	24·7	37·5

¹⁾ Az összes népesség százalékában. — ²⁾ Az adóalapok a másodfokú kivetés szerint vannak feltüntetve. — ³⁾ Az adók első hasábjára az eredeti adókulcs és az elsőfokú kivetés szerint, a második a felemelt adókulcs és a másodfokú kivetés helyesbített évvégi előírása szerint van feltüntetve.

Feltűnő, hogy az adóalap a gazdasági konjunktúrajavulást csak 1936-ban és akkor is csak igen szerény mértékben tükrözteti vissza.

A jövedelemadóra is érvényes, ami a vagyonadónál megállapítható, hogy az adózók túlnyomórésze és pedig szintén mintegy 95 százaléka a 10.000 pengőnél kisebb jövedelmű adózók közül kerül ki, ami arra vall, hogy a vagyonadózók és a jövedelemadózók személye között igen nagy eltérések nem lehetnek. A vagyonadóalapok és jövedelemadóalapok összehasonlítása tehát sok érdekes tanulságot nyújthat. A jövedelemadóknak a 10.000 pengő aluli és felüli adózókra való megosztása egyébként a következő volt az 1928—1935. évek között:

Év	Jövedelemadóók száma		Összesen
	10.000 P-ön aluli jövedelemmel	10.000 P-ön felüli	
1928	322.683	19.710	342.393
1929	330.611	19.383	349.994
1930	306.918	17.625	324.543
1931	294.090	16.619	310.709
1932	266.544	13.979	280.523
1933	229.489	10.275	239.764
1934	206.271	9.289	215.560
1935	195.691	8.838	204.529
1936	192.923	9.385	202.308

Az 1928., 1931., 1932., 1933—1935. évi adóstatistikák az adózóknak 10.000 pengőn felüli további tagozódását is megadják s így láthatjuk, hogy amíg ez utóbbiak közül 100.000 pengőn felüli jövedelem után adózó 1928-ban 216, 1931-ben pedig 447 akadt, addig ezek száma 1933-ban 40-re, 1934-ben 42-re, 1935-ben pedig 41-re apadt le. Az 1931. évi adóstatistika szerint 447 olyan adóköteles volt, akinek összjövedelme a 100.000 pengőt meghaladta, de ezek közül csak 137 fizetett tényleg 100.000 pengőn felüli jövedelem után jövedelemadót. Az 1932. évi adóstatistikából látható, hogy a 382 adóköteles közül, akinek 100.000 pengőn felüli összjövedelme volt, csak 74 fizetett jövedelemadót 100.000 pengőn felüli jövedelem után, úgyhogy az 1933—1935. évi adatokat csak az 1931. évi 137 és az 1932. évi 74 adózóval lehet összehasonlítani. A visszaesés így is szembetűnő.

Az 1931. évi adóstatistika szerint a három adózó csoportban az adózók száma és a bruttó adóalap (összes jövedelem), valamint a nettó adóalap (tulajdonképeni adóalap) pengőösszege ezer pengőben így alakult:

Adózó csoport	Adózók száma	Összes jövedelem	Adóalap
10.000 pengőn aluli jövedelemmel . . .	294.090	905.299	825.475
10.000—100.000 pengő között	16.172	380.888	295.528
100.000 pengőn felül	447	83.456	38.395
Összesen	310.709	1,369.643	1,159.398

Az 1933—1936. évi adóstatistikák egymás között további összehasonlításokat is lehetővé tesznek az adózók számának, valamint az adóalapoknak százalékos megoszlása tekintetében. Az adózók számának és jövedelemadóalapjainak százalékos meg-

oszlása tekintetében itt is mutatkozik az a természetes különbség a nagyobb jövedelműek javára, amelyet a vagyonadónál látunk, és pedig:

Részletezés	A d ó z ó k			Vissza- memő- leg adózó	Össze- sen
	-10.000	10.000- 100.000	100.000-		
	pengő adóalapig			m i l l i ó P	
1933 { Adózók	95.71	4.28	0.01	.	100.00
	Adóalap { bruttó	71.39	27.44	1.17	.
nettó		76.36	22.24	1.40	.
1934 { Adózók	95.69	4.29	0.02	.	100.00
	Adóalap { bruttó	71.85	26.69	1.39	0.07
nettó		75.74	23.25	0.92	0.09
1935 { Adózók	95.68	4.30	0.02	.	100.00
	Adóalap { bruttó	72.25	26.36	1.32	0.07
nettó		75.58	23.46	0.87	0.09
1936 { Adózók	95.36	2.60	2.04	.	100.00
	Adóalap { bruttó	70.60	27.32	2.01	0.07
nettó		73.39	24.75	1.78	0.08

Ugyanezeknek a csoportoknak a jövedelemadóalapja abszolút számokban és pedig bruttó értékben, vagyis a tehertételek levonása nélkül, továbbá nettó értékben, vagyis a tehertételek levonásával a következő volt:

Részletezés	A d ó z ó k			Vissza- memő- leg adózó	Össze- sen	
	-10.000	10.000- 100.000	100.000-			
	pengő adóalapig			m i l l i ó P		
1933 { Adóalap	bruttó	747.07	287.37	12.10	0.03	1.046.57
	nettó	623.80	186.58	6.56	0.02	816.96
1934 { Adóalap	bruttó	689.49	256.15	13.30	0.67	959.61
	nettó	555.44	170.52	6.77	0.63	733.36
1935 { Adóalap	bruttó	668.11	237.73	18.34	0.69	924.87
	nettó	527.03	163.67	6.03	0.60	697.33
1936 { Adóalap	bruttó	667.85	258.29	19.05	0.66	945.85
	nettó	524.86	176.01	9.55	0.56	710.98

Az itt feltüntetett adatok az illető évekre vonatkozó elsőfokú kivetésekől származnak. A másodfokú kivetés eredményéről részletezések nincsenek.

A jövedelemadóstatistika legtanulságosabb adatai az adóalap tárgyi és személyi megoszlásának különböző arányait tüntetik fel. A tárgyi jövedelemmegoszlás adatai egészen 1928-ig visszamenően rendelkezésre állanak, a személyi jövedelemmegoszlásra vonatkozó adatok ellenben csak az 1933—1935. évekre terjednek ki. Ezek az adatok azt mutatják, ami különben elvileg is csak eléggé természetes, hogy az

egyed adókötelezetteknek igen különböző tárgyú adóalapjaik vannak és ha ebben a tekintetben azokat a nagy eltéréseket nem is várhatjuk, amelyek a vagyonszállapnál mutatkoznak, kisebb mértékben ugyanazok az eltérések itt is jelentkeznek tárgyi és személyi megoszlás között. Így például a házbirtok és a tőkevagyon részesedése a jövedelemadóalapból jóval nagyobb, mint a házbirtokosok vagy tőkészek gyanánt felvett adózóké, a mezőgazdaság és a földbirtokosok-földbérlok aránya majdnem egybeesik, ugyanígy a szolgálati viszonyban állóké majdnem egyenlő a szolgálati viszony címén húzott jövedelem arányával. Ugyancsak feltűnő egyezés van a kereseti adó alá eső jövedelmek és foglalkozások arányszáma között.

A tárgyi és személyi jövedelemmegoszlás adatainak az 1933—1935. évre való összehasonlítása az elsőfokú kivétel alapján a következő eredménnyel jár, millió pengőben:

Adózó csoport	1933		1934		1935		1936	
	Tárgyi	Személyi	Tárgyi	Személyi	Tárgyi	Személyi	Tárgyi	Személyi
Mezőgazdaság	212.2	.	174.6	.	158.8	.	165.5	.
Földbirtokosok és földbérlok	.	259.6	.	211.3	.	192.6	.	0.8
Egyéb haszonbérlok	.	.	.	.	.	.	.	.
Házbirtok	258.2	.	236.9	.	226.0	.	225.1	.
Házbirtokosok	.	156.9	.	141.9	.	122.7	.	.
Kereseti adó alá eső kereset	267.4	.	260.5	.	260.3	.	265.	.
Kereskedők, iparosok, gyárosok, bányászok	.	255.0	.	245.3	.	250.3	.	.
Tőkevagyon	18.0	.	16.7	.	16.1	.	15.3	.
Tőkészek	.	3.4	.	4.1	.	3.9	.	.
Járadékosok	.	.	.	.	.	7.8	.	.
Tantiem	8.3	.	6.4	.	6.2	.	6.5	.
Tantiemesek	.	1.9	.	0.7	.	1.1	.	.
Szolgálati viszony	270.5	.	253.1	.	246.8	.	256.8	.
Szolgálati viszonyban állók	.	278.7	.	260.4	.	266.3	.	.
Egyéb jövedelem	12.0	.	11.4	.	10.7	.	11.3	.
Orvosok, ügyvédek, egyéb értelmiségiek, egyéb foglalkozásúak	.	91.1	.	95.9	.	79.4	.	.
Összesen	1.046.6	1.046.6	959.6	959.6	924.9	924.9	945.9	.

1) Hiányzik az adóstatistikából.

A tárgyi jövedelemmegoszlás adatai, amelyekről említettük, hogy egészen az 1928. évig visszamenően megvannak, világosan mutatják a mezőgazdaság csökkenő jövedelemadóalapját, míg a többiek közül különösen a házbirtok, a tőkevagyon és a szolgálati viszony az, amely a jövedelemadóalapját meg tudta tartani. Az adatok millió pengőben a következők:

Év	Mezőgazdaság	Házbirtok	Kereset	Tőkevagyon	Tantiem	Szolgálati viszony	Egyéb jövedelem
1928	443.9	193.2	422.3	16.5	11.4	271.0	13.2
1929	434.6	253.0	407.5	18.7	13.5	308.9	11.9
1930	382.3	273.1	367.4	19.2	14.3	337.6	11.9
1931	330.7	289.3	332.4	21.0	14.0	348.3	10.7
1932	264.1	280.7	296.4	21.7	11.1	317.3	11.1
1933	210.2	254.3	255.3	16.8	8.3	268.8	10.8
1934	174.4	230.1	244.3	15.3	6.4	251.4	10.2
1935	157.7	223.5	248.7	15.4	6.1	245.6	10.0
1936	164.8	223.5	255.4	14.8	6.5	255.8	10.0

Az irányzatot még jobban mutatja, ha az adatok százalékos megoszlását tüntetjük fel. Százalékosan ugyanis a megoszlás a következő:

Év	Mezőgazdaság	Házbirtok	Kereset	Tőkevagyon	Tantiem	Szolgálati viszony	Egyéb jövedelem
1928	32.4	14.1	30.8	1.2	0.8	19.8	0.9
1929	30.0	17.5	28.1	1.3	0.9	21.4	0.8
1930	27.2	19.4	26.2	1.4	1.0	24.0	0.8
1931	24.6	21.5	24.7	1.5	1.0	25.9	0.8
1932	22.0	23.3	24.7	1.8	0.9	26.4	0.9
1933	20.6	24.8	24.9	1.6	0.8	26.3	1.0
1934	18.7	24.7	26.2	1.6	0.7	27.0	1.1
1935	17.4	24.6	27.4	1.7	0.7	27.1	1.1
1936	17.7	24.0	27.4	1.6	0.7	27.5	1.1

Úgy a fenti abszolút adatok, mint a százalékos megoszlás is az illető évekre vonatkozó másodfokú megállapításon alapszanak.

Az adóstatistikának a jövedelemadóalap egész összegének részletes személyi megoszlására vonatkozóan csak az 1933—1935. évre vannak adatai. Az összes jövedelemadózó abszolút száma és százalékos arányszáma az egyes foglalkozások szerint az említett három év alatt a következőképpen alakult:

Jövedelemadózó	1933		1934		1935	
	a d ó z ó k					
	száma	%	száma	%	száma	%
Földbirtokosok	87.580	36.53	68.216	31.65	60.507	29.58
Földbérlok	3.111	1.30	2.569	1.19	2.335	1.14
Egyéb haszonbérlok	.	.	.	.	203	0.10
Házbirtokosok	22.154	9.24	20.422	9.47	18.093	8.85
Iparosok	38.434	16.03	35.234	16.35	36.349	17.77
Gyárosok	562	0.23	582	0.27	609	0.30
Bányászok	.	.	.	.	38	0.02
Kereskedők	32.527	13.57	33.712	15.64	31.907	15.60
Tőketulajdonosok	563	0.24	710	0.33	788	0.38
Tantiemesek	204	0.09	174	0.08	176	0.09
Járadékosok	.	.	.	.	2.126	1.04
Orvosok	5.207	2.17	5.281	2.45	5.463	2.67
Ügyvédek	4.827	2.01	4.838	2.24	4.828	2.36
Egyéb értelmiségiek	4.557	1.90	5.262	2.44	5.022	2.45
Szolgálati viszonyban állók	36.716	15.31	34.211	15.87	34.679	16.96
Egyéb foglalkozásúak	3.322	1.38	4.349	2.02	1.406	0.69
Összesen	239.764	100.00	215.560	100.00	204.529	100.00

1. Jövedelemadó.

Jövedelemadózó	Adózók száma Nombre des contribuables		Bruttó adóalap Base brute de l'impôt		Nettó adóalap Base nette de l'impôt		Adózók száma Nombre des contribuables		Bruttó adóalap Base brute de l'impôt			
	10.000 pengő adóalapon — base d'impôt						10.000 pengő adóalapon —					
	alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.		
	à 10.000 pengős						à 10.000					
Magyarországon — En Hongrie						Budapesten —						
1933												
Földbirtokosok	86.449	1.131	202.158	47.277	171.947	24.053	735	177	8.814	9.748		
Földbérlet	3.027	84	8.182	1.957	7.272	1.525	220	8	729	360		
Egyéb hasznobérlet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Házbirtokosok	20.548	1.606	90.241	66.627	52.823	31.938	7.381	1.287	44.740	58.617		
Iparosok	37.673	761	99.570	16.817	89.663	12.542	13.393	505	39.306	12.501		
Gyárosok	354	208	2.080	6.844	1.740	5.007	193	141	1.154	4.997		
Bányászok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Kereskedők	31.148	1.379	97.760	31.968	86.996	24.263	12.743	903	42.208	22.863		
Tőketulajdonosok	514	49	1.933	1.488	1.656	1.193	287	29	1.070	982		
Tatiémések	168	36	768	1.127	530	660	80	32	388	1.027		
Járadékosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Orvosok	5.036	171	18.112	4.726	14.702	2.801	2.020	156	7.997	4.463		
Ügyvédek	4.512	315	18.542	8.299	15.507	5.689	2.306	236	9.452	6.844		
Egyéb értelmiségek	4.193	364	17.494	9.169	14.952	6.185	2.324	300	10.087	8.066		
Szolg. viszonyban állók	32.706	4.010	179.529	99.126	157.494	74.539	19.532	3.129	109.354	82.044		
Egyéb foglalkozásúak	3.161	161	10.727	4.044	8.536	2.745	2.151	136	7.286	3.433		
Összesen	229.489	10.275	747.096	299.469	623.818	193.140	63.365	7.039	282.585	215.945		
1934												
Földbirtokosok	67.232	984	157.001	45.194	127.940	23.709	598	173	5.597	10.236		
Földbérlet	2.475	94	7.027	2.098	6.110	1.717	234	7	719	218		
Egyéb hasznobérlet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Házbirtokosok	19.069	1.353	90.611	51.277	50.657	25.329	7.719	1.108	49.659	44.656		
Iparosok	34.539	695	90.398	16.014	80.451	11.915	13.424	487	38.517	12.165		
Gyárosok	396	186	2.393	5.768	1.801	4.411	201	125	1.377	3.616		
Bányászok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Kereskedők	32.333	1.379	98.207	32.491	86.224	25.362	13.289	914	42.159	23.255		
Tőketulajdonosok	644	66	2.245	1.822	1.896	1.150	395	48	1.427	1.302		
Tatiémések	166	8	616	149	498	113	80	2	324	58		
Járadékosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Orvosok	5.143	138	18.176	3.737	14.226	2.181	2.169	112	8.472	3.273		
Ügyvédek	4.548	290	18.300	7.424	14.925	5.506	2.357	236	9.744	6.298		
Egyéb értelmiségek	4.920	342	20.898	8.751	17.519	6.081	3.128	292	13.667	7.926		
Szolg. viszonyban állók	30.603	3.608	169.577	90.820	141.731	67.026	17.262	2.880	98.601	76.649		
Egyéb foglalkozásúak	4.203	146	14.713	3.904	12.090	2.783	3.119	120	11.628	3.263		
Összesen	206.271	9.289	690.162	269.449	556.068	177.283	63.975	6.504	281.891	192.915		
1935												
Földbirtokosok	59.569	938	141.182	42.878	2.074	2.179	625	158	5.521	8.895		
Földbérlet	2.254	81	6.577	1.955	115	121	180	3	429	61		
Egyéb hasznobérlet	195	8	622	148	11	7	60	6	223	118		
Házbirtokosok	16.993	1.100	81.617	41.084	940	1.245	7.963	968	49.516	37.160		
Iparosok	35.660	689	95.216	15.603	1.623	668	13.588	467	38.688	11.547		
Gyárosok	405	204	2.736	8.263	70	615	203	108	1.526	4.608		
Bányászok	29	9	93	239	1	12	1	1	1	24		
Kereskedők	30.541	1.366	94.809	33.318	1.776	1.590	12.667	896	40.562	23.625		
Tőketulajdonosok	749	39	2.757	1.204	52	70	545	27	1.961	823		
Tatiémések	164	12	761	306	12	14	110	8	506	208		
Járadékosok	2.054	72	6.262	1.593	122	93	1.515	60	4.768	1.366		
Orvosok	5.337	126	19.459	3.696	304	118	2.173	106	8.878	3.260		
Ügyvédek	4.550	278	18.386	7.380	336	314	2.304	238	9.394	6.510		
Egyéb értelmiségek	4.780	242	19.335	6.138	381	291	2.972	195	11.955	5.264		
Szolg. viszonyban állók	31.042	3.637	174.990	91.290	3.947	4.270	17.752	2.910	105.488	77.156		
Egyéb foglalkozásúak	1.369	37	3.995	978	78	40	706	17	2.166	423		
Összesen	195.691	8.838	668.797	256.073	11.842	11.647	63.364	6.168	281.582	181.048		

*) Nettó adóalap hiányában a jövedelemadó van felvéve.

Impôt sur le revenu.

Nettó adóalap Base nette de l'impôt		Adózók száma Nombre des contribuables		Bruttó adóalap Base brute de l'impôt		Nettó adóalap Base nette de l'impôt		Assujettis à cet impôt
base d'impôt		10.000 pengő adóalapon — base d'impôt						
alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.	alul infér.	felül supér.	
p e n g ő s		à 10.000 p e n g ő s						
A Budapest		Vidéken — En province						
								1933
2.041	4.620	85.714	954	193.344	37.529	169.906	19.433	Propriétaires fonciers
617	178	2.807	76	7.453	1.597	6.655	1.347	Fermiers de terres
—	—	—	—	—	—	—	—	Autres fermiers
23.223	27.205	13.167	319	45.501	8.010	29.600	4.733	Propriétaires de maison
35.517	8.797	24.280	256	60.264	4.316	54.146	3.745	Industriels
1.026	3.414	161	67	926	1.847	714	1.593	Fabricants
—	—	—	—	—	—	—	—	Exploitants de mines
38.075	16.897	18.405	476	55.552	9.105	48.921	7.366	Marchands
928	773	227	20	863	506	728	420	Capitalistes
276	575	88	4	380	100	254	85	Contribuables recevant des tantièmes
—	—	—	—	—	—	—	—	Rentiers
6.656	2.610	3.016	15	10.115	263	8.046	191	Médecins
8.016	4.570	2.206	79	9.090	1.455	7.491	1.119	Avocats
8.631	5.301	1.869	64	7.407	1.103	6.321	884	Autres membres de la classe instr.
97.691	60.589	13.174	881	70.175	17.082	59.803	13.950	Employés
6.330	2.238	1.010	25	3.441	611	2.206	507	Contribuab. exerçant d'autres prof.
229.027	137.767	166.124	3.236	464.511	83.524	394.791	55.373	
								1934
1.336	5.290	66.634	811	151.404	34.958	126.604	18.419	Propriétaires fonciers
613	127	2.241	87	6.309	1.880	5.497	1.590	Fermiers de terres
—	—	—	—	—	—	—	—	Autres fermiers
24.824	21.376	11.350	245	40.952	6.621	25.833	3.953	Propriétaires de maison
34.337	8.678	21.115	208	51.881	3.849	46.114	3.237	Industriels
1.045	2.726	195	61	1.016	2.152	756	1.685	Fabricants
—	—	—	—	—	—	—	—	Exploitants de mines
38.237	17.805	19.044	465	56.048	9.236	47.987	7.557	Marchands
1.212	764	249	18	818	520	684	386	Capitalistes
279	43	86	6	292	91	219	70	Contribuables recevant des tantièmes
—	—	—	—	—	—	—	—	Rentiers
6.789	1.868	2.974	26	9.704	464	7.437	313	Médecins
8.119	4.601	2.191	54	8.556	1.126	6.806	905	Avocats
11.568	5.417	1.792	50	7.230	825	5.951	664	Autres membres de la classe instr.
84.990	55.716	13.341	728	70.976	14.171	56.741	11.310	Employés
9.422	2.233	1.084	26	3.085	641	2.668	550	Contribuab. exerçant d'autres prof.
222.771	126.644	142.296	2.785	408.271	76.534	333.297	50.639	
								1935
*)	*)					*)	*)	
123	505	58.944	780	135.660	33.984	1.951	1.675	Propriétaires fonciers
6	2	2.074	78	6.148	1.894	109	118	Fermiers de terres
4	6	135	2	400	30	7	1	Autres fermiers
598	1.123	9.030	132	32.101	3.923	342	122	Propriétaires de maison
717	491	22.072	222	56.528	4.056	906	177	Industriels
42	311	202	96	1.210	3.654	28	304	Fabricants
0	1	28	8	92	215	1	12	Exploitants de mines
817	1.169	17.874	470	54.246	9.694	959	421	Marchands
41	48	204	12	796	382	12	22	Capitalistes
9	8	54	4	254	98	3	7	Contribuables recevant des tantièmes
96	81	539	12	1.494	227	26	12	Rentiers
158	105	3.164	20	10.582	435	146	13	Médecins
183	278	2.246	40	8.992	870	153	36	Avocats
240	255	1.808	47	7.380	874	141	36	Autres membres de la classe instr.
2.516	3.709	13.290	727	69.503	14.134	1.430	560	Employés
45	20	663	20	1.829	555	33	19	Contribuab. exerçant d'autres prof.
5.595	8.112	132.327	2.670	387.215	75.025	6.247	3.535	

*) A défaut de renseignements sur la base nette de l'impôt, c'est l'impôt sur le revenu qui est pris en considération.

Ugyanezeknek az adózóknak jövedelemadóalapja a bruttó jövedelem abszolút nagysága és százalékos megoszlása szerint az 1933—1935. évben az elsőfokú megállapítás alapján a következő volt, az abszolút számoknál millió pengőkben:

Jövedelemadózók	1933		1934		1935	
	A d ó a l a p					
	millió P	%	millió P	%	millió P	%
Földbirtokosok . . .	249.4	23.83	202.2	21.07	184.1	19.90
Földbérlet	10.2	0.97	9.1	0.95	8.5	0.92
Egyéb haszonbérlet . . .	.	.	.	.	0.8	0.08
Házbirtokosok . . .	156.9	14.99	141.9	14.79	122.7	13.27
Iparosok	116.4	11.12	106.4	11.09	110.8	11.98
Gyárosok	8.9	0.85	8.2	0.85	11.0	1.19
Bányászok	.	.	.	.	0.4	0.04
Kereskedők	129.7	12.40	130.7	13.62	128.1	13.85
Tőketulajdonosok . . .	3.4	0.32	4.1	0.42	3.9	0.43
Tantiémesek	1.9	0.18	0.7	0.08	1.1	0.12
Járadékosok	.	.	.	.	7.8	0.85
Orvosok	22.8	2.18	21.9	2.28	23.1	2.50
Ügyvédek	26.8	2.56	25.7	2.68	25.8	2.79
Egyéb értelmiségek . . .	26.7	2.55	29.7	3.09	25.5	2.75
Szolgálati viszonyban állók	278.7	26.64	260.4	27.14	266.3	28.79
Egyéb foglalkozásúak	14.8	1.41	18.6	1.94	5.0	0.54
Összesen	1.046.6	100.00	959.6	100.00	924.9	100.00

A nettó jövedelemadóalap csak az 1933—1934. évről van kimutatva, ezért az 1935.

évre ehelyett a kivetett jövedelemadó százalékos megoszlását közöljük:

Jövedelemadózók	1933		1934		1935
	A d ó a l a p				
	millió P	%	millió P	%	Adó % ^a
Földbirtokosok . . .	196.0	23.99	151.7	20.68	18.11
Földbérlet	8.8	1.08	7.8	1.07	1.01
Egyéb haszonbérlet . . .	.	.	.	.	0.08
Házbirtokosok . . .	84.8	10.38	76.0	10.36	9.30
Iparosok	102.2	12.51	92.4	12.59	9.75
Gyárosok	6.7	0.83	6.2	0.85	2.92
Bányászok	.	.	.	.	0.06
Kereskedők	111.3	13.61	111.6	15.22	14.33
Tőketulajdonosok . . .	2.9	0.35	3.0	0.41	0.52
Tantiémesek	1.2	0.15	0.6	0.08	0.11
Járadékosok	.	.	.	.	0.90
Orvosok	17.5	2.14	16.4	2.24	1.80
Ügyvédek	21.2	2.59	20.4	2.78	2.77
Egyéb értelmiségek . . .	21.1	2.59	23.6	3.22	2.86
Szolgálati viszonyban állók	232.0	28.40	208.8	28.47	34.98
Egyéb foglalkozás	11.3	1.38	14.9	2.03	0.50
Összesen	817.0	100.00	733.4	100.00	100.00

A személyi megoszlás adatait azért vagyunk kénytelenek az elsőfokú megállapítás alapján közölni, mert az adóstatisztikáknak a személyi megoszlásra vonatko-

2. Jövedelemadó. 1936. Országos eredmény.

Impôt sur le revenu. 1936. Résultats pour la Hongrie entière.

Jövedelemforrás <i>Sources de revenus</i>	Hány adókötelesnek van ebből eredő jövedelme <i>Combien de contribuables avaient-ils un revenu servant de base audit impôt et</i>		Bruttó adóalap ezer pengőben <i>Base brute d'impôt, en milliers de pengős,</i>		Jövedelemadó ezer pengőben — <i>Impôt sur le revenu, en milliers de pengős, ayant pour base un revenu</i>	
	<i>infér.</i>	<i>supér.</i>	<i>infér.</i>	<i>supér.</i>	<i>de moins de</i>	<i>de plus de</i>
	10.000 pengő adóalapon		10.000 pengő adóalapon		10.000 pengő adóalapon	
	alul	felül	alul	felül	alul	felül
	<i>à 10.000 pengős</i>		<i>à 10.000 pengős</i>		<i>10.000 pengős</i>	
Földbirtok — <i>Propriété foncière</i>	80.458	2.320	124.951	40.516	1.988	2.160
Földhaszonbérlet — <i>Fermage de terres</i>	8.935	308	8.230	2.831	157	163
Egyéb haszonbérlet — <i>Autres fermages</i>	523	35	955	280	20	17
Házbirtok — <i>Maison</i>	114.088	6.162	138.135	86.918	1.894	3.214
Kézműipar — <i>Métier manuel</i>	42.080	1.156	76.902	14.833	1.400	896
Gyárilpar — <i>Industrie manufacturière</i>	387	332	1.860	6.307	49	470
Bányászat — <i>Exploitation minière</i>	99	22	241	362	5	26
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	33.812	1.678	78.436	25.085	1.547	1.391
Tőketulajdon — <i>Capital</i>	6.201	2.306	6.343	8.954	165	622
Tantiém — <i>Tantièmes</i>	2.220	1.469	2.091	4.389	31	145
Járadék — <i>Rente</i>	2.230	189	4.275	1.575	73	88
Orvosi foglalkozás — <i>Profession médicale</i>	5.405	158	11.867	1.159	199	51
Ügyvédi foglalkozás — <i>Profession d'avocat</i>	4.571	275	12.200	3.213	228	164
Egyéb értelmiségi foglalkozás — <i>Autres professions de gens instruits</i>	4.256	328	11.010	3.808	215	185
Szolgálati viszony — <i>Emploi</i>	38.483	4.000	184.017	72.820	3.592	3.185
Egyéb jövedelemforrás — <i>Autres sources de revenus</i>	4.219	543	6.993	4.297	136	264
Összesen — <i>Total</i>	(192.923)	(9.385)	668.506	277.347	11.699	12.991

zóna más adatai nincsenek. Ezért kell a tárgyi megoszlásnak is az elsőfokú megállapítás szerinti adatait figyelembe venni, mielőtt ezeket a személyi megoszlás adataival akarjuk párhuzamba állítani.

Végezetül összeállítottuk az 1933—1935. évi adóstatistikákból az adózók számát és a bruttó, valamint nettó adóalap nagyságát országosan, valamint Budapestre és a vidékre vonatkozóan foglalkozási ágaként kis és nagy adózók szerint elülönítve

és pedig 10.000 pengő adóalapon alul és felül. Az adatok a magyar nemzeti jövedelem megoszlása tekintetében számos érdekes felvilágosítással szolgálnak és pedig nemcsak a foglalkozási megoszlás, valamint az adóalapok nagysága tekintetében, hanem területi megoszlás szempontjából is. Sajnos, az 1936. évi adóstatistika ezek helyett csak egy hiányos táblázat összeállítását teszi lehetővé.

Neubauer Gyula dr.

SZELLEMI, ERKÖLCSI ÉLET

A sokgyermekes családok és a főiskola.

Les familles nombreuses et l'enseignement supérieur.

Résumé. Plus le chiffre des naissances baisse dans le monde, plus il faut honorer les familles avec beaucoup d'enfants, puisque ce sont surtout ces familles qui élèvent les nouvelles générations.

Malgré cela, les familles avec beaucoup d'enfants se trouvent dans une situation matérielle moins bonne que les familles comptant peu ou pas d'enfants du tout. Dans ce travail, on s'est proposé de signaler un seul des aspects de leur situation défavorable, en ce qui concerne notamment l'instruction supérieure à donner aux enfants.

En Hongrie, on recueille depuis l'année scolaire 1930—1931 sur la totalité des étudiants des écoles supérieures des renseignements relatifs aux familles dont ils sortent (voir Tableau 1). La documentation ainsi obtenue sur plusieurs années montre que la proportion des étudiants appartenant aux familles nombreuses est en baisse.

L'examen de détail permet de déterminer la proportion des étudiants de première année qui poussent leurs études jusqu'à la fin, c'est-à-dire jusqu'en quatrième année (Tableau 2). Là aussi, on constate que les enfants des familles nombreuses sont dans une situation plus difficile que les autres. Tandis que la proportion en question est de 54,2% dans le cas des familles à un ou deux enfants, elle est de 45,1% seulement dans le cas des familles à huit enfants ou plus.

Pour avoir une idée du bénéfice que les familles nombreuses tirent de l'enseignement supérieur, nous avons rapporté le nombre des étudiants non pas au nombre total des familles, mais au nombre des familles qui, vu l'âge des parents et la durée du mariage, pourraient envoyer des enfants aux écoles supérieures. Nous avons donc

pris les mariages où la mère est âgée de 40 à 60 ans et où le mariage dure depuis 20 ans au moins; nous avons fait ensuite un classement par profession, sur le modèle des statistiques établies pour la jeunesse universitaire (Tableau 3). Cela étant, nous avons comparé le nombre des étudiants — dans chaque catégorie — au nombre des familles (Tableau 4/b), ensuite au nombre des enfants issus des familles considérées (Tableau 5/b). La seconde des comparaisons conduit à des résultats plus justes, car la même famille peut envoyer plusieurs enfants faire leurs études supérieures. La conclusion qui s'en dégage nettement est que plus la famille compte d'enfants, moins elle a la possibilité de leur donner l'instruction supérieure. Dans l'ensemble des enfants uniques, 3,25% arrivent aux Universités et écoles supérieures; parmi les jeunes gens ayant au moins six frères ou sœurs, 0,31% font des études supérieures. La proportion générale est de 0,96%, mais d'une catégorie de professions à l'autre, on trouve des différences énormes: dans le cas des professions intellectuelles, la proportion s'élève à 9,19%; dans le cas de l'agriculture, elle est de 0,20% seulement.

*

A születések állandóan mutatózó csökkenése mellett mindig kevesebb lesz azoknak a családoknak a száma, amelyek sok gyermeket hoznak életre, illetőleg nevelnek fel. Ennélfogva mindig nagyobb és nagyobb értékük és jelentőségük lesz a sokgyermekes családoknak a nemzet jövő fejlődése,

zóna más adatai nincsenek. Ezért kell a tárgyi megoszlásnak is az elsőfokú megállapítás szerinti adatait figyelembe vennünk, mielőtt ezeket a személyi megoszlás adataival akarjuk párhuzamba állítani.

Végezetül összeállítottuk az 1933—1935. évi adóstatistikákból az adózók számát és a bruttó, valamint nettó adóalap nagyságát országosan, valamint Budapestre és a vidékre vonatkozóan foglalkozási ágaként kis és nagy adózók szerint elülönítve

és pedig 10.000 pengő adóalapon alul és felül. Az adatok a magyar nemzeti jövedelem megoszlása tekintetében számos érdekes felvilágosítással szolgálnak és pedig nemcsak a foglalkozási megoszlás, valamint az adóalapok nagysága tekintetében, hanem területi megoszlás szempontjából is. Sajnos, az 1936. évi adóstatistika ezek helyett csak egy hiányos táblázat összeállítását teszi lehetővé.

Neubauer Gyula dr.

SZELLEMI, ERKÖLCSI ÉLET

A sokgyermekes családok és a főiskola.

Les familles nombreuses et l'enseignement supérieur.

Résumé. Plus le chiffre des naissances baisse dans le monde, plus il faut honorer les familles avec beaucoup d'enfants, puisque ce sont surtout ces familles qui élèvent les nouvelles générations.

Malgré cela, les familles avec beaucoup d'enfants se trouvent dans une situation matérielle moins bonne que les familles comptant peu ou pas d'enfants du tout. Dans ce travail, on s'est proposé de signaler un seul des aspects de leur situation défavorable, en ce qui concerne notamment l'instruction supérieure à donner aux enfants.

En Hongrie, on recueille depuis l'année scolaire 1930—1931 sur la totalité des étudiants des écoles supérieures des renseignements relatifs aux familles dont ils sortent (voir Tableau 1). La documentation ainsi obtenue sur plusieurs années montre que la proportion des étudiants appartenant aux familles nombreuses est en baisse.

L'examen de détail permet de déterminer la proportion des étudiants de première année qui poussent leurs études jusqu'à la fin, c'est-à-dire jusqu'en quatrième année (Tableau 2). Là aussi, on constate que les enfants des familles nombreuses sont dans une situation plus difficile que les autres. Tandis que la proportion en question est de 54,2% dans le cas des familles à un ou deux enfants, elle est de 45,1% seulement dans le cas des familles à huit enfants ou plus.

Pour avoir une idée du bénéfice que les familles nombreuses tirent de l'enseignement supérieur, nous avons rapporté le nombre des étudiants non pas au nombre total des familles, mais au nombre des familles qui, vu l'âge des parents et la durée du mariage, pourraient envoyer des enfants aux écoles supérieures. Nous avons donc

pris les mariages où la mère est âgée de 40 à 60 ans et où le mariage dure depuis 20 ans au moins; nous avons fait ensuite un classement par profession, sur le modèle des statistiques établies pour la jeunesse universitaire (Tableau 3). Cela étant, nous avons comparé le nombre des étudiants — dans chaque catégorie — au nombre des familles (Tableau 4/b), ensuite au nombre des enfants issus des familles considérées (Tableau 5/b). La seconde des comparaisons conduit à des résultats plus justes, car la même famille peut envoyer plusieurs enfants faire leurs études supérieures. La conclusion qui s'en dégage nettement est que plus la famille compte d'enfants, moins elle a la possibilité de leur donner l'instruction supérieure. Dans l'ensemble des enfants uniques, 3,25% arrivent aux Universités et écoles supérieures; parmi les jeunes gens ayant au moins six frères ou sœurs, 0,31% font des études supérieures. La proportion générale est de 0,96%, mais d'une catégorie de professions à l'autre, on trouve des différences énormes: dans le cas des professions intellectuelles, la proportion s'élève à 9,19%; dans le cas de l'agriculture, elle est de 0,20% seulement.

*

A születések állandóan mutatózó csökkenése mellett mindig kevesebb lesz azoknak a családoknak a száma, amelyek sok gyermeket hoznak életre, illetőleg nevelnek fel. Ennélfogva mindig nagyobb és nagyobb értékük és jelentőségük lesz a sokgyermekes családoknak a nemzet jövő fejlődése,

sőt — most már mondhatni — léte és fennmaradása szempontjából. Hiszen ma már az a helyzet, hogy a legutolsó népszámlálás szerint kimutatott 1,880.000 családból csupán 673.000 család az, amely három vagy több élő gyermekkel bír. Minthogy a népszaporodás csak a három gyermeknél kezdődik, ez azt jelenti, hogy a családok közül tulajdonképpen nem sokkal több, mint egy harmadrész vesz részt a nemzet szaporításában, a többi kétharmad részben csak a statusquót tartja fenn, részben pedig — a gyermektelenek és az egy-gyermekesek — egyenesen fogyasztják a nemzetet, mert maguk helyett kevesebb utódot állítanak. Tulajdonképpen tehát a sokgyermekes családok viszik előre a nemzetet, átvállalván a terhet még azok vállairól is, akik anélkül élik le életüket, hogy a nemzet — legalább is a számbeli fejlődés szempontjából — hasznot húzott volna abból, hogy egyáltalán a világon voltak. Kell tehát, hogy a kormányzat és a társadalom a legmesszebbmenő módon kedvezzen és előnyt biztosítson a sokgyermekes családoknak, mert *ők a nemzet jövő fennmaradásának és fejlődésének biztosítékai.*

Kétségtelen, hogy a sokgyermekes családok ma anyagi és társadalmi tekintetben is hátrányosabb helyzetben vannak. A fizetés, a jövedelem nem igazodik a gyermekek számához és bár ezen a téren történtek javító intézkedések, azok még távol állanak attól, hogy a sokgyermekes családoknak gondjait megszüntessék. Egyik főgondja a sokgyermekes családoknak a gyermekek nevelése, amely annál nagyobb költséggel jár, minél nagyobb a család és minél magasabbfokú iskolába óhajtja küldeni gyermekét. Tanügyi statisztikánk eddig még nem terjeszkedett ki az egész vonalon annak megfigyelésére, hogy a sokgyermekes családok fiai milyen mértékben látogatják a különböző fokú iskolákat. Eddigél csupán a főiskolák hallgatóiról gyűjtetnek adatok erre vonatkozólag, mégpedig az 1929/30. iskolai évtől kezdődőleg. Ezekkel az adatokkal kívánunk a következőkben foglalkozni, de csak az 1930/31. évtől kezdődőleg, amikortól kezdve az összes főiskolákról megvannak az adatok; az 1929/30. évi adatok ugyanis még csak az egyetemek és a jogakadémiák hallgatóiról szólnak, hiányoznak tehát erről az évről még a hittudományi főiskolák és az egyéb főiskolák adatai. Ezek az adatok természetesen még önmagukban nem mutat-

nak sokat, ha nem hasonlítjuk össze azokat maguknak a sokgyermekes családoknak az adataival, amelyeket viszont a népszámlálásból ismerünk. Először is adjuk a főiskolák idevonatkozó adatait.

1. A főiskolák hallgatói testvéreik száma szerint.

Les étudiants, suivant le nombre de leurs frères ou soeurs.

Isk. év <i>Années scolaires</i>	Hallgatók száma <i>Nombre des étudiants</i>	Testvér nélküli N'ayant ni frère ni soeur	<i>A y a n t</i>			
			1—2	3—4	5—6	Hét v. több 7 ou plus de 7
<i>testvére van - frères ou soeurs</i>						
a) Szám szerint — <i>En nombres abs.</i>						
1930/31	16.053	2.417	8.014	3.785	1.304	533
1931/32	16.002	2.568	8.139	3.574	1.223	498
1932/33	15.766	2.684	8.268	3.285	1.094	435
1933/34	15.659	2.694	8.306	3.216	1.047	396
1934/35	15.088	2.731	7.950	3.024	1.004	379
1935/36	14.216	2.451	7.422	3.002	935	406
1936/37	13.821	2.422	7.099	2.952	911	437
b) Százalékokban — %						
1930/31	100.0	15.1	49.9	23.6	8.1	3.3
1931/32	100.0	16.1	50.9	22.3	7.6	3.1
1932/33	100.0	17.0	52.4	20.9	6.9	2.8
1933/34	100.0	17.2	53.0	20.6	6.7	2.5
1934/35	100.0	18.1	52.7	20.0	6.7	2.5
1935/36	100.0	17.2	52.2	21.1	6.6	2.9
1936/37	100.0	17.5	51.4	21.4	6.6	3.1

Az adatokat némileg elhomályosítja az, hogy a feldolgozásnál a testvérek kategóriák csoportjait összefoglalták és e miatt a későbbiekben az összehasonlítást is csak ilyen összefoglalt kategóriák szerint lehet eszközölni a népszámlálási adatokkal. A második kategóriába (egy-két testvére van) ilyenformán túlsok hallgató került, ami annál nagyobb baj, mert itt a stagnáló népességű és a szaporodást előmozdító családok együvé vannak foglalva. A fenti fejrovatokat ugyanis úgy kell tekinteni, hogy a testvérnélküli hallgatók egygyermekes családból származnak, azok, akiknek 1—2 testvérük van, 2—3 gyermekes családból, a 3—4 testvérral bírók 4—5 gyermekes családból és így tovább, mert a hallgatót a testvérével vagy testvéreivel együtt kell számítani, ha az összehasonlítást a sokgyermekes családok létszámával akarjuk megtenni. Annyi máris látszik a fentebbi adatokból, hogy *a főiskolai hallgatók között, ha nem is folytonosan és következetesen, de végeredményben kétségen kívül növekszik a kevesgyermekű családokból származók száma és ugyanilyen mértékben csökken azoké, akik sokgyermekes családból kerültek a főiskolákra.* Míg 1930/31-ben

egygyermekes családból származó hallgató volt 15·1%, 6 év múlva már 17·5%; 2—3 gyermekes családból 49·9% volt a kezdeti évben, 1936/37-ben már 51·4%. A sokgyermekes családokból származók aránya viszont ugyanilyen mértékben csökkent. Természetesen a népszámlálási adatokkal való összehasonlítás nélkül ezekből az adatokból még komoly következtetéseket nem vonhatunk le. Maga az a körülmény, hogy a sokgyermekes családokból származók aránya fokozatosan csökken, lehet annak a következménye is, hogy maguknak a sokgyermekes családoknak a száma és az ezekből származó gyermekek száma is egyre fogy, de lehet része ebben a jelenségben annak is, hogy a sokgyermekes családok gyermekeinek mindig nehezebb és nehezebb lesz fiaiknak a főiskolákon való neveltetése. Erre a kérdésre némi világot vet az első évfolyamnak a további iskolai éveken való megfigyelése. Erre megvan a mód, mert az adatok évfolyamonként is rendelkezésre állnak.

2. Az I. évfolyamos hallgatók testvéreik száma szerint folytatólag a következő iskolai éveken.

Les étudiants suivant le nombre de leurs frères ou sœurs pendant la Ire année et les années suivantes.

Isk. év Années scol.	Évfolyam Années d'étu- des	Hallgatók szá- ma — Nombre des étudiants	Testvér nélkül N'ayant ni frère ni sœur	A y a n t			
				1—2	3—4	5—6	7 v. több 7 ou plus de 7
a) Szám szerint — <i>En nombres abs.</i>							
1930/31	I.	5.229	883	2.641	1.142	394	169
1931/32	II.	4.322	707	2.249	923	308	135
1932/33	III.	3.560	583	1.890	748	241	98
1933/34	IV.	2.733	438	1.430	592	196	77
b) Százalékokban — %							
1930/31	I.	100·0	16·9	50·5	21·9	7·5	3·2
1931/32	II.	100·0	16·4	52·0	21·4	7·1	3·1
1932/33	III.	100·0	16·4	53·1	21·0	6·8	2·7
1933/34	IV.	100·0	16·0	52·3	21·7	7·2	2·8
c) a negyedik évfolyam az első évfolyam százalékában							
<i>La IVe année d'études par rapport à la Ire, %</i>							
—	—	52·3	49·6	54·1	51·8	49·7	45·6

Ezen a táblán végigkísértük az 1930/31. iskolai évben első évfolyamos hallgatókat a következő éveken mindig eggyel magasabb évfolyamokon. Már a testvérek szerinti megoszlás arányaiból látszik, hogy a kevesgyermekű családokból származók a magasabb évfolyamokon magasabb arány-

számokkal szerepelnek, viszont azok a hallgatók, akiknek sok testvérük van, a magasabb évfolyamokon fokozatosan kisebb arányszámokat foglalnak el. Legjobban mutat azonban a táblázat utolsó sora, amely azt jelzi, hogy az egyes kategóriákba tartozó hallgatók közül hányan jutnak fel a IV. évfolyamig. Ezekből az arányszámokból általában az a szomorú jelenség tűnik ki, hogy *a főiskolákra kerülő hallgatóknak csak nem sokkal több mint fele jut fel a IV. évfolyamig*, amikor már hihető, hogy ezeknek túlnyomó nagy része hosszabb-rövidebb idő után tényleg el is végzi a főiskolát. Ez a százalék általában csak 52·3-at mutat. Már most legtöbben kerülnek fel az I. évfolyamos hallgatók közül a IV. évfolyamig azok, akiknek 1—2 testvérük van, tehát 2—3 gyermekes családból származnak. Itt az arányszám 54·1. *Minél népesebb családból való a főiskolai hallgató, annál kisebb a lehetősége, hogy el is végezze a főiskolát.* Azok közül a hallgatók közül, akiknek legalább 7 testvére van, már csak 45·6% remélheti azt, hogy felkerül a IV. évfolyamig. Lehetetlen nem látni ezeken az adatokon keresztül az anyagi eszközök hiányát ahhoz, hogy a főiskolai hallgató oklevélhez is juthasson akkor, ha sokgyermekes családból származik; mert nem hihető, hogy ezeknek a fiatalembereknek a szellemi képességei kisebbek volnának, sőt a tapasztalat azt mutatja, hogy a legkiválóbb emberek éppen a többgyermekes családokból kerültek ki. Meglepő ebben az arányszámsorozatban, — viszont az előbbi tételt is igazolja, — hogy a testvérnélküli hallgatók, akik tehát egykés családból származnak, s akiknél igazán leginkább megvolna az anyagi lehetőség a továbbtanulásra, az átlagnál jóval kisebb arányban tudnak feljutni a IV. évfolyamig, tehát a főiskola elvégzéséig. Ezt vagy azzal lehetne indokolni, hogy arra anyagilag kevesébbé szorulnak rá, vagy arra az elkenyeyztetésre, amivel az egyke-gyermeket rendszeren körülveszik és ami megfosztja őket attól a képességtől, hogy az élet komoly küzdelmeiben megállják a helyüket. Pedig ezek az egykés gyermekek, — amint látni fogjuk, — sokkal nagyobb számban kerülnek a főiskolákra, mint a többgyermekes családok fiai, de ez nem lenne ok arra, hogy közülök aránylag kevesebben kerüljenek fel a magasabb évfolyamokra.

A főiskolai hallgatókról ebben a tekintetben adott kép természetesen nem lenne

teljes, ha a szóban forgó adatokat nem viszonyíthatnók a sokgyermekes családok létszámához. De maguknak az országos eredményeknek az összehasonlítása sem szolgáltat még helyes képet, mert hiszen a főiskolai hallgatók az egyes foglalkozási és társadalmi osztályokból rendkívül különböző arányban kerülnek ki. Szükséges tehát az adatoknak foglalkozásonként való részletezése is, mert csak így látjuk azt, hogy a sokgyermekes családoknak milyen szerepük van a legfelsőbb értelmiség kitermelésében és hogy az egyes foglalkozások milyen mértékben járulnak ehhez. Az 1930. évi népszámlálásból rendelkezésre állanak a férjes nők házassági termékenységére vonatkozó adatok nemcsak a született, hanem az élő gyermekek száma szerint is. A főiskolai hallgatók megfelelő adataival való összehasonlítást azonban nem lehet a házasság

tartamára és a szülők korára vonatkozó adatok figyelembevétele nélkül eszközölni. A népszámlálási adatokból tehát ki kell ragadnunk azokat a kategóriákat, illetőleg családokat, amelyekből a főiskolai hallgatók egyáltalán kikerülhetnek, vagy túlnyomólag kikerülnek. A népszámlálási adatok a férjes nők kora és a házasság tartama szerint is részletezve vannak és így módunkban van, hogy az adatokból a célunkra alkalmas csoportokat külön választjuk. Tekintettel a főiskolai hallgatók korára, a 20 évnél hosszabb házasságokat vettük, de viszont ezekből mellőztük azokat, amelyekben a férjes nő a 60 évet már meghaladta, és a 40 évet még nem érte el. Az adatokat tehát korlátoztuk a 40—59 éves nők 20 évnél hosszabb tartamú házasságaira. Az összehasonlításra így alkalmassá tett adatok a következők:

3. 40—59 éves, legalább 20 év óta férjes nők foglalkozási csoportok és az élő gyermekek száma szerint 1930-ban.

Epouses de 40 à 59 ans mariées au moins depuis 20 ans, suivant les catégories de professions et le nombre des enfants vivants, en 1930.

Foglalkozási csoport <i>Catégories de professions</i>	Férjes nők száma <i>Nombre des femmes mariées</i>	Gyermektelen <i>Sans enfant</i>	A y a n t			
			1	2-3	4-5	6 vagy több <i>6 ou plus de 6</i>
			élő gyermekkel — <i>enfants vivants</i>			
Östermelés — <i>Production du sol</i>	316.611	30.221	41.745	109.099	78.481	57.065
Bányászat és ipar — <i>Mines et industrie</i> . . .	95.348	14.172	12.937	33.425	21.086	13.728
Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	27.519	4.760	4.569	10.664	4.767	2.759
Közlekedés — <i>Transports et voies de communication</i>	19.273	2.617	2.741	7.087	4.311	2.517
Értelmiség — <i>Classes instruites</i>	22.999	3.684	3.946	9.273	4.166	1.930
Egyéb — <i>Autres</i>	54.542	10.965	8.449	18.245	10.506	6.377
Összesen — Total	536.292	66.419	74.387	187.793	123.317	84.376

Ezek az adatok már alkalmasak az összehasonlításra annál is inkább, mert az egyes gyermekszám-kategóriák is úgy vannak összevonva, ahogy a főiskolai statisztika kívánja. Összeállításunk adatai bizonyos tekintetben még szűkebbek, mint a főiskolai adatok, mert benne a 6 vagy több gyermekes családok már egy összegben vannak kimutatva, ezért az összehasonlíthatóság kedvéért a főiskolai hallgatók adatainak utolsó két kategóriáját (5—6 testvére van és 7 vagy több testvére van) össze kellett vonnunk. A 4. számú tábla a főiskolai hallgatók fentiekkel egybevethető adatait tartalmazza csak az 1930/31. iskolai évről, amelynek adatai időben összeesnek a népszámlálás adataival.

A 4. tábla b) részében a hallgatók adatai

a 3. táblán lévő népszámlálási adatokhoz, vagyis a különböző létszámú családok számához vannak viszonyítva. Megengedjük, hogy a viszonyítás nem lehet egészen tökéletes, mert a népszámlálási adatok csak azokra a családokra vonatkoznak, amelyekben a férj és feleség is életben volt a népszámlálás időpontjában, míg a főiskolai hallgatók adataiban bennfoglaltatnak azok a hallgatók is, akik szülőinek egyike vagy másika vagy mindketteje már elhalt. Hogy hányan vannak ilyenek a főiskolai hallgatók között, arra is megvannak az adatok. Az összehasonlítás évében, 1930/31-ben a 16.053 főiskolai hallgató közül 2987 volt olyan, akinek az atyja már nem élt, 1010 volt anyátlan, és 538 teljesen árva; együttesen tehát 4.535 hallgatót, az összesnek 28,2

4. Az 1930/31. évi főiskolai hallgatók szülei foglalkozása és a szerint, hogy milyen népes családból származnak.

Les étudiants dans l'année scolaire 1930—31, suivant la profession des parents et la question de savoir s'ils étaient de familles nombreuses.

Foglalkozási csoport <i>Catégories de professions</i>	A hallgatók száma <i>Nombre des étudiants</i>	Issus de familles ayant			
		1 enfant	2—3 enfants	3—4 enfants	6 vagy több 6 enfants ou plus
gyermekes családból					
a) Abszolút számokban — Nombres absolus					
Östermelés — <i>Production du sol</i>	2.137	214	851	626	446
Bányászat és ipar — <i>Mines et industrie</i>	2.828	459	1.405	608	356
Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	1.641	286	887	327	141
Közlekedés — <i>Transports et voies de communic.</i>	1.261	224	670	273	94
Értelmiség ¹⁾ — <i>Classes instruites¹⁾</i>	5.351	780	2.805	1.270	496
Egyéb ¹⁾ — <i>Autres professions¹⁾</i>	2.835	454	1.396	681	304
Összesen — Total	16.053	2.417	8.014	3.785	1.837
b) Az egyes családok (3. tábla) százalékában — Par rapport aux familles (tableau 3), %					
Östermelés — <i>Production du sol</i>	0·68	0·51	0·78	0·80	0·78
Bányászat és ipar — <i>Mines et industrie</i>	2·97	3·55	4·20	2·88	2·59
Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	5·96	6·26	8·32	6·86	5·11
Közlekedés — <i>Transports et voies de communic.</i>	6·54	8·17	9·45	6·33	3·74
Értelmiség ¹⁾ — <i>Classes instruites¹⁾</i>	23·26	19·50	30·25	30·48	25·70
Egyéb ¹⁾ — <i>Autres professions¹⁾</i>	5·20	5·37	7·65	6·48	4·77
Általában — En général	2·99	3·25	4·27	3·07	2·17

¹⁾ A nyugdíjas tisztviselők gyermekei a népszámlálási adatokkal való összehasonlíthatás végett az „Értelmiség“-csoportból az „Egyéb“ csoportba tétettek át az arányszámok figyelembevételével. — ¹⁾ *Afin que les chiffres puissent être comparés avec ceux du recensement, les enfants des fonctionnaires retraités ont été mis, de la catégorie „classes instruites“, dans celle des „autres professions“, en tenant compte des nombres proportionnels.*

százalékát, tulajdonképpen ki kellene rekeszteni az összehasonlításból, amire azonban nincs mód. De minthogy ennél az összehasonlításnál a főcél az, hogy a többgyermekes családok iskoláztatási viszonyaira némi fényt derítsünk, az arányszámok egymáshoz való viszonyán kevéssé változtat az, hogy a félárva és egészen árva hallgatókat nem választjuk külön, annál kevésbé, mert nem valószínű, hogy ezek a félárva vagy árva hallgatók családi viszonyai jelentékenyen mások lennének, mint azoké, akiknek szülei még élnek. Az árvák beszámítása legfeljebb csak bizonyos mértékben emeli az arányszámokat, de azokat a tanulságokat, amelyeket az összehasonlításból meríthetünk, nem rontja le.

Áttérve most már magukra az adatokra, megállapíthatjuk, hogy valamennyi foglalkozási csoportot tekintve *száz családra nem egészen három főiskolai hallgató esik*. Legtöbb főiskolai hallgató kerül ki (4·27%) a 2—3 gyermekes családokból, és minél magasabb gyermekkategóriájú házasságokat veszünk, annál kisebb az arányszám, úgyhogy a 6 vagy több gyermekes családokból már csak 2·17% főiskolai hallgató kerül ki.

Feltűnhetik, hogy az arányszámok szerint még az egygyermekes családok is kevesebb főiskolai hallgatót produkálnak, mint a 2—3 gyermekesek. Nem szabad azonban feledni, hogy a 2—3 gyermekes családokban jóval több is a gyermek, akik közül egyidejűleg több fiú is kerülhet a főiskolákba.¹⁾ A későbbiekben, amikor a főiskolai hallgatók számát nem a családokhoz, hanem a családok gyermeklétszámához viszonyítjuk, ki fog derülni, hogy ezek az itt közölt arányszámok éppen a fentemlített okból még nem nyújtanak kielégítő képet; inkább csak arra mutatnak rá, hogy az egyes foglalkozási csoportokban milyen rendkívül különböző a főiskolai hallgatók arányszáma. Míg az östermelő családokból csak 0·68% főiskolai hallgató kerül ki, tehát még 100 családra sem jut egy főiskolás, addig az értelmiségi családoknak majdnem minden negyedikére (23·26%) esik egy főiskolai hallgató. A kereskedelem, a közlekedés és az „egyéb“ alatt összefoglalt foglalkozási csoportok (az utóbbiak legna-

¹⁾ E sorok írójának magának is volt ugyanegy időben három főiskolás fia.

gyobb része nyugdíjas) kb. egyenlő arányokkal szerepelnek, 5—6% körül, a bányászat és ipar csoportja azonban csak 3%-kal. A 2—3 gyermekes családok arányszáma mindenütt kiemelkedik a sorozatból és az esés is a sokgyermekes családok felé majdnem mindenütt mutatkozik.

Természetesen egészen más képet kapunk, ha a családok gyermeklétszáma szerint csoportosítjuk a népszámlálási adatokat és ezekhez viszonyítjuk foglalkozásonként a főiskolai hallgatók számát. Az összeállítás, amelybe mindjárt a szóbanforgó arányszámokat is bevettük, a következő:

5. A 40—59 éves, legalább 20 év óta férjes nők élő gyermekeinek száma s közülük főiskolai hallgatók, foglalkozási csoportok és családnépességi kategóriák szerint 1930-ban.

Epouses de 40 à 59 ans mariées au moins depuis 20 ans, suivant les catégories de professions, le nombre des enfants vivants (avec indication des étudiants) et les catégories de ménages avec enfants, en 1930.

Foglalkozási csoport <i>Catégories de professions</i>	Az élő gyermekek száma <i>Nombre des enfants vivants</i>	<i>Ménages ayant</i>			
		1 <i>1 enfant</i>	2—3 <i>2—3 enfants</i>	4—5 <i>4—5 enfants</i>	6 v. több <i>6 enfants ou plus</i>
<i>gyermekes házasságokban</i>					
a) Népszámlálási adatok — <i>D'après le recensement</i>					
Őstermelés — <i>Production du sol</i>	1,064.029	41.745	271.061	348.295	402.928
Bányászat és ipar — <i>Mines et industrie</i>	285.575	12.937	82.838	93.176	96.624
Keresk. és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	71.029	4.569	25.929	20.894	19.637
Közlekedés — <i>Transports et voies de communic.</i>	57.191	2.741	17.672	19.042	17.736
Értelmiség — <i>Classes instruites</i>	58.216	3.946	22.543	18.207	13.520
Egyéb — <i>Autres</i>	144.670	8.449	45.058	46.297	44.866
Összesen — <i>Total</i>	1,680.710	74.387	465.101	545.911	595.311
b) A főiskolai hallgatók (l. a 4. tábla) az egyes családkategóriák gyermeklétszámának százalékában. <i>Les étudiants (voir le tableau 4) par rapport au nombre d'enfants des catégories de ménages, %.</i>					
Őstermelés — <i>Production du sol</i>	0.20	0.51	0.31	0.18	0.11
Bányászat és ipar — <i>Mines et industrie</i>	0.99	3.55	1.70	0.65	0.37
Keresk. és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	2.31	6.26	3.42	1.57	0.72
Közlekedés — <i>Transports et voies de comunic.</i>	2.21	8.17	3.79	1.43	0.53
Értelmiség — <i>Classes instruites</i>	9.19	19.50	12.44	6.97	3.67
Egyéb — <i>Autres</i>	1.96	5.37	3.10	1.47	0.68
Összesen — <i>Total</i>	0.96	3.25	1.72	0.69	0.31

Az élő gyermekek számához viszonyított arányszámok, amelyeket a fentebbi tábla mutat, egészen más képet nyújtanak a helyzetről; természetesen az arányszámok sokkal kisebbek, mint a családok számához viszonyított arányszámok, lévén a gyermekek száma az első kategória kivételével jóval több, mint a családoké. A végeredmény az, hogy azoknak a családoknak a gyermekeiből, amelyek tekintetbe jöhetnek, nem is egészen egy százalék az, amelyik egy iskolai év folyamán főiskolai tanulmányokat folytat. Még az értelmiség gyermekeiből is csak 9.19% kerül ki egy iskolai évben, az őstermeléshez tartozók fiaiból pedig egészen jelentéktelen arány, csupán 0.20%. A bányászat és ipar kb. az országos arányt mutatja, a többi foglalkozási csoport pedig 2% körüli főiskolai hallgatót produkál. Ezek az arányszámok természetesen nem jelentik

azt, mintha az egyes foglalkozási csoportok gyermekeiből csak ilyen kevés főiskolai hallgató kerülne ki, mert hiszen az egyes családok gyermekei eloszlanak a különböző iskolai évek között. De hogy végeredményben hányan tanulnak ki a különböző foglalkozási és társadalmi osztályok gyermekei közül, azt nincs módunkban megállapítani; némi világot vet erre maga a népszámlálás, amely a főiskolát végzetteket foglalkozási csoportonként, de már saját foglalkozásuk szerint kimutatja. Az itt közölt adatok és arányszámok csak egy bizonyos időpontban a főiskolákra beiratkozott hallgatókra vonatkoznak, de ezek közül is csak egy rész, amint láttuk, kb. csak fele végzi el a főiskolát, a másik fele útközben elvérzik, vagy tehetség és szorgalom, vagy anyagi eszközök híján.

Itt főképp az lévén a célunk, hogy kimu-

tassuk, mennyivel kisebb eshetősége van a sokgyermekes családból származónak arra, hogy feljuthasson a főiskoláig, csupán ezzel a kérdéssel kívánunk foglalkozni. Erre nézve pedig az 5. tábla arányszámai rendkívül érdekes és meggyőző bizonyítékokkal szolgálnak. Látjuk azt, hogy az egygyermekes családok fiaiból 3·25% főiskolai hallgató kerül ki, a 2—3 gyermekes családokból már csak 1·72% és ez az arányszám rendkívül nagy esést mutat, minél tovább megyünk a sokgyermekes családok felé. Azokból a gyermekekből, akik 4—5 gyermekes családokból származnak, már csak 0·69% jut fel a főiskoláig és ott, ahol 6 vagy több gyermek van egy családban, ezek közül már csak 0·31%. Ezt a szomorú jelenséget még azzal sem lehet enyhíteni, hogy talán az őstermelés, ahonnan általában kevesebb főiskolai hallgató kerül ki, és ahol viszont a legtöbb a sokgyermekes család, nyomja le a felsőbb kategóriákban az arányszámot, mert azt látjuk, hogy kivétel nélkül minden foglalkozási csoportban megvan az arányszámnak szinte szabályszerűen mutató esése a nagyobb népességű családok, illetőleg az azokból származó gyermekek arányában. Az értelmiség csoportjában pl., amely az egész vonalon a legmagasabb arányszámokat mutatja, 19·5%-ról (1 gyermek), 3·67%-ig süllyed le az arányszám (6 vagy több gyermek), tehát egy ötödrésnyire s ugyanilyen arányú csökkenés mutatkozik az őstermelés csoportjában is, ahol a legmagasabb százalékkal, 0·51-dal szemben a végső fokon 0·11 áll.

Hogy az egyes foglalkozási csoportokban mennyire csökken a lehetőség a sokgyermekes családok gyermekeinek arra, hogy feljussanak a főiskoláig, azt legjobban érzékeltethetjük, ha az egykés családok arányszámait száznak véve, ahhoz viszonyítjuk a legtöbb-gyermekes családból származó főiskolai hallgatók arányszámát. Ilyen módon a következő képet kapjuk:

Foglalkozási csoport	A sokgyermekesek indexe, ha az egygyermekeseké = 100
Őstermelés	22
Bányászat és ipar	10
Kereskedelem és hitel	11
Közlekedés	6
Értelmiség	19
Egyéb	13
Összes	10

Feltűnhetik itt, hogy a szóbanforgó index éppen az őstermelésnél mutatkozik a legmagasabbnak, itt tehát legkisebb különbség van a kevés- és sokgyermekes családok gyermekeinek taníttatási lehetőségei között. Ennek talán az a magyarázata, hogy az őstermelési osztályból kikerülő főiskolai hallgatók legnagyobb része közép- és nagybirtokosok gyermeke, ezeknél tehát a lehetőség inkább megvan, még a sokgyermekes családokban is, hogy fiaikat a főiskolákra küldjék. Az értelmiségnél pedig, amelynek indexszáma szintén elég magas az országos átlaghoz képest, a magyarázat az lehet, hogy itt a társadalmi színvonal fenntartása még a sokgyermekes családok körében is nagyobb ösztönzőerőt képvisel, mint más foglalkozási csoportokban; ezek a családok tehát, még ha sokgyermekesek is, a legnagyobb anyagi áldozatok árán is igyekeznek fiaikat feljuttatni a főiskoláig. De amint látjuk, még így is csak keveseknek sikerül ez; az egyke-gyermeknek még az értelmiségi osztályban is ötször nagyobb lehetősége van arra, hogy főiskolai hallgató legyen, mint a nagyon népes családok gyermekeinek. Feltűnhetik még, hogy a közlekedés csoportjában milyen nagy szélsőségek vannak a tekintetben, hogy milyen népes a család. A postások és vasutasok (természetesen a nagyszámú altisztek is szerepelnek itt), ha csak egy gyermekük van, azt a többi foglalkozási osztályhoz képest, elég gyakran küldik a főiskolára. Száz ilyen gyermek közül 8·17% tanul egyetlen iskolai évben a főiskolákon; ez az arányszám azonban a 2—3 gyermekes családoknál már leszáll 3·79-re, a 4—5 gyermekes családoknál 1·43-ra, s a legnépesebb családok gyermekeiből már csak 0·53% tud feljutni a főiskoláig. A két szélső kategória között az indexszám itt már csak 6. Ezt a nagy szélsőséget valószínűleg az idézi elő, hogy igen nagy különbség van a közlekedési tisztviselők és az altisztek gyermekbősége között, a sokgyermekes családok gyermekei között pedig valószínűleg főképp altisztek gyermekei szerepelnek, akik természetesen különben is kisebb számmal tudják taníttatni fiaikat a főiskolákon.

Még folytatni lehetne ezeket a kutatásokat és összehasonlításokat olyan módon, hogy a sokgyermekes családok fiai főképp milyen főiskolákon és karokon találhatók nagyobb számmal, a hittudományi főiskolák pl. első tekintetre kitűnnek a népesebb családokból származó hallgatók magasabb arányával,

de már az eddig közölt adatok is mutatják, hogy micsoda óriási nehézségekkel kell megküzdeni a többgyermekes családoknak és annál nagyobb nehézséggel, minél több gyermekük van, hogy fiaikat legalább is eljuttassák a főiskoláig. Mennyire szükséges

volna tehát ezeknek a családoknak hóna alá nyúlni, mert ki tudja, *hány nagy tehetség, akiből a nemzetnek nagy haszna lehetett volna, elkallódik így és elvesz a nemzet számára csupán azért, mert nem egyetlen gyermeke szüleinek.* Kovács Alajos dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Dr. G. Banu: *L'hygiène de la race.*

Étude de biologie héréditaire et de normalisation de la Race.

Bukarest, 1939. 403 lap. — pages.

Immár nemcsak a tudományos körök, de az u. n. nagyközönségnek is egyre szélesebb rétegei foglalkoznak nagy érdeklődéssel az egyik legmodernebb tudománnyal: a fajbiológiával, különösen mióta egyes államok lakosságuk biológiai állományának feljavítása érdekében ilyen vonatkozásban eléggé gyökeres törvényeket, intézkedéseket hoztak. A fajbiológia, mint tudomány, rendkívül nagy terjedelmű: születés, öröklés, kiválasztás, stb. stb. mind körébe tartoznak, de mint az egyén élettana, úgy a fajé is külön anatómiai, fiziológiai, pathológiai és egészségügyi problémákra szakad. A kitűnő szerző ennek az utóbbinak, tehát a „fajegészségügy“-nek nagy kérdésével foglalkozik vaskos kötetben közzétett tanulmányában.

Ebben a munkájában a hangsúly nem annyira új tételtek felállításán és új tudományos megállapításokon nyugszik, hanem inkább azon a szándékon, hogy az eddig inkább szétszórtnak és nem egyszer csak e tárgykör részleteivel foglalkozó ismertetések és tanulmányok helyett, az egyre fokozódó érdeklődés kielégítésére egyrészt összefoglaló munkát és egységes képet nyújtson a fajegészségügyről, másrészt, hogy a fajegészségügy kérdését szélesebb térre helyezze és a tárgy fontossága iránt az érdeklődést lehetőleg fokozza. Ezt a célt a tudós szerzőnek sikerült is elérnie. Hat főre szerte tagolt munkájában a fajegészségügy lényegét és célját, jelentőségét és időszerűségét, módszereit és statisztikai hátterét kitűnő logikai egységbe foglalta össze.

Ami a munkában, amely nem tulajdonképeni statisztikai munka, a statisztikust mint ilyent is megragadja: az óriási adathalmaz, amely könyvének úgyszólván minden lapján megtalálható, egyes részekben pedig, így különösen abban a fejezetben,

amely a tárgykört érintő demografiai adatokat foglalja össze, önmagában is rendkívül érdekes statisztikai tanulmánynak számít. Ebben a fejezetben a születés, halálozás és természetes szaporodás nemzetközi adatait számos táblázatba foglalva tanulmányozhatjuk, majd néhány kartogrammon és a népesség korcsoportok szerinti tagozódását feltüntető grafikonokon egymás mellett láthatjuk a „fiatal“, az „öreg“, „erősen öreg“ népek fejlődésének, vagy fogyásának arányait. Ugyanebben a fejezetben bőségesen tárgyalja, illetőleg számos grafikonon mutatja be a csecsemőhalandóság állását a legfontosabb európai országokban.

De a statisztikust elsősorban érdeklő demografiai adatokon túl a könyv minden fejezete nagy érdeklődésre tarthat igényt. Nemcsak az elméleti részek, amelyekben pl. a faj és nemzet nagy kérdéseinek tisztázását tűzte ki feladatául, vagy a fajegészségügyi tudományának indokoltságát és fontosságát bizonyítja a legkülönbözőbb vonatkozásokban, majd pedig a népesség demografiai helyzetével szemben a népesség minőségének is fejezeteket szentel, különös alaposággal ismertetvén a fajra káros örökölhető betegségeket stb., stb., hanem többek között a munkának az a része is, amely az egyes államoknak e téren hozott gyakorlati intézkedéseit ismerteti (így pl. a német u. n. sterilizációs törvény szószerinti szövegét) s amelyeknek ismerete a statisztikus előtt, aki a hazájában, vagy nemzetközi viszonylatban mutatkozó demografiai eltérések okait kutatja, nem lehet közömbös.

A VI. fejezet teljesen gyakorlati jellegű s azokat az irányelveket tartalmazza, amelyek a fajegészségügy terén már felhasználtattak, vagy felhasználhatóknak mutatkoznak.

A francia nyelven megjelent munkát, amely számos szerzőnek több száz hasonló tárgyú tanulmányára hivatkozik bőséges utalásokban, s amely tárgykörének nagy terjedelménél fogva rendkívül sok részletkérdéssel foglalkozik, lehetetlen ily szűk

de már az eddig közölt adatok is mutatják, hogy micsoda óriási nehézségekkel kell megküzdeni a többgyermekes családoknak és annál nagyobb nehézséggel, minél több gyermekük van, hogy fiaikat legalább is eljuttassák a főiskoláig. Mennyire szükséges

volna tehát ezeknek a családoknak hóna alá nyúlni, mert ki tudja, *hány nagy tehetség, akiből a nemzetnek nagy haszna lehetett volna, elkallódik így és elvesz a nemzet számára csupán azért, mert nem egyetlen gyermeke szüleinek.* Kovács Alajos dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Dr. G. Banu: *L'hygiène de la race.*

Étude de biologie héréditaire et de normalisation de la Race.

Bukarest, 1939. 403 lap. — pages.

Immár nemcsak a tudományos körök, de az u. n. nagyközönségnek is egyre szélesebb rétegei foglalkoznak nagy érdeklődéssel az egyik legmodernebb tudománnyal: a fajbiológiával, különösen mióta egyes államok lakosságuk biológiai állományának feljavítása érdekében ilyen vonatkozásban eléggé gyökeres törvényeket, intézkedéseket hoztak. A fajbiológia, mint tudomány, rendkívül nagy terjedelmű: születés, öröklés, kiválasztás, stb. stb. mind körébe tartoznak, de mint az egyén élettana, úgy a fajé is külön anatómiai, fiziológiai, pathológiai és egészségügyi problémákra szakad. A kitűnő szerző ennek az utóbbinak, tehát a „fajegészségügy“-nek nagy kérdésével foglalkozik vaskos kötetben közzétett tanulmányában.

Ebben a munkájában a hangsúly nem annyira új tételtek felállításán és új tudományos megállapításokon nyugszik, hanem inkább azon a szándékon, hogy az eddig inkább szétszórtnak és nem egyszer csak e tárgykör részleteivel foglalkozó ismertetések és tanulmányok helyett, az egyre fokozódó érdeklődés kielégítésére egyrészt összefoglaló munkát és egységes képet nyújtson a fajegészségügyről, másrészt, hogy a fajegészségügy kérdését szélesebb térre helyezze és a tárgy fontossága iránt az érdeklődést lehetőleg fokozza. Ezt a célt a tudós szerzőnek sikerült is elérnie. Hat főre szerte tagolt munkájában a fajegészségügy lényegét és célját, jelentőségét és időszerűségét, módszereit és statisztikai háttérét kitűnő logikai egységbe foglalta össze.

Ami a munkában, amely nem tulajdonképeni statisztikai munka, a statisztikust mint ilyent is megragadja: az óriási adathalmaz, amely könyvének úgyszólván minden lapján megtalálható, egyes részekben pedig, így különösen abban a fejezetben,

amely a tárgykört érintő demografiai adatokat foglalja össze, önmagában is rendkívül érdekes statisztikai tanulmánynak számít. Ebben a fejezetben a születés, halálozás és természetes szaporodás nemzetközi adatait számos táblázatba foglalva tanulmányozhatjuk, majd néhány kartogrammon és a népesség korcsoportok szerinti tagozódását feltüntető grafikonokon egymás mellett láthatjuk a „fiatal“, az „öreg“, „erősen öreg“ népek fejlődésének, vagy fogyásának arányait. Ugyanebben a fejezetben bőségesen tárgyalja, illetőleg számos grafikonon mutatja be a csecsemőhalandóság állását a legfontosabb európai országokban.

De a statisztikust elsősorban érdeklő demografiai adatokon túl a könyv minden fejezete nagy érdeklődésre tarthat igényt. Nemcsak az elméleti részek, amelyekben pl. a faj és nemzet nagy kérdéseinek tisztázását tűzte ki feladatául, vagy a fajegészségügyi tudományának indokoltságát és fontosságát bizonyítja a legkülönbözőbb vonatkozásokban, majd pedig a népesség demografiai helyzetével szemben a népesség minőségének is fejezeteket szentel, különös alaposággal ismertetvén a fajra káros örökölhető betegségeket stb., stb., hanem többek között a munkának az a része is, amely az egyes államoknak e téren hozott gyakorlati intézkedéseit ismerteti (így pl. a német u. n. sterilizációs törvény szövege) s amelyeknek ismerete a statisztikus előtt, aki a hazájában, vagy nemzetközi viszonylatban mutatkozó demografiai eltérések okait kutatja, nem lehet közömbös.

A VI. fejezet teljesen gyakorlati jellegű s azokat az irányelveket tartalmazza, amelyek a fajegészségügy terén már felhasználtattak, vagy felhasználhatóknak mutatkoznak.

A francia nyelven megjelent munkát, amely számos szerzőnek több száz hasonló tárgyú tanulmányára hivatkozik bőséges utalásokban, s amely tárgykörének nagy terjedelménél fogva rendkívül sok részletkérdéssel foglalkozik, lehetetlen ily szűk

keretekben kielégítően ismertetni. Örvendetes volna, ha annál a jelentőségénél fogva, amelyre mint teljes áttekintést nyújtó munka igényt tarthat, másrészt nagy időszerűségére való tekintettel hazai tudományos köröket a tanulmány lefordítására ösztönözne.

Konkoly Thege Gyula dr.

Dr. Hermann Gross: Südosteuropa. Bau und Entwicklung der Wirtschaft.

Beihefte zur „Leipziger Vierteljahrsschrift für Südosteuropa.“ Herausgegeben vom Südosteuropa-Institut an der Universität Leipzig.

Leipzig, 1937. Heft 1. — VIII + 231 lap. — pages.

Szerző előző munkájának (Mittel- und Südost-Europäische Wirtschaftsfragen. Wirtschaftsstruktur und Wirtschaftsbeziehungen, Leipzig 1931.) tanulságait is összefoglaló és kiegészítő e kitűnően megalapozott tanulmány főcélja, hogy Délkelet-Európát mint gazdasági tényezőt, Németország szempontjából helyesen megértékélje. Gross Délkelet-Európát, mely alatt Magyarországot, Romániát, Jugoszláviát, Bulgáriát, Görögországot, Albániát és Törökországot érti, ha nem is zárt egészként, de a világpiac kialakult részeként fogja fel s mint összterületet boncolja minden gazdasági vonatkozásában. E gazdaságilag még fejletlen és sokrészben feltáratlan terület fontos érdekszférája Németországnak s érthető, ha a német tudomány is, melynek e vonatkozásban kiváló szerve a lipcsei egyetemi intézet munkaközössége, nagy érdeklődéssel fordul feléje.

A könyv érdeme a nagyvonalú áttekintés, a kapcsolatok és lehetőségek egybefogó rajza. A rengeteg forrásbúvárlattal járó munkát eléggé csak akkor méltányolhatjuk, ha figyelembe vesszük, mennyi nyelvi nehézséggel s a források tökéletlenségében rejlő akadállyal kellett a 7 országra terjedő kutatásnak megküzdnie. Szerző e téren helyzeti előnyben volt, minthogy maga is erdélyi (szász) származású és több tanulmányutat tett a vizsgált államokban. A statisztikai adatok fogyatékoságát panaszolva, mint kivételt említi, hogy a tárgyalt országok közül csak Magyarország és Bulgária központi statisztikai hivatalai publikálnak jól használható statisztikát.

A könyv első része a felszín és klíma, a mezős és erdőgazdasági területek, az ipari nyersanyagok és erőforrások s ezek megosztásának kérdéseit természetesen gazdasági övek szerint elemzi. A mezős és erdőgazdasági terület egyrésze, a középeurópai-kontinentális és mediterrán zóna, felesleget termelő, míg a többi terület östermeléséből csak önmagát tudja ellátni, vagy éppen behozatalra szorul. A népességi kérdéssel foglalkozó második rész külön problémaként emeli ki a népességkicserélés gazdasági jelentőségét. A harmadik rész, mely a

mezőgazdaságot tárgyalja, vizsgálja a birtokviszonyokat és a mezőgazdasági termelést különösen az agrárreformokra tekintettel, a mezőgazdasági termelés intenzívebbé tételének lehetőségeit és a szervezés problémáit. A negyedik rész, mely az iparról szól, a kúspár fejlődését és struktúráját fejtegeti, majd részletesen foglalkozik Délkelet-Európa iparosításának problémájával.

A munka, mely Délkelet-Európát elsősorban mint agrárterületet s az iparosultabb Nyugat nyersanyagszállító területét fogja fel, nemcsak keresztmetszetet ad minden vonatkozásban, hanem a fejlődési tendenciákat is keresi. Am kicseng a tanulmányból az a tanulság is, hogy Németország mint legnagyobb fogyasztója és feldolgozója Délkelet-Európa mezőgazdasági terményeinek és ipari nyersanyagainak, gazdasági expanziójával nemcsak nagy befolyást gyakorol e területre, de annak gazdasági kincseire rá is van utalva.

Magyarország különleges állása többhelyütt méltatásra talál. Különbözik a többi délkeleteurópai államoktól abban is, hogy hegyekben szűkölködik s nincs tengere. De főleg a külkereskedelmi adatokban mutatkozik Magyarországnak a többi délkeleteurópai államokétól elütő gazdasági szerkezete: míg ezeknek behozatalában a készárúk, iparcikkek játszanak főszerepet s ipari kivitelük minimális, addig Magyarország ipari alapanyagokat nagymértékben behoz s ipari kivitele is jelentős. Magyarország több gazdasági erőforrás hiánya dacára a fejlődöttebb Nyugat-Európa-hoz áll közel gazdasági kultúra szempontjából is. Kulcs-helyzetét e munka számos lapjáról olvashatja ki a figyelmes olvasó. Magyarország az átmenet, de az átjárás országa is Nyugattól-Kelethez és viszont, ami már magában megszabja sorsát és rendeltetését.

E. D. dr.

La production mondiale et les prix. 1937/38.

Société des Nations. Genève. 1938. 143 l. — pages.

Az 1937/38. évi népszövetségi kiadvány tartalma jelentősebb, mint a sorozat előző köteteié. A munka legérdekesebb része a tanulságok összefoglalása. 1929-hez viszonyítva, 1937-ben az alapanyagok világtermelésében 10%-os emelkedés mutatkozik, a nyers élelmiszerek termelésében 6%, az iparban felhasznált nyersanyagok gyártásánál pedig 19%. Ezzel szemben az allaptermékek ellenőrizhető világkészletében 6%-os visszaesés észlelhető. Az ipari világtermelésben ugyanezen idő alatt 20%-os emelkedés mutatkozik. A nemzetközi árucseréforgalomban viszont hanyatlás állott be, amely 1929-cel szemben 1937-ben a világkereskedelem mennyiségének 3%-át teszi. Bár a jövő fejlődésre vonatkozó prognózis felállításához még nem rendelkeznek megfelelő adatokkal, a kiadványból ki-

keretekben kielégítően ismertetni. Örvendetes volna, ha annál a jelentőségénél fogva, amelyre mint teljes áttekintést nyújtó munka igényt tarthat, másrészt nagy időszerűségére való tekintettel hazai tudományos köröket a tanulmány lefordítására ösztönözne.

Konkoly Thege Gyula dr.

Dr. Hermann Gross: Südosteuropa. Bau und Entwicklung der Wirtschaft.

Beihefte zur „Leipziger Vierteljahrsschrift für Südosteuropa.“ Herausgegeben vom Südosteuropa-Institut an der Universität Leipzig.

Leipzig, 1937. Heft 1. — VIII + 231 lap. — pages.

Szerző előző munkájának (Mittel- und Südost-Europäische Wirtschaftsfragen. Wirtschaftsstruktur und Wirtschaftsbeziehungen, Leipzig 1931.) tanulságait is összefoglaló és kiegészítő e kitűnően megalapozott tanulmány főcélja, hogy Délkelet-Európát mint gazdasági tényezőt, Németország szempontjából helyesen megértékélje. Gross Délkelet-Európát, mely alatt Magyarországot, Romániát, Jugoszláviát, Bulgáriát, Görögországot, Albániát és Törökországot érti, ha nem is zárt egészként, de a világpiac kialakult részeként fogja fel s mint összterületet boncolja minden gazdasági vonatkozásában. E gazdaságilag még fejletlen és sokrészben feltáratlan terület fontos érdekszférája Németországnak s érthető, ha a német tudomány is, melynek e vonatkozásban kiváló szerve a lipcsei egyetemi intézet munkaközössége, nagy érdeklődéssel fordul feléje.

A könyv érdeme a nagyvonalú áttekintés, a kapcsolatok és lehetőségek egybefogó rajza. A rengeteg forrásbúvárlattal járó munkát eléggé csak akkor méltányolhatjuk, ha figyelembe vesszük, mennyi nyelvi nehézséggel s a források tökéletlenségében rejlő akadállyal kellett a 7 országra terjedő kutatásnak megküzdnie. Szerző e téren helyzeti előnyben volt, minthogy maga is erdélyi (szász) származású és több tanulmányutat tett a vizsgált államokban. A statisztikai adatok fogyatékoságát panaszolva, mint kivételt említi, hogy a tárgyalt országok közül csak Magyarország és Bulgária központi statisztikai hivatalai publikálnak jól használható statisztikát.

A könyv első része a felszín és klíma, a mezős és erdőgazdasági területek, az ipari nyersanyagok és erőforrások s ezek megosztásának kérdéseit természetesen gazdasági övek szerint elemzi. A mezős és erdőgazdasági terület egyrésze, a középeurópai-kontinentális és mediterrán zóna, felesleget termelő, míg a többi terület östermeléséből csak önmagát tudja ellátni, vagy éppen behozatalra szorul. A népességi kérdéssel foglalkozó második rész külön problémaként emeli ki a népességkicserélés gazdasági jelentőségét. A harmadik rész, mely a

mezőgazdaságot tárgyalja, vizsgálja a birtokviszonyokat és a mezőgazdasági termelést különösen az agrárreformokra tekintettel, a mezőgazdasági termelés intenzívebbé tételének lehetőségeit és a szervezés problémáit. A negyedik rész, mely az iparról szól, a kúspár fejlődését és struktúráját fejtegeti, majd részletesen foglalkozik Délkelet-Európa iparosításának problémájával.

A munka, mely Délkelet-Európát elsősorban mint agrárterületet s az iparosultabb Nyugat nyersanyagszállító területét fogja fel, nemcsak keresztmetszetet ad minden vonatkozásban, hanem a fejlődési tendenciákat is keresi. Am kicseng a tanulmányból az a tanulság is, hogy Németország mint legnagyobb fogyasztója és feldolgozója Délkelet-Európa mezőgazdasági terményeinek és ipari nyersanyagainak, gazdasági expanziójával nemcsak nagy befolyást gyakorol e területre, de annak gazdasági kincseire rá is van utalva.

Magyarország különleges állása többhelyütt méltatásra talál. Különbözik a többi délkeleteurópai államoktól abban is, hogy hegyekben szűkölködik s nincs tengere. De főleg a külkereskedelmi adatokban mutatkozik Magyarországnak a többi délkeleteurópai államokétól elütő gazdasági szerkezete: míg ezeknek behozatalában a készárúk, iparcikkek játszanak főszerepet s ipari kivitelük minimális, addig Magyarország ipari alapanyagokat nagymértékben behoz s ipari kivitele is jelentős. Magyarország több gazdasági erőforrás hiánya dacára a fejlődöttebb Nyugat-Európa-hoz áll közel gazdasági kultúra szempontjából is. Kulcs-helyzetét e munka számos lapjáról olvashatja ki a figyelmes olvasó. Magyarország az átmenet, de az átjárás országa is Nyugattól-Kelethez és viszont, ami már magában megszabja sorsát és rendeltetését.

E. D. dr.

La production mondiale et les prix. 1937/38.

Société des Nations. Genève. 1938. 143 l. — pages.

Az 1937/38. évi népszövetségi kiadvány tartalma jelentősebb, mint a sorozat előző köteteié. A munka legérdekesebb része a tanulságok összefoglalása. 1929-hez viszonyítva, 1937-ben az alapanyagok világtermelésében 10%-os emelkedés mutatkozik, a nyers élelmiszerek termelésében 6%, az iparban felhasznált nyersanyagok gyártásánál pedig 19%. Ezzel szemben az allaptermékek ellenőrizhető világkészletében 6%-os visszaesés észlelhető. Az ipari világtermelésben ugyanezen idő alatt 20%-os emelkedés mutatkozik. A nemzetközi árucseréforgalomban viszont hanyatlás állott be, amely 1929-cel szemben 1937-ben a világkereskedelem mennyiségének 3%-át teszi. Bár a jövő fejlődésre vonatkozó prognózis felállításához még nem rendelkeznek megfelelő adatokkal, a kiadványból ki-

tetszik, hogy ha a gazdasági tevékenység kissé gyengült is, a világgazdaság egészbenvéve elég jól ellenállt a depressziós hatásoknak.

H. S. Linfield, Ph. D.: State Population Census by Faiths. (Egyes államok vallási megoszlása.)

New York, 1938. 72 l. — p.

Linfield, a new-yorki Zsidó Statisztikai Hivatal igazgatójának e munkája bevezetőjében az egyes országok népszámlálásainak a vallásra vonatkozó módszerét ismerteti. A lakosság felekezeti hovatartozandóságát számos országban tudakolják,

Ország v. országrész	Össz- népes- ség (1000)	Többségi vallás	
		megnevezés	híveinek száma (1000)
Albánia	1.003	mohamed.	696
Ausztrália	5.436	angol egyház	2.373
Ausztria	6.760	róm. kat.	6.113
Bulgária	5.479	gör. kel.	4.569
Chile	4.287	róm. kat.	4.187
Cseh-Szlovákia			
Ruténföld nélkül	14.004		10.762
Ruténföld	725	gör. "	359
Danzig	406	ág. ev.	224
Délafrikai Unió			
európaiak	1.677	ref.	832
nem európaiak	5.409	methodista	730
Egyiptom	14.218	mohamed.	12.929
Esztország	1.126	ág. ev.	874
Finnország	3.667	"	3.537
Görögország	6.205	gör. kel.	5.962
India			
déli tartományok	255.149	hindu	209.777
északi tartományok	80.681	mohamed.	46.696
Burma	14.647	buddhista	12.348
Irak			
Dél-Livas	1.540	moham. (Shia)	1.446
Észak-Livas	1.317	" (Sunni)	958
Irország	2.972	róm. kat.	2.751
Izland	109	ág. ev.	99
Jugoszlávia			
keleti rész	9.184	gör. kel.	6.123
nyugati rész	4.750	róm. kat.	3.922
Kanada			
Quebec nélkül	7.503	egyes. egyház	1.929
Quebec	2.874	róm. kat.	2.463
Lengyelország			
közép és nyugati rész	24.560	" "	18.960
keleti rész	4.275	gör. kel.	2.894
déli rész	3.081	gör. kat.	1.951
Lettország			
Latgalia nélkül	1.383	ág. ev.	1.033
Latgalia	567	róm. kat.	326
Liechtenstein	10	" "	9
Litvánia			
Klaipeda nélkül	2.029	" "	1.739
Klaipeda (Memel)	142	ág. ev.	130
Luxemburg	300	róm. kat.	288
Magyarország			
tiszabalpárti vm.-ék nélkül	7.341	" "	5.339
tiszabalpárti vármegyék	1.347	ref.	700
Mexikó	16.553	róm. kat.	16.180
Németalföld			
Limburg, stb. nélkül	6.486	ref.	2.650
Limburg, Észak-Brabant	1.449	róm. kat.	1.311
Németország			
észak	46.849	ág. ev.	36.135
dél	18.370	róm. kat.	13.676
Norvégia	2.814	ág. ev.	2.723
Olaszország	41.177	róm. kat.	41.014
Románia	18.795	gör. kel.	13.300
Svájc			
prot. kantonok	2.839	protestáns	2.093
kat. kantonok	1.227	róm. kat.	977
Svédország	6.142	ág. ev.	5.885
Sziám	11.506	buddhista	10.958
Törökország	16.157	mohamed.	15.839
Uj-Zéland (Maorival együtt)	1.574	ang. egyház	626
Uruguay	1.043	róm. kat.	638
Venezuela	3.027	" "	2.818

azonban különböző módon. Németországban például a lakosságnak az egyes egyházakhoz vagy társadalmi életbölcséleti társaságokhoz való törvényes kapcsolatait tudakolják, míg más országokban, többek közt Esztországban, a lakosság vallási meggyőződését kívánják tudni, függetlenül az egyházakhoz való törvényes vagy formális tartozandóságtól. E kérdésnek mindkét elvi elbírálás esetében gyakorlati eredménye a lakosság vallás szerinti megoszlása. Szerző különbséget tesz a lakosság vallásának illetően való tudakolása és az egyházi összeírások közt. Az államban uralkodó vallást többségi, a többi vallásokat kisebbségi vallásnak nevezi. „Vallásnélküliek“ azok, kik a kérdésre atheista, agnosztikus, stb. feleletet adnak, míg „ismeretlen vagy meg nem határozott“ vallásúak azon összeírottak, akik e kérdőpontot kitöltetlenül hagyják. „Nem válaszolt“ jegyzendő be azoknál, kik e kérdés megválaszolását konkrét formában megtagadták és végül „elégtelen“ azok bejegyzése, akik általánosságban (pl. keresztény, katolikus, protestáns, hívő, stb.) feleltek. A munka osztályozza az egyes országokat többségi vallások szerint, tárgyalja a különböző országok számlálólapjainak a vallásra vonatkozó kérdőpontjait. Egyes országok jellegzetes vallási megoszlásáról szólva, kiemeli az 1930. évi magyar népszámlálás vallási statisztikáját. Jellemző, hogy szerző éppen a vállalati statisztika vallási kombinációját túl részletesnek találja. A továbbiakban a népszámlálási eredmények felhasználásával, megbízhatóságával és értékével foglalkozik. Mellékletben közli az államok és gyarmatok számlálóíveinek a vallásra vonatkozó kérdéseit teljes szövegben, valamint egyes országok többségi vallását és a vallásra vonatkozó összeírások országok szerinti táblázatos kimutatásait. Kivonatossan közöljük azt a táblát, mely egyes országok többségi vallásához tartozó hívek lélekszámát tartalmazza.

Ruh György.

Takaróné Gáll Beatrix dr. és Tamás Károly dr.: A közgazdasági elméletek története.

Mme Takaró (Drse Béatrice Gáll) et Dr Charles Tamás. Histoire des théories d'économie politique.

Tébe könyvtár 94. sz. 495 l. — p.

Bibliothèque de la T. E. B. E., no 94.

Budapest, 1938.

Tantörténeti munka rendszerint hálátlan feladat. Az anyag tökéletes ismeretét követeli, hosszú forrástanulmányokat tesz szükségessé és emellett a kutató személye háttérbe szorul.

Szerzők munkájukat úgy osztották be, hogy Tamás Károly állandóan magyar, német, francia, angol, amerikai és olasz forrástanulmányokat folytatott, Takaróné pedig ezek, valamint saját forrástanulmányai felhasználásával megírta a könyvet.

tetszik, hogy ha a gazdasági tevékenység kissé gyengült is, a világgazdaság egészbenvéve elég jól ellenállt a depressziós hatásoknak.

H. S. Linfield, Ph. D.: State Population Census by Faiths. (Egyes államok vallási megoszlása.)

New York, 1938. 72 l. — p.

Linfield, a new-yorki Zsidó Statisztikai Hivatal igazgatójának e munkája bevezetőjében az egyes országok népszámlálásainak a vallásra vonatkozó módszerét ismerteti. A lakosság felekezeti hovatartozandóságát számos országban tudakolják,

Ország v. országrész	Össz- népes- ség (1000)	Többségi vallás	
		megnevezés	híveinek száma (1000)
Albánia	1.003	mohamed.	696
Ausztrália	5.436	angol egyház	2.373
Ausztria	6.760	róm. kat.	6.113
Bulgária	5.479	gör. kel.	4.569
Chile	4.287	róm. kat.	4.187
Cseh-Szlovákia			
Ruténföld nélkül	14.004		10.762
Ruténföld	725	gör. "	359
Danzig	406	ág. ev.	224
Délafrikai Unió			
európaiak	1.677	ref.	832
nem európaiak	5.409	methodista	730
Egyiptom	14.218	mohamed.	12.929
Esztország	1.126	ág. ev.	874
Finnország	3.667	"	3.537
Görögország	6.205	gör. kel.	5.962
India			
déli tartományok	255.149	hindu	209.777
északi tartományok	80.681	mohamed.	46.696
Burma	14.647	buddhista	12.348
Irak			
Dél-Livas	1.540	moham. (Shia)	1.446
Észak-Livas	1.317	(Sunni)	958
Irország	2.972	róm. kat.	2.751
Izland	109	ág. ev.	99
Jugoszlávia			
keleti rész	9.184	gör. kel.	6.123
nyugati rész	4.750	róm. kat.	3.922
Kanada			
Quebec nélkül	7.503	egyes. egyház	1.929
Quebec	2.874	róm. kat.	2.463
Lengyelország			
közép és nyugati rész	24.560	" "	18.960
keleti rész	4.275	gör. kel.	2.894
déli rész	3.081	gör. kat.	1.951
Lettország			
Latgalia nélkül	1.383	ág. ev.	1.033
Latgalia	567	róm. kat.	326
Liechtenstein	10	" "	9
Litvánia			
Klaipeda nélkül	2.029	" "	1.739
Klaipeda (Memel)	142	ág. ev.	130
Luxemburg	300	róm. kat.	288
Magyarország			
tiszabalpárti vm.-ék nélkül	7.341	" "	5.339
tiszabalpárti vármegyék	1.347	ref.	700
Mexikó	16.553	róm. kat.	16.180
Németalföld			
Limburg, stb. nélkül	6.486	ref.	2.650
Limburg, Észak-Brabant	1.449	róm. kat.	1.311
Németország			
észak	46.849	ág. ev.	36.135
dél	18.370	róm. kat.	13.676
Norvégia	2.814	ág. ev.	2.723
Olaszország	41.177	róm. kat.	41.014
Románia	18.795	gör. kel.	13.300
Svájc			
prot. kantonok	2.839	protestáns	2.093
kat. kantonok	1.227	róm. kat.	977
Svédország	6.142	ág. ev.	5.885
Sziám	11.506	buddhista	10.958
Törökország	16.157	mohamed.	15.839
Uj-Zéland (Maorival együtt)	1.574	ang. egyház	626
Uruguay	1.043	róm. kat.	638
Venezuela	3.027	" "	2.818

azonban különböző módon. Németországban például a lakosságnak az egyes egyházakhoz vagy társadalmi életbölcséleti társaságokhoz való törvényes kapcsolatait tudakolják, míg más országokban, többek közt Esztországban, a lakosság vallási meggyőződését kívánják tudni, függetlenül az egyházakhoz való törvényes vagy formális tartozandóságtól. E kérdésnek mindkét elvi elbírálás esetében gyakorlati eredménye a lakosság vallás szerinti megoszlása. Szerző különbséget tesz a lakosság vallásának illetően való tudakolása és az egyházi összeírások közt. Az államban uralkodó vallást többségi, a többi vallásokat kisebbségi vallásnak nevezi. „Vallásnélküliek“ azok, kik a kérdésre atheista, agnosztikus, stb. feleletet adnak, míg „ismeretlen vagy meg nem határozott“ vallásúak azon összeírottak, akik e kérdőpontot kitöltetlenül hagyják. „Nem válaszolt“ jegyzendő be azoknál, kik e kérdés megválaszolását konkrét formában megtagadták és végül „elégtelen“ azok bejegyzése, akik általánosságban (pl. keresztény, katolikus, protestáns, hívő, stb.) feleltek. A munka osztályozza az egyes országokat többségi vallások szerint, tárgyalja a különböző országok számlálólapjainak a vallásra vonatkozó kérdőpontjait. Egyes országok jellegzetes vallási megoszlásáról szólva, kiemeli az 1930. évi magyar népszámlálás vallási statisztikáját. Jellemző, hogy szerző éppen a vállalati statisztika vallási kombinációját túl részletesnek találja. A továbbiakban a népszámlálási eredmények felhasználásával, megbízhatóságával és értékével foglalkozik. Mellékletben közli az államok és gyarmatok számlálóíveinek a vallásra vonatkozó kérdéseit teljes szövegben, valamint egyes országok többségi vallását és a vallásra vonatkozó összeírások országok szerinti táblázatos kimutatásait. Kivonatossan közöljük azt a táblát, mely egyes országok többségi vallásához tartozó hívek lélekszámát tartalmazza.

Ruh György.

Takaróné Gáll Beatrix dr. és Tamás Károly dr.: A közgazdasági elméletek története.

Mme Takaró (Drse Béatrice Gáll) et Dr Charles Tamás. Histoire des théories d'économie politique.

Tébe könyvtár 94. sz. 495 l. — p.

Bibliothèque de la T. E. B. E., no 94.

Budapest, 1938.

Tantörténeti munka rendszerint hálátlan feladat. Az anyag tökéletes ismeretét követeli, hosszú forrástanulmányokat tesz szükségessé és emellett a kutató személye háttérbe szorul.

Szerzők munkájukat úgy osztották be, hogy Tamás Károly állandóan magyar, német, francia, angol, amerikai és olasz forrástanulmányokat folytatott, Takaróné pedig ezek, valamint saját forrástanulmányai felhasználásával megírta a könyvet.

Ily módon a feltüntetett eredeti műveknek kb. 80 %-a megfordult kezükben.

A bevezető fejezetek az általános és alapvető bölcséleti kérdésekről szólnak, az utolsók nagyvonalú bírálatot tartalmaznak. Sorban tárgyalásra kerülnek az ó-, közép- és újkor nem bőséges közgazdasági elméletei. A legújabbkor, mely azután vadon burjánoztatja a legkülönbözőbb elméleti irányokat és iskolákat, e mű legfőbb részét alkotja. A nehéz feladatot a csoportosítás képezi. Helyes megoldásához nehéz elméleti tanulmányokat kellene végezni, amint ezt Sombart tantörténeti munkája jelzi. És még így is kérdéses, hogy lehet-e egyáltalában maradék nélkül csoportokat, iskolákat fel-

állítani. Ezért válaszották a szerzők a legjobb útat, amikor munkájuknak lexikális jelleget adtak. Így a közgazdászok irányokba való csoportosítása, ami a kifogásokra és kritikákra okot szolgáltatna, hátérbe szorult, mellékessé vált.

A magyar vonatkozású elméleteket szerzők a jelen munkában nem érintették. A magyar közgazdasági irodalom történetének önálló munkát szentelnek.

Statisztikai megfigyelésüket, a mennyiségtani iskola tárgyalásával kapcsolatban, csak helyeseltetjük, mert az termékeny gazdaságpolitikának nyújthat útmutatást.

G. J.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Annuaire militaire*, 1938. *Renseignements généraux et statistiques sur les armements terrestres, navals et aériens.* Société des nations. Genève.

Annuaire statistique du commerce des armes et des munitions. Société des nations. Genève. 1938.

Balances des paiements, 1937. Société des nations. 1938.

Bulletin de l'Institut international de statistique. XXIX. köt. (Session d'Athènes, 1936.) 1. rész. Athènes. 1938.

Congrès international de la population. Paris, 1937. IV., V. köt. *Démographie statistique. Études spéciales. État de la population, migrations.* — *Natalité, nuptialité, mortalité.* VII. köt. *Facteurs et conséquences de l'évolution démographique.* VIII. köt. *Problèmes qualitatifs de la population.* Paris. 1938.

Cotton year book of the New York cotton exchange, 1938. New York.

Die nordischen Länder in der Weltwirtschaft. Dänemark, Finnland, Island, Norwegen, Schweden. Hrsg. von den Delegationen zur Förderung der wirtschaftlichen Zusammenarbeit zwischen den nordischen Ländern. Kopenhagen. 1938.

Étude sur les politiques nationales de l'alimentation, 1937/8. Société des nations. Genève.

International whaling statistics. XII. évf. Committee for whaling statistics appointed by the norwegian government. Oslo.

Jahrbuch des Weltholzhandels, 1936/1937. Comité international du bois. Brüssel.

Le commerce international de certaines matières premières et denrées alimentaires par pays d'origine et de consommation, 1937. Société des nations. Genève.

Le premier recensement agricole mondial. 30. füzet: Japon. 35. füzet: Tchecoslovaquie. 37. füzet: Allemagne. 41. füzet: Uruguay. Institut international d'agriculture. Rome.

Rapport sur les systèmes de crédit agricole et d'assurances agricoles. Société des nations. Genève. 1938.

Statistiques corrigées des maladies à déclaration obligatoire, 1936. Société des nations. Genève.

Statistiques du commerce international, 1937. Société des nations. Genève.

Statistisches Jahrbuch für die Eisen- und Stahlindustrie, 1938. Bezirksgruppe Nordwest der Wirtschaftsgruppe Eisen schaffende Industrie. Düsseldorf.

The mineral industry of the British Empire and foreign countries. Statistical summary. (Production, imports and exports.) 1935/1937. Imperial institute. London.

Külpolitikai adatok az 1937. évről. Kiadja a magyar kir. külügyminisztérium. Budapest.

Bálint Jenő: *Mechanokrácia. Az ember, a gép és a munkaidő.* 171 l. Budapest. 1938.

Bartócz József: *Új jelenségek és intézkedések a gazdasági életben.* 2. kiad. 94 l. Budapest. 1938.

Hacker Ervin dr.: *A nemzetközi bűnügyi statisztika módszerei.* 12 l. Budapest. 1938. (Miskolci jogászetek könyvtára. Új sor. 33.)

Hegedüs Loránt: *Az újabb pénzülméletek hatása a valutapolitikára.* 48 l. Budapest. 1938. (Klly. a Budapesti szemléből.)

Kuczynski, R. R.: *Childless marriages.* 66 l. London. (Klly. a The sociological review 1938. évi XXX. köt.-éből.)

Szászy István dr.: *Nemzetközi magánjog.* XII+531 l. Budapest. 1938. (A M. t. akadémia jogtudományi bizottságának kiadványsorozata. 9.)

Wagemann, Ernst: *Die Zahl als Detektiv. Heitere Plauderei über gewichtige Dinge.* 219 l. Hamburg. 1938.

Magyarország. (Hongrie.) — *Magyar statisztikai évkönyv*, 1937. Szerk. és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

Magyar statisztikai zsebkönyv, 1938. Szerk. és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

Magyarország 1937. évi külkereskedelmi forgalma. Szerk. és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

Magyarország vasutainak állapota az 1937. évben. Szerk. és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

A felvidéki magyarság húsz éve. 1918—1938. Szerk. a magyar statisztikai társaság államtudományi intézete. 136 l. Budapest. 1938.

Ceylon. (Ceylan.) — *Annual general report for 1937 on the economic, social, and general conditions of the island.* Department of commerce and industries. Colombo.

Chile. (Chili.) — *Politica, administración, justicia y educación, 1937.* Dirección general de estadística. Santiago.

Cseh-Szlovákia. (Tchéco-Slovaquie.) — *Aussenhandel der Čechoslovakischen Republik, 1937.* III. rész. *Spezialhandel. — Zollvormerk und Durchfuhr.* Statistisches Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 156.)

Gewerbliche Betriebszählung in der Čechoslovakischen Republik, 1930. I. rész. *Wichtigste Daten über die örtlichen Einheiten nach Bezirken.* II. rész. *Wichtigste Daten über die örtlichen Einheiten nach Unternehmungsarten und Grössengruppen eingehende Verarbeitung nach den tätigen Personen.* 4. köt. *Čechoslovakei insgesamt.* Statistisches Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 114., 120.)

Kleinhandelspreise der Lebensbedarfsgegenstände. Indizes der Lebenshaltungskosten und Nahrungsmittelindizes, 1921/1936. Statistisches Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 141.)

Kriminalstatistik für die Čechoslovakische Republik, 1928/1931. Statistisches Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 139.)

Seznam obcí a okresů Republiky Česko-Slovenské, které byly připojeny k Německu, Maďarsku a Polsku. (Stav ke dni 28. listopadu 1938. Státny úřad statistický. Praha.

Die Tschechoslovakei. (Ismertetés.) 89 1. Prag.

Dánia. (Danemark.) — *Accidents de circulation, 1937.* Département de statistique. Koebenhavn. (Communications statistiques. IV. 107. III.)

Annuaire statistique, 1938. Département de statistique. Koebenhavn.

Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed, 1937. Raadets Sekretariat. Koebenhavn.

Emploi de machines dans l'agriculture, 1936. Département de statistique. Koebenhavn. (Communications statistiques. IV. 106. III.)

Export directory of Denmark, 1939. Kraks legal. Copenhagen.

Délafrikai Unió. (Union Sud-Africaine.) — *Official year book of the Union of South Africa and of Basutoland, Bechuanaland Protectorate, and Swaziland, 1938.* Union office of census and statistics. Pretoria.

Finnország. (Finlande.) — *L'arpentage. Rapport annuel, 1937.* Bureau central de statistique. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XIV. A. 53.)

Kolonisationsstatistik, 1936. Kolonisationsfondens och kolonisationsförmedlarnes årsredovisningar. Lantbruksministeriets kolonisationsavdelning. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XXX. A. 16.)

Mouvement de la population de Finlande, 1935/1926. Tableaux. Bureau central de statistique. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. VI. 85.)

Statistique criminelle de Finlande, 1936. II. rész. *Accusés.* Ministère de la justice. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. 73. II.)

Franciaország. (France.) — *Annuaire statistique, 1937.* Direction de la statistique générale et de la documentation. Paris.

Résultats statistiques du recensement général de la population, 1936. I. köt. 1. rész. *Population légale ou de résidence habituelle. Appendice: Population des territoires français d'outre-mer et des pays étrangers.* Direction de la statistique générale et de la documentation. Paris.

Görögország. (Grèce.) — *Annuaire statistique de la Grèce, 1937.* Statistique générale de la Grèce. Athènes.

Statistique des chemins de fer helléniques, 1936. Statistique générale de la Grèce. Athènes.

Holland-India. (Indes Néerlandaises.) — *Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indie, 1937.* II. (Buitengewesten.) Centraal kantoor voor de statistiek. Batavia.

The exportcrops of the Netherlands Indies, 1937. (Planted area, production and export.) Central bureau of statistics, Batavia.

Jugoszlávia. (Yougoslavie.) — *Résultats définitifs du recensement de la population, 1931.* III. rész. *Population de fait par le degré d'instruction et l'âge.* Statistique générale d'État. Beograd.

Kanada. (Canada.) — *Canada, 1935. The official handbook of present conditions and recent progress.* Dominion bureau of statistics. Ottawa.

Lengyelország. (Pologne.) — *Deuxième recensement général de la population, 1931. Logements et ménages. Population.* Pologne. Office central de statistique. Warszawa. (Statistique de la Pologne. C/94-a.)

Folyóíratszemle. — Revues.

Correspondance Economique Roumaine (20. évf. 2. sz., Bukarest 1938, fr., ang.). — *Lapadatu A.*: A román gabonaneműek, termelési technika, kereskedelem. — (3. sz.) — *Arcadian N.*: A kartell-rendszer Romániában. — Az állami „Erdőpénztár” működése.

Der Deutsche Volkswirt (13. évf. 2. sz., Berlin 1938, ném.). — *Mischke L.*: Élelmiszer-szükséglet a behozatalban. — *Barthel J.*: A Szudéta-föld hitelügye. — *Kruk M.*: A szudétanémet takarékpénztárak a cseh-szlovák hiteléletben. — *Waltemath K.*: Gyarmati nyersanyagforrások jövedelmezősége. — (4. sz.) — *Wagemann E.*: Nemzeti jövedelem és pénzforgalom. — *Lauscher F.*: A német hajtóanyag-előállítás fejlesztése. — *Gerwin E.*: Anglia hadigazdasági előkészületei I. — (5. sz.). — *Fezer H.*: A szén és az új határok. — *Wagenführ R.*: A

cseh-szlovák hadiipar piacának új alakulása. — Anglia hadigazdasági előkészületei. II. — (6. sz.). — *Drechsler W.*: Az első nemzetközi agrárhitelkongresszus. — *Hellmer H.*: A hadigazdaság mint a tudományos kutatás anyaga 1933 előtt. — (7. sz.). — *Richarz H.*: A kartell-rendszer terjedése a nyersanyagok terén. — *Halem N. Chr.*: Az árpolitika a közszállításoknál. — *Strub H. B.*: A szövetkezeti hitel a mezőgazdaságban. — *Hellmer H.*: A hadigazdaság mint a tudományos kutatás anyaga 1933 előtt II. — A japán háborús gazdaság fejlesztése. — (8. sz.). — *Gerwin E.*: Széleskörű Angol—USA szerződés. — *Seebauer G.*: Nép- és üzemgazdasági állományfelvételek Ausztriában. — *Mende*: A hadigazdaság és a német belvizi utak. — A japán háborús gazdaság fejlesztése. II. — A fotokémiai ipar fejlődési irányai. — (9. sz.). — *Gebauer W.*: Angol

engedmények az Egyesült Államokkal kötött kereskedelmi szerződésben. — Müller A.: A németországi zsidók kivándorlásra készen. — Külföldi tőkebefektetések az Egyesült Államokban. — (10. sz.). — Stahl G.: Szudétavidék gazdasági életének csatlakozása. — Gebauer W.: Amerikai engedmények az Angliával kötött kereskedelmi szerződésben. — Külföldi tőkebefektetések az Egyesült Államokban. II. — (11. sz.). — Eggert W.: Határerődítések hadigazdasági jelentősége. — Külföldi tőkebefektetések az Egyesült Államokban. III. — Tomberg W.: A jövedelmi adó az olasz pénzgazdaságban.

Die Deutsche Fertigware (10. évf. 2. sz., Berlin 1938, ném.). — A német fogyasztási készárak 1937-ben. II. — (3—4. sz.). — Ausztria visszatérése a Birodalomba. — Steimle Th.: A nemzeti jövedelem és a közadók Németországban. — A német nagyvárosok mint fogyasztási központok. — (5. sz.). — Az Anschluss gazdasági jelentősége. — A német nagyvárosok mint fogyasztási központok. II. — (6—7. sz.). — Vesshoffen W.: Az arany jövője. — Hundhausen C.: A piackutatás mint a gazdaságpolitika alapja az Egyesült Államokban. — A német nagyvárosok mint fogyasztási központok. III.

Giornale degli Economisti (53. évf. 3. sz., Milano—Roma 1938, XVI. ol.). — Breglia A.: A korlátozott gazdaság és a pénz. — Kauder E.: A javak megoszlása, a munkanélküliség és hitelkiterjesztés. (Kritikai észrevételek Keynes legújabb könyvéhez.) — Tagliacarne G.: Az olasz katonai népesség és annak területi megoszlása a népszámlálások tükrében. — (4. sz.). — Gambino A.: Fogyasztás és megtakarítás. — (5. sz.). — Gambino A.: Fogyasztás és megtakarítás. — Brambilla F.: Metodologikus statisztika és valószínűségi számítás. — Mortara G.: Észrevételek az utóbbi évek olasz mezőgazdasági statisztikájának összehasonlíthatóságához. — (6. sz.). — Saraceno P.: A nyereség újrabefektetése az ipari vállalatok gazdálkodásában. — (7. sz.). — Vito F.: A gazdaságpolitika módszereinek változásai. — Mortara G.: Önellátási tendenciák a nyersanyagtermelés nemzetközi eltolódásaiban. — Pagni C.: Megtakarítás, tőke, fogyasztás. — Parenti G.: Az olasz népesség két új termékenységi táblája.

Internationale Rundschau der Arbeit (16. évf. 10. sz., Berlin 1938, ném.). — Vollweiler H.: A munkatartalékok mozgósítása a Német Birodalomban. I. — Burns M.: A munkanélküliek kártalanítása az Egyesült Államokban. II.

Journal of the Royal Statistical Society (101. köt. 1. sz., London 1938, ang.). — Jones R. H.: Az iskolásgyermek táplálásának külső (testi) jelei és klinikai kiszámítása. — Isserlis L.: A szabadhajózás, a fuvardíjak és a hajószállítmányok. — (2. sz.). — Houghton C. T.: A mezőgazdasági árak új indexe. — Rae G.: A gumi ipar statisztikája. — Nagykereskedelmi árak 1937-ben.

Külügyi Szemle (15. évf. 3. sz., Budapest 1938. m.). — Nagy I.: Az amerikai magyarság. — (4. sz.). — Rónai A.: Románia rendezni kívánja a kisebbségi ügyeket. — Czako I.: A szabadidőmozgalmi világkongresszus Rómában.

Magyar Gazdák Szemléje (43. évf. 10. sz., Budapest 1938, m.). — Mennyey G.: A földhitel legrégebb emlékei Magyarországon. I. — Lipták L.: Alföldi problémák. — Soproni E.: Tejértékesítés és tejszövetkezeti élet Magyarországon. — Ihrig K.: Fejezetek az agrárstatisztika köréből. I. — Szabó M.: A szövetkezetek mai szerepe Németországban.

— (11. sz.). — Mennyey G.: A földhitel legrégebb emlékei Magyarországon. II. — Boemelburg K.: A mezőgazdasági hitel megszervezése. — Kukuljevič J.: Pannonia állattenyésztésének kialakulása a rómaiak idejétől Mária Teréziáig. — Ihrig K.: Fejezetek az agrárstatisztika köréből. II.

Magyar Szemle (34. köt. 2. sz., Budapest 1938, m.). — Némethy B.: A magyar földbirtokpolitika feladatai. — Kerék M.: Imrédy birtokpolitikája. — Boldizsár I.: Középiskolai tanárok szociális helyzete. — Kotsis E.: Fővárosi és vidéki lakásépítés.

Népegészségügy (19. évf. 20. sz., Budapest 1938, m.). — Faragó F.: Diphtheria védőoltások helyzete Magyarországon a kötelező rendelet megjelenésekor. — Ernyei I.: Iskolánkívüli népművelés és egészségvédelmi propaganda. — (21. sz.). — Nyirő Gy.: Tapasztalatok a Budapest-Magdolnavárosi (Angyalföldi) M. kir. Állami Elme- és Ideggyógyintézet egy évi vezetésével kapcsolatban. — Saád A.: Adatok Mezőkövesd népelemzéséhez és agrárviszonyaihoz.

Reichsarbeitsblatt (18. évf. 3. sz., Berlin 1938, ném.). — Dencke H.: A szabad sörfogyasztás és a balesetek a sörgyárakban. — (4. sz.). — Heyer F.: A „szociális kiadások“ Angliában. — (6. sz.). — Geck A.: Üzemi szociálpolitika az Amerikai Egyesült Államokban. I. — (7. sz.). — Geck A.: Üzemi szociálpolitika az Amerikai Egyesült Államokban. II. — Hoffschneider: A munkaviszáltyok a különböző ipari államokban 1936-ban és 1937-ben. — (9. sz.). — A munkabérijövedelmek alakulása az utolsó tíz évben. — (10. sz.). — Mangels: 215.000 korlátozott munkaképes munkanélküli. Vizsgálódás a korlátozott munkaképesség okairól. — (11. sz.). — Griessmeyer A.: Az alkalmazottak biztosítása 1937-ben. — (13. sz.). — Haehling: Az állami lakásépítési politika az eddigi Ausztriában. — Kremer D.: Törvény a gyermekmunkáról és a fiatalok munkaidejéről. — Schmidt F. H.: A munkaidő új szabályozása. — (15. sz.). — Crantz F.: A balesetbiztosítás 1937-ben. — (16. sz.). — Schulz E.: A gazdasági élet és a munkáslétszám Svájcban. — (18. sz.). — Vollweiler H.: A szociális és gazdasági alkotmány a fasiszta Olaszországban. — Hoffschneider: Sztrájkok és munkáskizárások néhány ipari államban az 1936. és 1937. években. — (19. sz.). — Haehling H.: Vizsgálódások a lakásviszonyokról három osztrák városban. — Mertins E.: A gyermekből családok támogatása a betegségbiztosításban.

Revue Internationale d'Agriculture (29. évf. 7. sz., Róma 1937, fr.). — Arcoleo F.: A nemzetközi gabonakereskedelem szervezete. — Lenz A.: A szövetkezetek Kínában. — Legros I.: A gyapot-ügy Peruban. — Gasser E.: A tejipar jelenlegi helyzete Svédországban. — (8. sz.). — Siegescu N.: A magyar mezőgazdasági kivitel 1929—1937. — Jalowiecki A.: A demográfiai kérdések és a mezőgazdaság Lengyelországban. — Gasser E.: A tejipar jelenlegi helyzete Romániában. — (9. sz.). — Lindstedt H.: A Távol-kelet népeinek táplálkozási rendje. — Arcoleo F.: A kávépiac nemzetközi szervezete. — Taussig St.: A száj- és körömfájás Európában. — (10. sz.). — Constanzo G.: A talajjavítás Európában. I. — Deslarzes I.: A mezőgazdaság jövedelmének alakulása Európában országok szerint. — (11. sz.). — Constanzo G.: A talajjavítás Európában. II. — Deslarzes I.: A mezőgazdaság jövedelmének alakulása Európában országok szerint. II.

Revue Internationale du Travail (37. köt. 4. sz., Genf 1938, fr.). — Haan H.: A tudományos munkaszervezés eszméje és terminológiája. — Richmond N. M.: A munkásnevelés Új-Zélandban. — Bruet H.: A munkabíróságok. — (38. kötet, 1. sz.). — Féraud L.: Bevezetés a társadalombiztosítás pénzügyi problémáiba. — Cheyney S. A.: A minimális munkabérekre vonatkozó törvényhozás fejlődése az Amerikai Egyesült Államokban. — (2. sz.). — Cruz—Coke L. E.: Chilei törvény a megelőző-orvosi intézményről és a törvény orvosi, gazdasági és társadalmi alapjai. — Yeremitch D.: Mezőgazdasági munkaproblémák Jugoszláviában. — A Szovjetunió társadalombiztosításának jelenlegi fejlődése. (1933—1937). — Munkások kötelező betegségi biztosítása Cseh-Szlovákiában 1926—1937. — A királyi bizottság jelentése Kanada textiliparáról. — Közepes jövedelemből élő családok költségvetése San-Francisco-ban. — (3. sz.). — Kolumbiai ankét a családi költségvetésről Bogotában 1936-ban. — (4. sz.). — Vollweiler H.: A német munkaerőtartalékok mozgósítása. I. — Hetherington H.: Az ipari tanácsok működése Nagy-Britanniában. — Haymann E.: A svájci nemzeti biztosító-pénztár baleseti orvosi segélyszolgáltatása. — A munkaidő szabályozása az Egyesült Államokban kollektív megállapodások által. — A kötelező munkaszolgálat eredményei Bulgáriában 1933-tól 1936/37-ig.

The Journal of Political Economy (XLV. köt. 6. sz., Chicago 1937, ang.). — Volin L.: Agrár kollektívizmus a szovjet Unióban. II. — (XLVI. köt. 1. sz., 1938.). — Chandler L. V.: Monopolisztikus elemek a kereskedelmi bankszakmában. — Blum J. W.: A szövetségi államkötvényekre vonatkozó törvénycikk, 1933—36.

Volk und Reich (14. évf. 9. sz., Berlin 1938, ném.). — Sachse H.: A szlovák kérdés alapjai. — A jelen nagy problémája. — Rost I.: A cseh

elmélet. — Hartmann G.: A szlovák elmélet. — Sachse H.: A magyar elmélet. — Loesch K. C.: A lengyel elmélet. — (11. sz.). — Jonas H.: Keletporoszország és a Birodalom kereskedelmi forgalma Keleteurópával. — Loesch K. C.: Új határok a Szudétaföldön. — Eitler P.: Búcsú Burgenlandtól. — (12. sz.). — Fischer R.: Középeurópa München után. — Marz I.: Délkeleteurópa gazdasága 1919 óta.

Wirtschaftsdienst (23. évf. 45. sz., Hamburg 1938, ném.). — Huhle Fr.: Iparfejlesztés — gazdasági tervek. — Wittmack H.: A finn önellátás fejlődése. — Drews M.: Nagynémetország külkereskedelme. — A. S.: Brazília egy évvel 1937 nov. 16. után. — A hamburgi kikötő forgalma. — (46. sz.). — Wagemann E.: Jövendőmondás a gazdasági életben. — Mickwitz E.: Az angol gazdasági gondolkodás átalakítása. — Lüdemann I.: A Palesztina-konferencia előtt. — (47. sz.). — Biehl M.: Az angol-amerikai kereskedelmi szerződés és a többi érdekeltek. — Drews M.: A világkereskedelem kilátásai. — Tumm E. E.: Német-Újguinea története, gyarmatosítása és lehetőségei a jövőben.

Wirtschaft u. Statistik (18. évf. 21. sz., Berlin 1938, ném.). — A Szudétavidék ipara. — A mezőgazdaság üzemi kiadásai az 1937/38. gazdasági évben. — Az 1938. évi aratás a termés nagysága és fehérjetartalma szerint. — A Birodalom adóbevételei az 1938/39. számtartási év első felében. — A Szudétavidék népmozgalma. — A nyári félév és szeptember hó idegenforgalma. — A kötelező betegségi biztosítás 1937-ben.

Zeitschrift für die Gesamte Staatswissenschaft (98. köt. 3. sz., Tübingen 1938, ném.). — Nöll R.: Az elhibázott beruházások és azok közgazdasági problémái. — (4. sz.). — Seraphim H. J.: A parasztság újraalkotása és a német mezőgazdaság termelési csatája.

K Ü L Ö N F É L E

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Cimadományozás. — Promotion.

Résumé. Le 21 janvier 1939, S. A. S. le Régent de Hongrie a, sur la proposition du président du Conseil, revêtu du titre de chef de section ministériel le Dr Alexandre de Dobrovits, conseiller ministériel, vice-président de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

*

A Kormányzó Úr Ö Főméltósága Budapesten 1939. évi január hó 21. napján kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában pozsonyligetfalvai Dobrovits Sándor dr. miniszteri tanácsos, a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal alelnökének a miniszteri osztályfőnöki címet, *L'Eplattenier* Lajos statisztikai felügyelőnek pedig a statisztikai tanácsosi címet és jelleget méltóztatott adományozni.

Személyi hírek. — Nouvelles.

Elismerés. — Reconnaissance de mérites.

Résumé. En raison de ses nombreuses fonctions, le Dr Désiré de Laky, professeur d'Université, haut commissaire du gouvernement hongrois pour la fixation des prix, a donné sa démission de membre du Conseil Général de Statis-

tique et du Jury d'examen statistique. A cette occasion, le président du Conseil lui a exprimé, par une lettre cordiale, ses vifs remerciements et sa reconnaissance pour l'éminente activité qu'il avait déployée dans le domaine de la statistique officielle.

Revue Internationale du Travail (37. köt. 4. sz., Genf 1938, fr.). — Haan H.: A tudományos munkaszervezés eszméje és terminológiája. — Richmond N. M.: A munkásnevelés Új-Zélandban. — Bruet H.: A munkabíróságok. — (38. kötet, 1. sz.). — Féraud L.: Bevezetés a társadalombiztosítás pénzügyi problémáiba. — Cheyney S. A.: A minimális munkabérekre vonatkozó törvényhozás fejlődése az Amerikai Egyesült Államokban. — (2. sz.). — Cruz—Coke L. E.: Chilei törvény a megelőző-orvosi intézményről és a törvény orvosi, gazdasági és társadalmi alapjai. — Yeremitch D.: Mezőgazdasági munkaproblémák Jugoszláviában. — A Szovjetunió társadalombiztosításának jelenlegi fejlődése. (1933—1937). — Munkások kötelező betegségi biztosítása Cseh-Szlovákiában 1926—1937. — A királyi bizottság jelentése Kanada textiliparáról. — Közepes jövedelemből élő családok költségvetése San-Francisco-ban. — (3. sz.). — Kolumbiai ankét a családi költségvetésről Bogotában 1936-ban. — (4. sz.). — Vollweiler H.: A német munkaerőtartalékok mozgósítása. I. — Hetherington H.: Az ipari tanácsok működése Nagy-Britanniában. — Haymann E.: A svájci nemzeti biztosító-pénztár baleseti orvosi segélyszolgáltatása. — A munkaidő szabályozása az Egyesült Államokban kollektív megállapodások által. — A kötelező munkaszolgálat eredményei Bulgáriában 1933-tól 1936/37-ig.

The Journal of Political Economy (XLV. köt. 6. sz., Chicago 1937, ang.). — Volin L.: Agrár kollektívizmus a szovjet Unióban. II. — (XLVI. köt. 1. sz., 1938.). — Chandler L. V.: Monopolisztikus elemek a kereskedelmi bankszakmában. — Blum J. W.: A szövetségi államkötvényekre vonatkozó törvénycikk, 1933—36.

Volk und Reich (14. évf. 9. sz., Berlin 1938, ném.). — Sachse H.: A szlovák kérdés alapjai. — A jelen nagy problémája. — Rost I.: A cseh

elmélet. — Hartmann G.: A szlovák elmélet. — Sachse H.: A magyar elmélet. — Loesch K. C.: A lengyel elmélet. — (11. sz.). — Jonas H.: Keletporoszország és a Birodalom kereskedelmi forgalma Keleteurópával. — Loesch K. C.: Új határok a Szudétaföldön. — Eitler P.: Búcsú Burgenlandtól. — (12. sz.). — Fischer R.: Középeurópa München után. — Marz I.: Délkeleteurópa gazdasága 1919 óta.

Wirtschaftsdienst (23. évf. 45. sz., Hamburg 1938, ném.). — Huhle Fr.: Iparfejlesztés — gazdasági tervek. — Wittmack H.: A finn önellátás fejlődése. — Drews M.: Nagynémetország külkereskedelme. — A. S.: Brazília egy évvel 1937 nov. 16. után. — A hamburgi kikötő forgalma. — (46. sz.). — Wagemann E.: Jövendőmondás a gazdasági életben. — Mickwitz E.: Az angol gazdasági gondolkodás átalakítása. — Lüdemann I.: A Palesztina-konferencia előtt. — (47. sz.). — Biehl M.: Az angol-amerikai kereskedelmi szerződés és a többi érdekeltek. — Drews M.: A világkereskedelem kilátásai. — Tumm E. E.: Német-Újguinea története, gyarmatosítása és lehetőségei a jövőben.

Wirtschaft u. Statistik (18. évf. 21. sz., Berlin 1938, ném.). — A Szudétavidék ipara. — A mezőgazdaság üzemi kiadásai az 1937/38. gazdasági évben. — Az 1938. évi aratás a termés nagysága és fehérjetartalma szerint. — A Birodalom adóbevételei az 1938/39. számtartási év első felében. — A Szudétavidék népmozgalma. — A nyári félév és szeptember hó idegenforgalma. — A kötelező betegségi biztosítás 1937-ben.

Zeitschrift für die Gesamte Staatswissenschaft (98. köt. 3. sz., Tübingen 1938, ném.). — Nöll R.: Az elhibázott beruházások és azok közgazdasági problémái. — (4. sz.). — Seraphim H. J.: A parasztság újraalkotása és a német mezőgazdaság termelési csatája.

K Ü L Ö N F É L E

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Cimadományozás. — Promotion.

Résumé. Le 21 janvier 1939, S. A. S. le Régent de Hongrie a, sur la proposition du président du Conseil, revêtu du titre de chef de section ministériel le Dr Alexandre de Dobrovits, conseiller ministériel, vice-président de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

*

A Kormányzó Úr Ö Főméltósága Budapesten 1939. évi január hó 21. napján kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában pozsonyligetfalvai Dobrovits Sándor dr. miniszteri tanácsos, a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal alelnökének a miniszteri osztályfőnöki címet, *L'Eplattenier* Lajos statisztikai felügyelőnek pedig a statisztikai tanácsosi címet és jelleget méltóztatott adományozni.

Személyi hírek. — Nouvelles.

Elismerés. — Reconnaissance de mérites.

Résumé. En raison de ses nombreuses fonctions, le Dr Désiré de Laky, professeur d'Université, haut commissaire du gouvernement hongrois pour la fixation des prix, a donné sa démission de membre du Conseil Général de Statis-

tique et du Jury d'examen statistique. A cette occasion, le président du Conseil lui a exprimé, par une lettre cordiale, ses vifs remerciements et sa reconnaissance pour l'éminente activité qu'il avait déployée dans le domaine de la statistique officielle.

Laky Dezső dr. egyetemi ny. r. tanár, az ár-ellenőrzés országos kormánybiztosa nagy elfoglaltsága miatt az Országos Statisztikai Tanács és a Statisztikai Szakvizsgabizottság tagságáról lemondott. A Miniszterelnök úr ebből az alkalomból meleghangú levélben köszönetét és elismerését fejezte ki Laky Dezső dr.-nak a hivatalos statisztikai szolgálat terén kifejtett kiváló tevékenységéért. Laky Dezső dr. a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal személyzetéből 1921-ben történt kiválása óta mint egyetemi professzor is állandóan a legnagyobb önzetlenséggel szentelte értékes

munkásságát a hivatalos statisztika szolgálatának. Tevékeny részt vett ennek 1929-ben történt korszerű újjászervezésében, majd mint az Országos Statisztikai Tanács tagja, s tudományos szakbizottságának elnöke, a Központi Statisztikai Hivatal és az egyéb hatóságok adatgyűjtéseinek szakszerű felülvizsgálatánál és egybehangolásánál szerzett maradandó érdemeket. A Statisztikai Vizsgabizottság szervezeti szabályzata előkészítésében szintén kiváló részt vett és cenzori minőségében nagymértékben hozzájárult a vizsgák magas színvonalának biztosításához.

Összefoglaló helyzetjelentés. *) Résumé de la situation en Hongrie. *)

1938. december hó. — Décembre 1938.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel. Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres de décembre 1938:

Le nombre des nouveaux mariages (6.114, soit 8 pour 1000 habitants) n'a pas baissé par rapport au mois correspondant précédent (5.949, 7·8‰). Mais, à cause de la tension de politique extérieure d'octobre et de novembre, il n'a été dans le dernier trimestre que de 20.861, chiffre bien inférieur à celui de la même période de 1937 (25.643). Le nombre des naissances vivantes de décembre (13.777, 17·9 pour 1000 habitants) dépassait légèrement le chiffre correspondant de l'année d'avant (13.740, 18·0‰); pendant le dernier trimestre (41.592), il était inférieur à celui d'octobre-décembre 1937 (42.264). Le nombre des décès de décembre (10.231, soit 13·3‰) accusait une régression sur celui du même mois de 1937 (10.452, 13·7‰); il a également baissé pendant les trois derniers mois (octobre-décembre 1938: 28.698, octobre-décembre 1937: 30.086). L'accroissement naturel, montant à 3.546 (4·6‰) en décembre et à 12.894 pendant le dernier trimestre, a été supérieur à celui du même mois (3.288, 4·3‰) et du même trimestre précédents (12.178).

Le nombre des chômeurs a légèrement augmenté. Les syndicats ouvriers en indiquaient 17.144 à la fin de décembre, 1·3% de moins que l'année précédente. L'augmentation saisonnière enregistrée en décembre affectait toutes les professions; elle a été la plus forte dans l'industrie des vêtements et du cuir (+140·7%, respectivement 106·4%). Par

*) Az összes adatok a trianoni Magyarországra vonatkoznak, az újonnan visszacsatolt északi terület nélkül. — Les chiffres, se rapportant au territoire délimité à Trianon, ne comprennent pas la zone récemment rétrocédée à la Hongrie.

rapport à l'année dernière, toutes les branches d'industrie n'accusent pas de progrès: dans l'industrie des vêtements, il y a une régression de 24%; dans l'industrie du fer, une régression de 7%. La production de la houille s'est accrue de 1·1% par rapport au mois précédent, de 7·8% par rapport à l'année précédente. La baisse de 8·2% que l'on constate en décembre dans la production du lignite s'explique en partie par les circonstances saisonnières. Toutefois, la tendance générale de l'extraction de lignite est ascendante: il y a une augmentation de 7·1% en comparaison de l'année précédente. C'est ce que prouvent d'ailleurs les résultats du dernier trimestre, qui accusent une différence en plus de 7·9% dans le cas de la houille, de 2·5% dans le cas du lignite. Quant à la production sidérurgique, la tendance est nettement à la baisse. Les minerais et scories de fer restent de 20·8%, le fer brut à transformer de 13·0% en deçà du niveau de l'année précédente. Les résultats du dernier trimestre font apparaître là aussi une baisse de 3·3% respectivement de 17·9%.

Quant à la production du courant électrique pour la ville de Budapest, l'influence de la saison s'annonçait comme favorable. Par rapport à l'année précédente, on peut enregistrer une avance de 9·5%. C'est surtout l'éclairage privé qui grossit la consommation d'énergie électrique. En décembre, le courant absorbé par l'éclairage privé a été de 33·9% en progression sur le mois précédent, de 2% sur l'année précédente. En ce qui concerne le courant à l'usage des moteurs, les chiffres accusent une diminution de 1·2% par rapport au mois précédent, une augmentation de 14·7% par rapport à l'année précédente.

La balance commerciale s'est soldée en

Laky Dezső dr. egyetemi ny. r. tanár, az ár-ellenőrzés országos kormánybiztosa nagy elfoglaltsága miatt az Országos Statisztikai Tanács és a Statisztikai Szakvizsgabizottság tagságáról lemondott. A Miniszterelnök úr ebből az alkalomból meleghangú levélben köszönetét és elismerését fejezte ki Laky Dezső dr.-nak a hivatalos statisztikai szolgálat terén kifejtett kiváló tevékenységéért. Laky Dezső dr. a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal személyzetéből 1921-ben történt kiválása óta mint egyetemi professzor is állandóan a legnagyobb önzetlenséggel szentelte értékes

munkásságát a hivatalos statisztika szolgálatának. Tevékeny részt vett ennek 1929-ben történt korszerű újjászervezésében, majd mint az Országos Statisztikai Tanács tagja, s tudományos szakbizottságának elnöke, a Központi Statisztikai Hivatal és az egyéb hatóságok adatgyűjtéseinek szakszerű felülvizsgálatánál és egybehangolásánál szerzett maradandó érdemeket. A Statisztikai Vizsgabizottság szervezeti szabályzata előkészítésében szintén kiváló részt vett és cenzori minőségében nagymértékben hozzájárult a vizsgák magas színvonalának biztosításához.

Összefoglaló helyzetjelentés.*) Résumé de la situation en Hongrie.*)

1938. december hó. — Décembre 1938.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel. Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres de décembre 1938:

Le nombre des nouveaux mariages (6.114, soit 8 pour 1000 habitants) n'a pas baissé par rapport au mois correspondant précédent (5.949, 7·8‰). Mais, à cause de la tension de politique extérieure d'octobre et de novembre, il n'a été dans le dernier trimestre que de 20.861, chiffre bien inférieur à celui de la même période de 1937 (25.643). Le nombre des naissances vivantes de décembre (13.777, 17·9 pour 1000 habitants) dépassait légèrement le chiffre correspondant de l'année d'avant (13.740, 18·0‰); pendant le dernier trimestre (41.592), il était inférieur à celui d'octobre-décembre 1937 (42.264). Le nombre des décès de décembre (10.231, soit 13·3‰) accusait une régression sur celui du même mois de 1937 (10.452, 13·7‰); il a également baissé pendant les trois derniers mois (octobre-décembre 1938: 28.698, octobre-décembre 1937: 30.086). L'accroissement naturel, montant à 3.546 (4·6‰) en décembre et à 12.894 pendant le dernier trimestre, a été supérieur à celui du même mois (3.288, 4·3‰) et du même trimestre précédents (12.178).

Le nombre des chômeurs a légèrement augmenté. Les syndicats ouvriers en indiquaient 17.144 à la fin de décembre, 1·3% de moins que l'année précédente. L'augmentation saisonnière enregistrée en décembre affectait toutes les professions; elle a été la plus forte dans l'industrie des vêtements et du cuir (+140·7%, respectivement 106·4%). Par

*) Az összes adatok a trianoni Magyarországra vonatkoznak, az újonnan visszacsatolt északi terület nélkül. — Les chiffres, se rapportant au territoire délimité à Trianon, ne comprennent pas la zone récemment rétrocédée à la Hongrie.

rapport à l'année dernière, toutes les branches d'industrie n'accusent pas de progrès: dans l'industrie des vêtements, il y a une régression de 24%; dans l'industrie du fer, une régression de 7%. La production de la houille s'est accrue de 1·1% par rapport au mois précédent, de 7·8% par rapport à l'année précédente. La baisse de 8·2% que l'on constate en décembre dans la production du lignite s'explique en partie par les circonstances saisonnières. Toutefois, la tendance générale de l'extraction de lignite est ascendante: il y a une augmentation de 7·1% en comparaison de l'année précédente. C'est ce que prouvent d'ailleurs les résultats du dernier trimestre, qui accusent une différence en plus de 7·9% dans le cas de la houille, de 2·5% dans le cas du lignite. Quant à la production sidérurgique, la tendance est nettement à la baisse. Les minerais et scories de fer restent de 20·8%, le fer brut à transformer de 13·0% en deçà du niveau de l'année précédente. Les résultats du dernier trimestre font apparaître là aussi une baisse de 3·3% respectivement de 17·9%.

Quant à la production du courant électrique pour la ville de Budapest, l'influence de la saison s'annonçait comme favorable. Par rapport à l'année précédente, on peut enregistrer une avance de 9·5%. C'est surtout l'éclairage privé qui grossit la consommation d'énergie électrique. En décembre, le courant absorbé par l'éclairage privé a été de 33·9% en progression sur le mois précédent, de 2% sur l'année précédente. En ce qui concerne le courant à l'usage des moteurs, les chiffres accusent une diminution de 1·2% par rapport au mois précédent, une augmentation de 14·7% par rapport à l'année précédente.

La balance commerciale s'est soldée en

décembre par un passif d'un demi-million de pengős, les exportations montant à 44.6 millions, les importations à 45.1 millions. Les marchandises entrées dans le pays représentaient 3.4% de moins, les marchandises sorties 25.9% de moins, en valeur, qu'en décembre 1937 lorsque le solde s'était exprimé par 13.5 millions de pengős au profit de la Hongrie.

Dans le chapitre des importations, les matières premières de l'industrie textile avaient en général un aspect favorable. Une autre des industries hongroises produisant des articles de consommation, notamment l'industrie du cuir, a également développé l'importation de ses matières premières. En ce qui concerne les matières premières de l'industrie lourde, seule l'importation des métaux bruts dépasse la quantité atteinte l'année précédente. Pour le minerai de fer, le fer brut et la ferraille, il y a reculé. L'accroissement de la quantité de coke importée montre que les variations observées dans la statistique du minerai de fer sont impropres à caractériser l'activité de l'industrie sidérurgique. Le recul observé dans l'importation des huiles minérales brutes s'explique par le fait que la production nationale suffit de plus en plus aux besoins du pays. Le poste le plus important, à savoir le bois brut et ouvré, (6.611 wagons) laisse une marge en moins de 41% en comparaison de la quantité importée l'année d'avant. Les importations d'automobiles et de châssis n'atteignent guère que le quart des importations de 1937.

La baisse des exportations de Hongrie tient en premier lieu à ce que le blé vendu à l'étranger se mesurait en 1938 par 1.411 wagons (1.7 millions de pengős) seulement contre 3.507 wagons (6.3 millions de pengős) en 1937. Il en est résulté pour la balance commerciale une lacune de 4.6 millions de pengős. En 1937, le maïs exporté représentait 4.172 wagons; en décembre 1938, seulement 43 quintaux. D'où nouvelle lacune de 3.4 millions de pengős. Les exportations de saindoux et de lard sont tombées de 284 à 22 wagons (de 2.4 millions à 0.2 million de pengős, en valeur). Tels étaient les principaux produits agricoles ayant une influence prépondérante sur le mouvement des échanges extérieurs. Une seule amélioration appréciable se dessinait dans ce chapitre: l'exportation des animaux de boucherie et de trait a produit un surplus de 1.8 million de pengős, grâce au développement de la vente des porcs. Le tableau des exportations industrielles a un caractère général défavorable. Pour l'ensemble des produits de l'industrie lourde, le résultat des exportations est inférieur de 5.2 millions de pengős à celui de l'année précédente.

Le poids des marchandises transportées en décembre est tombé à 1.6 million de tonnes; la diminution s'exprime par 380.000 tonnes (soit

—19.2%). Le chiffre relatif à l'année précédente est néanmoins dépassé de 41.000 tonnes (+2.6%). Pendant les trois derniers mois de l'année, on a transporté 5.9 millions de tonnes contre 6.1 millions en 1937 (régression: — 3.7%). Le trafic des voyageurs continuait à s'accroître; on a transporté 7.3 millions de personnes, 9% de plus que l'année d'avant. Le résultat du dernier trimestre se chiffre par 22 millions de voyageurs, ce qui représente 7% de plus que pendant le trimestre correspondant de 1937.

L'activité de la poste se maintenait dans un état favorable. Le nombre des lettres a augmenté de 19.5%, celui des colis de 10.6%. Le montant total des mandats-poste a progressé de 8.5%, le nombre des télégrammes de 17.1%, celui des conversations interurbaines de 4.1%. A la fin de décembre 1938, la Hongrie comptait 119.826 postes téléphoniques principaux, soit 8.061 de plus qu'une année avant. A la même époque, il y avait 419.215 abonnés de la radio, soit 7.747 de plus qu'à la fin de novembre, et 35.941 de plus qu'à la fin de décembre 1937.

Les véhicules automobiles qui circulaient en Hongrie à la fin de l'année 1938 étaient au nombre de 35.045, en augmentation de 4.275 unités par rapport à l'année précédente.

Au cours des deux derniers mois de l'année, le niveau des prix de gros se maintenait stationnaire à 94, comme en octobre, contre 95, chiffre valable pour l'année précédente. Les prix évoluaient parallèlement, ceux des produits agricoles et ceux des produits industriels n'exécutant pas cette fois des déplacements de sens contraire. Ce ne sont que les indices de la meunerie et de la sucrerie qui baissaient de 13 points par rapport à l'année précédente du fait que le Gouvernement avait réduit le prix du sucre en automne. L'indice du coût de la vie a très légèrement diminué; il était de 102.1, soit de 1.7 moins que l'année précédente. Cette diminution a été provoqué par la baisse du prix de consommation des denrées alimentaires.

L'échéance de fin d'année a causé un accroissement notable tant de la circulation fiduciaire que du portefeuille des effets de commerce. Avec 56.9 millions de nouveaux billets de banque, la circulation totale a été portée à 863.4 millions de pengős, chiffre supérieur de 397 millions à celui de l'année précédente. Le portefeuille des effets de commerce s'est gonflé en un mois de 49.2 millions pour atteindre 511.4 millions, ce qui dépasse de 61.7 millions le chiffre correspondant de l'année précédente. L'encaisse métallique a atteint 220.6 millions de pengős à la suite de l'accroissement considérable de l'encaisse-or (26.1 millions).

A la Bourse des valeurs de Budapest, les effondrements de cours notés en novembre ont continué dans le courant de décembre aussi. L'indice officiel des actions rétrogradait de 19.9 points

pendant le mois et atteignit le niveau de 82,8, le plus bas qui ait été noté au cours de cette période de baisse. Par rapport au niveau de l'année précédente, il y avait à la fin du mois un recul de 60,6 points. Le mouvement de baisse s'accompagnait à la Bourse d'une animation dépassant considérablement celle du mois précédent. A peu près 256.000 actions ont changé de propriétaire contre 196.000 en novembre. Ainsi le montant total des livraisons et réceptions, se chiffrant par 12,6 millions de pengős, n'a subi qu'une diminution de 0,6 million de pengős.

L'échéance de fin d'année n'a pas provoqué de tension appréciable au point de vue de la sécurité du crédit. On a compté en décembre 83 nouveaux cas d'insolvabilité, de 34 moins (—29,1%) qu'en décembre 1937. Le passif des règlements transactionnels, libres ou forcés, s'exprimait par 3 millions de pengős, en diminution de 0,8 million (—20,6%), et ayant un total inférieur de 3,4% à celui de l'année précédente. Pendant le dernier trimestre de l'année, les nouveaux cas d'insolvabilité étaient au nombre de 258 contre 261 en 1937 (—1,1%). Les protêts des lettres de change suivaient une ligne assez bonne; leur montant total est en baisse (—4,9%) par rapport à l'année précédente. Toutefois, le dernier trimestre était à cet égard défavorable; pendant cette période, le nombre des protêts présentait une hausse de 36,7% et leur montant total une hausse de 10,1% vis-à-vis du dernier trimestre de l'année 1937.

Les opérations des monts-de-piété accusent un mouvement de baisse tant au point de vue du nombre des objets engagés qu'à celui des sommes prêtées sur ces objets. Les remboursements dépassaient largement les emprunts, de sorte que le total des prêts est descendu fin décembre 1938 à 25,8 millions de pengős contre 26,6 millions en fin novembre et 27,4 millions en fin décembre 1937.

*

Népmozgalom.

1938 decemberében a házasságkötések száma csupán kevéssel emelkedett az 1937 decemberi házasságkötési szám fölé. Hasonlóképen alig változott az élveszületések, valamint a halálozások száma. A természetes szaporodás csak egy árnyalattal volt nagyobb az 1937 decemberinél.

A házasságkötések száma 1938 decemberében 6.114 volt, tehát valamivel meghaladta az új házaspárok 1937 decemberi számát (5.949). A magyar-cseh-szlovák válság következtében 1938 október és november hónapokban közel ötezerrel kevesebb esküvőt tartottak meg, mint egy évvel előbb; decemberben már nem mutatkozott ilyen visszaesés, habár a feszültség csak lassan enyhült és a visszaesés területén még a katonai közigazgatás egész időtartama alatt, tehát csaknem karácsonyig, a

normálisnál nagyobb létszámú katonaság teljesített szolgálatot. Úgy látszik tehát, hogy, főleg a hó vége felé, az állandó bizonytalanság és a behívások miatt előzőleg elmaradt házasságok pótlása lassanként már megkezdődhetett. Mindenesetre tény az, hogy a házasságkötések száma és aránya (ezer lélekre 8,0) 1938 decemberében magasabb volt, mint bármelyik korábbi esztendő megfelelő hónapjában. Az utolsó negyedév összefoglaló adatában azonban a jelzett őszi-téleleji csökkenés még csaknem teljes nagyságában megfigyelhető: 1937 október-decemberével szemben 1938 három záróhónapjában roppant nagy mértékben: 18,6%-kal csappant meg a házasságkötések száma. Az élveszületési mozgalom szempontjából a december általában nem valami élénk hónap; ez 1938 decemberére is áll, bár az újszülöttek száma (13.777) nem szállt alacsonyabbra, mint az előző év megfelelő hónapjában (13.740). Az ezer lélekre számított élveszületési arány azonban nagyon is alacsony maradt (17,9). Egyébként az élveszületések negyedévi végeredménye 1,6%-os sajnálatos fogyást mutat 1937 utolsó negyedével szemben. Halálozási statisztikánkból az tűnik ki, hogy az egész évtizedben egyetlen évben sem volt oly alacsony a halálesetek száma és aránya, mint 1938 decemberében (10.231 haláleset, ezer lélekre 13,3); még az egyébként ugyancsak kedvező 1937. évi decemberben (10.452 haláleset, ezer lélekre 13,7) sem. A javulás mindhárom kimutatott korcsoportban megfigyelhető, bár éppen az előző decemberi adat kielégítő volta miatt nem öltött nagyobb mértéket. Az egy évnél fiatalabb korban elhaltak száma 1.720-ról 1.603-ra szállt le (száz élveszületésre tehát 1938 decemberében 11,6 csecsemőhalott jutott), az 1—6 éves korban elhaltaké pedig 438-ról 414-re és a 7 évnél idősebb korú halottaké 8.294-ről 8.214-re csökkent. A negyedévi végered-

Időszak	Házasságkötések	Élveszületések		Halálozások		Természetes szaporodás
		s	z	á	m	
1929. X—XII.	25.893	45.972	33.558	12.414		
1930. X—XII.	25.490	50.933	33.024	17.909		
1931. X—XII.	24.824	44.612	31.423	13.189		
1932. X—XII.	23.403	42.812	39.022	3.790		
1933. X—XII.	23.494	45.262	30.016	15.246		
1934. X—XII.	25.448	44.324	32.929	11.395		
1935. X—XII.	25.723	41.117	32.551	8.566		
1936. X—XII.	25.141	41.898	30.914	10.984		
1937. X—XII.	25.643	42.264	30.086	12.178		
1938. X—XII.	20.861	41.592	28.698	12.894		

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1929. X—XII.	—	—	—	—
1930. X—XII.	— 1,6	+ 10,8	— 1,6	+ 44,2
1931. X—XII.	— 2,6	— 12,4	— 4,9	— 26,4
1932. X—XII.	— 5,7	— 4,0	+ 24,2	— 71,3
1933. X—XII.	+ 0,4	+ 5,7	— 23,1	+ 30,2
1934. X—XII.	+ 8,3	— 2,1	+ 9,7	— 25,3
1935. X—XII.	+ 1,1	— 7,2	— 1,2	— 24,8
1936. X—XII.	— 2,3	+ 1,9	— 5,0	+ 28,2
1937. X—XII.	+ 2,0	+ 0,9	— 2,7	+ 10,9
1938. X—XII.	— 18,6	— 1,6	— 4,6	+ 5,9

mény is elég jó: az 1937. év utolsó 3 hónapjával szemben a halálozások száma 4·6%-kal megapadt. Az 1938 decemberi *természetes szaporodás* közepes ütemű maradt (ezer lakosra 4·6 főt tett) s szám szerint is csak kevéssel — az 1937 decemberi 3.288-ról 3.546 főre — emelkedett. Valamivel kielégítőbb a negyedévi végeredmény, mely az 1937. évet záró negyedév adatánál 5·9%-kal nagyobb.

Munkapiac.

Az október havi idényszerű mélypont óta, mely a tavalyinál alacsonyabb volt, évszaki behatásokra emelkedett ugyan a munkanélküliek száma, december hó végén azonban a szakszervezetek vállamivel kevesebb munkanélkülit mutattak ki, mint egy évvel azelőtt. A múlt évhez képest egyes szakmákban emelkedés, másokban azonban csökkenés mutatkozik.

Az év második felében október hó végéig rendkívül gyors ütemben hanyatlott a szakszervezetek által kimutatott *munkanélküliek száma*. Az október hó végi mélypont óta pedig az emelkedés alig haladta meg a szokásos kereteket s a kedvezőtlen évszaki erők távolról sem éreztették hatásukat oly mértékben, amint az rendszeren észlelhető. A szakszervezetek december végén összesen 17.144 munkanélkülit mutattak ki, 1·3%-kal kevesebbet, mint egy évvel azelőtt, az előző havhoz képest azonban évszaki behatásokra 23%-os növekedés jött létre. A kimutatott munkanélküliek 63%-a Budapestre, 37%-a pedig vidékre esett. A férfi munkanélküliek száma 14.829 (86·5%), a nőieké pedig 2.315 (13·5%) volt. Az előző hóval szemben 24·3%, illetve 15% volt a növekedés.

Évszaki behatásokra decemberben kivétel nél-

kül minden szakmában emelkedett a munkanélküliek száma. Az előző havhoz képest legnagyobb arányú növekedés a *ruházati iparban* 140·7%-kal következett be, de az *építőiparban* is igen jelentős, 106·4% volt a növekedés. Figyelemreméltó emelkedés észlelhető még a *bőriparban* (+44·9%), a *szállodai alkalmazottaknál* (+50·7%), továbbá a *sokszorosító iparban* (+19·1%).

A munkanélküliek számát visszatekintően az előző fellendülés végéig, az egyes évek végén, a csatolt összeállítás tünteti fel:

Időszak	Munkanélküliek száma	Változás %-ban
1929 végén	20.288	—
1930 "	25.583	+ 26·1
1931 "	33.146	+ 29·6
1932 "	32.073	— 3·2
1933 "	27.044	— 15·7
1934 "	22.031	— 18·5
1935 "	19.386	— 12·0
1936 "	15.967	— 17·6
1937 "	17.374	+ 8·8
1938 "	17.144	— 1·3

Az egy év előtti állapothoz képest a *faipari* munkanélküliek száma mutatja a legnagyobb arányú növekedést (+60·4%). A *bőripari* szakmában 23%-ot meghaladó emelkedés jött létre. Az *építőiparban* már csak 10·3%-kal nagyobb a munkanélküliek száma, mint volt egy évvel azelőtt. Több szakmában azonban számottevő hanyatlás jött létre. Így különösen a *ruházati iparban*, amelyben 24% és a *vasiparban*, ahol 7% volt a csökkenés.

Fontosabb foglalkozási ágakban a munkanélküliek december hó végi alakulását visszatekintő összeállításban a csatolt táblázat tünteti fel:

	Építőipar	Vasipar	Bőripar	Ruházati ipar	Élelmezési ipar	Faipar	Szállodai és éttermi alk.	Sokszorosítóipar
M u n k a n é l k ü l i e k s z á m a								
1929 végén . .	6.496	4.454	1.240	273	1.107	1.783	225	1.510
1930 " . .	8.782	6.272	1.160	337	1.310	1.463	495	2.300
1931 " . .	8.448	8.337	1.524	449	1.504	4.102	676	3.176
1932 " . .	6.875	9.054	1.177	363	1.177	4.222	817	3.229
1933 " . .	5.252	8.834	876	316	1.040	2.893	819	2.820
1934 " . .	4.824	7.251	968	319	1.041	1.641	530	2.444
1935 " . .	5.108	5.428	717	305	1.059	1.020	457	2.364
1936 " . .	3.004	3.516	1.243	364	1.533	1.110	286	1.921
1937 " . .	3.147	3.390	794	700	1.924	1.359	182	1.742
1938 " . .	3.473	3.153	1.035	532	1.939	2.180	190	1.663
V á l t o z á s s z á z a l é k b a n								
1929 végén	—	—	—	—	—	—	—	—
1930 " . .	+ 35·2	+ 40·8	— 6·5	+ 23·4	+ 18·3	— 17·9	+ 120·0	+ 52·3
1931 " . .	— 3·8	+ 32·9	+ 31·4	+ 33·2	+ 14·8	+ 180·4	+ 36·6	+ 38·1
1932 " . .	— 18·6	+ 8·6	— 22·8	— 19·2	— 21·7	+ 2·9	+ 20·9	+ 1·7
1933 " . .	— 23·6	— 2·4	— 25·6	— 12·9	— 11·6	— 31·5	+ 0·2	— 12·7
1934 " . .	— 8·1	— 17·9	+ 10·5	+ 1·0	+ 0·1	— 43·3	— 35·3	— 13·3
1935 " . .	+ 5·9	— 25·1	— 25·9	— 4·4	+ 1·7	— 37·8	— 13·8	— 3·3
1936 " . .	— 41·1	— 35·2	+ 73·4	+ 9·3	+ 44·8	+ 8·8	— 37·4	— 18·7
1937 " . .	+ 4·8	— 3·6	— 36·1	+ 92·3	+ 25·5	+ 22·4	— 36·4	— 9·3
1938 " . .	+ 10·3	— 7·0	+ 23·3	— 24·0	+ 0·8	+ 60·4	+ 4·4	— 4·5

Termelés.

A széntermelés ugyan még mindig kielégítő, az emelkedés ütemében azonban lényeges lassúbbodás észlelhető.

A vasérc és vassalak, továbbá a finomításra való nyersvas termelésében kifejezetten hanyatló az irányzat. Így a tavalyihoz képest is jelentős százalékos arányú visszaesés jött létre.

Budapest székesfőváros elektromosáramtermelése évszaki behatásokra emelkedett, főleg a magánvilágítási célokra elosztott áram emelkedésében érvényesültek a szezonális erők.

Magyarország kőszéntermelése december hónapban kerekén 936 ezer q-t tett, 0,1%-kal többet, mint a megelőző hónapban s 8,0%-kal többet, mint a múlt év decemberében. A barnaszéntermelésben évszaki erők hatása alatt megindult a hanyatlás. A tárgyalt hóban 8,6 millió q barnaszén termeltünk, 0,8%-kal kevesebbet, mint a megelőző hóban, a tavalyival szemben ellenben, mivel a termelés a konjunktúrális erők hatása alatt még mindig fejlődésben van, 0,6 millió q-s, 7,1%-os emelkedés észlelhető.

Az év utolsó negyedében kőszénből 2,8 milliót, barnaszénből pedig 25,9 millió q-t termeltünk. Az előbbinél 7,9%-os, az utóbbinál 2,5%-os növekedés mutatkozik, a múlt év ugyanazon időszakának termeléséhez képest. A négy év óta tartó emelkedés ütemében azonban 1938-ban lényeges lassúbbodás következett be.

Az év utolsó három hónapjának eredményeit, a százalékos változásokkal együtt 10 évre visszatekintően, a csatolt táblázat tünteti fel:

Időszak	Kőszén- termelés 1.000 q-ban	Változás %-ban	Barnaszén- termelés 1.000 q-ban	Változás %-ban
1929. X—XII.	1.946,8	—	20.302,1	—
1930. X—XII.	2.056,9	+ 5,7	17.773,9	— 12,5
1931. X—XII.	1.975,6	— 3,9	19.570,5	+ 10,1
1932. X—XII.	2.333,0	+ 18,0	18.231,7	— 6,3
1933. X—XII.	2.092,2	— 10,3	20.076,8	+ 10,1
1934. X—XII.	1.798,5	— 14,0	19.301,6	— 3,9
1935. X—XII.	2.097,9	+ 16,6	21.891,6	+ 13,4
1936. X—XII.	2.234,6	+ 6,5	23.369,9	+ 6,3
1937. X—XII.	2.607,6	+ 16,7	25.223,4	+ 7,9
1938. X—XII.	2.812,4	+ 7,9	25.854,3	+ 2,5

Magyarország vastermelésében is bizonyos lassúbbodás észlelhető. A december havi 220 ezer q-t kitevő vasérc és vassalak termelése kerekén 60 ezer q-val (—21,4%) maradt el a november havi és 58 ezer q-val (—20,8%) a tavalyi mögött. Az év utolsó negyedének termelése is 3,3%-os visszaesést mutat a múlt év október-decemberi időszakának termeléséhez képest. A finomításra való nyersvas termelése is visszaesett. A tárgyalt hóban 277 ezer q-ra rúgott a termelés az előző havihoz képest 3,1%-os, a tavalyival szemben azonban már jelentősebb, 13%-os hanyatlás mutatkozik. Az év utolsó negyedének termelése pedig még nagyobb százalékos arányú visszaesést szenvedett (—17,9%).

E két fontos adatsorra vonatkozó október-

decemberi időszak termelésének eredményeit a százalékos változásokkal együtt az alábbi összeállítás tünteti fel:

Időszak	Vasérc- és vassalak- termelés 1.000 q-ban	Válto- zás %-ban	Finomításra való nyers vastermelés 1.000 q-ban	Válto- zás %-ban
1929. X—XII.	602,2	—	923,3	—
1930. X—XII.	358,8	— 40,4	616,4	— 33,2
1931. X—XII.	189,9	— 47,1	337,5	— 45,2
1932. X—XII.	109,3	— 42,4	118,7	— 64,8
1933. X—XII.	128,8	+ 17,8	288,4	— 143,0
1934. X—XII.	296,0	+ 129,8	370,4	+ 28,4
1935. X—XII.	693,0	+ 134,1	566,7	+ 53,0
1936. X—XII.	618,0	— 10,8	758,3	+ 33,8
1937. X—XII.	765,2	+ 23,8	894,6	+ 18,0
1938. X—XII.	740,2	— 3,3	734,7	— 17,9

Budapest székesfőváros villamosáramtermelése évszaki behatásokra december hónapban 3,4%-kal emelkedett, az általános emelkedő irányzat hatása alatt pedig a múlt évihez képest 9,5%-os növekedés jött létre. Az elektromosáramtermelés növekedésében különösen nagy része van a magánvilágítási célokra elosztott áram idényszerű megduzzadásának. Az ily célokra felhasznált 7,9 millió kwó-t kitevő mennyiség 1,9 kwó-val (+33,0%) multa felül a megelőző havit, a tavalyihoz képest azonban csak 2%-os javulás mutatkozik. A motorikus célokra elosztott áram mennyisége 15,3 millió kwó-t tett s árnyalatilag, 1,2%-kal maradt el a megelőző havi mögött, a tavalyival szemben ellenben közel 2 millió kwó-s (+14,7%) javulás mutatkozik.

December hó végén összesen 273.597 elektromosáramfogyasztó volt, 1.886-tal több, mint a megelőző hóban. Egy év leforgása alatt a fogyasztók száma 6.790-nel gyarapodott.

Kereskedelem és közlekedés.

A fogyasztási javakat termelő iparok általában — műselyemipart kivéve — az előző évi színvonalon, vagy afelett szerezték be alapanyagait, míg a beruházási javakat előállító ágak — a nyersfémek kivételével — csökkentették alapanyag-importjukat. Kivételünk hanyatló irányzatát főként a búzánál, tengerinél, s általában az ipari kivitelnél bekövetkezett visszaesés okozta.

A vasúti forgalom idényszerűleg hanyatlott s konjunktúrafordulat folytán a múlt évihez képest is csak csekély mérvű emelkedés észlelhető. A negyedévi eredmények sem kielégítőek. Az utasforgalomban ellenben számottevő emelkedés jött létre.

A postaforgalmi számsorok kevés kivételtől eltekintve a tavalyival szemben is számottevő gyarapodást értek el.

A gépjárműállományban a már korábban megindult idényszerű hanyatlás folytatódott, de nem terjedt messzire.

Külkereskedelem. December havában a kereskedelmi mérleg 45,1 millió pengős behozatali, 44,7 milliós kiviteli értékkel, s így 400 ezer pengős passzívummal zárult. A behozott áruk 3,4%-kal, a kivitelre került áruk pedig 25,8%-kal kép-

viseltek a múlt évinél kisebb értéket, amikor is az egyenleg 13·5 millió pengővel aktív volt.

Ezeknek az eredményeknek a beszámításával az utolsó negyedév forgalma — visszatekintő adatok keretében — így alakult:

Időszak	Behozatal millió	Kivitel pengőben	Behozatali (—)
			v. kiviteli (+) többlet
1929. X—XII.	256·9	361·2	+ 104·3
1930. X—XII.	202·8	246·1	+ 43·3
1931. X—XII.	116·0	169·1	+ 53·1
1932. X—XII.	89·0	98·6	+ 9·6
1933. X—XII.	90·9	124·3	+ 33·4
1934. X—XII.	97·8	125·8	+ 28·0
1935. X—XII.	131·6	156·6	+ 24·9
1936. X—XII.	112·1	145·9	+ 33·8
1937. X—XII.	133·1	159·6	+ 26·5
1938. X—XII.	120·0	129·4	+ 9·4

A behozatalban általában a textilipari nyersanyagok importalakulása kedvező volt. Nyers pamutból (306 vg) 2%-kal vásároltak többet gyáraink, mint tavaly, s bár ugyanakkor a műrostnál (14 vg) 35%-os visszaesés jelentkezett, mennyiségben e két alapanyagnál mutatkozó változás egymást körülbelül kiegyenlített. A nyers gyapjú importja csaknem négyszeresét tette az előző évinek, a fésült gyapjúé pedig csaknem ¼-ével múlta azt felül. Nyers jutából (47 vg) 71%-kal jött be nagyobb mennyiség, rongyból pedig (60 vg) 41%-kal. Csak a műselyemfonálnál (22 vg) mutatkozik jelentős, 19%-os visszaesés. A fogyasztási cikkek előállító másik fejlett iparágunk, a bőrgyártás 64%-kal emelte a nyersbőr behozatalát (146 vg). A nehézipari alapanyagok közül csak a nyersfémek behozatala (1.012 vg) haladja meg az előző évi importot. Az emelkedés azonban rendkívül tekintélyes: a beszerzett mennyiség négy és félszerese az 1937. évinek. A vasércnél (1.565 vg) már 65%-os, a nyers és ócskavasnál pedig (1.100 vg) 11%-os a visszaesés. A kokszimport (4.395 vg) 19%-os emelkedése viszont azt mutatja, hogy vaskohászatunk foglalkoztatottságát nem lehet a vasércnél mutatkozó változással mérni. A gummiipar 16%-kal fokozta nyerskaucsuk-beszerzését (23 vg). Papirosgyáraink viszont 18%-kal kevesebb cellulozét (357 vg) szereztek be. A nyersásványolajnál (1.359 vg) jelentkező 41%-os visszaesés azt mutatja, hogy a készleteket is figyelembe véve, a belföldi ellátásban mindjobban érvényesül a hazai termelés hatása. Legfontosabb tételünk, a nyers- és megmunkált fa (6.611 vg) 41%-kal marad az előző évi mennyiség mögött. Automobil- és autóalvázbehozatalunk pedig (14 vg) majdnem csak negyede az 1937. évinek.

Kivitelünk visszaesése mindenekelőtt annak tulajdonítható, hogy búzából az 1937. évi 3.507 vagon helyett (6·3 millió P) az 1938. évi export csak 1.411 vagon telt (1·7 millió P), ami egyedül 4·6 millió pen-

gővel rontotta mérlegünket. Tengeriből tavaly 4.172 vagonnal helyeztünk el külföldön, az elmúlt decemberben csak 43 métermázsával. Így 3·4 millió pengős kiesés keletkezett. Ha még figyelembe vesszük, hogy disznózsír- és szalonnakivitelünk 284 vagonról 22 vagonra, értékben 2·4 millió pengőről 0·2 millióra esett vissza, úgy rámutattunk azokra a legfontosabb agrártételekre, amelyek alakulása döntő volt az egész kiviteli érték megállapításánál. A vajnál mutatkozó 410 ezer, s a bükkönynél előállott 380 ezer pengős visszaesés már sokkal csekélyebb mértékben járult mérlegünk megváltoztatásához. Az agrárcikkek közül tulajdonképpen csak a vágó- és igásállatok tétele mutat jelentős, 1·8 millió pengős javulást sertésexportunk kedvező alakulása folytán. A friss és elkészített húsnál már csak 380 ezer, a lőtt vadnál 310 ezer pengő az emelkedés. Mezőgazdasági iparunk a lisztnél ért el kedvező eredményt (+ 630 ezer P), míg malátakivitelünk 460 ezer pengővel volt gyengébb az előző évinél, szeszexportunk pedig e hónapban is szünetelt (— 470 ezer P). Iparunk kivitele általában kedvezőtlen volt. A nehézipari fontos tételeinknél: a gépek- és készülékeknél, sínautóknál, vasárúknál és vasfélgyártmányoknál együttvéve 3 millió pengővel volt az eredmény kedvezőtlenebb az előző évinél. Viszsaesett a textilipari kivitel, s a kikészített bőr exportja is. Kedvezőbb alakulás tulajdonképpen csak a kikészített prémbőrnél volt tapasztalható (+ 290 ezer pengő).

A vasúti forgalom. A szállított áruk mennyiségében messze az idényszerű kereteket meghaladó hanyatlás következett be. A tárgyalt hóban 1·6 millió tonna áru került szállításra, 380 ezer tonnával kevesebb (— 19·2%), mint a megelőző hóban, de 41 ezer tonnával több (+ 2·6%), mint tavaly. Az árutonnakilométer számsora közel azonos alakulást mutatott (— 15·7%, + 3·1%). A gazdasági életben bekövetkezett lassúbbodás az utolsó negyedévi eredményekben is éreztette hatását. Az október-decemberi időszakban szállított áruk mennyisége 3·7%-os hanyatlást szenvedett. Az árutonnakilométer adatsoránál ellenben csekélymértvű, 1·8%-os emelkedés jött létre. A tárgyalt hóban a megrakott teherkocsik száma 23.309-cel 111.996-ra esett (— 17·2%), de a tavalyival szemben még így is 14·4%-os gyarapodás mutatkozik. Az utasforgalomban a kedvező irányzat továbbra is érvényesült, 7·3 millió utas került szállításra, 0·8%-kal több, mint az előző hóban és 9·0%-kal több, mint a múlt év december havában. Az utolsó negyedben összesen közel 22 millió utast szállítottak a magyar vasutak, 7·0%-kal többet, mint 1937 azonos időszakában.

A vasútforgalmi adatsorok október-decemberi időszakának alakulását, tíz évre visszatekintően, a következő összeállítás tünteti fel:

Időszak	Szállított áru	Árutonna-	Megrakott	Szállított
	1.000 tonna	kilométer	teherkocsik	utasok
		millió km.	száma	száma
			e z r e k b e n	
1929. X—XII.	7.800	908·9	459·9	24.139
1930. X—XII.	6.550	744·1	407·7	20.480
1931. X—XII.	5.191	646·4	340·7	15.515
1932. X—XII.	4.224	526·5	293·8	14.235
1933. X—XII.	4.803	621·6	325·3	15.137
1934. X—XII.	4.479	596·3	304·3	15.242
1935. X—XII.	5.135	658·3	340·7	16.747
1936. X—XII.	5.710	759·4	381·8	18.300
1937. X—XII.	¹⁾ 5.850	777·2	373·0	19.829
1938. X—XII.	¹⁾ 5.894	781·8	406·2	21.919

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1929. X—XII.	—	—	—	—
1930. X—XII.	-16·0	-18·1	-11·3	-15·2
1931. X—XII.	-20·9	-13·1	-16·4	-24·2
1932. X—XII.	-16·7	-18·5	-13·8	-8·3
1933. X—XII.	+13·7	+18·1	+10·7	+6·3
1934. X—XII.	-6·7	-4·1	-6·5	+0·7
1935. X—XII.	+14·6	+10·4	+12·0	+9·9
1936. X—XII.	+13·1	+15·4	+12·1	+9·3
1937. X—XII.	¹⁾ +2·5	+2·3	-2·3	+8·4
1938. X—XII.	¹⁾ -3·7	+1·8	+8·9	+7·0

¹⁾ Ideiglenes adatok.

A *postaforgalom* alakulása a tárgyalt hóban kedvező képet mutatott. A fontosabb számsorokban jelentős arányú emelkedés volt észlelhető, csak a táviratok darabszámánál és a helyközi beszélgetéseknél jelentkezett kisebb mérvű hanyatlás. A *levélküldemények* darabszáma közel 30%-kal haladta meg az előző és 19·5%-ak a múlt évi december havi eredményt. A *csomagküldeményeknél* 33·5%, illetve 10·6%-os gyarapodás jött létre. A *postautalványok száma* 14·1%-kal, azok összege pedig 43·9%-kal javult. A tavalyival szemben a postautalványok összege mutatott 8·5%-os javulást, míg az utalványok száma 2·1%-kal a múlt évi szint alá süllyedt. A *táviratok száma* 3·2%-kal, a *helyközi beszélgetéseké* pedig 8·2%-kal csökkent, de a tavalyi december havival szemben 17·1%, illetve 10·4% volt az emelkedés. Az év utolsó negyedének eredményei is kedvezőek, s a számsorok kivétel nélkül emelkedést értek el. A növekedés a levélküldeményeknél 14·1%, a postautalványok számánál 3·2%, azok összegénél pedig ugyancsak 3·2% volt. A táviratok darabszáma lényegesen nagyobb arányban, 18·2%-kal növekedett.

A hó végén összesen 119.826 *távbeszélő főállomás* volt bekapcsolva, 1.167-el több, mint a megelőző hóban és 8.061-gyel több, mint egy évvel azelőtt. A *rádióvevőengedélyesek* számában az idényszerű behatások kedvező eredményeket hoztak létre. December hó folyamán az engedélyesek száma 7.747-tel 419.215-re emelkedett. Egy év leforgása alatt 35.941-gyel növekedett.

A fontosabb postaforgalmi adatsorok utolsó negyedévi alakulását a százalékos változásokkal együtt külön összeállítás tünteti fel.

Időszak	Közönséges és ajánlott levelek sz.	Postautalványok száma	Postautalványok összege	Táviratok száma
	1.000 db.	1.000 db.	1.000 P	1.000 db
1929. X—XII.	116.906	2.739	493.433	1.011
1930. X—XII.	113.943	2.779	472.939	891
1931. X—XII.	98.893	2.588	228.235	767
1932. X—XII.	93.232	2.425	224.137	670
1933. X—XII.	94.508	2.324	197.696	647
1934. X—XII.	94.558	2.547	230.806	636
1935. X—XII.	114.429	2.606	249.526	648
1936. X—XII.	123.906	2.707	271.007	673
1937. X—XII.	132.185	2.843	289.110	719
1938. X—XII.	150.848	2.935	298.288	850

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1929. X—XII.	—	—	—	—
1930. X—XII.	-2·5	+1·5	-4·2	-11·9
1931. X—XII.	-13·2	-6·9	-51·7	-13·9
1932. X—XII.	-5·7	-6·3	-1·8	-12·6
1933. X—XII.	+1·4	-4·2	-11·8	-4·9
1934. X—XII.	+0·1	+9·6	+16·7	-1·7
1935. X—XII.	+21·0	+2·3	+8·1	+1·9
1936. X—XII.	+8·3	+3·9	+8·6	+3·9
1937. X—XII.	+6·7	+4·7	+6·7	+6·8
1938. X—XII.	+14·1	+3·2	+3·2	+18·2

Gépjárműállomány. Magyarországon az 1938. évi december hó végén összesen 35.045 géperejű jármű volt forgalomban, 557-tel kevesebb, mint a megelőző hóban, de 4.275-tel több, mint egy évvel azelőtt. A december hóban bekövetkezett aránylag csekélymérvű hanyatlást évszaki erők idézték elő. Az idényszerű hanyatlás azonban nem terjedt messzire. A december havi hanyatlásból a *személykocsik állományára* 233, a *bérajárókéra* 30 esett. A *teherkocsik száma* 85-tel, a *motorkerékpároké* pedig 200-zal csökkent.

Á r a l a k u l á s.

A nagykereskedelmi árnívó valamivel az év folyamán előfordult legalacsonyabb színvonal felett stagnál. A múlt évvel szemben csak árnyalati hanyatlás mutatkozik.

A fogyasztói árak mérséklődése folytán a létfenntartási költségek indexe árnyalatilag hanyatlott, a tavalyival szemben valamivel nagyobb arányú csökkenés mutatkozik.

December hó végén a *hivatalos nagykereskedelmi árindex* változatlanul az előző hóvégi 94-en állott, a múlt évi 95-tel szemben. Egyébként az áralkulás teljesen egyöntetű volt, úgy a mezőgazdasági termények, mint az iparcikkek árának változását jelző csoportindexek az előző havi szinten állottak. A „mezőgazdaság és állattenyésztés” csoportindexe 83-on állott, az „egyéb ipar” indexe ellenben az egy év előtti állásához képest 1 ponttal 118-ra esett. A másik két csoportindexnél nem következett be eltolódás. Csak a „malom- és cukoripar” indexe mutat változást annak következtében, hogy a cukor ára az év folyamán hatósági intézkedésre leszállított. A hó végén az index 100-on állott, 13 ponttal alacsonyabban, mint egy évvel ezelőtt. Az „agrárrolló” az előző havihoz képest nem változott. A mezőgazdasági termények és iparcikkek ára közötti diszparitás változatlanul 29·7% volt, a múlt

évihez képest ellenben árnyalati hanyatlás következett be.

A nagykereskedelmi főindexnek és a csoportindexeknek december hó végi állását, 1929-ig visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt a csatolt táblázat tünteti fel:

	Összes áruk átlaga	Mezőgazdaság és állattenyésztés	Egyéb ipar	Agráröllő
1929 végén	107	97	132	73.5
1930	90	78	119	65.5
1931	99	89	120	74.2
1932	81	68	107	63.6
1933	71	55	105	52.4
1934	84	72	109	66.1
1935	97	88	114	77.1
1936	92	78	121	64.5
1937	95	83	119	69.7
1938	94	83	118	70.3

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

	Összes áruk átlaga	Mezőgazdaság és állattenyésztés	Egyéb ipar	Agráröllő
1929 végén	—	—	—	—
1930	-15.9	-19.6	-8.9	-15.2
1931	+10.0	+14.2	+0.8	+13.2
1932	-18.2	-23.5	-6.1	-14.2
1933	-13.6	-19.1	-1.9	-17.6
1934	+15.9	+30.9	+3.8	+12.0
1935	+15.5	+22.2	+4.6	+16.6
1936	-5.2	-11.4	+6.1	-16.3
1937	+3.3	+6.4	-1.7	+8.1
1938	-1.1	0.0	-0.8	-0.9

A megélhetési költségek indexe 0.3 ponttal 102.1-re esett, a tavalyinál pedig 1.7-del állott alacsonyabban.

A megélhetési költségek indexének alakulását az év végén tíz évre visszatekintően az alábbi táblázatos összeállítás tünteti fel:

	Össz. lakbér nélkül	Össz. lakbérrel	Élelmezés	Ruházat	Fűtés, világítás	Lakás
1929	112.5	120.7	114.5	130.9	138.1	86.3
1930	99.7	104.0	95.0	117.8	129.4	86.3
1931	99.9	104.1	93.0	116.7	141.0	86.3
1932	94.8	97.5	86.7	109.1	133.7	86.3
1933	87.8	88.3	74.3	104.4	133.7	86.3
1934	88.2	88.8	75.7	101.7	133.7	86.3
1935	93.3	95.5	84.9	103.8	134.2	86.3
1936	97.7	101.3	88.5	123.9	134.4	86.3
1937	103.8	109.4	96.4	136.7	138.1	86.3
1938	102.1	107.1	93.7	134.3	138.1	86.3

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

	Össz. lakbér nélkül	Össz. lakbérrel	Élelmezés	Ruházat	Fűtés, világítás	Lakás
1929	—	—	—	—	—	—
1930	-2.5	-13.0	-17.0	-8.0	-6.3	—
1931	0.0	0.0	-2.1	-0.9	+8.9	—
1932	-5.1	-6.3	-6.8	-6.5	-5.2	—
1933	-7.4	-9.4	-14.3	-4.3	0.0	—
1934	0.0	+0.1	+1.9	-2.6	0.0	—
1935	+5.8	+7.5	+12.2	+2.1	0.0	—
1936	+4.7	+6.1	+4.2	+19.4	0.0	—
1937	+6.2	+8.0	+8.9	+10.3	+2.8	—
1938	-1.6	-2.1	-2.8	-1.8	0.0	—

A létfenntartási index süllyedését az élelmezési cikkek fogyasztói árának mérséklődése idézte elő. Az „élelmezés“ csoportindexe november hóról

decemberre 0.5 ponttal 93.7-re esett, a múlt évi december havi állásához képest ellenben nagyobbarányú, 2.7 pontos csökkenés mutatkozik. A többi csoportindex az előző havihoz és a múlt évihez képest változatlan volt, kivéve a „ruházati“ indexet, mely egy év leforgása alatt 2.4 ponttal hanyatlott.

Pénz és hitel.

Az évvégi ultimóval kapcsolatban a jegyforgalom és a váltótárca állománya megduzzadt. Az érczésletben számottevő gyarapodás jött létre. A fedezeti arány az előző havihoz képest nem változott.

A budapesti értéktőzsdén decemberben is nagyarányú árfolyamhanyatlások voltak s a részvényindex újabb mélypontot ért el. A tőzsdei forgalom azonban igen élénk volt.

A hitelbiztonsági viszonyok az év végén kedvezőbbek voltak, mint 1937-ben. Mind a fizetésképtelenségek száma, mind pedig a magán- és kényszeregyességek passzíváinak összege hanyatlott. Hitelbiztonsági szempontból az óvatolt váltók száma és összege is kedvező alakulást mutatott.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységére vonatkozó fontosabb számsorok közül a jegyforgalom és a váltótárca állománya az évvégi ultimóval kapcsolatosan erősen megduzzadt. A forgalomban lévő bankjegyek mennyisége december hó végén 863.4 millió pengőt tett és 56.9 millióval állott magasabban, mint egy hónappal és 397.2 millióval magasabban, mint egy évvel azelőtt. A váltótárca állománya pedig egy hó leforgása alatt 49.2 millióval 511.4 millióra nőtt s ekkor a múlt évinél is 61.7 millió pengővel állott magasabban. Az érczésletben is számottevő növekedés jött létre, amennyiben az aranytartalék 30 millióval 124.1 millió pengőre emelkedett. Mivel azonban a devizák és valuták állományában kisebbmértvű hanyatlás következett be, az összes érczéslet csak 26.1 millióval emelkedett és a hó végén 220.6 millió pengőt tett, 71.2 millióval többet, mint 1937 decemberében. A fedezeti arány változatlanul az egy hó előtti 25.0%-on állott.

Tőzsde. Azok a hatalmas árfolyamesések, amelyek már novemberben is több mint 20 ponttal szállították alá a hivatalos részvényindexet, decemberben sem engedtek erejükből. Az árfolyamok zuhanásszerűen tovább hanyatlottak, aminek eredményeképpen a részvényindex 19.9 ponttal 82.8-re esett, ezzel elérte a besszperiódusban a legalacsonyabb állását. Az egy év előtti állásához képest ekkor 60.6 ponttal állott alacsonyabban.

A hivatalos részvényindex állását az egyes évek végén, a százalékos változásokkal együtt, a csatolt összeállítás tünteti fel.

A december havi árfolyamhanyatlások természetesen a már megindult likvidációs folyamatot tovább mélyítették. Ez a körülmény igen élénk tőzsdei forgalmat teremtett. Közel 256 ezer rész-

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1936	1937	1 9 3 7							január Janvier	február Février
		átlag Moyennes	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Népmozgalom.¹⁾												
1 Házasságkötés	szám	6.435	6.613	3.816	5.486	5.987	8.895	10.799	5.949	5.675	8.728	
2 Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·6	8·8	5·0	7·2	8·1	11·6	14·6	7·8	7·4	12·5	
3 Élveszületés	"	15.281	14.818	14.626	15.576	16.197	15.185	13.339	13.740	15.071	14.307	
4 Élveszületés 1000 lélekre	"	20·4	19·8	19·1	20·4	22·0	19·9	18·1	18·0	19·6	20·6	
5 Halálozás	"	10.694	10.566	10.257	10.276	9.692	10.338	9.296	10.452	12.472	10.917	
6 Halálozás 1000 lélekre	"	14·3	14·1	13·4	13·5	13·2	13·5	12·6	13·7	16·2	15·7	
7 Egy éven aluli elhalt	"	2.124	1.999	2.185	2.469	2.340	2.006	1.581	1.720	2.019	2.027	
8 Egy éven aluli elhalt 100 évesülöttre	"	13·9	13·4	14·9	15·8	14·4	13·2	11·9	12·5	13·4	14·2	
9 Gümőkórban elhalt	"	1.137	1.082	1.020	853	801	799	854	965	1.186	1.089	
10 Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·52	1·45	1·33	1·12	1·09	1·05	1·16	1·26	1·55	1·57	
11 Természetes szaporodás	"	4.586	4.252	4.369	5.300	6.505	4.847	4.043	3.288	2.599	3.390	
12 Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	6·1	5·7	5·7	6·9	8·8	6·4	5·5	4·3	3·4	4·9	
13 Kivándorolt	"	90	128	134	137	98	175	208	134	120	120	
14 Visszavándorolt	"	83	40	48	27	25	60	24	31	18	27	
Munkapiac.												
15 Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.096·9	1.116·5	1.122·5	1.149·5	1.129·6	1.038·9	1.043·8	1.067·4	
Ebből:												
16 Férfi	"	—	—	735·6	751·9	745·7	766·7	747·8	672·3	674·7	694·1	
17 Nő	"	—	—	361·3	364·6	376·8	382·8	381·8	366·7	369·1	373·3	
Munkánélküli:												
18 Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	15.637	14.279	13.169	12.584	12.895	12.896	13.840	16.163	19.108	18.142	
19 Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.270	8.030	7.374	7.275	7.758	7.809	8.353	9.199	10.271	10.181	
20 Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	800	945	815	843	864	896	1.116	1.211	1.270	1.211	
21 Szakszervezeti munkánélküli együtt	"	16.437	15.224	13.984	13.427	13.759	13.792	14.956	17.374	20.378	19.353	
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22 Munkahely	szám	16.426	18.106	16.571	19.334	19.301	17.939	16.393	13.117	14.104	14.881	
23 Munkakereső	"	52.114	48.359	43.915	45.904	44.946	45.187	36.968	46.132	49.832	50.442	
24 100 munkahelyre esett munkakereső	"	319	269	265	237	233	252	226	352	353	339	
25 Munkaközvetítés	"	13.981	14.356	12.756	14.491	14.305	13.881	13.046	10.992	11.665	12.180	
26 100 munkahelyre esett közvetítés	"	85·1	79·4	77·0	75·0	74·1	77·4	79·6	83·8	82·7	81·8	
Felajánlott órabérek:												
27 Bádogos	Pengő	0·51	0·58	0·58	0·56	0·58	0·59	0·64	0·59	0·57	0·60	
28 Asztalos	"	0·46	0·51	0·55	0·53	0·54	0·52	0·55	0·53	0·51	0·53	
29 Szabó	"	0·39	0·55	0·58	0·63	0·59	0·53	0·55	0·55	0·58	0·61	
30 Kőműves	"	0·56	0·63	0·63	0·69	0·64	0·70	0·66	0·67	0·66	0·65	
31 Napszámos	"	0·31	0·35	0·35	0·36	0·37	0·37	0·40	0·36	0·38	0·36	
32 Gyári munkásnő	"	0·20	0·23	0·25	0·23	0·28	0·21	0·19	—	0·21	0·22	
33 Napszámosnő	"	0·27	0·28	0·26	0·28	0·36	0·35	0·22	0·29	0·32	0·34	
Termelés.												
34 Kőszén	1.000 q	689·0	764·2	821·3	791·8	825·8	880·1	861·6	865·9	905·3	817·1	
35 Barnaszén	"	5.920·8	6.712·6	5.733·2	6.110·4	7.176·2	8.616·7	8.536·8	8.069·9	8.508·4	6.789·3	
36 Vasérc és vassalak	"	233·0	241·3	257·1	230·1	306·5	247·6	240·4	277·2	230·0	240·2	
37 Finomításra való nyers vas	"	255·2	297·7	318·1	301·2	331·1	286·3	289·9	318·4	269·3	281·4	
38 Szesz	1.000 hl.	31·3	38·7	5·1	11·8	17·2	47·5	76·6	77·7	51·6	39·0	
39 Cukor	1.000 q	119·9	92·5	0·0	0·2	6·6	739·6	364·1	0·0	0·0	0·0	
Budapest Szföv. Elektromos művei:												
40 Villamosáram	1.000 kw. óra	28.084	28.851	26.840	26.874	28.693	31.523	32.912	33.078	32.046	29.157	
41 Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	12.782	13.485	14.710	14.580	14.559	14.366	14.230	13.358	13.412	12.516	
42 Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.436	5.765	3.757	3.390	3.682	4.789	6.026	7.779	8.934	8.430	
43 Egyéb célokra elosztott áram ²⁾	"	4.202	3.918	3.782	3.611	3.763	3.914	4.930	4.645	4.520	4.140	
44 Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	257.532	257.899	260.065	261.764	264.226	266.807	268.026	268.272	

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32). — ¹⁾ Az 1937. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

1 9 3 8										Unités	Désignation
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. dec.		
3.979	5.457	7.769	5.652	3.870	5.125	6.171	7.089	7.658	6.114	nombre	Mouvement de la population.¹⁾
5·2	7·4	10·1	7·7	5·0	6·7	8·3	9·2	10·3	8·0		Mariages . . . . .
15.835	15.438	15.046	14.296	14.980	14.901	15.272	14.455	13.360	13.777		Mariages pour 1000 habitants . . . . .
20·6	20·8	19·6	19·4	19·5	19·4	20·6	18·8	18·0	17·9		Nés vivants . . . . .
12.728	12.208	11.669	10.056	10.082	10.802	9.475	9.521	8.946	10.231		Nés vivants pour 1000 habitants . . . . .
16·6	16·5	15·2	13·6	13·1	14·1	12·8	12·4	12·1	13·3		Décès . . . . .
2.393	1.849	2.058	1.737	1.988	2.559	1.986	1.895	1.444	1.603		Décès pour 1000 habitants . . . . .
15·1	12·0	13·7	12·1	13·3	17·2	13·0	13·1	10·8	11·6		Décédés au-dessous d'un an . . . . .
1.307	1.398	1.341	1.143	958	865	748	797	726	847		Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv. . . . .
1·70	1·89	1·75	1·55	1·25	1·13	1·01	1·04	0·98	1·10		Décès par tuberculose . . . . .
3.107	3.225	3.377	4.240	4.898	4.099	5.797	4.934	4.414	3.546		Décès par tuberculose pour 1000 habitants . . . . .
4·0	4·3	4·4	5·8	6·4	5·3	7·8	6·4	5·9	4·6		Accroissement naturel . . . . .
176	118	146	96	110	141	188	118	137	143		Accroissement naturel pour 1000 habitants . . . . .
28	29	39	11	19	18	11	10	8	20		Émigrés . . . . .
										Émigrés rentrés	
1.132·2	1.158·0	1.170·5	1.152·7	1.160·6	1.196·5	1.196·6	.	.	.	1.000	Marché du travail.
743·4	769·8	776·6	761·0	773·9	806·0	793·7	.	.	.		Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc. . . . .
338·8	388·2	393·9	391·7	386·7	390·5	402·9	.	.	.		Dont.
											Sexe masc. . . . .
											Sexe fémin. . . . .
17.486	18.476	18.767	19.191	19.134	15.534	12.889	12.664	12.953	16.103	nombre	Chômeurs:
9.876	10.164	10.299	10.915	10.834	10.140	8.175	7.677	8.043	9.758		Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie . . . . .
1.150	1.061	1.022	1.214	1.205	1.115	946	891	990	1.041		Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest . . . . .
18.636	19.537	19.789	20.405	20.339	16.649	13.835	13.555	13.943	17.144		Aux syndicats soc. chr. de Budapest . . . . .
											Chômeurs syndiqués au total . . . . .
18.566	16.836	16.638	15.378	15.174	18.645	24.571	21.799	15.969	.	nombre	Bureaux de placem., offic. et privés grat.:
50.850	47.423	46.445	45.415	45.454	47.659	47.413	45.328	43.631	.		Offres d'emploi . . . . .
274	281	279	295	299	255	192	207	273	.		Demandes d'emploi . . . . .
14.402	13.414	13.310	12.505	11.998	15.082	18.085	16.411	12.637	.		Demandes pour 100 offres d'emploi . . . . .
77·6	79·7	80·0	81·3	79·1	80·8	73·6	75·3	79·3	.		Placements . . . . .
											Placem. pour 100 offres d'emploi . . . . .
0·55	0·60	0·60	0·62	0·66	0·64	0·65	0·66	0·67	0·65	pengős	Salaires horaires offerts
0·53	0·53	0·56	0·56	0·54	0·54	0·57	0·55	0·55	0·57		Ferblantiers . . . . .
0·54	0·61	0·62	0·58	0·60	0·65	0·63	0·68	0·65	0·68		Menuisiers . . . . .
0·68	0·65	0·65	—	0·70	0·68	0·70	0·77	0·78	0·78		Tailleurs . . . . .
0·38	0·36	0·34	0·36	0·38	0·39	0·45	0·46	0·41	0·41		Maçons . . . . .
0·19	0·25	0·24	0·25	0·24	0·24	0·24	0·24	0·25	0·25		Journaliers . . . . .
0·33	0·39	0·30	0·34	0·31	0·31	0·38	0·34	0·34	0·30		Ouvrières de fabrique . . . . .
											Journalières . . . . .
901·5	821·3	849·7	781·6	836·1	819·0	876·4	942·4	934·4	935·6	1.000 q	Production.
6.331·7	5.658·8	5.630·7	5.300·7	5.581·8	6.240·3	6.790·5	8.495·8	8.715·1	8.643·4		Houille . . . . .
279·5	219·3	227·2	252·1	259·0	232·2	295·6	241·3	279·3	219·6		Lignite . . . . .
362·9	232·5	271·6	300·4	277·5	292·3	326·2	172·1	285·7	276·9		Minerai de fer et scorie de fer . . . . .
31·9	24·2	20·2	6·4	3·8	12·1	5·3	18·6	53·2	72·3		Fonte à affiner . . . . .
0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	124·0	562·0	543·6	109·2	1.000 hl	Alcool . . . . .
										1.000 q	Sucre . . . . .
30.176	27.539	27.306	25.282	26.486	27.958	29.810	33.055	35.019	36.215	1.000 kWh	Usines Electr. de la V. de Budapest:
12.858	13.593	13.387	12.918	13.459	14.189	14.935	15.610	15.509	15.316		Energie électrique . . . . .
6.942	6.293	5.452	4.899	3.992	3.344	3.938	5.180	5.966	7.932		Energie él. d. comme force motrice ²⁾ . . . . .
4.180	3.800	3.694	3.629	3.818	3.400	4.016	4.454	5.024	5.257		Energie él. distr. pour l'éclairage privé ³⁾ . . . . .
268.422	268.506	266.637	266.717	266.616	267.456	268.544	269.536	271.711	273.597	nombre	Energie él. distribuée à d'autres fins ³⁾ . . . . .
											Consommateurs d'énergie électrique . . . . .

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1937 sont provisoires. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

Megnevezés	Egység	1936	1937	1 9 3 7							január Janvier	február Février
		átlag Moyennes	julius Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:¹⁾												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	36·1	39·6	41·7	41·2	42·6	43·3	41·5	46·7	27·6	32·1
E b b ó l :												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	797·8	905·6	1.082·4	899·8	1.192·5	918·6	1.133·8	1.110·9	840·6	918·2
47		1.000 P	3.962	5.056	6.257	5.919	6.899	5.069	6.143	6.071	2.833	3.740
48	Szén	1.000 q	387·7	482·7	545·2	462·8	415·7	502·6	540·1	578·7	481·1	462·9
49		1.000 P	1.148	1.380	1.572	1.332	1.177	1.409	1.532	1.653	1.384	1.329
50	Papíros és papírosárak	q	69.490	57.585	68.440	77.649	66.229	75.892	64.251	82.899	29.029	46.095
51		1.000 P	2.015	2.353	2.694	3.113	2.703	2.931	2.445	2.426	1.169	1.656
52	Nyers pamut	q	23.986	22.009	20.898	16.306	17.072	20.139	26.099	29.874	31.173	18.749
53		1.000 P	2.475	2.257	2.398	1.741	1.759	1.922	2.266	2.531	2.607	1.531
54	Gépek és készülékek	q	5.899	6.126	5.901	5.395	4.259	6.185	5.861	17.449	4.575	4.127
55		1.000 P	1.458	1.642	1.596	1.506	1.251	2.221	1.717	3.733	1.331	1.412
56	Nyers bőr	q	11.434	13.198	13.263	14.111	14.372	10.973	10.801	8.886	11.228	12.361
57		1.000 P	1.795	2.462	2.793	2.500	2.558	1.871	1.760	1.489	1.690	1.884
58	Nyers dohány	q	976	1.059	906	1.486	263	212	23	419	436	717
59		1.000 P	337	399	428	609	72	98	10	233	194	326
60	Selyem és selyemfonál	q	2.995	3.236	2.658	3.200	3.445	3.479	2.735	2.761	1.439	2.151
61		1.000 P	1.058	1.060	875	1.089	1.169	1.226	1.053	946	524	747
62	Ásványolaj	1.000 q	214·9	233·4	107·1	407·0	462·7	445·3	335·7	273·8	157·6	127·0
63		1.000 P	1.251	1.698	781	3.016	3.556	3.475	2.573	2.018	1.204	984
64	Pamutszövet	q	613	586	418	596	385	654	691	716	270	412
65		1.000 P	393	373	252	376	277	429	511	457	178	288
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	42·2	49·1	40·1	48·6	47·0	48·9	50·6	60·2	43·4	43·2
E b b ó l :												
67	Szarvasmarha	1.000 P	6.454	8.960	12.171	7.722	5.971	6.886	5.251	5.593	7.878	5.046
68		1.000 P	2.024	3.138	4.008	2.641	2.262	2.654	2.055	2.311	3.243	2.007
69	Baromfi	q	17.147	21.769	9.561	15.615	18.763	28.519	40.403	65.919	26.311	20.638
70		1.000 P	1.855	2.139	946	1.516	1.919	2.963	3.813	6.190	2.851	2.193
71	Búza	1.000 q	476·0	299·0	90·2	241·8	135·8	161·2	127·8	350·7	109·4	209·0
72		1.000 P	6.713	5.191	1.428	3.637	2.500	2.817	2.401	6.336	2.021	3.541
73	Liszt	1.000 q	45·2	48·6	33·7	27·8	38·7	36·5	131·6	43·7	13·8	30·7
74		1.000 P	837	1.189	649	621	900	828	3.860	1.039	309	688
75	Villamos gépek és készülékek	q	2.115	2.549	2.156	3.194	3.364	3.773	3.583	3.512	2.447	2.510
76		1.000 P	2.275	2.371	2.006	2.742	3.103	3.214	2.911	3.020	2.343	1.950
77	Sertés	drb	14.619	13.774	15.368	19.607	20.691	25.083	24.923	14.788	13.344	18.076
78		1.000 P	2.084	2.028	2.267	2.922	2.974	3.579	3.556	2.105	1.958	2.534
79	Prémbőr, kikészített	q	387	395	409	623	675	489	229	110	147	260
80		1.000 P	632	856	729	1.393	1.411	1.117	417	243	312	454
81	Tojás	q	5.778	9.551	3.333	4.956	5.126	4.453	4.938	3.035	1.699	26.599
82		1.000 P	505	767	243	382	451	429	430	274	188	2.174
83	Toll	q	2.343	2.650	2.540	2.480	1.522	3.317	2.181	3.243	2.742	2.801
84		1.000 P	863	1.539	1.753	1.681	911	2.202	1.363	1.984	1.818	1.444
85	Friss gyümölcs	1.000 q	48·7	32·6	94·4	154·4	68·1	38·2	2·9	1·4	0·4	0·1
86		1.000 P	1.214	805	3.120	2.955	1.234	736	78	43	15	9
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 5·7	+ 9·4	— 1·6	+ 7·4	+ 4·4	+ 5·6	+ 9·1	+ 13·5	+ 15·8	+ 11·1
Vasúti forgalom:^{1) 4)}												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.481	1.622	1.576	1.773	1.905	2.506	1.957	1.553	1.402	1.332
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	194·2	220·5	201·4	231·7	249·4	295·4	254·3	216·3	184·5	182·9
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	100.584	108.440	106.319	118.588	128.022	158.502	116.561	97.935	93.855	88.124
91	Szállított utas ²⁾	1.000	5.624·6	6.313·0	5.902·7	6.543·9	6.637·7	6.937·8	6.599·5	6.657·4	6.124·0	5.855·2
92	Utaskilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	172·1	192·4	201·2	223·1	226·2	196·3	186·8	193·1	171·5	163·9

¹⁾ 50 q-n alul. — ²⁾ 500 pengőn alul. — ³⁾ Az 1937. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ⁴⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ⁵⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek. — ⁶⁾ 1938 november havától a vizs- szacstatolt felvidéki rész forgalmával együtt.

1 9 3 8										Unités	Désignation
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.		
36·1	35·6	34·5	34·4	34·8	32·0	21·4	33·8	41·1	45·1	1,000.000 p	Commerce et transports.
											Commerce extérieur :¹⁾
672·2	637·7	923·5	1.078·0	984·1	717·9	714·4	372·1	828·1	661·1	1.000 q	Importations totales 45
3.563	3.775	5.504	6.217	5.718	4.265	3.459	2.285	5.131	4.031	1.000 p	Dont :
526·8	478·7	460·1	449·6	456·6	441·5	406·9	145·9	338·1	587·1	1.000 q	Bois bruts et ouvrés 46
1.511	1.355	1.292	1.265	1.277	1.225	1.102	436	978	1.654	1.000 p	Charbon 48
44.473	53.056	51.005	55.261	60.213	59.547	33.169	40.927	74.070	78.107	q	Papier et articles en papier 50
1.787	1.843	1.752	2.009	2.178	2.055	1.239	1.431	2.317	2.473	1.000 p	Coton brut 52
25.339	17.030	13.077	20.036	17.462	13.907	16.793	28.744	34.325	30.565	q	Machines et appareils 54
2.086	1.428	1.135	1.710	1.470	1.127	1.470	2.420	3.003	2.757	1.000 p	Peaux brutes 56
6.037	4.418	6.922	5.756	3.625	7.357	4.443	4.331	3.936	8.079	q	Tabacs bruts 58
1.878	1.506	2.090	1.692	1.405	2.107	1.646	1.617	1.351	2.772	1.000 p	Soie et fils de soie 60
11.066	15.630	13.303	12.198	13.638	12.556	16.404	14.028	11.086	14.596	q	Huile minérale 62
1.693	2.107	1.666	1.555	1.592	1.465	1.862	1.719	1.410	1.614	1.000 p	Tissus de coton 64
2.184	2.392	1.997	5.211	707	—	137	942	271	573	q	
970	945	1.053	1.710	304	—	13	488	159	78	1.000 p	
2.121	1.702	1.468	1.372	2.242	2.164	2.217	2.367	2.718	2.249	q	
772	667	529	548	857	782	733	796	948	771	1.000 p	
209·5	189·2	240·6	135·1	215·3	222·5	185·8	138·9	112·5	161·7	1.000 q	
1.842	1.524	1.794	1.000	1.592	1.570	1.344	1.057	946	1.284	1.000 p	
561	450	379	349	498	461	443	499	748	623	q	
456	309	307	272	247	244	279	303	379	326	1.000 p	
47·0	41·6	39·9	36·5	38·2	46·8	56·6	44·4	40·4	44·7	1,000.000 p	Exportations totales 66
6.069	7.220	6.547	5.617	5.421	3.230	2.154	2.047	1.659	1.773	tête	Dont :
2.487	2.872	2.690	2.398	2.449	1.549	1.023	1.045	844	910	1.000 p	Bêtes à cornes 67
13.247	8.200	7.748	8.209	7.632	9.210	14.640	28.786	44.450	62.142	q	Volaille 69
1.360	862	927	981	867	1.033	1.574	3.036	4.720	5.990	1.000 p	Froment 71
177·6	156·2	108·7	40·7	19·8	571·7	1.542·1	863·3	424·7	141·1	1.000 q	Farine 73
2.983	3.130	2.231	851	415	8.250	24.274	13.081	5.841	1.745	1.000 p	Machines et appareils électriques 75
20·8	30·1	10·3	59·8	2·7	2·9	5·4	31·7	78·5	66·8	1.000 q	Porcs 77
488	759	233	1.312	55	52	83	716	1.980	1.665	1.000 p	Pelletteries apprêtées 79
1.810	1.724	1.826	1.395	1.715	2.099	2.295	3.236	2.264	3.439	q	Oeufs 81
1.693	1.554	1.781	1.519	1.850	2.045	2.226	3.092	2.387	3.048	1.000 p	Plumes 83
13.364	13.623	21.419	21.252	30.896	26.270	9.978	13.304	15.923	31.452	tête	Fruits frais 85
1.925	1.901	3.072	3.101	4.510	3.963	1.459	2.126	2.617	5.315	1.000 p	
354	440	354	404	520	460	434	451	253	212	q	
571	832	744	539	734	838	808	744	465	531	1.000 p	
24.627	24.591	26.348	17.494	6.684	1.990	3.043	951	3.055	3.745	q	
1.594	1.530	2.063	1.418	566	155	258	71	324	240	1.000 p	
2.973	1.938	1.525	1.104	1.913	1.941	1.207	2.031	1.918	3.489	q	
1.459	922	548	464	839	857	601	1.050	1.139	2.022	1.000 p	
0·1	0·1	0·0	6·0	33·4	147·3	90·6	26·6	1·2	0·8	1.000 q	
5	4	1	384	1.871	3.830	2.836	695	61	82	1.000 p	
+ 10·9	+ 6·0	+ 5·4	+ 2·1	+ 3·4	+ 14·8	+ 25·2	+ 10·6	- 0·7	- 0·4	1,000.000 p	Excédent des imp. (-) ou des exp. (+) 87
											Trafic des chemins de fer :^{1) 4)}
1.437	1.342	1.482	1.390	1.468	1.827	2.098	2.276	1.974	1.594	1.000 t.	Marchandises transportées ^{2), 3)} 88
195·3	179·5	196·5	183·4	188·1	250·1	288·6	294·6	264·3	222·9	1,000.000 km	Tonnes kilom. ^{2), 3)} 89
102.836	95.921	101.751	98.187	104.855	129.665	145.256	158.940	135.305	111.996	nombre	Wagons chargés ²⁾ 90
6.153·2	6.896·3	6.828·9	6.896·0	6.351·4	6.842·5	7.191·6	7.462·7	7.200·5	7.255·4	1.000	Voyageurs transportés ³⁾ 91
172·3	198·3	211·7	213·8	222·3	239·5	251·7	209·0	208·8	210·4	1,000.000 km	Voyageurs-kilomètres ^{2), 3)} 92

¹⁾ Au-dessous de 50 q. — ²⁾ Au-dessous de 500 pengős. — ³⁾ Les moyennes relatives à l'année 1937 sont provisoires. — ⁴⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ⁵⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires. — ⁶⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé.

Megnevezés	Egység	1936	1937	1 9 3 7						január Janvier	február Février	
		átlag Moyennes		július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
Postaforgalom:¹⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	37.149	39.426	37.856	36.112	41.180	41.926	40.125	50.134	38.783	37.008
94	Csomagküldemény	"	781·1	817·4	782·8	746·2	849·1	922·4	868·0	1.156·6	760·3	737·5
95	Postautaivány	1.000 db	836·5	866·8	966·8	823·0	839·5	972·5	835·4	1.026·2	834·1	829·1
96		1.000 P	77.602	82.523	98.911	68.941	81.212	102.843	80.388	102.879	66.533	77.067
97	Távirat	1.000 db	217·2	235·0	261·7	278·4	251·3	256·8	228·5	233·8	211·6	199·1
98	Budapesti helyi beszélgetések	1.000	10.198	10.706	10.352	9.473	10.076	11.229	11.576	11.073	11.396	11.079
99	Helyközi beszélgetés	"	344·9	382·8	421·0	433·4	432·0	440·2	410·6	395·5	381·7	354·1
100	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	107.076	107.737	108.835	109.765	110.733	111.765	112.545	113.329
101	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	372.281	371.287	372.240	374.719	378.797	383.274	389.056	392.251
102	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	130.655	129.734	130.117	131.190	132.710	134.465	136.708	137.719
Gépjárművek:												
103	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	16.034	16.299	15.930	15.739	15.518	15.125	14.980	15.237
104	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	31.953	32.529	32.368	31.952	31.462	30.770	30.072	30.410
E b b ő l:												
105	Személykocsi	"	—	—	13.350	13.697	13.725	13.573	13.450	13.225	13.037	13.217
106	Bérrautó	"	—	—	3.185	3.215	3.254	3.242	3.235	3.226	3.168	3.195
107	Autobusz	"	—	—	611	613	613	597	596	596	587	595
108	Teherkocsi	"	—	—	3.423	3.461	3.502	3.531	3.551	3.486	3.351	3.374
109	Egyéb gépkocsi	"	—	—	765	773	772	767	765	762	752	755
110	Motorkerékpár	"	—	—	10.619	10.770	10.502	10.242	9.865	9.475	9.177	9.274
Benzinkutak forgalma:												
111	Kimért benzin	1.000 lit.	100·9	87·5	123·2	135·5	115·7	84·0	56·0	49·6	46·1	44·4
112	Kimért benzinszeszkeverék	"	2.140·0	2.525·7	3.220·3	3.355·0	3.062·2	2.948·2	2.408·0	2.273·1	1.974·3	2.052·7
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
113	Összes áruk átlaga	1913 = 100	89·0	94·4	94	94	96	93	94	95	94	93
114	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	75·4	80·4	80	80	83	80	82	83	82	81
115	Gyarmatárúk	"	177·0	174·8	174	173	172	178	178	178	178	178
116	Malomipar és cukoripar	"	105·2	112·0	113	112	113	113	111	113	113	112
117	Egyéb ipar	"	117·3	124·5	125	125	123	121	120	119	119	119
118	Agrárrolló ³⁾	"	35·7	35·4	36·0	36·0	32·5	33·9	31·7	30·3	31·1	31·9
Megélhetési index:												
119	Összesen lakbérrel	1913 = 100	96·2	102·5	102·1	102·3	103·5	103·5	103·2	103·8	104·7	103·7
120	Összesen lakbér nélkül	"	99·4	116·1	107·1	107·3	108·9	108·9	108·6	109·4	110·5	109·2
121	Élelmezés	"	87·3	93·9	93·0	93·3	95·8	95·7	95·2	96·4	98·2	96·3
122	Ruházat	"	117·9	128·2	136·9	136·7	136·7	136·7	136·7	136·7	136·2	136·2
123	Fűtés, világítás	"	133·5	137·5	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1
124	Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Nagykereskedelmi árak:												
125	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	16·84	20·42	20·93	20·23	20·75	20·88	20·53	21·10	21·03	20·95
126	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	14·00	18·94	19·55	19·18	18·93	18·75	18·65	19·05	18·95	18·85
127	0-as liszt	P/kg	0·33	0·39	0·40	0·39	0·39	0·39	0·38	0·39	0·39	0·38
128	2-es "	"	0·32	0·38	0·39	0·38	0·38	0·38	0·37	0·38	0·38	0·37
129	6-os "	"	0·27	0·30	0·30	0·30	0·30	0·31	0·30	0·31	0·30	0·30
130	Tengeri, dunántúli származású	P/q	12·37	11·89	11·70	11·95	13·40	11·05	11·65	12·60	12·45	12·70
131	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1·46	1·85	1·86	1·92	1·93	2·20	2·16	2·16	2·00	2·01
132	Borjú	P/kg élőszul	0·97	1·07	0·94	1·12	1·16	1·12	1·09	1·11	1·14	1·11
133	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1·04	1·11	1·00	1·05	1·06	1·09	1·08	1·12	1·11	1·11
134	Sertézsír	P/kg	1·60	1·69	1·68	1·68	1·64	1·64	1·64	1·62	1·62	1·62
135	Tojás, friss teatojás	P/kg	1·59	1·41	1·16	1·39	1·59	1·73	1·88	1·79	1·70	1·13
136	Borjúbőr	P/kg	2·17	2·54	2·60	2·65	2·60	2·35	1·90	1·90	2·00	2·00
137	Marhabőr	"	1·29	1·53	1·55	1·55	1·50	1·40	1·10	1·10	1·20	1·10
138	Nyers gyapjú	"	1·87	2·10	2·16	2·18	2·21	2·01	1·90	1·94	1·94	1·94
139	Nyers pamut, amerikai	"	1·91	1·86	1·85	1·67	1·56	1·53	1·51	1·52	1·50	1·60
140	Barnaszén, hazai	P/q	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22
141	Kőszén, porosz	"	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80

¹⁾ Az 1937. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bentfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára közötti diszparitást jelzi

1 9 3 8										Unités	Désignation	
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. déc.			
Trafic postal : 1)												
45.046	41.804	39.244	36.239	39.618	39.268	44.079	44.822	46.138	59.888	1.000 unités	Correspondances ²⁾	93
838·2	855·9	759·5	767·9	796·6	798·2	938·1	999·0	958·2	1.279·1	"	Colis	94
852·2	978·8	823·7	838·5	925·7	926·3	902·6	1.049·8	880·6	1.004·6	1.000 unités	} Mandats-poste	95
80.047	96.626	65.928	76.481	88.364	114.568	117.869	109.098	77.579	111.611	1.000 p		96
226·5	223·9	251·7	262·9	268·3	301·3	320·1	293·9	282·7	273·7	1.000	Télégrammes	97
10.368	11.622	11.080	11.519	10.910	10.091	10.878	11.924	11.626	11.527	1 000	Conversations urbaines à Budapest	98
378·2	398·1	400·9	445·0	500·4	542·1	563·3	559·3	475·7	436·7	"	Conversations interurbaines	99
114.020	114.514	114.987	115.976	116.374	116.804	117.748	118.552	118.659	119.826	nombre	Postes téléphoniques principaux	100
394.711	395.692	396.220	395.175	393.490	393.540	395.159	402.244	411.468	419.215	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	101
138.741	139.141	139.135	138.890	138.136	137.685	138.011	140.192	142.854	145.316	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	102
Effectif des véhicules à moteur :												
15.845	16.502	16.967	17.106	17.327	17.532	17.367	17.065	16.973	16.598	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	103
31.602	33.031	34.048	34.846	35.711	36.282	36.428	35.854	35.602	35.045	"	Véhicules à moteur en Hongrie	104
Dont :												
13.842	14.499	14.953	15.374	15.824	16.140	16.285	16.078	15.979	15.746	"	Automob. de ville et de tourisme	105
3.211	3.204	3.251	3.218	3.246	3.250	3.262	3.205	3.180	3.150	"	Autom. de louage	106
607	636	669	670	682	685	677	661	666	668	"	Autobus	107
3.439	3.505	3.568	3.587	3.633	3.685	3.759	3.795	3.888	3.803	"	Camions automobiles	108
773	793	799	809	827	831	834	837	852	841	"	Autres automob.	109
9.730	10.394	10.808	11.188	11.499	11.691	11.611	11.278	11.037	10.837	"	Motocyclettes	110
Distributeurs d'essence :												
52·0	59·4	74·8	92·7	107·7	122·7	102·9	66·0	65·1	.	1.000 l.	Essence débitée	111
2.384·1	2.651·7	2.847·4	3.231·2	3.476·6	3.498·8	3.451·2	2.897·8	2.646·9	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débité	112
Mouvement des prix.												
Indice des prix de gros :												
94	101	101	98	96	96	99	97	94	94	1913 = 100	Moyennes pour l'ensemble des marchand.	113
82	93	92	88	85	85	89	87	83	83	"	Agriculture et élevage	114
178	178	178	178	178	178	178	178	178	178	"	Denrées coloniales	115
112	113	117	119	115	111	112	112	100	100	"	Minoterie et industrie sucrière	116
119	118	117	117	117	117	118	118	118	118	"	Autres industries	117
31·1	21·2	21·4	24·8	27·3	27·3	24·6	26·3	29·7	29·7	"	„Ciseaux agricoles“ ³⁾	118
Indice du coût de la vie :												
103·8	104·5	104·5	102·7	101·6	101·7	103·0	102·6	102·4	102·1	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	119
109·3	110·2	110·2	107·9	106·4	106·6	108·2	107·8	107·4	107·1	"	Au total, non compris le loyer	120
96·4	97·8	97·8	94·8	92·7	92·9	95·3	94·6	94·2	93·7	"	Alimentation	121
136·0	136·0	136·0	134·1	134·1	134·1	134·3	134·3	134·3	134·3	"	Vêtement	122
138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	"	Chauffage et éclairage	123
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	124
Prix de gros :												
21·00	22·28	23·98	23·28	20·23	20·25	20·50	20·68	20·38	20·40	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	125
18·70	18·80	18·45	16·55	15·65	14·78	14·95	14·95	14·30	14·10	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	126
0·38	0·38	0·40	0·41	0·38	0·37	0·37	0·38	0·37	0·37	1 kg, en pengós	Farine No 0	127
0·37	0·37	0·39	0·40	0·37	0·36	0·36	0·37	0·36	0·36	"	„ No 2	128
0·30	0·31	0·33	0·35	0·31	0·30	0·31	0·30	0·30	0·29	"	„ No 6	129
12·90	14·70	15·60	17·00	18·58	19·25	19·13	16·95	13·10	12·80	1 q, en pengós	Maïs, de Transdanubie	130
1·95	1·85	1·64	1·49	1·38	1·52	1·63	1·56	1·49	1·42	1kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	131
0·99	0·95	0·86	0·79	0·82	1·07	0·94	1·00	1·00	0·93	1 kg de poids vif, en p.	Veau	132
1·12	1·10	0·99	0·86	0·99	1·06	1·11	1·13	1·08	1·05	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	133
1·62	1·62	1·62	1·60	1·55	1·55	1·74	1·55	1·55	1·55	1 kg, en pengós	Saindoux	134
1·01	1·23	1·13	1·20	1·27	1·37	1·54	1·57	1·79	1·75	1kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé	135
2·00	1·80	1·70	1·60	1·60	1·60	1·65	1·67	1·67	1·67	1kg, en pengós	Cuir de veau	136
1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·15	1·20	1·20	1·20	1·15	"	Cuir de boeuf	137
1·94	1·94	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	"	Laine brute	138
1·54	1·54	1·40	1·53	1·51	1·46	1·43	1·50	1·52	1·49	"	Coton brut, américain	139
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	140
6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	"	Houille, prussienne	141

1) Les moyennes relatives à l'année 1937 sont provisoires. — 2) Y compris les lettres recommandées. — 3) Indique la disparité entre les prix agricoles et les prix industriels.

Megnevezés	Egység	1936	1937	1 9 3 7							január Janvier	február Février
		átlag Moyennes		július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
142 Vörösréz	P/kg	1.25	1.60	1.65	1.65	1.50	1.30	1.20	1.20	1.20	1.20	1.20
143 Ólom	"	0.52	0.72	0.70	0.65	0.60	0.60	0.58	0.54	0.50	0.50	0.50
144 Ón	"	6.13	6.53	6.50	6.50	6.30	6.30	6.00	5.50	5.50	5.50	5.50
Pénz és hitel.												
145 Állami bevételek bruttó eredménye . . .	1,000.000 P	—	—	59.2	80.4	72.7	75.3	91.4	87.8	66.6	76.2	76.2
146 Állami kiadások bruttó előirányzata . .	"	—	—	69.8	70.3	63.8	68.0	63.6	67.9	76.1	69.5	69.5
Magyar Nemzeti Bank:												
147 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	459.6	453.3	457.1	468.5	430.8	466.2	436.9	444.5	444.5
148 Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	398.4	416.4	419.2	425.2	422.0	449.7	385.7	384.6	384.6
Érckészlet:												
149 Arany	1,000.000 P	—	—	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1
150 Deviza és valuta	"	—	—	56.4	57.8	57.7	54.9	56.4	58.5	58.2	61.1	61.1
151 Összesen	"	—	—	140.5	147.0	145.7	143.1	147.7	149.4	153.0	156.1	156.1
152 Fedezeti arány	%	26.6	27.4	29.2	27.6	26.9	26.2	26.7	25.1	28.4	29.7	29.7
153 Leszámítási kamatláb	"	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
154 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele . . .	"	4.0-6.54	4.0-6.50	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5
155 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3.0	3.0	3	3	3	3	3	3	3	3	3
156 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
Takarékbetét:												
157 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	119.4	121.2	122.9	124.6	127.8	127.4	136.5	139.9	139.9
158 A PK. budapesti pénztárájánál ³⁾	"	—	—	623.5	626.2	628.9	633.5	643.3	660.7	665.7	666.3	666.3
159 Összesen ³⁾	"	—	—	742.9	747.4	751.8	758.1	771.1	788.1	802.2	806.2	806.2
Folyószámlabetét:												
160 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	49.1	53.6	51.4	53.5	57.1	53.4	49.4	58.1	58.1
161 A PK. budapesti pénztárájánál ³⁾	"	—	—	638.3	639.9	649.0	654.5	651.7	658.3	635.4	635.8	635.8
162 Összesen ³⁾	"	—	—	687.4	693.5	700.4	708.0	708.8	711.7	684.8	693.9	693.9
Betétek együtt:												
163 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	168.4	174.8	174.3	178.1	184.9	180.8	185.8	198.0	198.0
164 A PK. budapesti pénztárájánál ³⁾	"	—	—	1.261.9	1.266.1	1.277.9	1.288.0	1.295.0	1.319.0	1.301.2	1.302.1	1.302.1
165 Összesen ³⁾	"	—	—	1.430.3	1.440.9	1.452.2	1.466.1	1.479.9	1.499.8	1.487.0	1.500.0	1.500.0
166 A 30 legn. vidéki pénzt. betétállománya .	"	—	—	110.9	112.2	113.6	115.2	116.3	119.4	119.4	119.4	119.4
Tőzsde:												
167 Részvényindex ⁴⁾	1926 = 100	130.6	162.3	175.9	167.3	157.2	156.0	147.3	143.4	140.1	130.6	130.6
168 Eladott részvény	szám	337.058	356.512	324.841	178.458	191.032	284.163	146.728	155.756	125.908	191.647	191.647
169 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	25.4	25.4	22.5	13.9	13.6	20.8	11.8	12.6	9.4	12.4	12.4
Hitelbiztonság:												
170 Csőd ⁵⁾	szám	4	3	—	2	3	4	2	1	5	5	5
171 Magán- és kényszerregyesség ⁶⁾	"	59	60	41	26	35	61	77	116	94	62	62
172 Össz. új fizetéseképtelenségek Magyarorsz.	"	62	64	41	28	38	65	79	117	99	67	67
Ebből:												
173 Új fizetéseképtelenség Budapesten . . .	"	20	20	11	8	19	24	22	30	31	25	25
174 Magán- és kényszerregyesség aktíva . . .	1.000 P	1.053	1.274	708	275	1.071	1.257	2.386	1.810	2.162	2.092	2.092
175 Magyarországon passzíva	"	1.796	2.024	1.146	436	1.535	1.940	3.788	3.112	3.815	2.929	2.929
176 Magán- és kényszerregyesség aktíva . . .	"	477	574	417	57	300	679	1.434	610	1.352	1.687	1.687
177 Budapesten passzíva	"	849	929	681	94	513	1.012	2.155	1.010	2.387	2.261	2.261
178 Övatolt váltók Magyarországon	szám	2.975	2.838	2.923	2.787	2.972	2.989	2.876	2.994	2.913	2.226	2.226
179 Övatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.505	1.426	1.703	1.301	1.328	1.471	1.570	1.520	1.448	933	933
180 Övatolt váltók Magyarországon	szám	1.365	1.355	1.228	1.299	1.440	1.362	1.333	1.343	1.346	1.017	1.017
181 Övatolt váltók Budapesten	1.000 P	824	774	806	663	722	693	783	952	763	489	489
Zálogházi forgalom:												
182 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	245	255	256	244	247	253	273	251	280	246	246
183 Zálogfelvétel Magyarországon	1.000 P	4.942	5.157	5.209	4.964	5.001	5.185	5.420	5.054	5.540	4.981	4.981
184 Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	241	249	252	243	257	285	261	262	237	228	228
185 Zálogkiváltás Magyarországon	1.000 P	4.897	5.052	5.020	4.830	5.200	5.759	5.553	5.342	5.106	4.764	4.764
186 Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.382	1.383	1.373	1.341	1.353	1.342	1.385	1.402	1.402
187 Zálogálladék Magyarországon	1.000 P	—	—	28.510	28.644	28.445	27.871	27.738	27.450	27.884	28.101	28.101
188 Kényszerárverésre került Budapesten . .	tétel	7.779	7.455	7.372	7.797	6.594	6.674	7.394	5.151	9.595	6.752	6.752

1) 1938 júniusától váltópénzkészlet nélkül. — 2) 1938 júniusától havi átlag. — 3) Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénztárájánál kötelekbe tartozó budapesti pénztárájánál elhelyezett betétállományt jelzi. — 4) Csak 18 részvény alapján számítva. — 5) Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. 6) A visszacsatolt felvidéki rész fizetőeszközével együtt.

1 9 3 8										Unités	Désignation		
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
1·15	1·20	1·10	1·17	1·25	1·23	1·31	1·35	1·30	1·30	1 kg, en pengós	Cuivre	142	
0·57	0·54	0·40	0·38	0·42	0·42	0·50	0·50	0·50	0·48	"	Plomb	143	
5·00	4·80	4·50	4·80	4·90	4·90	5·00	5·60	5·60	5·60	"	Étain	144	
Monnaie et crédit.													
66·1	60·6	80·3	83·2	60·4	82·5	—	.	.	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État . . .	145	
63·9	69·5	68·0	77·8	75·1	73·5	72·5	.	.	.	"	Dépenses brutes de l'État (prév. budg.)	146	
Banque Nationale de Hongrie :													
547·0	585·4	583·6	581·1	581·8	606·3	853·4	793·5	6) 806·5	863·4	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . . .	147	
456·8	471·4	470·3	438·8	391·1	398·8	567·3	479·2	462·2	511·4	"	Effets escomptés et avances	148	
Encaisse métallique :													
84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	94·1	124·1	1,000.000 p	Or	149	
65·9	70·7	72·7	71·9	73·6	75·6	135·0	114·8	100·5	96·5	"	Devises et monnaies	150	
159·7	163·3	165·0	1) 155·9	157·7	159·7	219·1	198·8	194·5	220·6	"	Total	151	
24·1	24·0	24·1	2) 27·1	27·2	26·5	25·0	25·1	25·0	25·0	%	Proportion de la couverture	152	
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	153	
4·25-6·5	4·25-6·5	4·25-6·5	4·25-6·5	4·25-6·5	4·25-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4-6·5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	154	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois . .	155	
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	156	
Effectif des dépôts :													
Dépôts d'épargne :													
133·2	131·2	128·1	125·2	129·7	130·9	106·7	107·3	113·9	.	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	157	
606·1	597·0	588·6	619·0	619·5	618·9	506·3	522·9	545·3	.	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	158	
739·3	728·2	716·7	744·2	749·2	749·8	613·0	630·2	659·2	.	"	Total	159	
Dépôts en compte courant :													
56·0	49·5	60·9	56·5	51·6	61·4	64·3	70·9	80·7	.	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	160	
631·7	625·9	632·7	644·4	661·0	675·9	663·3	685·7	681·9	.	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	161	
687·7	675·4	693·6	700·9	712·6	737·3	727·6	756·6	762·6	.	"	Total	162	
Ensemble des dépôts :													
189·2	180·7	189·1	181·7	181·2	192·3	171·1	178·2	194·7	.	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	163	
1.237·8	1.222·8	1.221·2	1.263·4	1.280·5	1.294·8	1.169·5	1.208·6	1.227·2	.	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	164	
1.427·0	1.403·5	1.410·3	1.445·2	1.461·7	1.487·1	1.340·6	1.386·8	1.421·9	.	"	Total	165	
117·9	114·9	113·1	115·5	116·4	119·2	105·3	109·6	113·1	.	"	Dép. dans les 33 princ. établ. de c. de prov.	166	
Bourse :													
100·9	97·7	113·2	113·3	106·8	105·6	116·7	123·0	102·7	82·8	1926 = 100	Indice d'actions ⁴⁾	167	
275.674	335.974	217.973	177.159	171.761	85.335	140.250	207.281	196.227	255.697	nombre	Actions vendues	168	
17·4	18·7	12·3	11·2	12·9	6·3	8·6	12·1	13·2	12·6	1,000.000 p	Montant des livraisons et des accept. .	169	
Sécurité du crédit :													
9	4	1	2	3	4	—	3	2	1	nombre	Faillites ⁵⁾	170	
59	64	83	97	83	60	57	87	83	82	"	Concordats privés et judiciaires ²⁾ .	171	
68	68	84	99	86	64	57	90	85	83	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie . .	172	
21	25	31	19	19	30	15	32	28	26	"	Dont:		
1.067	1.405	2.050	1.888	900	2.628	934	2.444	2.646	1.786	1,000 p	Nouv. insolvabilités à Budapest	173	
1.718	2.202	3.314	3.149	1.514	4.153	1.549	3.525	3.785	3.007	"	Concord. privés et judiciaires		
505	1.040	1.090	548	270	2.046	354	1.030	776	864	"	en Hongrie	actifs	174
859	1.596	1.783	933	528	3.399	601	1.525	1.463	1.482	"	à Budapest	passifs	175
2.765	3.009	3.209	3.433	3.397	3.507	3.932	4.460	3.691	3.560	nombre	Concord. privés et judiciaires	actifs	176
1.114	1.820	1.459	1.240	1.437	1.433	1.469	1.959	1.615	1.446	1,000 p	à Budapest	passifs	177
1.230	1.357	1.391	1.472	1.379	1.535	1.654	1.742	1.505	1.557	nombre	Lettres de change protest. en Hongrie		178
800	1.126	817	636	673	748	687	1.012	718	702	1,000 p	Lettres de change protest. à Budapest		179
277	257	271	275	266	258	244	236	232	222	1,000 reconn.	Mouv. des monts-de-piété :		
5.456	5.070	5.451	5.607	5.343	5.069	4.971	4.778	4.712	4.501	1,000 p	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest		182
270	247	264	244	253	260	301	303	262	263	1,000 reconn.	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest		183
5.316	4.923	5.270	5.034	4.971	5.066	6.251	5.839	5.269	5.334	1,000 p			184
1.409	1.420	1.427	1.458	1.471	1.469	1.412	1.346	1.317	1.275	1,000 reconn.	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest		186
28.242	28.389	28.570	29.142	29.514	29.518	28.238	27.176	26.619	25.786	1,000 p			187
8.113	6.593	8.124	7.993	10.052	8.993	9.476	8.905	8.957	5.069	reconnaiss.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest		188

1) Depuis juin 1938, sans le stock de monnaies divisionn. — 2) Depuis juin 1938, moyenne mensuelle. — 3) A partir de mai 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières. — 4) Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — 5) Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — 6) Y compr. le territoire septentr. rétrocédé.

	A részvényindex 1929=100	Változás %-ban
1929 végén	130.9	—
1930	106.4	— 18.7
1931	1) —	1) —
1932	82.8	— 22.2
1933	70.3	— 15.1
1934	78.1	+ 11.1
1935	104.7	+ 34.1
1936	160.0	+ 52.8
1937	143.4	— 10.4
1938	82.8	— 57.8

1) A budapesti tőzsde zárva volt.

vény cserélt kezét az előző havi 196 ezerrel szemben. A szállítások és átvételek összege 12.6 millió pengőre rúgott, mindössze csak 0.6 millió pengővel volt kisebb az előző havinál. Az év utolsó negyedében összesen 659 ezer darab részvény cserélt kezét szemben 1937 azonos időszakában eladásra került 587 ezer darabbal. A szállítások és átvételek összege 37.9 millióra rúgott, 7.3 millióval volt kisebb az előző évinél (—16.2%).

A tőzsdei forgalomra vonatkozó fontosabb számsorok alakulását 1929-ig visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt, a csatolt táblázat szemlélteti:

Időszak	Az eladott részvények darabszáma ezrekben	Változás %-ban	Szállítások és átvételek összege millió P	Változás %-ban
1929. X—XII.	1.472.3	—	73.8	—
1930. X—XII.	953.2	— 35.3	41.3	— 44.0
1931. X—XII.	1) —	1) —	1) —	1) —
1932. X—XII.	105.4	— 88.9	7.2	— 82.5
1933. X—XII.	138.3	+ 31.2	5.7	— 20.8
1934. X—XII.	299.3	+ 110.4	10.7	+ 87.7
1935. X—XII.	456.8	+ 52.6	33.1	+ 209.3
1936. X—XII.	1.665.2	+ 264.5	125.3	+ 278.5
1937. X—XII.	586.6	— 64.8	45.2	— 63.9
1938. X—XII.	659.2	+ 12.4	37.9	— 16.2

1) A budapesti tőzsde zárva volt.

Hitelbiztonság. Az év utolsó hónapjában lényegesen enyhült a hitelfeszültség s a hitelbiztonsági viszonyok jobbak voltak, mint 1937. év végén. Decemberben az évvégi ultimóval kapcsolatban távolról sem lépett fel olyan feszültség, mint amilyen az előző években volt észlelhető. Mindössze 83 *fizetéseképtelenségi* eset fordult elő, kettővel kevesebb, mint az előző hóban és 34-gyel kevesebb (—29.1%), mint a múlt év decemberében. A *magán- és kényszeregyességek passzíváinak összege* 778 ezer pengővel 3 millió pengőre hanyatlott (—20.6%) s a múlt évihez képest is 3.4%-os csökkenés mutatkozik. Az év utolsó negyedében összesen 258 új fizetéseképtelenségi eset fordult elő, az 1937 azonos időszakának 261 fizetéseképtelenségével szemben (—1.1%). A kényszeregyességek passzívái 10.3 millió pengőt tettek, 1.5 millióval (+16.7%) emelkedve 1937 azonos időszakának eredménye fölé.

A mellékelt összeállítás a fizetéseképtelenségekre, a magán- és kényszeregyességekre vonatkozó október-decemberi időszak összegeit tünteti fel 1929-ig visszatekintően.

Időszak	Fizetés- képtelenségek száma	Magán- és kényszeregyességek aktívája ezer pengőben	passzívája
1929. X—XII.	718	26.634	43.313
1930. X—XII.	589	19.099	31.259
1931. X—XII.	1.175	49.564	67.451
1932. X—XII.	147	5.380	11.766
1933. X—XII.	147	3.942	5.223
1934. X—XII.	197	7.466	11.654
1935. X—XII.	222	4.497	6.369
1936. X—XII.	220	4.645	7.852
1937. X—XII.	261	5.453	8.840
1938. X—XII.	258	6.876	10.317

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1929. X—XII.	—	—	—
1930. X—XII.	— 18.0	— 28.3	— 27.8
1931. X—XII.	+ 99.5	+ 159.5	+ 115.8
1932. X—XII.	— 87.5	— 89.1	— 82.6
1933. X—XII.	—	— 26.7	— 55.6
1934. X—XII.	+ 34.0	+ 89.4	+ 123.1
1935. X—XII.	+ 12.7	— 39.8	— 45.3
1936. X—XII.	— 1.0	+ 3.3	+ 23.3
1937. X—XII.	— 18.6	+ 17.4	+ 12.6
1938. X—XII.	— 1.1	+ 26.1	+ 16.7

A váltóóvásra vonatkozó számsorok alakulása is a hitelbizottság kedvező voltáról tanuskodik. Decemberben összesen 3.560 váltó került óvatlásra, 131-gyel kevesebb (—3.5%), mint a megelőző hóban, de 566-tal több (+18.9%), mint tavaly. A váltóóvások összege úgy az előző havihoz, mint a múlt évihez képest hanyatlást szenvedett (—10.5%, —4.9%). Az október-decemberi időszakban összesen 12.111 váltót óvatoltak meg, 3.252-vel (+36.7%) többet, mint 1937 azonos időszakában. A váltóóvások összegénél csekélyebb mérvű, 10.1%-os emelkedés mutatkozik.

A váltóóvásokra vonatkozó számsorok utolsó negyedévi eredményeit a csatolt összeállítás tünteti fel.

Időszak	Váltóóvások száma	Változás %-ban	Váltóóvások összege 1.000 P-ben	Változás %-ban
1929. X—XII.	51.987	—	38.479	—
1930. X—XII.	36.781	— 29.2	24.304	— 36.8
1931. X—XII.	53.253	+ 44.8	36.942	+ 52.0
1932. X—XII.	20.135	— 62.2	12.476	— 66.2
1933. X—XII.	14.091	— 30.0	8.714	— 30.2
1934. X—XII.	10.183	— 27.7	6.027	— 30.8
1935. X—XII.	9.951	— 2.3	4.527	— 24.9
1936. X—XII.	9.438	— 5.2	4.573	+ 1.0
1937. X—XII.	8.859	— 6.1	4.561	— 0.3
1938. X—XII.	12.111	+ 36.7	5.020	+ 10.1

Zálogházi forgalom. December hóban a *zálogfelvételek tételszáma* 10 ezerrel 222 ezerre esett, a tavalyinál pedig 29 ezerrel volt kisebb. A *zálogfelvételek összege* mindössze csak 4.5 millió pengőt tett s ezzel elérte az ideai legalacsonyabb állását. A megelőző hóban 4.7 millió, a múlt év decemberében pedig 5.1 millió pengőt kölcsönöztek az elzálogosított tárgyakra. Mivel a *zálogkiváltások* erőteljesebbek voltak a zálogfelvételeknél, a *zálogálladék* visszaesett. December hó végén 25.8 millió pengőt tett, szemben az előző havi 26.6 és a tavalyi 27.5 millióval. A *kényszerárverésre* került tételek száma is lényegesen visszaesett és 5.069-cel elérte az ideai legalacsonyabb állását s valamivel a múlt évi szintnél is alacsonyabban állott.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

TERMELES — PRODUCTION

